

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

КАФЕДРА ЗАГАЛЬНОПРАВОВИХ ДИСЦИПЛІН

**ТЕОРЕТИКО-ПРИКЛАДНІ ПРОБЛЕМИ
ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ
В ТЕСТОВИХ ЗАВДАННЯХ**

Навчальний посібник

*За загальною редакцією
доктора юридичних наук, професора,
Заслуженого юриста України
Наливайко Л.Р.*

Дніпро
«Ліра ЛТД»
2017

УДК 351/354
Т 33

Рецензенти:

- Костицький В.В.** – професор кафедри теорії права та держави юридичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка, академік Національної академії правових наук України, д.ю.н., проф., Заслужений юрист України;
- Соколенко О.Л.** – декан юридичного факультету Дніпропетровського національного університету імені Олеся Гончара, д.ю.н., проф., Заслужений юрист України;
- Кучма К.С.** – суддя Дніпропетровського окружного адміністративного суду, к.ю.н.

Укладачі:

- Наливайко Л.Р.** – завідувач кафедри загальноправових дисциплін юридичного факультету ДДУВС, д.ю.н., проф., Заслужений юрист України;
- Голобутовський Р.З.** – суддя Дніпропетровського окружного адміністративного суду, к.ю.н., доцент кафедри загальноправових дисциплін юридичного факультету ДДУВС;
- Касяненко Є.В.** – викладач кафедри загальноправових дисциплін юридичного факультету ДДУВС;
- Кузьміна І.С.** – доцент кафедри загальноправових дисциплін юридичного факультету ДДУВС, к.ю.н.;
- Наливайко О.І.** – доцент кафедри цивільно-правових дисциплін юридичного факультету ДДУВС, к.ю.н., доцент;
- Тарасенко Ю.М.** – викладач кафедри загальноправових дисциплін юридичного факультету ДДУВС;
- Чепік-Трегубенко О.С.** – магістр права;
- Шершень Н.Б.** – старший викладач кафедри загальноправових дисциплін юридичного факультету ДДУВС.

Т 33 Теоретико-прикладні проблеми державного управління в тестових завданнях : навч. посібник / за заг. ред. д.ю.н., проф. Л.Р. Наливайко. – Дніпро : ДДУВС ; Ліра ЛТД, 2017. – 360 с.

*Рекомендовано до друку Науково-методичною радою
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ
(протокол № 7 від 23 березня 2017 року)*

ISBN 978-966-383-883-0

© Укладачі, 2017
© ДДУВС, 2017
© Ліра ЛТД, 2017

З М І С Т

ВІД АВТОРІВ.....	4
ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН.....	6
ПЕРЕЛІК ОСНОВНОЇ ЛІТЕРАТУРИ ДО КУРСУ.....	7
ТЕМА 1. ПОНЯТТЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ, ІСТОРИЧНІ ОСНОВИ ЙОГО ПОХОДЖЕННЯ, ГЕНЕЗА ТЕОРІЇ ТА СУЧАСНІ ПІДХОДИ.....	17
ТЕМА 2. ДЕРЖАВА І ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ.....	52
ТЕМА 3. ОРГАНІЗАЦІЯ УПРАВЛІННЯ В ДЕРЖАВНИХ УСТАНОВАХ І ОРГАНІЗАЦІЯХ.....	87
ТЕМА 4. ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСОМ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ ДО ЄС.....	118
ТЕМА 5. ДЕРЖАВНА ВЛАДА ТА ДЕРЖАВНО-ВЛАДНІ ВІДНОСИНИ.....	161
ТЕМА 6. СТРУКТУРА ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ.....	206
ТЕМА 7. ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ У ДЕРЖАВНОМУ УПРАВЛІННІ, ОСНОВНІ ФОРМИ ЗДІЙСНЕННЯ.....	247
ТЕМА 8. ЗВЕРНЕННЯ ГРОМАДЯН ТА ЇХ РОЗГЛЯД ОРГАНАМИ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ.....	282
ВІДПОВІДІ ДО ТЕСТОВИХ ЗАВДАНЬ	318
ГЛОСАРІЙ ОСНОВНИХ ПОНЯТЬ ТА ТЕРМІНІВ.....	320

Розгадуючи секрет успіху управлінців, варто дивитися не на рішення, а на спосіб, що дозволив до нього дійти.

Джастін Менкес

Повага до влади залежить від гідності того, над ким панують.

Френсіс Бекон

ВІД АВТОРІВ

Державне управління є важливою сферою реалізації державної влади.

Метою реформування державного управління повинно стати забезпечення добробуту, здоров'я та безпеки громадян України. Державна служба має служити інтересам усіх громадян. Необхідно комплексно та узгоджено змінювати структури, процеси та кадри в системі державного управління України.

Оптимальна система державного управління ефективно забезпечує потреби громадян та реалізує цілісну державну політику, спрямовану на суспільний сталий розвиток і адекватне реагування на внутрішні та зовнішні виклики. Це стає можливим при виконанні ряду вимог до сучасних державних службовців та державного управління в цілому:

1) *професійні державні службовці повинні бути орієнтовані на захист суспільного інтересу та досягнення цілей уряду.* Для цього: державні службовці повинні мати високий професійний рівень, бути орієнтованими на досягнення результатів, бути політично незалежними. Державні службовці забезпечуються справедливою, прозорою і адекватною винагородою, яка забезпечуватиме належну мотивацію; сучасні інструменти управління людськими ресурсами впроваджені та ефективно працюють в державних органах;

2) *раціональна система державних органів ефективно розробляє та реалізує державну політику.* Для забезпечення цього: державні органи забезпечують підзвітність, відповідальність і прозорість у своїй діяльності; кожен державний орган має чітку сферу відповідальності та необхідні функції з оптимальною організаційною структурою; державні органи прозоро та ефективно використовують державні фінансові ресурси для досягнення стратегічних цілей; державні органи ефективно виконують всі процедури для послідовного і компетентного формування державної політики, узгодженої зі стратегічним плануванням;

3) *громадяни отримують якісні публічні послуги.* Це модливо, коли: публічні послуги є доступними для всіх громадян; громадяни отримують високоякісні та зручні послуги, орієнтовані на задоволення їх потреб; державна політика спрямована на зниження адміністративного тиску та

справедливе та своєчасне вирішення адміністративних справ; громадяни задоволені рівнем адміністративного навантаження.

Державна служба має служити інтересам усіх громадян. Відповідно до цього, необхідно комплексно та узгоджено змінювати структури, процеси та кадри в системі державного управління України. Необхідно розбудовувати демократичну модель ефективного публічного адміністрування на наступних засадах:

- децентралізації влади та ефективне самоврядування;
- запобігання та боротьба з корупцією;
- ефективна та результативна система державної адміністрації.

Метою реформи державного управління є побудова прозорої системи державного управління, створення професійного інституту державної служби, забезпечення її ефективності.

Створення ефективної, прозорої, відкритої та гнучкої структури публічної адміністрації із застосуванням новітніх інформаційно-комунікативних технологій (е-урядування), яка здатна виробляти і реалізовувати цілісну державну політику, спрямовану на суспільний сталий розвиток і адекватне реагування на внутрішні та зовнішні виклики.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва теми	Всього годин	Кількість годин, відведених на:					
			Всього	Лекції	Семінарів	Практич.	Модульний контроль	Самост. роб. індив. роб.
1.	Предмет менеджменту державного управління, історичні основи його походження, генеза теорії та сучасні підходи	12	2	2	-	-	-	10
2.	Держава і державне управління	18	6	2	2	2	-	12
3.	Організація управління в державних установах і організаціях	14	4	2	2	-	-	10
4.	Державне управління процесом інтеграції України до ЄС	16	6	2	2	2	-	10
5.	Державна влада та державно-владні відносини	10	2	2	-	-	-	8
6.	Структури органів державної влади	18	8	2	2	4	-	10
7.	Прийняття рішень у державному управлінні, основні форми здійснення	16	6	4	2	-	-	10
8.	Звернення громадян та їх розгляд органами державної влади	14	4	2	2	-	-	10
	Модульний контроль	2	2	-	-	-	2	-
	Усього за семестр	120	40	18	12	8	2	80
	<i>Форма підсумкового контролю</i>	Екзамен						

ПЕРЕЛІК ОСНОВНОЇ ЛІТЕРАТУРИ ДО КУРСУ:

- Авер'янов В. Б. Виконавча влада: конституційні засади і шляхи реформування / В. Б. Авер'янов, О. Д. Крупчан. — Х. : Право, 1998. — 37 с.
- Авер'янов В. Б. Органи виконавчої влади в Україні / В. Б. Авер'янов. — К. : Ін Юре, 1997. — 48 с.
- Аверьянов В. Б. Функции и организационная структура органа государственного управления / В. Б. Аверьянов. — К. : Наукова думка, 1979. — 150 с.
- Аніщук Н. В. Основи гендерного права України : підручник / Н. В. Аніщук. — О. : Фенікс, 2013. — 207 с.
- Аппарат государственного управления: интересы и деятельность / Отв. ред. В. Ф. Сиренко. — К. : Наукова думка, 1993. — 165 с.
- Атаманчук Г. В. Теория государственного управления : курс лекций / Г. В. Атаманчук. — М. : Юридическая литература, 1997. — 400 с.
- Афанасьев В. Г. Научное управление обществом: опыт системного исследования / В. Г. Афанасьев. — 2-е изд., дополн. — М. : Политиздат, 1973. — 392 с.
- Афанасьев В. Г. Человек в управлении обществом / В. Г. Афанасьев. — М. : Политиздат, 1977. — 382 с.
- Бакуменко В. Д. Основи адміністративного менеджменту : навч. посібник / В. Д. Бакуменко [та ін.]. — К. : Інтерсервіс, 2013. — 147 с.
- Бакуменко В. Д. Формування державно-управлінських рішень : проблеми теорії, методології, практики : монографія / В. Д. Бакуменко. — К. : Вид-во УАДУ, 2000. — 328 с.
- Балабанова Л. В. Конфліктологія : навч. посіб. для вузів / Л. В. Балабанова, К. В. Савельєва. — К. : Професіонал, 2009. — 280 с.
- Баришніков В. М. Інститут державної служби проходження державної служби : навч.-метод. посіб. для держ. службовців / В. М. Баришніков. — К. : ІПК ДСЗУ, 2010. — 140 с.
- Бачило И. Л. Функции органов управления: правовые проблемы оформления и реализации / И. Л. Бачило. — М. : Юридическая литература, 1976. — 198 с.
- Битяк Ю. П. Публічна служба в Україні: організаційно-правові засади : монографія / Ю. П. Битяк. — Х. : Право, 2005. — 303 с.
- Білінська М. М. Кадрова політика і державна служба : конспект лекцій / М. М. Білінська, О. Л. Євмешкіна, І. Г. Сурай. — К. : НАДУ, 2012. — 71 с.
- Буник М. З. Концептуальні засади взаємодії політики і управління : навч. посібник / М. З. Буник. — Л. : ЛРІДУ НАДУ, 2010. — 136 с.
- Вавринчук М. П. Політологічні аспекти державного управління : навч. посібник / М. П. Вавринчук. — Хмельницький : [Вид-во ХУУП], 2010. — 225 с.

- Васильєв А. С. Підготовка і прийняття управлінських рішень: організаційно-правові проблеми / А. С. Васильєв. — О. : АО БАХВА, 1997. — 160 с.
- Венедиктов В. С. Організаційно-правові засади сучасної державної служби України : наук.-практ. посібник / В. С. Венедиктов [и др.]. — Х. : Вид-во Національного університету внутрішніх справ, 2004. — 171 с.
- Вісящев В. А. Маркетинговий менеджмент : навч. посібник / В. А. Вісящев, Л. І. Антошкіна, І. О. Тарлопов. — Д. : Норд-Прес, 2005. — 440 с.
- Вітер Д. В. Державне управління та європейська інтеграція: еволюція поглядів : навч. посібник / Д. В. Вітер [та ін.]. — К. : Інтерсервіс, 2013. — 152 с.
- Воронкова О. М. Податковий менеджмент в Україні: особливості, проблеми, перспективи : монографія / О. М. Воронкова. — Ірпінь : Нац. ун-т ДПС України, 2012. — 391 с.
- Воронько О. А. Керівні кадри: державна політика та система управління : навч. посібник для студ. / О. А. Воронько. — К. : Вид-во УАДУ, 2000. — 152 с.
- Воронов О. Інтерпретація поняття "управлінське рішення" у сфері державного управління / О. Воронов // Державне управління та місцеве самоврядування. - 2015. - Вип. 2. - С. 38-47.
- Гаєвський Б. А. Політичне управління : навч. посібник / Б. А. Гаєвський, В. А. Ребкало, М. В. Туленков — К. : Вид-во УАДУ, 2001. — 160 с.
- Гендерні аспекти державної служби / М. І. Пірен [и др.] ; ред. Б. Кравченко. — К. : Основи, 2002. — 335 с.
- Глушко Е. К. Правовое регулирование публичной службы : учебник / Е. К. Глушко, М. А. Краснов, И. И. Овчинников. — М. : ТЕИС, 2011. — 237 с.
- Гомаль В. П. Державна служба : курс лекцій / В. П. Гомаль, В. О. Чукаєва. — Д. : Наука і освіта, 2002. — 314 с.
- Горбунов А. А. Государственная и муниципальная служба : учеб. пособие / А. А. Горбунов, Е. В. Буланкина. — Самара : Медиа-Книга, 2016. — 524 с.
- Грицяк Н. В. Гендерна освіта публічних службовців : навч.-метод. посібник / Н. В. Грицяк, М. П. Попов. — О. : ОРІДУ НАДУ, 2008. — 160 с.
- Грінівецька Н. М. Державна служба як соціальний інститут: проблеми концептуального аналізу / Н. М. Грінівецька. — К. : ФАДА, ЛТД, 1999. — 31 с.
- Гуманізація публічної служби в Україні: науково-практичні засади : колективна монографія. — Дніпропетровськ : [б. в.], 2015. — 253 с.
- Гурне Б. Державне управління : переклад з франц. / Б. Гурне. — К. : Основи, 1993. — 165 с.
- Деречь В. А. Органи виконавчої влади України та управлінські

- відносини : монографія / В. А. Дерезь. — К. : Юридична думка, 2007. — 180 с.
- Державне та регіональне управління : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / [І. Т. Кіщак та ін.]. — Миколаїв : Іліон, 2013. — 308 с.
  - Державне управління в економічній сфері : навч. посібник / А. О. Дегтяр [та ін.]. — Х. : Магістр, 2014. — 244 с.
  - Державне управління в Україні: організаційно-правові засади : навчальний посібник / Н. Р. Нижник, С. Д. Дубенко, В. І. Мельниченко та ін. / За заг. ред. Н. Р. Нижник. — К. : Вид-во УАДУ, 2002. — 164 с.
  - Державне управління в Україні: централізація і децентралізація / Відп. ред. Н. Р. Нижник. — К. : Вид-во УАДУ, 1997. — 448 с.
  - Державне управління та адміністративне право в сучасній Україні: актуальні проблеми реформування / За заг. ред. В. Б. Авер'янова, І. Б. Коліушко. — К. : Вид-во УАДУ, 1999. — 52 с.
  - Державне управління та державна служба : навч. посібник / В. М. Баришніков [и др.] ; заг. ред. М. В. Туленков, В. О. Храмов. — К. : ІПК ДСЗУ, 2003. — 322 с.
  - Державне управління та державна служба у сфері цивільного захисту : навч. посібник / [О. Г. Барило та ін.] ; під заг. ред. П. Б. Волянського. — 2-ге вид., зі змінами та допов. — К. ; Вінниця : ДІЛО, 2014. — 351 с.
  - Державне управління, державна служба і місцеве самоврядування : посіб. для навч. закл. системи підгот. та підвищ. кваліфікації держ. службовців, керівників держ. підприємств, установ, організацій / В. К. Андрушко [та ін.] ; ред. О. Ю. Оболенський. — Хмельницький : Поділля, 1999. — 567 с.
  - Державне управління: словник – довідник / За заг. ред. В. М. Бакуменка. — К. : Вид-во УАДУ, 2002. — 228 с.
  - Державне управління : теорія і практика / Заг. ред. В. Б. Авер'янова. — К. : Юрінком Інтер, 1998. — 432 с.
  - Державотворення і правотворення в Україні : досвід, проблеми, перспективи : монографія / За ред. Ю. С. Шемшученка. — К. : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2001. — 656 с.
  - Дубенко С. Д. Державна служба і державні службовці в Україні : навч.-метод. посібник / С. Д. Дубенко ; ред. Н. Р. Нижник. — К. : Ін Юре, 1999. — 242 с.
  - Дуков Д. Ф. Аналіз сутності поняття "механізм державного управління" та побудова його узагальненого визначення / Д. Ф. Дуков // Актуальні проблеми державного управління. - 2015. - № 1. - С. 39-48.
  - Егоршин А. П. Управление персоналом / А. П. Егоршин. — Н. Новгород : НИМБ, 1997. — 607 с.
  - Енциклопедичний словник з державного управління / Ю. П. Сурмін та ін. ; за ред. : Ю. В. Ковбасюка. — К. : НАДУ, 2010. — 819 с.
  - Іванова Т. В. Діловодство в органах державного управління та місцевого самоврядування : навч. посіб. для вуз. / Т. В. Іванова, Л. П. Піддубна. — К. : Центр. учб. л-ри, 2007. — 360 с.

- Іжа М. М. Організаційно-правові засади державного управління : навч. посібник / М. М. Іжа, Т. І. Пахомова, Я. О. Різникова. — О. : ОРІДУ НАДУ, 2008. — 380 с.
- Ірхін Ю. Б. Діагностика та розвиток професійних управлінських і лідерських здібностей державних службовців і службовців органів місцевого самоврядування в Україні : навч. посібник / Ю. Б. Ірхін, В. Л. Федоренко ; [за ред. Ю. В. Ковбасюка і В. Л. Федоренка]. — К. : Ліра-К, 2015. — 113 с.
- Кабанець А. Г. Державна служба : навч. посібник / А. Г. Кабанець. — Х. : ХНЕУ, 2004. — 176 с.
- Кадрова політика і державна служба : навч. посібник / С. М. Серьогін [та ін.] ; заг. ред. С. М. Серьогіна. — Д. : ДРІДУ НАДУ, 2009. — 138 с.
- Карпенко С. В. Створення та реформування системи управління державною службою України на рубежі ХХ-ХХІ ст. : [монографія] / С. В. Карпенко. — К. : [б. в.], 2011. — 303 с.
- Ківалов С. В. Адміністративно-правовий статус державної служби як центрального органу виконавчої влади : монографія / С. В. Ківалов, О. І. Лавренова. — О. : Фенікс, 2015. — 189 с.
- Ківалов С. В. Публічна служба в Україні : підручник / С. В. Ківалов, Л. Р. Біла-Тіунова. — 2-ге вид. — О. : Фенікс, 2011. — 684 с.
- Козлов Ю. М. Научная организация управления и право / Ю. М. Козлов, Е. С. Фролов. — М. : Изд-во МГУ, 1986. — 248 с.
- Колдушко А. А. Механизмы регулирования этики государственных служащих (на примере Пермского края) : монография / А. А. Колдушко. — Пермь : Изд-во ПНИПУ, 2015. — 109 с.
- Колпаков В. М. Теория и практика принятия управленческих решений : учеб. пособие / В. М. Колпаков. — К. : МАУП, 2000. — 256 с.
- Комунікація, демократичні стандарти в роботі органів державної влади : навч. посіб. для держ. службовців / Н. К. Дніпренко [та ін.]. — К. : Вістка, 2008. — 164 с.
- Конституційно-правові засади становлення української державності / В. Я. Тацій, Ю. М. Тодика, О. Г. Данильян та ін. ; за ред. В. Я. Тація, Ю. М. Тодики. — Х. : Право, 2003. — 328 с.
- Кравченко О. О. Управління державною службою в Україні: на шляху до вдосконалення : монографія / О. О. Кравченко ; за заг. ред. Н. П. Матюхіної. — Сімф. : Кримській письменник, 2010. — 210 с.
- Красіловська З. Альтернативні способи вирішення спорів у сфері державного управління: поняття та сутність / З. Красіловська // Державне управління та місцеве самоврядування. - 2015. - Вип. 1. - С. 158-167.
- Криворучко І. В. Визначення поняття принципів адміністративної процедури в науці державного управління / І. В. Криворучко // Вісник Національної академії державного управління при Президенті України. Серія : Державне управління. - 2016. - № 1. - С. 20-25.
- Крупчан О. Д. Організація виконавчої влади : монографія /

- О. Д. Крупчан. — К. : Вид-во УАДУ, 2001. — 132 с.
- Кутова І. Е. Принципи державної служби в сучасному законодавстві України : навч. посібник / І. Е. Кутова, Р. В. Кутовий. — Луганськ : РВВ ЛДУВС, 2006. — 144 с.
  - Лазор О. Д. Державна служба в Україні : навч. посібник / О. Д. Лазор, О. Я. Лазор. — К. : Дакор, 2009. — 560 с.
  - Лазор О. Д. Публічна служба в Україні. Нормативно-правове регулювання : навч. посібник / О. Д. Лазор, О. Я. Лазор. — К. : Дакор : КНТ, 2006. — 528 с.
  - Лідерство в системі державної служби : навч. посібник / [М. М. Іжа та ін. ; за заг. ред. М. М. Іжі]. — О. : ОРІДУ НАДУ, 2013. — 130 с.
  - Ляхович У. І. Адміністративно-правовий статус державного службовця: організаційно-правові засади реалізації : монографія / У. І. Ляхович. — Івано-Франківськ : [Вид-во Прикарпат. нац. Ун-ту ім. В. Стефаника], 2010. — 129 с.
  - Малиновський В. Я. Державне управління : навч. посібник / В. Я. Малиновський. — 2-ге вид., доп. та перероб. — К. : Атіка, 2003. — 576 с.
  - Мельник А. Ф. Менеджмент державних установ і організацій : навч. посібник / А. Ф. Мельник, А. Ю. Васіна, Н. М. Кривокульська. — К. : Професіонал, 2006. — 464 с.
  - Мельников О. Ф. Парадигми фахової підготовки державних службовців / О. Ф. Мельников. — Х. : Вида-во ХарРІ НАДУ «Магістр», 2007. — 424 с.
  - Менеджмент для публічної влади : навч. посібник / [М. П. Бутко та ін.] ; за ред. М. П. Бутка. — Ніжин : Аспект-Поліграф, 2011. — 359 с.
  - Менеджмент організацій і адміністрування : навч. посібник / [Є. В. Лазарева та ін.] ; за ред. А. Г. Гончарука. — О. : Фенікс, 2013. — 299 с.
  - Менеджмент персонала : учеб. пособие / В. Л. Дидык [и др.]. — Кривой Рог : Чернявский Д. А., 2013. — 282 с.
  - Морально-етичні засади розвитку державної служби України: європейський та вітчизняний досвід : монографія / С. М. Серьогін [та ін.]. — Д. : ДРІДУ НАДУ, 2007. — 272 с.
  - Мошок Г. Є. Менеджмент : навч. посіб. для дистан. навч. / Г. Є. Мошок. — К. : Кондор, 2009. — 388 с.
  - Музика-Стефанчук О. А. Органи публічної влади як суб'єкти бюджетних правовідносин : монографія / О. А. Музика-Стефанчук [та ін.]. — Хмельницький : ХУУП, 2011. — 383 с.
  - Наливайко Л. Р. Державний лад України: теоретико-правова модель : монографія / Л. Р. Наливайко. — Х. : Право, 2009. — 600 с.
  - Наливайко Л. Р. Неурядові правозахисні організації України : навч. посібник / Л. Р. Наливайко, І. О. Грицай, О. С. Дніпров. — К. : Хай-Тек Прес, 2014. — 331 с.
  - Наливайко Л. Р. Політична функція Української держави: теоретико-

- правові та конституційно-правові засади : монографія / Л. Р. Наливайко, М. В. Беляєва. — К. : Хай-Тек Прес, 2013. — 316 с.
- Наливайко Л. Р. Тлумачний термінологічний словник з конституційного права / Л. Р. Наливайко, М. В. Беляєва. — К. : Хай-Тек Прес, 2013. — 408 с.
  - Наумік К. Г. Комунікаційна політика в діяльності державного службовця : конспект лекцій / К. Г. Наумік. — Х. : Вид-во ХНЕУ, 2010. — 95 с.
  - Оболенський О. Ю. Державна служба : навч. посібник / О. Ю. Оболенський. — К. : КНЕУ, 2012. — 344 с.
  - Озірська С. М. Системи державної служби європейських країн: Велика Британія, Російська Федерація, Україна, Французька Республіка : наук.-аналіт. дослідж. / С. М. Озірська, Ю. Д. Полянський. — К. : Вид-во УАДУ, 1999. — 166 с.
  - Оргієць О. Інституційна пам'ять у теорії державного управління: поняття та сутність / О. Оргієць. // Публічне адміністрування: теорія та практика. - 2015. - Вип. 1 (13).
  - Опанасюк Г. Тенденції підготовки державних службовців у країнах Центральної та Східної Європи / Г. Опанасюк. — К. : Вид-во УАДУ, 2001. — 282 с.
  - Організація діяльності службовців органів публічної влади : навч. посібник / Уклад. : М. В. Ярмистий, А. В. Грищенко. — Чернівці : Прут, 2009. — 220 с.
  - Павленко В. В. Еволюція правового статусу державного службовця в Україні : монографія / В. В. Павленко та [ін.]. — К. : ХмЦНТЕІ, 2009. — 200 с.
  - Пилипишин В.П. Сутність та поняття державного управління / В. П. Пилипишин // Актуальні проблеми права: теорія і практика. - 2010. - № 17. - С. 351-360.
  - Пилипишин В. П. Поняття та основні риси державного управління / В. П. Пилипишин // Юридична наука і практика. - 2011. - № 2. - С. 10-14.
  - Петков С. В. Менеджмент у державному управлінні : загальна частина : навч. посібник / С. В. Петков, Л. Р. Наливайко, О. Г. Комісаров та ін. ; за заг. ред. С. В. Петкова. — К., 2011. — 312 с.
  - Політологічні аспекти державного управління : навч. посібник / М. П. Вавринчук. — Хмельницький : Поліграфіст-2, 2012. — 268 с.
  - Почтовюк А. Б. Приоритети і нові підходи навчання державних службовців за кордоном : навч.-метод. посібник / А. Б. Почтовюк. — Кременчук : Християнська Зоря, 2001. — 63 с.
  - Правове забезпечення державного управління в Україні : навч. посібник / І. Ю. Швець, Ю. Ю. Швець. — Сімф. : ДІАЙПІ, 2013. — 239 с.
  - Правове забезпечення державного управління і місцевого самоврядування : навч.-метод. посіб. / М. П. Іщенко, Б. М. Гук. — Черкаси : Вид. від. ЧНУ ім. Б. Хмельницького, 2011. — 228 с.

- Правове регулювання публічної служби в Україні. Особливості судового розгляду спорів : монографія / М. І. Цуркан. — Х. : Право, 2010. — 216 с.
- Правові основи формування та функціонування органів державної влади у контексті євроінтеграції : монографія / Ю. П. Битяк, О. Г. Данильян, О. П. Дзьобань та ін. ; за ред. Ю. П. Битяка, О. Г. Данильяна. — Х. : Право, 2010. — 384 с.
- Прокопенко Л. Л. Процес європеїзації та його вплив на публічне адміністрування в Україні : навч. посібник / Л. Л. Прокопенко, О. М. Рудік, Н. М. Рудік. — Д. : ДРІДУ НАДУ, 2011. — 123 с.
- Протасова Н. Г. Теоретичні основи навчання державних службовців у системі підготовки та підвищення кваліфікації : навч. посібник / Н. Г. Протасова. — К. : Вид-во УАДУ, 2000. — 158 с.
- Професійна етика публічної служби та запобігання конфлікту інтересів : навч. посібник. — К. : [Шк. вищ. корпусу держ. служби], 2010. — 67 с.
- Публічна служба. Зарубіжний досвід та пропозиції для України / [А. В. Кірмач [та ін.] ; за заг. ред. В. П. Тимошука, А. М. Школика]. — К. : [Конус-Ю], 2007. — 735 с.
- Радченко А. В. Общий менеджмент : учеб. пособие / А. В. Радченко. — М. : Инфа-М, 2009. — 384 с.
- Результативність та ефективність державного управління і місцевого самоврядування : навч. посібник / В. М. Сороко. — К. : НАДУ, 2012. — 259 с.
- Рєзнік В. В. Поняття принципу стратегічного державного управління / В. В. Рєзнік // Університетські наукові записки. - 2007. - № 4. - С. 453-459.
- Реформування державної служби в контексті адміністративної реформи : навч. посібник / [укл. О. Л. Леонов, І. Л. Тимошенко, В. Л. Савченко]. — Донецьк : ДОЦППК, 2013. — 59 с.
- Рудакевич М. І. Етика державних службовців / М. І. Рудакевич. — К. : Видавництво НАДУ, 2003. — 360 с.
- Сельский А. А. Теоретико-методологічні засади стратегічного управління в державному управлінні : монографія / А. А. Сельский. — К. : НАДУ, 2013. — 238 с.
- Серьогін С. М. Влада і державна служба : історичний аспект / С. М. Серьогін ; наук. ред. В. П. Капітон. — К. : Вид-во УАДУ, 1999. — 194 с.
- Серьогін С. М. Державний службовець у відносинах між владою і суспільством / С. М. Серьогін. — Д. : ДРІДУ НАДУ, 2003. — 456 с.
- Система і стратегія HR-менеджменту для державного управління : навч. посібник / О. М. Руденко, Л. М. Усаченко, С. В. Штурхецький. — К. : Інтерсервіс, 2013. — 132 с.
- Ситник Г. П. Державне управління у сфері національної безпеки (концептуальні та організаційно-правові засади) : підручник / Г. П. Ситник. — К. : НАДУ, 2012. — 544 с.
- Соркін Б. В. Сучасні теоретико-методологічні підходи до визначення

- змісту поняття державного управління / Б. В. Соркін // Наукові праці МАУП. - 2014. - Вип. 2. - С. 71-75.
- Соловійов В. М. Поняття і сутність правового регулювання державного управління України / В. М. Соловійов // Університетські наукові записки. - 2007. - № 3. - С. 27-33.
  - Стельмашук Л. С. Організаційно-правові засади відкритості державної служби : монографія / Л. С. Стельмашук. — Івано-Франківськ : Вид-во ІФНТУНГ, 2015. — 295 с.
  - Суший О. В. Психосоціальна культура державного управління : монографія / О. В. Суший. — К. : Світогляд, 2012. — 344 с.
  - Теорія та історія державного управління : навч. посіб. для вуз. / Г. С. Одінцева, В. Б. Дзюндзюк, Н. М. Мельтюхова та ін. ; за заг. ред. Г. С. Одінцевої, О. Ю. Амосова. — К. : Професіонал, 2008. — 288 с.
  - Тихомирова Є. Б. Конфліктологія та теорія переговорів : підруч. для вузів / Є. Б. Тихомирова, С. Р. Постолювський. — Суми : Університет. книга, 2008. — 240 с.
  - Ткачова О. Ефективність державного управління: поняття та підходи до оцінювання / О. Ткачова // Вісник Національної академії державного управління при Президенті України. - 2013. - № 2. - С. 30-37.
  - Тлумачний термінологічний словник з конституційного права / за заг. ред. Л. Р. Наливайко. — К.: «Хай-Тек Пресс», 2016. — 628 с.
  - Тіллі Р. Телефонні переговори / Р. Тіллі. — К. : Знання, 2010. — 160 с.
  - Управління змінами в публічному адмініструванні: навч. посібник / Ю. П. Шаров, І. А. Чикаренко, Т. В. Маматова [та ін.]. — Дніпропетровськ : ДРІДУ НАДУ, 2011. — 144 с.
  - Управління персоналом ОВС : навч. посібник / С. В. Петков, Л. Р. Наливайко, В. П. Столбовий та ін. / за заг. ред. С. В. Петкова. — К. : КНТ, 2010. — 280 с.
  - Управлінські аспекти державної служби / К. П. Будаєва [та ін.] ; ред. В. А. Рач. — Луганськ : Вид-во СНУ, 2000. — 156 с.
  - Усаченко Л. М. Історія державного управління в Україні : навч. посібник / Л. М. Усаченко, В. І. Тимцуник. — 2-е вид., випр. та допов. — К. : Інтерсервіс, 2013. — 293 с.
  - Фіолевський Д. П. Державна виконавча служба в Україні : навч. посібник / Д. П. Фіолевський [и др.] ; ред. Д. П. Фіолевський. — К. : Алерта, 2004. — 564 с.
  - Флемінг П. Р. Успішне ведення переговорів / П. Р. Флемінг. — К. : Британська Рада в Україні, 2000. — 96 с.
  - Халипов В. Ф. Кратология – наука о власти: концепция / В. Ф. Халипов. — М. : Экономика, 2002. — 367 с.
  - Человеческий потенциал государственной службы: на пути к эффективной стратегии управления : (опыт стран СНГ) : монография / [В. В. Огнева и др.]. — М. : Наука и политика, 2015. — 500 с.
  - Чернов Ю. В. Управленческое консультирование : учеб. пособ. для вузов /

- Ю. В. Чернов, С. В. Комишин, Л. И. Тищенко. — Х. : ОЛДИ-ПЛЮС, 2009. — 272 с.
- Черноног Є. С. Державна служба: історія, теорія і практика : навч. посібник / Є. С. Черноног. — К. : Знання, 2008. — 458 с.
  - Чорнобиль І. Є. Організація діяльності державного службовця : навч. посібник / І. Є. Чорнобиль . — Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2015. — 130 с.
  - Чумак О. О. Правове регулювання діяльності Державної виконавчої служби України в сучасних умовах: проблеми теорії та практики : монографія / О. О. Чумак. — Х.: Діса плюс, 2015. — 479 с.
  - Швидун В.М. Історіографічний аналіз визначення поняття державного управління вищою освітою в Україні / В. М. Швидун // Економіка та держава. - 2012. - № 5.
  - Шевчук С. В. Ділове мовлення для державних службовців : навч. посібник / С. В. Шевчук. — К. : Літера, 2004. — 397 с.
  - Шевчук С. П. Управління сучасним офісом : навч. посіб. для вуз. / С. П. Шевчук. — К. : Професіонал ; Центр учеб. л-ри, 2010. — 184 с.
  - Шумило М. М. Правове регулювання пенсійного забезпечення державних службовців : монографія / М. М. Шумило. — К. : Ніка-Центр, 2010. — 272 с.
  - Энциклопедический юридический словарь / [В. Н. Додонов и др.]. — 2-е изд. — М. : ИНФРА-М, 1999. — 367, [1] с.
  - Юридична енциклопедія : в 6 т. / редкол. : Ю. С. Шемшученко (гол.) та ін. — К. : Укр. енцикл. ім. М. П. Бажана, 1998. — Т. 1 : А-Г. — 672 с.
  - Юридична енциклопедія : в 6 т. / редкол. : Ю. С. Шемшученко (гол.) та ін. — К. : Укр. енцикл. ім. М. П. Бажана, 1999. — Т. 2 : Д-Й. — 744 с.
  - Юридична енциклопедія : в 6 т. / редкол. : Ю. С. Шемшученко (гол.) та ін. — К. : Укр. енцикл. ім. М. П. Бажана, 2001. — Т. 3 : К-М. — 792 с.
  - Юридична енциклопедія : в 6 т. / редкол. : Ю. С. Шемшученко (гол.) та ін. — К. : Укр. енцикл. ім. М. П. Бажана, 1998. — Т. 4 : Н-П. — 720 с.
  - Юридична енциклопедія : в 6 т. / редкол. : Ю. С. Шемшученко (гол.) та ін. — К. : Укр. енцикл. ім. М. П. Бажана, 1998. — Т. 5 : П-С. — 736 с.
  - Юридична енциклопедія : в 6 т. / редкол. : Ю. С. Шемшученко (гол.) та ін. — К. : Укр. енцикл. ім. М. П. Бажана, 1998. — Т. 6 : Т-Я. — 768 с.
  - Юридичний енциклопедичний словник : в 6 т. / за заг. ред : Ю. С. Шемшученко. — К. : Юридична думка, 2012. — 1020 с.

Інтернет-ресурси:

- ❖ <http://www.president.gov.ua/> – Офіційний сайт Президента України.
- ❖ <http://www.rada.gov.ua/> – Офіційний портал Верховної ради України.
- ❖ <http://www.kmu.gov.ua/> – Офіційний портал Кабінету міністрів України.
- ❖ <http://vkksu.gov.ua/> – Офіційний сайт Вищої кваліфікаційної комісії суддів України.
- ❖ <http://reyestr.court.gov.ua> – Офіційний сайт Єдиного державного реєстру судових рішень України.

- ❖ <http://www.rada.kiev.ua/laws/pravo/all/sites.htm> – перелік серверів державних органів на сайті Верховної Ради України.
- ❖ <http://www.scourt.gov.ua/> – Офіційний сайт Верховного Суду України.
- ❖ <http://www.minjust.gov.ua/> – Офіційний сайт Міністерства юстиції України.
- ❖ <http://www.constcourt.gov.ua/> – Офіційний сайт Конституційного Суду України.
- ❖ <http://www.cvk.ukrpack.net/> – Офіційний сайт Центральної виборчої комісії.
- ❖ <http://www.guds.gov.ua/> – Офіційний сайт Національного агентства з питань державної служби
- ❖ <https://nazk.gov.ua/> – Офіційний сайт Національного агентства з питань запобігання корупції
- ❖ <http://www.mon.gov.ua/> - Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України

ТЕМА 1. ПОНЯТТЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ, ІСТОРИЧНІ ОСНОВИ ЙОГО ПОХОДЖЕННЯ, ГЕНЕЗА ТЕОРІЇ ТА СУЧАСНІ ПІДХОДИ

Сутність, зміст та специфіка державного управління. Історія державного управління в Україні. Предмет науки державного управління. Методологія державного управління. Принципи державного управління. Основні теорії та школи управління. Школа наукового управління, класична або адміністративна школа в управлінні, школа людських відносин, біхевіористична школа, школа науки управління. Висвітлення наукового менеджменту в працях вітчизняних та зарубіжних авторів. Науковий менеджмент у діяльності організацій.

Управління як суспільне явище, створене людьми для врегулювання важливих суспільних відносин, складається з різноманітних елементів і взаємозв'язків та має багатогранний характер. Це виражається у тому, що в управлінні як суб'єктом, так і об'єктом управлінського впливу виступає людина.

Усвідомлення особливої ролі людини в суспільних процесах, підвищення соціальної активності громадян зумовлюють доцільність розгляду управління як поєднання відносин та діяльності. Діяльність пов'язана з відносинами, які виникають між учасниками процесу та з навколишнім середовищем на підставі певних інтересів. Стан цих відносин відображає цілі, функції, структуру, механізми, методи та технології управління.

У рамках вивчення управління як суспільного процесу, що формувався протягом тривалого періоду, виділяють такі основні етапи його становлення в Україні: IX – перша половина XIV ст. – київсько-руський та галицько-волинський період; середина XIV – XVII ст. – литовсько-руський та польський періоди; середина XVII ст. – друга половина XVII ст. – козацький період; кінець XVIII ст. – 1917 р. – бездержавницький період; 1917-1920 рр. – період визвольних змагань українського народу; 1920-1991 рр. – радянський період; 1991 р. – по цей час – період незалежності: відновлення, формування та утвердження незалежної Української держави.

За характером діяльності суб'єктів, управління як соціальне явище можна поділити на:

- ❖ державне управління, суб'єктом якого є держава та її органи;
- ❖ самоврядне, або муніципальне управління, суб'єктом якого є органи місцевого самоврядування;
- ❖ громадське управління, суб'єктом якого є органи громадських організацій, інших об'єднань громадян;
- ❖ корпоративне управління, суб'єктом якого є органи господарських товариств та об'єднань підприємств.

Особливе місце у реалізації функцій та завдань держави належить *державному управлінню*.

Протягом останнього сторіччя теорія і практика управління у світі набули високого розвитку, спираючись на підґрунтя, сформованих теорій і підходів державного управління, що представлені працями таких науковців як: Ф. Тейлор, Френк і Лілан Гілберт, Г. Гантт, Я. Гамільтон, Г. Грайкунас, Г.Емерсон, А.Рейлі, Г.Форд, Дж. Муні, А. Файоль, Л. Урвік, А.І. Гастев, П.М. Керженцев, М.А. Вітке, О.Ф. Розмирович, О.О. Єрманський, К. Арджіріс, Р. Лайкерт, Д. Мак-Грегор, Ф. Герцберг, М.П. Фоллет, Е. Мейо, А. Маслоу та ін.

Основними школами державного управління є: школа наукового управління, класична школа, школа людських відносин, біхевіористична школа, школа науки управління, емпірична школа, школа соціальних систем, нова школа та школа організаційної поведінки.

Державне управління – це самостійний вид діяльності держави, який має підзаконний, виконавчо-розпорядчий характер органів державної влади у відношенні до практичної реалізації функцій і завдань держави в процесі регулювання найважливіших сфер життєдіяльності, створення умов для реалізації громадянами їх прав і свобод.

Сутність державного управління виражається у таких його *елементах* як: необхідність, суспільна обумовленість і цільова спрямованість.

До ознак (рис) державного управління слід віднести:

- ❖ **наявність мети** – впорядкування спільної діяльності через узгоджені індивідуальні дії учасників за допомогою впливу на їх поведінку;
- ❖ **загальнодержавний характер** – охоплює найважливіші сторони життя держави й суспільства;
- ❖ **безпосередніми об'єктами** є галузі економіки, соціально-культурного і адміністративно-політичного розвитку;
- ❖ **виконавчо-розпорядчий характер** – кожен суб'єкт управління наділяється певним обсягом прав, за допомогою яких досягається мета виконавчої діяльності;
- ❖ **організаційний зміст** – в процесі виконання і розпорядження на різних рівнях організується спільна діяльність людей;
- ❖ **підзаконний характер** – органи державного управління виконують певні дії, зміст яких полягає у реалізації прямих приписів закону, обов'язкових до виконання;
- ❖ **ієрархічність** – наявність у органів, які здійснюють державне управління, системи нижчих, підпорядкованих їм інстанцій;
- ❖ **активний характер** – цілеспрямований вплив суб'єктів управління на об'єкти управління;
- ❖ **безперервне здійснення** – здатність суб'єктів управління реагувати на усі зміни обстановки і постійно впливати на об'єкти управління.

Систему державного управління становлять:

- **суб'єкт управління** (той, хто виконує функції керівництва);

- **об'єкт управління** (те, на що спрямований вплив суб'єкта управління),
- **управлінський вплив** (сукупність дій, методів, заходів, прийомів, за допомогою яких здійснюється вплив на об'єкт управлінської діяльності);
- **зворотні зв'язки** (інформація для суб'єкта щодо результативності управлінського впливу на об'єкт).

Державне управління здійснюється на підставі наступних **принципів**:

- **соціально-політичних** (демократизм, законність, гласність, рівність усіх перед законом, рівноправність осіб, участь населення в управлінській діяльності, врахування громадської думки, об'єктивність);
- **побудови апарату державного управління** (галузеві, територіальні, функціональні);
- **функціонування апарату державного управління** (єдиноначальність, нормативність діяльності, поділ управлінської праці, колегіальність, відповідальність за прийняття рішень, оперативна самостійність).

Зміст державного управління реалізується через низку функцій управління, які виконують завдання держави і суспільства шляхом владно-організаційної діяльності у різних процесуальних формах.

Методами державного управління є комплекс способів, прийомів і засобів цілеспрямованого впливу суб'єктів управління (державної влади) на свідомість, волю і поведінку громадян. Методи державного управління поділяють на загальні та спеціальні.

Загальні методи державного управління – це методи, що пов'язані з розробленням, прийняттям і реалізацією державно-владних рішень, а також здійсненням правової і організаційної державно-управлінської діяльності.

Загальні методи державного управління включають дві групи – прямого адміністративного і непрямого регулюючого впливу з боку органів державної влади на відповідні об'єкти управління. До першої групи слід віднести такі методи правового регулювання як переконання, примус, а до другої – виховання, стимулювання, маніпуляції тощо.

Спеціальні методи державного управління – це методи, що використовуються для забезпечення реалізації конкретних функцій або підфункцій державного управління. Виокремлюють такі основні групи спеціальних методів: адміністративні, соціально-політичні, економічні, науково-аналітичні та морально-етичні.

Методичні вказівки для підготовки

Розгляд цієї теми має велике значення у формуванні майбутнього фахівця юриста, скільки управління є складним і універсальним суспільним феноменом. Розвиток суспільства, окремих його сфер не можливий без встановлення і реалізації певного набору законів, правил, норм, алгоритму його поведінки в цілому і його складових зокрема. Процес впливу на соціум є предметом вивчення науки управління.

Відправними засадами в управлінні виступають цілі, інтереси, знання,

думки, прагнення і сподівання людини. Для того, щоб стати реальністю, управлінський вплив обов'язково має містити в собі цілеспрямовання, тобто телеологічний момент, а також організаційний момент – спрямовувати і практично забезпечувати взаємодію людей.

Водночас, надаючи будь-якому суспільному процесу певні цілі, організовуючи в ньому взаємодію людей, управління покликане, в рамках цих цілей і організації, конкретно регулювати поведінку і діяльність кожного з учасників певного керованого процесу. Тому можна стверджувати, що специфіка управлінського впливу полягає в його цілеспрямовуючих, організуючих і регулюючих властивостях, які свідчать про його дієвість.

Відповідно, управління є цілеспрямовуючим, організуючим і регулюючим впливом людей на власну суспільну, колективну і групову життєдіяльність, який здійснюється як безпосередньо (у формах самоуправління), так і за допомогою спеціально створених структур (держави, громадських об'єднань, партій, спілок, асоціацій, фірм тощо).

Управління як суспільне явище, що відпрацьоване і пристосоване людьми для вирішення життєвих проблем, має багатогранний характер, складається з різноманітних елементів і взаємозв'язків. Це зумовлено тим, що в управлінні як суб'єктом, так і об'єктом управлінського впливу виступає людина. Визначальним є і те, що управління органічно включене в механізми взаємодії природи, людини, суспільства.

Формування теорії управління як галузі науки, визначення відправних теоретичних засад його розвитку на сучасному етапі, передбачає вивчення теоретичних підходів, що сформувалися протягом тривалого періоду і знайшли підтвердження в рамках загальносистемних, теоретико-інформаційних, кібернетичних, економічних, правових, соціологічних досліджень.

Зокрема, в межах цієї теми важливе значення має вивчення принципів державного управління, функції державного управління, моделей державного управління.

Ключові поняття:

управління, державне управління, сутність державного управління, зміст державного управління, специфіка державного управління, риси державного управління, ознаки державного управління, система державного управління, державне управління як наука, методологія державного управління, методи державного управління, загальні методи державного управління, спеціальні методи державного управління, адміністративні методи, соціально-політичні методи, економічні методи, науково-аналітичні методи, морально-етичні методи, переконання, заохочення, примус, стимулювання, маніпуляція, виховання, принципи державного управління, принцип цілеспрямованості, принцип урахування потреб та інтересів, принцип науковості, принцип системності, принцип взаємозалежності, принцип оптимального поєднання централізації і децентралізації управління, принцип

єдиноначальності, принцип мотивації, школа наукового управління, класична (адміністративна) школа в управлінні, біхевіористична школа, школа науки управління, школа людських відносин, емпірична школа, школа соціальних систем, нова школа, школа організаційної поведінки, єдиновладдя, єдність напрямку діяльності, підпорядкування особистих інтересів загальним, винагорода персоналу, централізація, ієрархія управління, стабільність складу персоналу, корпоративний дух, ініціатива.

Тестові завдання:

1. Велика держава – Київська Русь об'єднала два великі слов'янські політичні центри:

- а) Київський і Псковський;
- б) Київський і Новгородський;
- в) Київський і Переяславський;
- г) Київський і Галицький;
- д) Київський і Волинський.

2. Формою державного правління Київської Русі була:

- а) республіканська монархія;
- б) ранньофеодальна монархія;
- в) дуалістична монархія;
- г) рабовласницька монархія;
- д) аристократична республіка.

3. Реформу державного управління в Київській Русі, в ході якої місцеві родоплемінні князі були замінені представниками Київського князя, здійснено:

- а) Ольгою Великою;
- б) Володимиром Святославовичем;
- в) Ярославом Володимировичем;
- г) Олегом Рюриковичем;
- д) Святославом Ігоревичем.

4. У IX–X ст. в Київській Русі земля вважалася власністю:

- а) княжих дружинників та земських бояр;
- б) сусідських громад;
- в) земських бояр та церкви;
- г) виключно князя;
- д) того, хто нею користувався.

5. Законодавча влада у Речі Посполитій належала:

- а) виключно королю;
- б) сеймові;
- в) раді бояр;
- г) королівській раді;

д) королівським зборам.

6. За формою правління Річ Посполита належала до:

- а) абсолютної монархії;
- б) дворянської республіки;
- в) аристократичної республіки;
- г) парламентської республіки;
- д) конституційної монархії.

7. Засновником Галицько-Волинської держави був князь:

- а) Данило Галицький;
- б) Роман Мстиславович;
- в) Володимир Мономах;
- г) Ярослав Осмомисл;
- д) Іван Берладник.

8. Адміністративні одиниці, на які поділялася Галицько-Волинська держава:

- а) полки, циркули;
- б) воєводства, волості;
- в) губернії, уїзди;
- г) повіти, округи;
- д) погости, полки.

9. Першим втіленням загальноукраїнської державної ідеї стало об'єднання Галицького та Волинського князівств князем Романом Мстиславичем, яке відбулося в:

- а) 1175 р.;
- б) 1199 р.;
- в) 1125 р.;
- г) 1205 р.;
- д) 1198 р.

10. Галицько-Волинська держава припинила своє існування у:

- а) 1339 р.;
- б) 1349 р.;
- в) 1256 р.;
- г) 1389 р.;
- д) 1434 р.

11. У XIV ст. Галичина потрапила до складу Польської держави, а Волинь і Наддніпрянина перейшли під владу Великого князівства:

- а) Молдовського;
- б) Московського;

- в) Польського;
- г) Литовського;
- д) Ростовського.

12. Установа центрального державного управління у Великому князівстві Литовському в період до Люблінської унії (1569):

- а) пани-рада;
- б) сейм;
- в) королівська рада;
- г) синод;
- д) віче.

13. Суди, які не діяли у Великому князівстві Литовському назвалися:

- а) земські;
- б) підкоморські;
- в) церковні;
- г) копні;
- д) каптурові.

14. У 1569 р. більшість українських земель увійшла до складу Речі Посполитої після підписання:

- а) Брестської унії;
- б) Люблінської унії;
- в) Кревської унії;
- г) Городельської унії;
- д) Варшавської унії.

15. Однією з причин Національно-визвольної війни українського народу проти Речі Посполитої у середині XVII ст. було:

- а) посилення національно-релігійного гніту православного українського населення;
- б) встановлення владою військового контролю за Запорозькою Січчю;
- в) утворення Запорозької Січі – військово-політичної організації козацтва;
- г) зіткнення інтересів козацької України та Польщі;
- д) скасування реєстру та повернення всіх козаків до стану селян-кріпаків.

16. Договір, укладений Б. Хмельницьким 27 березня 1654 р., який передбачав не входження козацької України до складу Московської держави, а створення своєрідної конфедерації під егідою царя, спрямованої на розгром Речі Посполитої й протистояння агресії Кримського ханства, мав назву:

- а) Зборівський;
- б) Переяславсько-Московський;

- в) Білоцерківський;
- г) Переяславський;
- д) Гадяцький.

17. Період Руїни протягом кінця XVII-XVIII століття характеризувався:

- а) всеохоплюючою кризою та занепадом Речі Посполитої, викликаних національно-визвольною війною українського народу під проводом Б. Хмельницького;
- б) форсованим наступом на автономні права Гетьманщини з боку російського уряду внаслідок переходу гетьмана І. Мазепи на бік шведського короля;
- в) внутрішньою боротьбою козацької старшини за владу, розколом Гетьманщини, втручанням в її внутрішні справи та військовою агресією з боку сусідніх держав;
- г) остаточною ліквідацією інституту гетьманства, решток української автономії та повною інтеграцією українських земель у Російську імперію;
- д) цілковитій руйнації єдиної держави, розпаді внутрішніх зв'язків.

18. Революція у лютому 1917 р. знищила самодержавний режим і влада в російській державі перейшла до Тимчасового уряду, у квітні 1917 року в Україні була започаткована:

- а) Центральна рада;
- б) Державна рада;
- в) Українська Національна рада;
- г) Рада генеральної старшини;
- д) Генеральна військова канцелярія.

19. Головою Центральної Ради у 1917 році було обрано українського політичного діяча:

- а) М. Грушевського;
- б) Д. Дорошенко;
- в) Є. Петрушевича;
- г) В. Винниченко;
- д) В. Антоновича.

20. I Універсал Центральної Ради був прийнятий:

- а) 23 червня 1917 р.;
- б) 16 липня 1917 р.;
- в) 20 листопада 1917 р.;
- г) 22 січня 1918 р.;
- д) 29 квітня 1918р.

21. Виданий I Універсал Центральної Ради:

а) замінив постійну армію міліцією, доручив провести вибори народних рад волосних, повітових і місцевих, установив монополію торгівлі, контроль над банками, підтвердив закон про передачу землі селянам без викупу, прийнявши за основу скасування власності і соціалізацію землі. Доручив Раді Народних Міністрів продовжувати розпочаті переговори з Центральними державами і довести до підписання миру; закликав усіх громадян Української Народної Республіки до боротьби з більшовиками;

б) проголосив автономію України «однині самі будемо творити наше життя». Це була відповідь Центральної Ради Тимчасовому урядові на його негативне ставлення до автономної України. Згідно з Універсалом, «не одділяючись від всієї Росії народ український має сам порядкувати своїм життям», а закони повинні бути ухвалені Всенародними Українськими Зборами;

в) зафіксував наслідки домовленостей між Центральною Радою і Тимчасовим урядом: останній визнавав Центральну Раду і Генеральний Секретаріат як крайовий орган України і водночас Генеральний Секретаріат ставав органом центрального уряду. Зі свого боку, Центральна Рада визнавала Всеросійські установчі збори, а до їх скликання зобов'язувалася не робити самовільних кроків до здійснення автономії України;

г) проголосив Українську Народну Республіку, формально не пориваючи федеративних зв'язків з Росією, і демократичні принципи: свободу слова, друку, віровизнання, зборів, союзів, страйків, недоторканість особи й помешкання; оголосив національну автономію для меншин (росіян, поляків, євреїв), скасував смертну кару, а також право приватної власності на землю й визнав її власністю всього народу без викупу, установив 8-годинний робочий день, оголосив реформу місцевого самоврядування;

д) проголосив Українську Народну Республіку «самостійною, ні від кого не залежною, вільною суверенною державою українського народу», а виконавчий орган, Генеральний Секретаріат Радою Народних Міністрів.

22. IV Універсал Центральної Ради був прийнятий:

- а) 23 червня 1917 р.;
- б) 16 липня 1917 р.;
- в) 20 листопада 1917 р.;
- г) 22 січня 1918 р.;
- д) 29 квітня 1918р.

23. Помилки Центральної Ради, наступ більшовиків у кінцевому підсумку спричинили її падіння, так 29 квітня 1918 року у Києві було вирішено встановити монархічну форму державного правління і проголосити Гетьманат, на чолі з гетьманом України:

- а) М. Грушевським;
- б) Є. Петрушевичем;
- в) В. Винниченко;

- г) П. Соропадським;
- д) К. Левицьким.

24. *Західна Україна після нищівної поразки в жовтні 1918 р. Австро-Угорської імперії розпочала підготовку до створення власної незалежної держави, тому 18 жовтня 1918 р. був утворений вищий законодавчий орган, який очолив Е. Петрушевич:*

- а) Українська Національна рада;
- б) Верховна Рада;
- в) Рада Міністрів;
- г) Український Національно-Державний Союз;
- д) Українське національно-демократичне об'єднання.

25. *Після зречення від престолу гетьманом Скоропадським 14 грудня 1918 р. у Києві проголошено відновлення:*

- а) Гетьманщини;
- б) Української Народної Республіки;
- в) Галицько-Волинської держави;
- г) Речі Посполитої;
- д) Київської Русі.

26. *22 січня 1919 р. відбулося об'єднання Української Народної Республіки і Західно-Української Народної Республіки, акт про оголошення об'єднання в єдину соборну незалежну українську державу отримав назву:*

- а) акт Злуки;
- б) акт проголошення незалежності;
- в) акт Об'єднання;
- г) акт Возз'єднання;
- д) акт Приєднання.

27. *В результаті виборів 1 грудня 1991 року першим Президентом незалежної України обрано:*

- а) Л. Кучму;
- б) Л. Кравчука;
- в) В. Ющенко;
- г) Є. Петрушевича;
- д) В. Винниченка.

28. *Управління – це:*

- а) цілеспрямований програмований чи довільний вплив на об'єкти задля досягнення кінцевої мети за допомогою процесорів, явищ, процесів, коли є з ними взаємодія в режимі детермінованої чи довільної програми/регламенту;
- б) процес впливу однієї особи на іншу відповідно до поставлених завдань;

в) складова частина функціонування систем організації різної природи: біологічних, технічних, соціально-економічних;

г) діяльність, яка за своїм змістом є впорядкуванням взаємодії певної множини елементів;

д) перетворення інформації про стан об'єкта в командну інформацію від суб'єкта.

29. Менеджмент – це:

а) сукупність принципів, методів, засобів і форм управління виробництвом з метою підвищення його ефективності;

б) раціональний спосіб управління діловими організаціями;

в) особлива галузь наукових знань і професійної спеціалізації управляючих-менеджерів, які складають адміністративний штат;

г) функція, вид діяльності, що полягає в керівництві людьми в різнорідних організаціях;

д) процес планування, організації, приведення в дію та контроль організації з метою досягнення координації людських і матеріальних ресурсів, необхідних для ефективного виконання завдань.

30. Генрі Таун виступив на щорічному зібранні Американської спілки інженерів-механіків з доповіддю «Інженер як економіст» про роль менеджменту як порівняно самостійної сфери наукового знання у:

а) 1885 р;

б) 1920 р;

в) 1986 р;

г) 1950 р;

д) 1930 р.

31. Засновником школи наукового управління вважається:

а) М. Вебер;

б) Е. Мейо;

в) А. Файоль;

г) Г. Гант;

д) Ф. Тейлор.

32. Розробка оптимальних методів виконання роботи завдяки науковому вивченню витрат часу, затрачених рухів і зусиль працівників – це:

а) класична школа управління;

б) школа наукового управління;

в) теорія ідеальної бюрократії;

г) школа людських стосунків;

д) емпірична школа управління.

33. Основними принципами наукового управління є:

- а) чіткий розподіл праці, що веде до появи висококваліфікованих спеціалістів на кожній посаді;
- б) підбір, підготовка і розстановка працівників на ті робочі місця і завдання, на яких вони принесуть найбільшу користь;
- в) залучення до процесу визначення цілей усіх працівників;
- г) організація найму на роботу в суворій відповідності до технічних кваліфікаційних вимог, а також захист службовців від безпідставних звільнень;
- д) підтримка товариських стосунків між працівниками і менеджерами.

34. Удостоєний слави, як перший інженер з ефективності:

- а) У. Кларк;
- б) М. Кук;
- в) М. Вебер;
- г) Ф. Тейлор;
- д) Г. Емерсон.

35. До принципів продуктивності Емерсона належить:

- а) справедливе ставлення до персоналу;
- б) запровадження наукового аналізу на робочому місці;
- в) спрощені пропущення щодо мотивації;
- г) недооцінка ролі вищих управлінців;
- д) кооперація між робітниками і менеджментом.

36. Створив університетський і муніципальний менеджмент, заснувавши таким чином галузевий підхід у менеджменті:

- а) Ф. Тейлор;
- б) Г. Емерсон;
- в) М. Вебер;
- г) М. Кук;
- д) А. Файоль.

37. Престижна нагорода в менеджменті – за видатний внесок у розробку наукових методів управління в міжнародному масштабі – носить ім'я:

- а) Кларк;
- б) Кук;
- в) Емерсон;
- г) Тейлор;
- д) Файоль.

38. Було доведено, що кожен працівник є складним комплексом емоцій, вірувань, позицій і звичок. Тому менеджери мають врахувати, що взаємодопомога, кооперація, відчуття єдності та самоконтроль є

найважливішими шляхами до продуктивності та демократизації життя:

- а) Г. Емерсоном;
- б) М. Фоллет;
- в) М. Кук;
- г) Д. Мак-Грегор;
- д) У. Кларк.

39. Першу цілісну класичну школу управління сформував:

- а) М. Вебер;
- б) Е. Мейо;
- в) А. Файоль;
- г) Г. Гант;
- д) Ф. Тейлор.

40. Основними принципами адміністративного управління А. Файоля є:

- а) абсолютне дотримання розроблених на наукових підставах стандартів і правил;
- б) управляти – це означає передбачати, організувати, розпоряджатись, координувати і контролювати;
- в) оплата за результатами (менші результати – невелика оплата, більші результати – вища оплата);
- г) використання функціональних менеджерів, які забезпечують виконання робіт і їх контроль за спеціалізованими напрямками;
- д) чіткий розподіл праці, що веде до появи висококваліфікованих спеціалістів на кожній посаді.

41. Теорію «ідеальної бюрократії» сформував:

- а) М. Вебер;
- б) Е. Мейо;
- в) А. Файоль;
- г) Г. Гант;
- д) Ф. Тейлор.

42. Сутність теорії ідеальної бюрократії складають такі поняття:

- а) ієрархія управління, за якою кожен нижчий рівень контролюється вищим і підпорядковується йому;
- б) наявність взаємопов'язаної системи узагальнених правил і стандартів, що забезпечують координацію виконання різних завдань;
- в) організація найму на роботу в суворій відповідності до технічних кваліфікаційних вимог, а також захист службовців від безпідставних звільнень;
- г) рух нагору в середині організації на підставі компетентності і широких знань, що набуваються з вислугою років;
- д) використання функціональних менеджерів, які забезпечують

виконання робіт і їх контроль за спеціалізованими напрямками.

43. Продуктивність праці робітників підвищується не стільки завдяки підвищенню заробітної плати, скільки через зміну в кращий бік взаємин між виконавцями і менеджерами, ріст задоволеності своєю працею і стосунками в колективі – це:

- а) класична школа управління;
- б) школа наукового управління;
- в) школа соціальних систем;
- г) школа людських стосунків;
- д) емпірична школа управління.

44. Загальна характеристика управління за цілями в емпіричній школі управління зводиться до:

- а) трьох найбільш істотних елементів;
- б) чотирьох найбільш істотних елементів;
- в) шести найбільш істотних елементів;
- г) десяти найбільш істотних елементів;
- д) чотирнадцяти найбільш істотних елементів.

45. Будь-яка організація як відкрита складна система має тенденцію пристосовуватись до досить складного зовнішнього середовища, і головні причини того, що відбувається в системі, треба шукати поза нею – це:

- а) нова школа;
- б) емпірична школа управління;
- в) школа людських стосунків;
- г) школа соціальних систем;
- д) адміністративна школа управління.

46. Характеризується прагненням впровадити в науку управління методи і апарат точних наук таких, як кібернетика і теорія дослідження операцій – це:

- а) нова школа;
- б) емпірична школа управління;
- в) школа людських стосунків;
- г) школа соціальних систем;
- д) адміністративна школа управління.

47. Розгляд організації як системи, що складається з взаємозв'язаних елементів – це:

- а) ситуаційна теорія менеджменту;
- б) теорія ідеальної бюрократії;
- в) системна теорія менеджменту;
- г) теорія організаційної культури;
- д) теорія менеджменту людських ресурсів.

48. Джерело невикористаних ресурсів і як найважливіша можливість налагодити більш раціональне планування і прийняття рішень в загальній структурі підприємства – це:

- а) ситуаційна теорія менеджменту;
- б) теорія культури управління;
- в) системна теорія менеджменту;
- г) теорія організаційної культури;
- д) теорія менеджменту людських ресурсів.

49. У процесі еволюції людство виробило три принципово різних інструменти управління, тобто впливу на людей, а саме:

- а) управління, організація, координація;
- б) ієрархія, ринок, культура;
- в) моделювання, контролінг, координація;
- г) ієрархія, культура, управління;
- д) мотивація, ринок, організація.

50. Ключовим складовим чинником відкритої організаційної системи є:

- а) стратегія;
- б) структура;
- в) кваліфікація;
- г) стиль;
- д) мотивація.

51. Розробляючи організаційну структуру, необхідно дотримуватись таких основних вимог:

- а) адаптивність, перспективність, спеціалізація;
- б) перспективність, узгодженість, ефективність;
- в) ефективність, простота, еластичність;
- г) адаптивність, простота, узгодженість;
- д) перспективність, ефективність, еластичність.

52. Для лінійної організаційної структури управління характерні такі переваги:

- а) особиста відповідальність керівника за остаточний результат діяльності свого підрозділу;
- б) концентрація влади в управлінській верхівці;
- в) виключення дублювання і паралелізму у виконанні управлінських функцій, зменшення потреби у спеціалістах широкого профілю;
- г) звільнення головного лінійного управлінця від глибокого аналізу проблем;
- д) можливість залучення компетентних спеціалістів, які відповідають за реалізацію окремих завдань і заходів програми.

53. До недоліків функціональної структури відносять:

- а) надмірну зацікавленість у реалізації цілей та завдань «своїх» підрозділів;
- б) труднощі налагодження міжфункціональної координації;
- в) прояви тенденцій надмірної централізації;
- г) довготривалість процедур прийняття рішень;
- д) концентрація влади в управлінській верхівці.

54. Лінійна основа створює структуру при якій:

- а) одна особа на кожному рівні вертикалі зосереджує у своїх руках ведення управлінських процесів;
- б) кожен член колективу і організації в цілому підпорядковується тільки цьому керівнику (органу);
- в) кожна з реалізованих функцій управління дозволяє підібрати професіональних спеціалістів;
- г) одні органи приймають управлінські рішення і власне провадять їх у життя, а другі забезпечують їх інформацією;
- д) в організаційну структуру закладається ціль чи комплексна програма, і їм підпорядковуються відповідні елементи і їх взаємозв'язки.

55. Організаційна структура державного управління – це:

- а) форма спільної діяльності людей у виробництві матеріальних благ (товарів) і послуг, наділена певними особливостями;
- б) самостійний суб'єкт господарювання, створений компетентним органом державної влади або органом місцевого самоврядування, або іншими суб'єктами для задоволення суспільних та особистих потреб шляхом систематичного здійснення виробничої, науково-дослідної, торговельної, іншої господарської діяльності;
- в) формування державних органів, які спеціально пристосовані до ведення конкретних функцій управління;
- г) особливе державно-правове явище, яке обумовлене суспільно-політичною природою, соціально-функціональною роллю, цілями та змістом державного управління в суспільстві;
- д) взаємозв'язок людських ресурсів, технічних та інших засобів, які виділяються та витрачаються суспільством на формування та реалізацію державно-управлінського впливу і підтримку життєздатності самого суб'єкта управління.

56. Функція організації – це:

- а) визначення видів робіт, які необхідно виконувати для рішення поставлених завдань;
- б) виявлення і оцінка міри відповідальності і характеру повноважень управлінського персоналу різних рівнів;
- в) процес створення такої структури підприємства, яка дає можливість

людям ефективно працювати разом для досягнення загальних цілей;

г) вид діяльності управлінського персоналу, спрямований на нормальне функціонування діяльності організації;

д) групування функцій (видів робіт) і людських ресурсів в організаційні структури.

57. До загальних функцій державного управління належать:

а) планування, організація, мотивація, контроль, кооперація, облік і аудит;

б) планування, організація, мотивація, контроль, координація, облік і аналіз;

в) планування, організація, мотивація, ревізія, контроль, кооперація, облік і аналіз;

г) планування, організація, мотивація, управління, кооперація, облік і аудит;

д) планування, створення, мотивація, управління, контроль, облік і аналіз.

58. Головна функція державного управління, яка передбачає прогнозування, визначення цілей, стратегії, політики і завдань того чи іншого формування; означає свідомий вибір рішення що роботи, як, кому і коли:

а) мотивація;

б) планування;

в) контроль;

г) організація;

д) облік і аналіз.

59. Позитивні закономірності, пізнані наукою і практикою, закріплені у правових нормах або є узагальненням діючих у державі юридичних правил – це:

а) настанови державного управління;

б) прийоми державного управління;

в) методи державного управління;

г) принципи державного управління;

д) методики державного управління.

60. До організаційних принципів побудови апарату державного управління належать:

а) галузевий, економічний, функціональний принципи;

б) галузевий, функціональний, територіальний принципи;

в) економічний, інформаційний, територіальний принципи;

г) функціональний, територіальний, промисловий принципи;

д) економічний, промисловий, територіальний принципи.

61. Сучасний процес управління базується на таких основних принципах державного управління:

а) принцип незалежності, принцип об'єктивності, принцип узгодженості дій, принцип системності, принцип неупередженості, принцип оптимального поєднання централізації і децентралізації управління, принцип правильного добору і розстановки кадрів;

б) принцип науковості, принцип системності, принцип єдиноначальності, принцип цілеспрямованості, принцип оптимального поєднання централізації і децентралізації управління;

в) принцип єдиноначальності, принцип взаємозалежності, принцип прозорості управління, принцип відкритості, принцип урахування потреб та інтересів, принцип цілеспрямованості;

г) принцип відкритості, принцип урахування потреб та інтересів, принцип цілеспрямованості, принцип незалежної перевірки, принцип системності, принцип оптимального поєднання централізації і децентралізації управління;

д) принцип неупередженості, принцип науковості, принцип системності, принцип прозорості управління, принцип незалежності, принцип об'єктивності, принцип цілеспрямованості, принцип економічності.

62. Передбачає системний аналіз кожної управлінської дії, кожного рішення органів управління щодо діяльності організації як системи, яка складається із взаємодіючих та взаємопов'язаних підсистем елементів – це:

- а) принцип науковості;
- б) принцип системності;
- в) принцип взаємозалежності;
- г) принцип цілеспрямованості;
- д) принцип єдиноначальності.

63. Передбачає підбір кадрів тільки за діловими якостями на основі правил офіційного відбору:

- а) принцип урахування потреб та інтересів;
- б) принцип цілеспрямованості;
- в) принцип мотивації;
- г) принцип системності;
- д) принцип правильного добору і розстановки кадрів.

64. За організаційними формами методи управління поділяються на:

- а) одиничні, колегіальні, колективні методи;
- б) одиничні, індивідуальні, первинні методи;
- в) одиничні, особисті, колективні методи;
- г) одиничні, колегіальні, інформаційні методи;
- д) одиничні, економічні, первинні методи.

65. Ознаками специфіки державного управління як виду управління є:

- а) спирання на державну владу, поширення впливу на все суспільство, системна діяльність;
- б) спирання на державний примус, поширення впливу на найвпливовішу верству населення, системна діяльність;
- в) спирання на державний примус, поширення впливу на все суспільство, діяльність здійснюється за принципом децентралізації;
- г) спирання на державну владу, поширення впливу на все суспільство, діяльність здійснюється за принципом децентралізації;
- д) спирання на народ, поширення впливу на все суспільство, діяльність здійснюється за принципом децентралізації.

66. Державне управління розглядається у аспектах:

- а) адміністративному і політичному;
- б) економічному і політичному;
- в) адміністративному і економічному;
- г) соціальному і психологічному;
- д) соціальному і економічному.

67. Специфічними рисами державного управління є:

- а) здійснення державного управління у правовому полі міжнародного законодавства, наявність суб'єкта управління, організаційна єдність;
- б) здійснення державного управління у правовому полі чинного законодавства, наявність суб'єкта управління, організаційна єдність;
- в) наявність об'єкта управління, роз'єднаність, здійснення державного управління у правовому полі вітчизняного законодавства;
- г) наявність суб'єкта управління, організаційна єдність, необмежені можливості державного управління;
- д) здійснення державного управління у правовому полі чинного законодавства, наявність суб'єкта управління, тип відносин, які виникають між суб'єктом та об'єктами державного управління, є завжди державно владним, організаційна єдність.

68. Функції державного управління характеризуються:

- а) соціальними і політичними ознаками;
- б) загальними і функціональними ознаками;
- в) специфічним і функціональними ознаками;
- г) загальними і специфічними ознаками;
- д) особливими і соціальними.

69. Державне управління поширюється на:

- а) усе суспільство;
- б) іноземців та осіб без громадянства;
- в) державних службовців;
- г) державні органи;

д) працівників підприємств, установ, організацій.

70. Принцип гласності державного управління полягає у:

а) вільному доступі громадян до інформації про діяльність органів виконавчої влади всіх рівнів;

б) здійсненні права громадян брати участь в управлінні державними справами, всеукраїнському та місцевих референдумах, вільно обирати й бути обраними до органів державної влади та органів місцевого самоврядування;

в) вільному доступі громадян до інформації про діяльність органів виконавчої влади всіх рівнів, окрім відомостей, які є державною таємницею або іншою захищеною законом таємницею;

г) у необхідності органів державного управління діяти лише в межах визначених національним законодавством;

д) обмеженому доступі громадян до інформації про діяльність органів виконавчої влади.

71. Принцип участі громадян та їх об'єднань в державному управлінні полягає у:

а) вільному доступі громадян до інформації про діяльність органів виконавчої влади всіх рівнів;

б) здійсненні права громадян брати участь в управлінні державними справами, всеукраїнському та місцевих референдумах, вільно обирати й бути обраними до органів державної влади та органів місцевого самоврядування;

в) вільному доступі громадян до інформації про діяльність органів виконавчої влади всіх рівнів, окрім відомостей, які є державною таємницею або іншою захищеною законом таємницею;

г) у необхідності органів державного управління діяти лише в межах визначених національним законодавством;

д) обмеженому доступі громадян до інформації про діяльність органів виконавчої влади.

72. Принцип верховенства права у державному управлінні полягає в тому, що:

а) нормативно-правові акти прийняті органами державного управління повинні відповідати Конституції України;

б) нормативно-правові акти прийняті органами державного управління повинні відповідати положенням міжнародних договорів, які ратифіковані Верховною Радою України;

в) нормативно-правові акти прийняті органами державного управління мають найвищу юридичну силу;

г) нормативно-правові акти прийняті органами державного управління не мають юридичної сили;

д) нормативно-правові акти визнані народом мають вищу юридичну силу.

73. Школами державного управління є:

- а) Американська, Європейська, Франкфуртська;
- б) Східна, Франкфуртська, Американська;
- в) Франкфуртська, Англійська, Французька;
- г) Англосаксонська, Англійська, Російська;
- д) Американська, Французька, Німецька.

74. В основу школи «людських відносин» покладено:

- а) економічні фактори;
- б) людські фактори;
- в) політичні фактори;
- г) соціальні фактори;
- д) соціально-економічні фактори.

75. Основними підходами вивчення державно управління є:

- а) структурно-функціональний, системний і біхевіористський;
- б) біхевіористський, гуманістичний, політичний;
- в) біхевіористський, системний, політичний;
- г) структурно-функціональний, системний, економічний;
- д) біхевіористський, когнітивний, гуманний.

76. У рамках структурно-функціонального підходу державне управління – це:

- а) система, спрямована на синтез знань, наявних в різних областях науки;
- б) єдина складно-структурована система, кожен елемент якої виконує певні функції;
- в) система, спрямована на дослідження і пояснення поведінкового аспекту державно-управлінських відносин;
- г) єдина складно-структурована система, кожен елемент якої має єдину функцію;
- д) єдина складно-структурована система, створена Божественною силою.

77. Біхевіористський підхід в сфері державного управління спрямований на:

- а) синтез знань, наявних в різних напрямках науки;
- б) єдину складно-структуровану систему, кожен елемент якої виконує певні функції;
- в) дослідження і пояснення поведінкового аспекту державно-управлінських відносин;
- г) єдність складно-структурованої системи, усі елементи якої мають єдину функцію;

д) єдина складно-структурована система, створена Божественною силою.

78. Державне управління почало розвиватись як відносно самостійний науковий напрям:

- а) за часів Київської Русі;
- б) з 2000-х років;
- в) з 1970-х років;
- г) на початку XIX століття;
- д) з 1960-х років.

79. Що лежить в основі класичної теорії державного управління:

- а) децентралізована організація лінійно-функціонального типу з невизначеними функціями;
- б) регламентована ієрархічна організація лінійно-функціонального типу з невизначеними функціями;
- в) регламентована рівноправна організація з чітким визначенням функцій кожної посадової категорії;
- г) регламентована ієрархічна організація лінійно-функціонального типу з чітким визначенням функцій кожної посадової категорії;
- д) регламентована нерівноправна організація з чітким визначенням функцій кожної посадової категорії.

80. Процесний підхід управління зосереджений на вивченні:

- а) взаємозв'язку функцій управління;
- б) шляхів підвищення продуктивності праці робітників;
- в) шляхів прийняття оптимального рішення;
- г) єдності взаємопов'язаних частин організації;
- д) мотивів поведінки людини в організації.

81. Необхідність досягнення максимальних результатів при мінімальному використанні матеріальних, трудових, фінансових та інших засобів – це:

- а) цільова спрямованість державного управління;
- б) громадська обумовленість державного управління;
- в) необхідність державного управління;
- г) значення державного управління;
- д) мета державного управління.

82. Групами принципів державного управління є:

- а) спеціальні, загальні та централізовані;
- б) структурні, спеціалізовані та системні;
- в) системні, зовнішні та внутрішні;
- г) структуровані, загальні та системні;

д) загальносистемні, структурні та спеціалізовані.

83. *Управління як процес передбачає:*

- а) координацію взаємоузгоджених дій;
- б) серію безперервних взаємопов'язаних дій;
- в) одночасну дію у вирішенні проблеми;
- г) здійснення функції організації;
- д) реалізацію методів управління.

84. *Г. Мінцберг класифікував ролі менеджера у державній організації за наступними категоріями:*

- а) головний керівник, лідер, сполучна ланка;
- б) приймач інформації, підприємець, ліквідатор порушень;
- в) міжособистісні ролі, інформаційні ролі, ролі з прийняття рішень;
- г) підприємець, розпорядник ресурсів, ведучий переговорів;
- д) головний керівник, виконавець.

85. *Французький інженер Анрі Файоль є автором:*

- а) школи адміністративного управління;
- б) організаційно-технічних принципів управління;
- в) теорії ідеальної бюрократії;
- г) школи людських стосунків;
- д) концепції соціалістичної держави.

86. *Періодами у формуванні науки управління є:*

- а) емпіричний та теоретичний;
- б) дослідницький та концептуальний;
- в) всесвітній та новий;
- г) чуттєвий та пізнавальний;
- д) теоретичний та концептуальний.

87. *Основних етапів розвитку менеджменту:*

- а) два;
- б) три;
- в) чотири;
- г) п'ять;
- д) шість.

88. *Вислів «Менеджмент – це забезпечення виконання роботи за допомогою інших осіб» належить:*

- а) Мері-Паркер Фоллет;
- б) Честер Барнард;
- в) Елтон Мейо;
- г) Анрі Файоль;

д) Генрі Гант.

89. Ієрархія потреб працівників і теорія мотивації Р. Маслоу, була побудована на припущеннях щодо людської натури:

- а) людські прагнення потребують задоволення;
- б) ефективність праці залежить від рівня заробітної плати;
- в) мотивація працівників досягається жорсткими методами управління керівника;
- г) економічні інтереси людей є не єдиними спонукальними мотивами;
- д) особу можна мотивувати до праці задоволенням її соціальних і психологічних потреб.

90. Анрі Файоль виділив п'ять основних елементів, з яких складаються функції адміністративного управління:

- а) прогнозування, планування, організація, координація і контроль;
- б) планування, охорона, контроль, організація і координація;
- в) планування, систематизація, покращення, контроль і організація;
- г) диференціація, контроль, організація, мотивація і інтеграція;
- д) планування, систематизація, мотивація, контроль, інтеграція.

91. У 60-70-ті роки ХХ ст. були сформовані два підходи до управління організаціями, які інтегрували попередній досвід – це:

- а) системний та ситуаційний;
- б) класичний та системний;
- в) сучасний та класичний;
- г) ситуаційний та сучасний;
- д) класичний та новітній.

92. Американські учені – кібернетик Норберт Вінер (1894-1964) та економіст Кеннет Боулдінг розвивали підхід менеджменту:

- а) системний підхід;
- б) класичний підхід;
- в) ситуаційний підхід;
- г) сучасний підхід;
- д) новітній підхід.

93. Суть ситуаційного підходу полягає:

- а) в жорстких прийомах і методах управлінської діяльності;
- б) в інтерпретації ситуації, в якій опинилося підприємство;
- в) в контролі управлінської діяльності;
- г) в методах і прийомах управління, які забезпечать найкращий результат;
- д) у врахуванні недоліків у роботі кожного працівника.

94. *Концепція менеджменту, яка інтегрує методи управління технічними системами на процес управління людьми:*

- а) управлінська концепція;
- б) сучасний біхевіоризм;
- в) менеджмент персоналу;
- г) технократичний менеджмент;
- д) науковий менеджмент.

95. *Формування загальної концепції досягнення цілей організації, їх вирішення і розподіл необхідних для цього обмежених ресурсів – це:*

- а) управління цілями;
- б) менеджмент якості за системою;
- в) система «канбан»;
- г) інтрапренерство;
- д) науковий менеджмент.

96. *Реінжиніринг як напрям менеджменту у державному управлінні передбачає:*

- а) фундаментальне переосмислення і радикальне перепроєктування ділових процесів для досягнення різких, стрибкоподібних покращень;
- б) раціоналізацію управління запасами матеріалів і комплектуючих для того, щоб на виробничі ділянки надходила лише така їх кількість і в такому асортименті, які необхідні для виготовлення кінцевої продукції відповідно до замовлення споживачів;
- в) формування загальної концепції досягнення цілей організації, вирішення проблем, які стоять перед нею, і розподіл необхідних для цього обмежених ресурсів;
- г) перенесення закономірностей і принципів ринкового господарства на внутрішню діяльність корпорацій;
- д) удосконалення роботи працівників через методи стимулювання.

97. *Теорія альянсів (асоціативних форм організації і управління) полягає:*

- а) у підвищенні гнучкості підприємства за рахунок нових бізнес-процесів працівників організації в межах підприємства із залученням для цього їх власних коштів;
- б) у більш ефективному використанні усіх видів ресурсів;
- в) у перегляді вихідних послань і зміна проектних параметрів бізнес-систем;
- г) у перенесенні закономірностей і принципів ринкового господарства на внутрішню діяльність корпорацій;
- д) зорієнтуванні на створення єдиного бізнес-процесу і скорочення вартісних витрат та витрат часу.

98. *Корпоративна культура у менеджменті державних організацій – це:*

- а) звід правил, що визначають характер спрямованості управлінської діяльності;
- б) стиль одягу державних службовців;
- в) стиль поведінки при здійсненні державного управління;
- г) модель розвитку менеджменту у державному управлінні;
- д) норми етичної поведінки у спілкуванні державних службовців з громадянами.

99. Історичними факторами, що вплинули на розвиток менеджменту державних організацій були:

- а) необхідність реформування апарату державної влади;
- б) Друга світова війна;
- в) створення Європейського Союзу;
- г) світова економічна криза;
- д) розвиток приватного сектору.

100. Графічне зображення послідовності рішень і станів середовища з указівкою відповідних ймовірностей і виграшів для будь-яких комбінацій альтернатив і станів середовища:

- а) «дерево рішень»;
- б) думка журі;
- в) «платіжна матриця»;
- г) метод експертних оцінок;
- д) мозковий штурм.

101. Автором праці «Про дух законів», в якій було викладено класичну теорію розподілу державної влади, є:

- а) Дж. Локк;
- б) Д. Дідро;
- в) Ш. Монтеск'є;
- г) Н. Макіавеллі;
- д) Ж.-Ж. Руссо.

102. Підхід з погляду кількісних методів належить до:

- а) школи наукового управління;
- б) класичної або адміністративної школи в управлінні;
- в) школи людських стосунків;
- г) школи науки управління;
- д) біхевіористичної школи.

103. До мотиваційної теорії людських відносин К. Алдерфера не включено такий вид потреб:

- а) сексуальні потреби;
- б) життєві (фізіологічні потреби і потреби безпеки);

- в) потреби взаємин (потреба в міжособистісних стосунках);
- г) потреби зростання (потреби самореалізації та поваги);
- д) потреби успіху.

104. Так званий класичний тип місцевого управління склався в одній з наведених країн:

- а) Франція;
- б) Радянський Союз;
- в) Велика Британія;
- г) Німеччина;
- д) Австралія.

105. Самостійний елемент структури управління, який виконує одну чи кілька функцій управління:

- а) структура управління;
- б) рівень управління;
- в) організація управління;
- г) ланка управління;
- д) засоби управління.

Рекомендована література:

1. Алексеев В. Теоретики державного управління: мислителі епохи Відродження / В. Алексеев // Державне управління та місцеве самоврядування. — 2016. — № 2 (29). — С. 18-24.
2. Авер'янов В. Державне управління та виконавча влада: зміст і співвідношення / В. Авер'янов // Вісник Державної служби України. — 2004. — № 1. — С. 13-16.
3. Авер'янов В. Організація виконавчої влади потребує реформування / В. Авер'янов, В. Дерезь, А. Пухтецька // Право України. — 2009. — № 12. — С. 39-46.
4. Авер'янов В. Організація виконавчої влади: необхідність усунення внутрішніх суперечностей / В. Авер'янов // Право України. — 2009. — № 5. — С. 30-34.
5. Авер'янов В. Уряд у механізмі поділу влади: недосконалість вітчизняної конституційної моделі / В. Авер'янов // Право України. — 2005. — № 4. — С. 10-16.
6. Авер'янов В. Центральні органи виконавчої влади України: концептуальний підхід до класифікації в контексті адміністративної реформи в Україні / В. Авер'янов // Вісник Академії правових наук України. — 1999. — № 1. — С. 42-50.
7. Авер'янов В. Б. Виконавча влада: конституційні засади і шляхи реформування / В. Б. Авер'янов, О. Д. Крупчан. — Х.: Право, 1998. — 37 с.
8. Авер'янов В. Б. Органи виконавчої влади в Україні. — К.: Ін Юре, 1997. — 48 с.

9. Аверьянов В. Б. Функции и организационная структура органа государственного управления. — К. : Наукова думка, 1979. — 150 с.
10. Алехин А. П. Административное право Российской Федерации / А. П. Алехин, А. А. Кармолицкий, Ю. М. Козлов. — М.: ТЕИС, 1997. — 550 с.
11. Андрушків Б. М. Основи менеджменту / Б. М. Андрушків, О. Є. Кузьмін. — Л. : Світ, 1995. — 294 с.
12. Аппарат государственного управления: Интересы и деятельность / Отв. ред. В.Ф. Сиренко. — К.: Наукова думка, 1993. — 165 с.
13. Атаманчук Г. В. Теория государственного управления : курс лекций / Г. В. Атаманчук. — М. : Юрид. лит., 1997. — 400 с.
14. Афанасьев В. Г. Научное управление обществом: опыт системного исследования. — 2-е доп. изд. — М.: Политиздат, 1973. — 392 с.
15. Бабайлов В. К. Менеджмент: наука и практика : учебник / В. К. Бабайлов. — Х. : ХНАДУ, 2015. — 276 с.
16. Баєва О. В. Основи менеджменту : практикум / О. В. Баєва, Н. І. Новальська, Л. О. Згалат — Лозинська. — К. : Центр учбової літератури, 2007. — 522 с.
17. Бакуменко В. Д. Формування державно-управлінських рішень: проблеми теорії, методології, практики : монографія / В. Д. Бакуменко — К. : УАДУ, 2000. — 328 с.
18. Бачило И. Л. Функции органов управления: Правовые проблемы оформления и реализации / И. Л. Бачило. — М. : Юридическая литература, 1976. — 198 с.
19. Бебик В. М. Політичний маркетинг і менеджмент у демократичному суспільстві: дис. ... д-ра політ. наук : 23.00.02 / Бебик Валерій Михайлович. — К., 1996. — 380 с.
20. Бурега В. В. Соціально-адекватний менеджмент: концептуалізація моделі: дис. ... д-ра соціол. наук : 22.00.01 / Бурега Валерій Васильович. — Донецьк, 2003. — 403 с.
21. Василенко М. Менеджмент у контексті інноваційної моделі розвитку / М. Василенко // Політичний менеджмент. — 2003. — № 1. — С. 59–67.
22. Васильев А. С. Підготовка і прийняття управлінських рішень: організаційно-правові проблеми. — О. : АО БАХВА, 1997. — 160 с.
23. Вершигора Е. Менеджмент : учебное пособие/ Е. Вершигора. — М. : Инфра — 2004. — 256 с.
24. Висоцький О. Ю. Основи державного управління. Частина I / О. Ю. Висоцький, О. Є Висоцька, Ю. П. Шаров. — Дніпропетровськ : НМетАУ. — 2008. — 52 с.
25. Гаєвський Б. А. Політичне управління : навчальний посібник / Б. А. Гаєвський, В. А. Ребкало, М. В. Туленков. — К. : УАДУ, 2001. — 160 с.
26. Герчикова И. Менеджмент : учебник / И. Герчикова. — 2-е изд., перераб. и доп. — М. : Банки и биржи, 2002. — 478 с.

27. Гладун З. Поняття і зміст державного управління: Адміністративно-правовий аналіз. — Л. : Львівський філіал УАДУ, 1996. — 20 с.
28. Горницкий А. А. Государственная дисциплина. — К.: Политиздат, 1989. — С. 118–119.
29. Грицак Я. Нарис історії України. Формування модерної української нації XIX–XX ст. / Грицак Я. — К. : Європ. у-нт 1996. — 341 с.
30. Гріфін Р. Основи менеджменту : підручник для студ. екон. спец. / Р. Гріфін, В. Яцура. — Л. : БаК, 2001. — 605 с.
31. Гурне Б. Державне управління: Пер. з франц. В. Шовкуна — К. : Основи, 1993. — 165 с.
32. Декларація про державний суверенітет України від 16 липня 1990 року // Відомості Верховної Ради УРСР. — 1990. — № 31. — Ст. 429.
33. Денисюк Л. Проблеми методичного менеджменту та шляхи їх розв'язання / Л. Денисюк // Школа. — 2007. — № 12. — С. 5–30
34. Дерезь В. А. Органи виконавчої влади України та управлінські відносини : монографія / В. А. Дерезь. — К. : Юрид. думка, 2007. — 180 с.
35. Державне управління : словник-довідник / За заг. ред. В. М. Бакуменка. — К. : УАДУ, 2002. — 228 с.
36. Державне управління в Україні: організаційно-правові засади: Навчальний посібник / Н. Р. Нижник, С. Д. Дубенко, В. І. Мельниченко та ін. / За заг. ред. Н. Р. Нижник. — К. : УАДУ, 2002. — 164 с.
37. Державне управління в Україні: централізація і децентралізація / Відп. ред. проф. Н. Р. Нижник. — К. : УАДУ, 1997. — 448 с.
38. Державне управління та адміністративне право в сучасній Україні: актуальні проблеми реформування / За заг. ред. В. Б. Авер'янова, І. Б. Коліушко. — К. : Вид-во УАДУ, 1999. — 52 с.
39. Державне управління: теорія і практика / Заг. ред. проф. В. Б. Авер'янова. — К. : Юрінком Інтер, 1998. — 432 с.
40. Державотворення і правотворення в Україні: досвід, проблеми, перспективи : монографія / за ред. Ю. С. Шемшученка. — К. : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2001. — 656 с.
41. Довідник типових професійно-кваліфікаційних характеристик посад державних службовців. — К. : Вид-во «Соціформ», 1999. — 87 с.
42. Дроньє А. Основні принципи успішного керівництва установою: Методичні рекомендації. — К. : УАДУ, 1995. — С. 51.
43. Егоршин А. П. Управление персоналом / А. П. Егоршин. — Н. Новгород : НИМБ, 1997. — 607 с.
44. Єрмошенко М. Менеджмент : навчальний посібник / М. Єрмошенко, С. Єрохін, О. Стороженко : Національна академія управління. — К. : Національна академія управління. — 2006. — 655 с.
45. Заворотченко Т. М. Конституційно-правові гарантії прав і свобод людини й громадянина в Україні : монографія / Т. М. Заворотченко. — Д. : Дніпропетр. нац. ун-т, 2007. — 255 с.
46. Карданская Н. Я Основы принятия управленческих решений: учебное

- пособие / Н. Я. Карданская. — М. : Русская деловая литература, 1998. — 288 с.
47. Кнорринг В. И. Искусство управления : учебник / В. И. Кнорринг. — М.: Изд-во БЕК, 1997 — С. 71.
  48. Колодій А. М. Права людини і громадянина в Україні : навч. посіб. / А. М. Колодій, А. Ю. Олійник. — К. : Юрінком Інтер, 2003. — 366 с.
  49. Колпаков В. К. Адміністративне право України : підручник / В. К. Колпаков. — К. : Юрінком Інтер, 1999. — 736 с.
  50. Колпаков В. М. Теория и практика принятия управленческих решений : учебное пособие / В. М. Колпаков. — К.: МАУП, 2000. — 256 с.
  51. Конституційне право України / За ред. В. Я. Тація, В. Ф. Погорілка, Ю. М. Тодики. — К.: Український центр правничих студій, 1999. — 376 с.
  52. Конституційно-правові засади становлення української державності / В. Я. Тацій, Ю. М. Тодика, О. Г. Данильян та ін. ; за ред. В. Я. Тація, Ю. М. Тодики. — Х. : Право, 2003. — 328 с.
  53. Конституція незалежної України : навч. посіб. / за ред. В. Ф. Погорілка, Ю. С. Шемшученка — К. : Ін-т держави та права ім. В. М. Корецького НАН України, спілка юристів України, 2000. — 428 с.
  54. Конституція України : наук.-практ. коментар / В. Б. Авер'янов, О. В. Батанов, Ю. В. Баулін та ін. ; ред. кол. В. Я. Тацій, Ю. П. Битяк, Ю. М. Грошевой та ін. — Х. : Право ; К. : Ін Юре, 2003. — 808 с.
  55. Конституція України від 28 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради України. — 1996. — № 30. — Ст. 141 (зі змінами внесеними Законом України «Про відновлення дії окремих положень Конституції України» від 21 лютого 2014 р. // Офіційний вісник України. — 2014. — № 19. — Ст. 583).
  56. Краткий политологический словарь / Под. ред. С. Г. Рябова, З. И. Тимошенко. — К., 1992.
  57. Краткий психологический словарь / Сост. Л. А. Карпенко; под общей ред. А. В. Петровского, М. Г. Ярошевского. — М.: Политиздат, 1985. — С. 335.
  58. Краткий словарь по социологии / Под. общ. ред. Д. М. Гвишиани, Н. И. Лапина. — М.: Политиздат, 1989. — 479 с.
  59. Кредісов А. Менеджмент у контексті розвитку економічної теорії // Економіка України. — 2008. — № 1. — С. 4-11.
  60. Кредісов А. Менеджмент: основні концепції 2-ї половини ХХ ст. і деякі тенденції розвитку на початку ХХІ ст. // Економіка України / А. Кредісов. — 2005. — № 11. — С. 12-20
  61. Кринична І. П. Специфіка державного управління соціальною сферою держави [Електронний ресурс] / І. П. Кринична // Актуальні проблеми державного управління, педагогіки та психології. — 2015. — С. 108-115.
— Режим доступу:
http://www.nbuv.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/Ardup/2013_1/Krinichna.pdf
  62. Крупчан О. Д. Організація виконавчої влади : монографія / О. Д. Крупчан. — К.: УАДУ, 2001. — 132 с.

63. Крупчан О. Компетенція центральних органів виконавчої влади / О. Крупчан // Вісник Академії правових наук України. — 2000. — № 2. — С. 47-59.
64. Кузьмін О. Основи менеджменту : підручник / О. Кузьмін, О. Мельник. — К. : Академвидав, 2007. — 414 с.
65. Кунц Г, О'Доннел С. Управление: системный и ситуационный анализ управленческих функций: Пер. с англ.: В 2 т. / Общ. ред. акад. Д.М. Гвишиани — М.: Прогресс, 1981. — Т. 1. — 497 с.
66. Лазор О. Д. Місцеве самоврядування. Вітчизняний та зарубіжний досвід : навч. посіб. / О. Д. Лазор, О. Я. Лазор. — 2-е вид., допов. і переробл. — К. : Дакор, 2004. — 560 с.
67. Лазор О. Д. Служба в органах місцевого самоврядування: наук.-практ. коментар : навч. посіб. (Публічна служба) / О. Д. Лазор, О. Я. Лазор. — К. : Дакор, КНТ, 2005. — 368 с.
68. Лазор Л. І. Конституційне право України : словник-довідник / Л. І. Лазор, В. П. Михайлюк, С. Ф. Рашидов, В. А. Дроговоз. — Луганськ : Східноукр. нац. ун-т ім. В. Даля, 2008. — 215 с.
69. Ліпенцев А. В. Службовий етикет у менеджменті: формування та застосування на підприємстві: дис ... канд. екон. наук : 08.06.02 / Ліпенцев Андрій Вікторович. — Львів, 1998. — 225 с.
70. Любимова Н. Менеджмент — путь к успеху / Н. Любимова. — М. : Агропромиздат, 2002. — 59 с.
71. Любченко П. М. Конституційно-правові основи розвитку місцевого самоврядування як інституту громадянського суспільства : монографія / П. М. Любченко. — Х. : Одиссей, 2006. — 352 с.
72. Малиновський В. Я. Державне управління : навчальний посібник / В. Я. Малиновський. — К. : Атіка, 2003. — 576 с.
73. Мармазов В. Є. Рада Європи: політико-правовий механізм інтеграції / В. Є. Мармазов, І. С. Піляєв. — К. : Юридична книга, 2000. — 472 с.
74. Мартиненко М. Основи менеджменту : підручник / М. Мартиненко, — К. : Каравела, 2005. — 494 с.
75. Мельник А. Ф. Державне управління : підручник / А. Ф. Мельник, О. Ю. Оболенський, А. Ю. Васіна; за ред. А. Ф. Мельник. — К. : Знання, 2009. — 582 с.
76. Менеджмент: теоретичні основи і практикум : навчальний посібник для студентів вищих закладів освіти / О. Гірняк, П. Лазановський. — К. : Магнолія плюс; Л. : Новий Світ — 2003. — 334 с.
77. Мошек Г. Є. Основи менеджменту : навчальний посібник / Інститут змісту та методів навчання; Київський держ. Торговельно-економічний університет. — К. 1998. — 136с.
78. Муніципальне право України : підручник / кол. авт. ; за ред. В. Ф. Погорілка, О. Ф. Фрицького. — К. : Юрінком Інтер, 2006. — 592 с.
79. Муніципальне право України : підручник / О. В. Батанов ; від. ред. М. О. Баймуратов. — Х. : Одиссей, 2008. — 528 с.

80. Мучник А. Г. Коментарий к Конституции Украины / А. Г. Мучник. — 2-е изд., испр. и доп. — К. : Парламентское издательство, 2003. — Кн. 1. — 400 с.
81. Наливайко Л. Р. Державний лад України: теоретико-правова модель : монографія / Л. Р. Наливайко. — Х. : Право, 2009. — 600 с.
82. Наливайко Л. Р. Тлумачний термінологічний словник з конституційного права / за заг. ред. Л. Р. Наливайко. — К. : «Хай-Тек Прес», 2016. — 628 с.
83. Нижник Н. Р. Государственно–управленческие отношения в демократическом обществе — К. : НАНУ, 1995. — 207 с.
84. Олексюк Л. В. Розвиток понятійно-категоріального апарату електронного доступу до публічної інформації та відкритих даних / Л. В. Олексюк // Вісник Національної академії державного управління при Президентові України. Серія : Державне управління. — 2016. — № 2. — С. 36-43.
85. Олійник А. Ю. Конституційно-правовий механізм забезпечення основних свобод людини і громадянина в Україні : монографія / А. Ю. Олійник. — К. : Алтера ; КНТ ; Центр навч. л-ри, 2008. — 472 с.
86. Органи державної влади України : монографія / за ред. В. Ф. Погорілка. — К. : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького, 2002. — 592 с.
87. Організація судової влади : навч. посіб. / за ред. І. Є. Марочкіна, Н. В. Сібільової. — Х. : Нац. юрид. акад. України, 2009. — 184 с.
88. Ортинський В. Л. Управління в органах виконавчої влади України : навч. посіб. / В. Л. Ортинський, З. Р. Кісіль, М. В. Ковалів. — К. : Центр учбової літератури, 2008. — 296 с.
89. Основи демократії. Права людини та їх забезпечення в умовах суспільних змін : навч. посіб. / О. В. Філонов, В. М. Субботін, В. В. Пашутін, І. Я. Тодоров. — К. : Знання, 2006. — 215 с.
90. Основи місцевого самоврядування в Україні: Конспект лекцій. — Ч. 1 / Уклад.: О.С. Ігнатенко, С.М. Рюмшин. — К. : УАДУ, 2002. — 68 с.
91. Осовська Г. Менеджмент організацій : навчальний посібник / Г. Осовська, О. Осовський. — К. : Кондор, 2005. — 853 с.
92. Осовська Г. Основи менеджменту : підручник / Г. Осовська, О. Осовський. — 3-е видавництво, перероб. и доп. — К. : Кондор, 2006. — 661 с.
93. Петков С. В. Менеджмент в органах внутрішніх справ (організаційно-правові основи): дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.07 / Петков Сергій Валерійович. — Х., 2005. — 510 с.
94. Пірен М. І. Нові підходи до державного управління в Україні на основі вітчизняного та зарубіжного досвіду / М. І. Пірен // Вісник Національної академії державного управління при Президентові України. Серія : Державне управління. — 2016. — № 2. — С. 13-20. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnaddy_2016_2_4
95. Погорілко В. Ф. Референдне право України : навч. посіб. / В. Ф. Погорілко, В. Л. Федоренко. — К. : Ліра-К, 2006. — 366 с.

96. Политическое управление : курс лекций / Под. ред. В. С. Комаровского, С. В. Рогачева. — М., 1999. — 140 с.
97. Поліщук Т. Економічні основи менеджменту : підручник для студентів вищого навчального закладу / Одеський державний екологічний університет / Т. Поліщук. — О. : ТЭС, 2004. — 150 с.
98. Половцев О. В. Методологічні підходи формування оптимальної моделі процесу прийняття рішень у державному управлінні: особливості управління обмеженими ресурсами / О. В. Половцев // Вісник Національної академії державного управління при Президенті України. Серія : Державне управління. — 2016. — № 2. — С. 21-27.
99. Попченко А. Політичний процес в сучасній Україні : навчальний посібник. — К. : УАДУ, 2001. — 310 с.
100. Правова система України : історія, стан та перспективи : у 5 т. / за заг. ред. Ю. П. Битяка.— Х. : Право, 2008. — Т. 2 : Конституційні засади правової системи України і проблеми її вдосконалення — 576 с.
101. Протидія насильству і захист порушених прав громадян : наук.-практ. посіб. / А. О. Галай, В. О. Галай, Л. Г. Грицишина та ін. ; за ред. А. О. Галай і Л. Г. Грицишиної. — К. : Атіка, 2008. — 176 с.
102. Публічна адміністрація в Україні: становлення та розвиток : монографія / за заг. ред. А. В. Толстоухова, Н. Р. Нижник, Н. Т. Гончарук. — Д.: Монолит, 2010. — 400 с.
103. Пушкар Р. Менеджмент : теорія та практика : підручник / Р. Пушкар, Н. Тарнавська. — Тернопіль : Карт-бланш, 2003. — 486 с.
104. Рабінович П. М. Права людини і громадянина : навч. посіб. / П. М. Рабінович, М. І. Хавронюк. — К. : Атіка, 2004. — 464 с.
105. Реформування державного управління в Україні: проблеми і перспективи / Наук. кер. В.В. Цветков. — К.: Оріяни, 1998. — 364 с.
106. Рудик П. А. Конституційна реформа в Україні: проблеми та перспективи / П. А. Рудик. — К. : Атіка, 2006. — 256 с.
107. Рудінська О. Менеджмент : посібник / О. Рудінська, С. Яроміч, І. Молоткова. — К. : Ельга Ніка-Центр, 2002. — 334 с.
108. Румянцев О. Г. Юридический энциклопедический словарь / О. Г. Румянцев, В. Н. Додонов. — М. : ИНФРА М, 1997. — 384 с.
109. Свирский Б. М. Государственное строительство и местное самоуправление в Украине / Б. М. Свирский. — Х. : Эспада, 2001. — 487 с.
110. Сердюк О. Теорія та практика менеджменту : навчальний посібник / О. Сердюк. — К. : ВД "Професіонал, 2004. — 424 с.
111. Скібіцька Л. І. Менеджмент : навчальний посібник для вищих навчальних закладів / Л. І. Скібіцька, О. М. Скібіцький. — К. : Центр навчальної літератури, 2007. — 415 с.
112. Соловйов В. М. Генеза поняття “новий державний менеджмент” / В. М. Соловйов // Статистика України. — 2010. — № 2. — С. 95-97.
Соловйов В. М. Новий державний менеджмент: визначення, сутність і генеза поняття / В. М. Соловйов // Вісник Київського національного уні-

- верситету імені Тараса Шевченка. — 2014. — № 1. — С. 80-83.
113. Стадник В. Менеджмент : посібник / В. Стадник, М. Йохна. — К. : Академія, 2003. — 463 с.
  114. Стеценко І. Основи менеджменту. Хто такий менеджер : навчальний посібник — К. : А.С.К., 2005. — 224 с.
  115. Тарнавська Н. Менеджмент : теорія та практика : підручник для вузів / Н. Тарнавська, Р. Пушкар. — Тернопіль : ВКФ "Карт-бланш", 1997. — 457 с.
  116. Тарнавська Н. П. Менеджмент: теорія та практика : навч. посібник / Н. П. Тарнавська, Р. М. Пушкар. — Тернопіль: Карт-бланш, 1997. — 456 с.
  117. Телешун С. О. Україна в системі глобальних викликів і загроз: управлінський вимір / С. О. Телешун // Вісник Національної академії державного управління при Президентові України. Серія : Державне управління. — 2016. — № 2. — С. 5-12.
  118. Теоретичні засади вирішення проблем державного управління в Україні : наукова доповідь / Під заг. ред. Ю. С. Шемшученка, В. Б. Авер'янова. — К.: Ін-т держ. і права ім. В. М. Корецького НАНУ, 1995. — 23 с.
  119. Тодика Ю. М. Конституція України — Основний Закон держави і суспільства : навч. посіб. / Ю. М. Тодика. — Х. : Факт, 2001. — 328 с.
  120. Токовенко В. В. Політичне керівництво і державне управління: проблеми взаємовідносин та оптимізації взаємодії : монографія / В. В. Токовенко. — К.: Вид-во УАДУ, 2001. — 256 с.
  121. Традиції демократичного врядування в історії українського державотворення : монографія. / За заг. ред. В.М. Князева — К., 2010. — 219 с.
  122. Управленческие процедуры / Отв. ред. Б. Лазарев. — М.: Наука, 1988. — 272 с.
  123. Файоль А. Общее промышленное управление : навч. посібник / А. Файоль. — М., 1923. — 250 с.
  124. Федулова Л. Тенденції розвитку менеджменту в ХХІ столітті // Персонал / Л. Федулова. — 2002. — № 12. — С. 50-55
  125. Хміль Ф. Менеджмент : підручник для студентів вузів / Ф. Хміль. — К. : Академвидав, 2003. — 607 с.
  126. Хміль Ф. Основи менеджменту : підручник. — 2-ге вид., випр., доп. — К. : Академвидав, 2007. — 576 с.
  127. Цветков В. В. Державне управління: основні фактори ефективності (політико-правовий аспект). — Х.: Вид-во «Право», 1996. — 164 с.
  128. Шавкун І. Г. Менеджмент як соціокультурне явище: соціально-філософський аналіз: дис ... д-ра філос. наук : 09.00.03 / Шавкун Ірина Григорівна. — Запоріжжя, 2008. — 449 с.
  129. Шаповал В. М. Вищі органи сучасної держави. Порівняльний аналіз. — К. : Програма Л, 1995. — 136 с.
  130. Шаров Ю. П. Методологічні засади стратегічного планування в муніципальному менеджменті: дис. ... д-ра наук з держ. упр. : 25.00.04 / Шаров Юрій Павлович. — К., 2002. — 396 с.
  131. Шатун В. Основи менеджменту : навчальний посібник / Миколаївський

- державний гуманітарний університет ім. П. Могили комплексу "Києво-Могилянська академія" / В. Шатун. — М. : Видавництво МДГУ ім. Петра Могили, 2006. — 376 с.
132. Шегда А. Менеджмент : учебник / А. Шегда. — 3-е изд., испр. и доп. — К. : Знання, 2006. — 645 с.
  133. Шокун В. Основи менеджменту : навчальний посібник для дистанційного навчання / Відкритий міжнародний університет розвитку людини "Україна" / В. Шокун. — К. : Університет "Україна", 2005. — 340с.
  134. Щекин Г. В. Социальная теория и кадровая политика : монография / Г. В. Щекин. — К: МАУП, 2000. — 576 с.
  135. Энциклопедический юридический словарь / [Додонов В. Н. и др.]. — 2-е изд. — М. : ИНФРА-М, 1999. — 367, [1] с.
  136. Юридична енциклопедія : в 6 т. / редкол. : Ю. С. Шемшученко (гол.) та ін. — К. : Укр. енцикл. ім. М. П. Бажана, 1998. — Т. 1 : А-Г. — 672 с.
  137. Юридична енциклопедія : в 6 т. / редкол. : Ю. С. Шемшученко (гол.) та ін. — К. : Укр. енцикл. ім. М. П. Бажана, 1999. — Т. 2 : Д-Й. — 744 с.
  138. Юридична енциклопедія : в 6 т. / редкол. : Ю. С. Шемшученко (гол.) та ін. — К. : Укр. енцикл. ім. М. П. Бажана, 2001. — Т. 3 : К-М. — 792 с.
  139. Юридична енциклопедія : в 6 т. / редкол. : Ю. С. Шемшученко (гол.) та ін. — К. : Укр. енцикл. ім. М. П. Бажана, 1998. — Т. 4 : Н-П. — 720 с.
  140. Юридична енциклопедія : в 6 т. / редкол. : Ю. С. Шемшученко (гол.) та ін. — К. : Укр. енцикл. ім. М. П. Бажана, 1998. — Т. 5 : П-С. — 736 с.
  141. Юридична енциклопедія : в 6 т. / редкол. : Ю. С. Шемшученко (гол.) та ін. — К. : Укр. енцикл. ім. М. П. Бажана, 1998. — Т. 6 : Т-Я. — 768 с.
  142. Яковенко В. Менеджмент і маркетинг : навчальний посібник / В. Яковенко. — К. : Вид – во Європейського університету, 2006. — 143 с.
  143. <http://reyestr.court.gov.ua> – Офіційний сайт єдиного державного реєстру судових рішень України";
  144. <http://vkksu.gov.ua/> – Офіційний сайт Вищої кваліфікаційної комісії суддів України;
  145. <http://www.constcourt.gov.ua/> – Офіційний сайт Конституційного Суду України;
  146. <http://www.cvk.ukrpack.net/> – Офіційний сайт Центральної виборчої комісії;
  147. <http://www.kmu.gov.ua/> – Офіційний портал Кабінету міністрів України;
  148. <http://www.minjust.gov.ua/> – Офіційний сайт Міністерства юстиції України;
  149. <http://www.president.gov.ua/> - Офіційний сайт Президента України;
  150. <http://www.rada.gov.ua/> – Офіційний портал Верховної ради України;
  151. <http://www.rada.kiev.ua/laws/pravo/all/sites.htm> – перелік серверів державних органів на сайті Верховної Ради України;
  152. <http://www.scourt.gov.ua/> – Офіційний сайт Верховного Суду України.

ТЕМА 2. ДЕРЖАВА І ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ

Державна влада як складова державно-владного механізму. Адміністративний аспект державного управління. Об'єкти управлінської діяльності виконавчої влади. Цілі та функціональна структура державного управління.

Держава – це суверенна політико-територіальна організація публічної влади, певних соціальних сил (класів, груп, усього народу), що має апарат управління і примусу, робить свої веління загальнообов'язковими і вирішує як класові, так і загальносоціальні задачі.

Державі притаманна низка *ознак*:

❖ **державний суверенітет** – властивість державної влади, що полягає у самостійності, повноті, єдності та верховенстві у межах даної держави та незалежності зовні;

❖ **територія** – наявність певної території, що визначається кордонами, які можуть бути морськими, сухопутними та повітряними, на яку поширюється влада держави, а закони мають загальнообов'язкову силу;

❖ **населення** – сукупність людей, що проживають на території певної держави і підпорядковуються державній владі;

❖ **наявність публічної влади** – влада, що поширюється на всіх людей, які проживають на території держави;

❖ **наявність системи права** – право і законодавство держави, без яких неможливо активно керувати суспільством, а також забезпечувати виконання прийнятих рішень;

❖ **наявність податкової системи** – держава має систему оподаткування та фінансового контролю для формування загальнонаціонального бюджету, утримання державного апарату;

❖ **право на монопольне застосування примуса** – можливість держави легально застосовувати примус не тільки до громадян, а й до людей, які перебувають на території даної держави.

Держава як особлива форма організації суспільства, покликана представляти інтереси населення, забезпечувати, охороняти права і свободи людини, надавати простір її активності й творчості, виконувати різноманітні функції, які у тій чи іншій мірі пов'язані з управлінням, та реалізуються через державний апарат, що має складну структуру.

Виділяють наступні *функції держави* (виходячи із ступеня їх суттєвості і об'єктивного характеру), на реалізацію яких спрямована система державного управління:

– за **об'єктами (сферами) діяльності держави** – **об'єктні (лінійні): внутрішні і зовнішні**. *Внутрішні функції держави*: **політична** (спрямована на забезпечення народовладдя, розвиток форм та інститутів політичного плюралізму, врегулювання політичних конфліктів), **економічна** (спрямована на забезпечення нормального формування, функціонування та розвитку еко-

номії країни, захист існуючих форм власності та створення умов для їх розвитку), **соціальна** (створення умов, які забезпечують нормальні умови життя людини, її вільний розвиток, створення рівних можливостей для усіх громадян у досягненні суспільного добробуту, соціальну захищеність особистості), **екологічна** (спрямована на забезпечення екологічного добробуту громадян і екологічної безпеки країни), **культурна** (спрямована на підняття культурного і освітнього рівнів громадян, необхідних для цивілізованого суспільства, створення умов для їх участі в житті суспільства, користування відповідними культурними і науковими досягненнями, забезпечення науково-технічного розвитку суспільства); **зовнішні: оборонна** (захист цілісності і недоторканості власної території, виконання міжнародних зобов'язань, застосування у разі необхідності для розв'язання міжнародних конфліктів збройних сил), **зовнішньополітична, зовнішньоекономічна, зовнішньокультурна (гуманітарна)**;

– **за способами діяльності держави – технологічні (владні, процесуальні, організаційні)**: законодавча (правотворча), виконавча, судова;

– **за тривалістю дії (за умовами діяльності держави)**: постійні, тимчасові;

– **за суб'єктами діяльності**: загальнодержавні, функції суб'єктів федерації (у федеративних державах), функції органів державної влади тощо.

Державне управління розглядається як діяльність органів усіх гілок державної влади та органів місцевого самоврядування щодо реалізації ними делегованих державою повноважень з метою вдосконалення суспільної системи відповідно до публічних інтересів.

Об'єктом державного управління виступають ті суспільні відносини, види діяльності й соціальні ролі, які безпосередньо пов'язані з відтворенням матеріальних, духовних та соціальних умов життєдіяльності людей.

Ознаками державного управління є:

➤ **наявність мети** – впорядкування спільної діяльності через узгоджені індивідуальні дії учасників за допомогою впливу на їх поведінку;

➤ **загальнодержавний характер** – охоплює найважливіші сторони життя держави й суспільства;

➤ **безпосередніми об'єктами** є галузі економіки, соціально-культурного і адміністративно-політичного розвитку;

➤ **виконавчо-розпорядчий характер** – кожен суб'єкт управління наділяється певним обсягом прав, за допомогою яких досягається мета виконавчої діяльності;

➤ **підзаконний характер** – органи державного управління виконують певні дії, зміст яких полягає у реалізації прямих приписів закону, обов'язкових до виконання;

➤ **організаційний зміст** – організація спільної діяльності людей у процесі виконання і розпорядництва на різних рівнях;

➤ **ієрархічність** – наявність у органів, які здійснюють державне

управління, системи нижчих, підпорядкованих їм інстанцій;

➤ **активний характер** – цілеспрямований вплив суб'єктів управління на об'єкти управління;

➤ **безперервне здійснення** – здатність суб'єктів управління реагувати на усі зміни обстановки і постійно впливати на об'єкти управління.

Функції державного управління – це напрями спеціалізованої діяльності виконавчої влади, що характеризується певною самостійністю, однорідністю, стабільністю владно-організуючого впливу суб'єкта управління на об'єкт.

У науці існує досить багато ознак за якими класифікують функції державного управління, проте найбільш поширеною **класифікацією** є їх розподіл за цільовою спрямованістю та характером виконуваних завдань:

❖ **загальні функції** – притаманні будь-якому управлінню (прогнозування, планування, організація, регулювання, координація, облік та контроль);

❖ **спеціальні функції** – характеризують особливості конкретного суб'єкта чи об'єкта управління, передусім сферами управління (**політико-адміністративні**, що забезпечують функціонування державного механізму та стабільність конституційно встановлених суспільних відносин; **економічні**, які уособлюють господарсько-організаційну діяльність держави; **соціальні**, що покликані реалізовувати державну соціальну політику; **гуманітарні** – спрямовані на забезпечення функціонування та розвитку духовно-інтелектуальної сфери);

❖ **допоміжні функції** – сприяють процесам реалізації загальних та спеціальних функцій державного управління (управління персоналом, бюджетна функція, юридично-судова функція, діловодство, зв'язки з громадськістю та ін.).

Цілі державного управління – це відображення суспільних потреб та інтересів.

Різновидами цілей державного управління є:

- суспільно-політичні – залучення в управління всіх політичних сил країни, удосконалення державних і громадських структур;
- соціально-економічні – досягнення економічного добробуту через побудову та підтримку системи економічних відносин;
- організаційно-правові – формування правової системи, за допомогою якої реалізуються основні функції та завдання держави;
- виробничо-забезпечувальні – захист прав і свобод громадян, забезпечення громадського порядку і безпеки, необхідного рівня добробуту, створення і підтримання виробничої активності керованих об'єктів;
- духовні – відновлення духовних і культурних цінностей;
- інформаційно-роз'яснювальні – відпрацювання знань, мотивів і стимулів, що сприяють практичному здійсненню комплексу цілей, та забезпечення необхідною інформацією.

Методичні вказівки для підготовки

Розгляд цієї теми має велике значення у формуванні майбутнього фахівця юриста, оскільки державне управління – складова політичного управління і одночасно поєднує політичні та адміністративні засоби. Державне управління – це управління суспільством і окремими його елементами (групами, організаціями, інститутами) у різних суспільних сферах з метою забезпечення реалізації основних суспільних і державних цілей.

У широкому розумінні поняття державного управління поширюється на всі три гілки влади – виконавчу, законодавчу і судову, а у вузькому – тільки на виконавчу. Особливості сучасного державного управління, його еволюція пов'язані з процесами зміни соціально-економічної та політичної систем. Значення держави та її управління економікою і соціально-культурною сферою за сучасних умов не тільки не послаблюються, а й посилюються, про що свідчить інтенсивна правотворча діяльність, спрямована на регулювання відносин у цих сферах. Конституція України також дозволяє державі активно впливати на економічні, соціальні, культурні, політичні процеси, на формування ринку й ринкових відносин. Звичайно, діяльність держави та її органів не завжди може позитивно впливати на ринкові процеси, але органи виконавчої влади якраз і створюють для стимулювання державою ринкової економіки. Цю діяльність і мають оцінювати за результатами функціонування управлінської системи, змінами в методах управління, його характері.

Зміни в соціально-економічній системі й державному ладі, перехід до ринкових відносин, місцевого самоврядування обумовили зміни в мотивації та методах державного управління – воно не зводиться лише до прямого управління економікою та соціально-культурною сферою, прямого управління діяльністю окремих підприємств і установ з боку вищих органів на основі принципу «влада – підкорення». Відбувається процес розроблення заходів, спрямованих на стимулювання самостійності в діяльності підприємств і установ, пошук напрямів заохочення такої діяльності. Владна управлінська діяльність може виявлятися по-різному, а державне регулювання має свої особливості не тільки в сферах економіки, соціальної, культурної, адміністративно-політичної діяльності, а й у окремих галузях.

У деяких випадках управління пов'язано з безпосереднім розпорядництвом, носить «командний характер», ґрунтується на імперативних приписах, заборонах, що обмежують самостійність. Проте воно дедалі більше здійснюється у формі нормативного регулювання, використання дозволів і рекомендацій, надання допомоги, сприяння й координації. Об'єкти, що не є державними, перебувають в управлінні недержавних структур, а тому діють на засадах внутрішнього самоуправління. До них належать недержавні підприємства, установи й організації, а держава лише встановлює відповідні межі їх діяльності, яка не повинна здійснюватися на шкоду суспільству. Це стосується, як правило,

порядку створення, реорганізації, ліквідації юридичних осіб, сплати податків і виконання загальнообов'язкових правил.

Зокрема, в межах цієї теми важливе значення має те, що становлення результативного та ефективного управління можливе за умови врахування особливостей початку ХХІ століття, що характеризується глобальною інтеграцією економічних і політичних відносин. Сучасна концепція розвитку визнає свободи доступу до ресурсів, насамперед інформаційних, і економічної діяльності, розширення соціальних прав і можливостей, політичного самовиразу громадян. Її реалізація передбачає єдину сукупність вимог до інститутів держави: відкритість правової та фінансової систем; прозорість механізму державного регулювання; чесний уряд; професійно підготовлений та кваліфікований персонал державної служби з високим рівнем соціального статусу державних службовців; непримиренність лідерів до корупції; захист історичного, культурного надбання як основного джерела самопізнання та гідності народу.

Ключові поняття:

держава, ознаки держави, територія, населення, суверенітет, публічна влада, система права, податкова система, примус, суспільство, політичне суспільство, громадянське суспільство функції держави, соціальна функція, політична функція, економічна функція, екологічна функція, патріотична функція, ідеологічна функція, правова функція, зовнішня функція, управління, державне управління, функції державного управління, цілі державного управління, суспільно-політичні цілі державного управління, організаційно-правові цілі державного управління, виробничо-забезпечувальні цілі державного управління, соціально-економічні цілі державного управління, духовні цілі державного управління, інформаційно-роз'яснювальні цілі державного управління, стратегія, тактика, ознаки державного управління, властивості державного управління, об'єкт державного управління, суб'єкт державного управління, форми держави, форма правління, форма адміністративно-територіального державного устрою, форма політико-правового режиму, організація управління, державна політика, галузеве управління, регіональне управління, державна влада, державний апарат, орган державної влади, легітимність, легальність, місцеве самоврядування, державний службовець, посадова особа.

Тестові завдання:

1. Держава – це:

а) особлива організація публічної влади одного класу, блоку класових сил, соціальної групи, всього народу, що має спеціальний апарат управління та примусу, є офіційним представником суспільства і забезпечує його інтеграцію;

б) суверенна політико-територіальна організація публічної влади,

певних соціальних сил, класів, груп, всього народу, що має апарат управління і примусу, робить свої веління загальнообов'язковими та вирішує як класові, так і загальносоціальні завдання;

в) особлива політико-територіальна організація, що володіє суверенітетом спеціального апарату управління і примусу та здатна надавати своїм велінням загальнообов'язкового характеру;

г) поєднання способу організації і здійснення державної влади, методів її здійснення та форм зворотного зв'язку органів держави із населенням;

д) найвища форма організації суспільства, яка забезпечує захист та погодження індивідуальних, групових та загальносуспільних інтересів за допомогою права на певній території.

2. Основними ознаками держави є:

а) територія, населення, наявність особливого апарату держави, суверенітет, фіскальна система;

б) населення, наявність особливого апарату держави, державна символіка, мова, офіційна система оподаткування, обороноздатність;

в) територія, населення, наявність особливого апарату держави, суверенітет, здатність надавати позики та кредити;

г) територія, населення, наявність особливого апарату держави, суверенітет, офіційна система оподаткування, грошова одиниця, столиця, мова, державна символіка;

д) територія, населення, суверенітет, державна символіка, мова.

3. Ознаки, що відрізняють державу від інших політичних організацій суспільства – це:

а) взаємодія з міжнародними організаціями; прерогатива володіння власністю на основні знаряддя і засоби виробництва;

б) наявність конституційного акта; монополія на освоєння космічного простору;

в) прерогатива на видання нормативно-правових актів, що являють собою прояв безумовної загальнообов'язковості державної волі, суверенітет та монополія на примусову владу стосовно населення;

г) прерогатива на видання загальнообов'язкових нормативно-правових актів; суверенітет; монополія на примусову владу стосовно населення; взаємодія з міжнародними організаціями; прерогатива володіння власністю;

д) взаємодія з міжнародними організаціями; прерогатива володіння власністю на основні знаряддя і засоби виробництва; монополія на освоєння космічного простору.

4. За способом набуття влади держави класифікують на:

а) правові та неправові;

б) правові та антиправові;

в) правові та деспотичні;

- г) легальні та нелегальні;
- д) легітимні та нелегітимні.

5. За рівнем захисту прав і свобод людини держави класифікують на:

- а) правові та неправові;
- б) правові та антиправові;
- в) правові та деспотичні;
- г) легальні та нелегальні;
- д) легітимні та нелегітимні.

6. Первинний виробничий, соціальний і етнічний колектив людей в докласовому суспільстві, який засновується і існує, як правило, на кровно-родинних зв'язках – це:

- а) фратрія;
- б) плем'я;
- в) первісне стадо;
- г) рід;
- д) сім'я.

7. Суб'єктами здійснення державної влади є:

- а) держава та державні органи;
- б) держава та політичні партії;
- в) держава та силові структури;
- г) держава та суспільство;
- д) держава та міжнародні організації.

8. Структурним елементом державної влади є:

- а) суб'єктивна сторона влади;
- б) політична партія;
- в) владні відносини;
- г) міжнародні організації;
- д) об'єктивна сторона влади.

9. Верховенство, повнота, незалежність, загальність і виключність влади держави – це:

- а) державна правосуб'єктність;
- б) державний суверенітет;
- в) державний нейтралітет;
- г) державність;
- д) народний суверенітет.

10. Основними ознаками державного суверенітету є:

- а) єдність, ієрархічність, національність;
- б) єдність, територіальність, неподільність;
- в) неподільність, верховенство, загальність;

- г) неподільність, делегованість, загальність;
- д) єдність, неподільність, невідчужуваність.

11. Ознака державного суверенітету, що полягає в наявності однієї суверенної влади, здійснюваної системою органів держави – це:

- а) єдність;
- б) територіальність;
- в) загальність;
- г) неподільність;
- д) невідчужуваність.

12. Ознака державного суверенітету, згідно якої державній владі, яка діє на території певної країни, належить вся повнота суверенітету – це:

- а) єдність;
- б) територіальність;
- в) загальність;
- г) неподільність;
- д) невідчужуваність суверенітету.

13. Основними підходами до типології держав є:

- а) формаційний та цивілізаційний;
- б) державницький та цивілізаційний;
- в) природноправовий та нормативістський;
- г) політологічний та соціологічний;
- д) гносеологічний та аксіологічний.

14. Командно-адміністративна організація державної влади характерна для:

- а) первинних цивілізацій;
- б) вторинних цивілізацій;
- в) нетипових цивілізацій;
- г) первинних формацій;
- д) вторинних формацій.

15. До наукових переваг формаційного підходу типології держав не належить:

- а) акцентування уваги на істотній ролі економічних відносин у формуванні держав і зміні їх типів;
- б) розгляд розвитку держав у поетапності і природності історичного характеру;
- в) підкреслення класової сутності держави;
- г) розгляд соціальної диференціації суспільства як чиннику формування та розвитку держави;
- д) затвердження залежності типів держав від розмаїття національних культур.

16. Держава має ряд ознак, що властиві їй як особливій організації політичної влади, а саме:

- а) поділ населення за територіальними одиницями;
- б) наявність публічної влади;
- в) збирання податків;
- г) суверенітет;
- д) наявність права.

17. Основні напрями діяльності держави, в яких відображаються та конкретизуються її завдання і цілі, виявляється сутність та соціальне призначення держави у суспільстві – це:

- а) соціальне призначення держави;
- б) сутність держави;
- в) функції держави;
- г) завдання держави;
- д) мета держави.

18. За соціальним значенням державної діяльності функції держави поділяються на:

- а) економічні і політичні;
- б) постійні і тимчасові;
- в) зовнішні і внутрішні;
- г) основні і неосновні;
- д) загальносоціальні і класові.

19. Напрями діяльності держави, що здійснюються впродовж тривалого часу і притаманні їй на всіх або більшості етапах її існування, розвитку та функціонування – це:

- а) постійні функції;
- б) тимчасові функції;
- в) основні функції;
- г) додаткові функції;
- д) внутрішні функції.

20. Напрями діяльності держави, що здійснюються в межах її території і в яких конкретизується її внутрішня політика відносно економічних, ідеологічних, культурних та інших сторін життя суспільства – це:

- а) постійні функції;
- б) тимчасові функції;
- в) основні функції;
- г) зовнішні функції;
- д) внутрішні функції.

21. Створення умов для розвитку демократичних форм та інститутів, які враховували б інтереси різних соціальних груп суспільства, створення умов для існування легальної опозиції, для діяльності всіх політичних партій та інших громадських об'єднань, які діють в межах Конституції та законів України – це:

- а) національно-забезпечувальна функція;
- б) політична функція;
- в) функція демократизації суспільного життя;
- г) економічна функція;
- д) основна функція держави.

22. Напрями діяльності держави, які спрямовані на вирішення деяких невідкладних завдань і здійснюються протягом певного періоду її існування – це:

- а) господарсько-стимулююча функція;
- б) господарсько-організаційна функція;
- в) науково-організаторська функція;
- г) тимчасова функція;
- д) додаткова функція.

23. Визначена чинним законодавством діяльність державних органів та їх посадових осіб, пов'язана із виданням та застосуванням юридичних актів, які спрямовані на здійснення функцій держави – це:

- а) організаційні форми здійснення функцій держави;
- б) правові форми здійснення функцій держави;
- в) організаційно-регламентуюча діяльність держави;
- г) організаційно-ідеологічна діяльність держави;
- д) функція демократизації суспільного життя.

24. Діяльність компетентних державних органів та їх посадових осіб щодо розробки, прийняття, зміни, скасування та систематизації нормативно-правових актів, які регламентують процес реалізації функцій держави – це:

- а) правозастосовна діяльність;
- б) форма здійснення функцій держави;
- в) організаційно-регламентуюча діяльність держави;
- г) правотворча діяльність;
- д) правоохоронна діяльність.

25. Правоохоронна діяльність – це:

- а) діяльність державних органів, яка спрямована на сприяння реалізації функцій держави, і не пов'язана з виданням юридичних фактів;
- б) діяльність компетентних державних органів та їх посадових осіб щодо

застосування правових норм і винесення обов'язкових для виконання індивідуально-правових приписів;

в) діяльність спеціально створених державних органів та їх посадових осіб щодо нагляду і контролю за дотриманням норм права, їх охорони від правопорушень, захисту наданих громадянам суб'єктивних прав і забезпеченню виконання покладених на них юридичних обов'язків, а також відновлення правового стану у разі нанесення шкоди інтересам суспільства, правопорядку;

г) діяльність компетентних державних органів та їх посадових осіб щодо розробки, прийняття, зміни, скасування та систематизації нормативно-правових актів, які регламентують процес реалізації функцій держав;

д) повсякденна роз'яснювальна, виховна робота, пов'язана із забезпеченням та виконання різних функцій держави (роз'яснення змісту виданих законів та інших нормативно-правових актів, формування суспільної думки, робота засобів масової інформації тощо).

26. Поточна організаційна робота щодо вирішення конкретно політичних завдань та техніко-організаційного забезпечення функціонування різних ланок державного механізму (підбір та розстановка кадрів, підготовка документів, організація проведення виборів тощо) – це:

- а) організаційно-господарська діяльність держави;
- б) форма здійснення функцій держави;
- в) організаційно-ідеологічна діяльність держави;
- г) правові форми здійснення функцій держави;
- д) організаційно-регламентуюча діяльність держави.

27. Форма держави – це порядок (спосіб) організації і здійснення державної влади, які виражають її сутність, що складається з:

- а) трьох елементів;
- б) чотирьох елементів;
- в) п'яти елементів;
- г) десяти елементів;
- д) тринадцяти елементів.

28. Елемент форми держави, що характеризує структурну організацію влади, стійкий порядок формування вищих органів державної влади та їх компетенцію, взаємодію між ними – це:

- а) форма державного правління;
- б) форма державного устрою;
- в) принцип розподілу держави на складові частини;
- г) форма державного режиму;
- д) політична організація влади.

29. Форма державного правління має такі ознаки:

а) характеризує порядок формування вищих органів державної влади, їх структуру і термін повноважень;

б) забезпечує можливості реалізації прав та інтересів національних меншин щодо самовизначення шляхом надання тій території, де вони проживають, певних пільг із самоврядування;

в) характеризує компетенцію вищих державних органів у процесі здійснення ними владних повноважень та їх взаємодію, у тому числі з іншими центральними і місцевими органами влади, органами місцевого самоврядування, іншими громадськими організаціями;

г) надає можливість участі громадян в реалізації державно-владних повноважень, забезпечення реалізації прав і свобод людини та громадянина у процесі здійснення державно-владних повноважень органами державної влади;

д) визначає зміст принципу розподілу влади між вищими органами держави.

30. Форма державного устрою характеризує:

а) принципи розподілу держави на складові частини;

б) управлінську діяльність держави та організацію населення на її території;

в) взаємодію між центральними, регіональними та місцевими органами влади;

г) можливості реалізації прав та інтересів національних меншин щодо самовизначення шляхом надання тій території, де вони проживають, певних пільг із самоврядування;

д) міру централізації та децентралізації державної влади.

31. Елемент форми держави, який характеризується як сукупність певних методів (способів) здійснення державної влади – це:

а) форма державного правління;

б) форма державного режиму;

в) форма державного устрою;

г) територіальна організація влади;

д) структурна організація влади.

32. Державний режим характеризує:

а) можливість участі громадян в реалізації державно-владних повноважень, забезпечення реалізації прав і свобод людини та громадянина у процесі здійснення державно-владних повноважень органами державної влади;

б) співвідношення правових та не правових засобів здійснення державної влади;

в) відносини між владою і народом;

г) стан законності і правопорядку в державі;

д) сукупність способів та методів здійснення державної влади у суспільстві.

33. Система заснованих на нормах права методів, способів та прийомів здійснення державної влади – це:

- а) цілі держави;
- б) державний режим;
- в) мета держави;
- г) завдання держави;
- д) форма державного устрою.

34. Вид державного режиму, при якому державна влада здійснюється на основі рівної участі громадян та їх об'єднань у формуванні державної політики, утворенні й діяльності державних органів, дотримання прав і свобод людини – це:

- а) тоталітарний режим;
- б) антидемократичний режим;
- в) демократичний режим;
- г) політичний режим;
- д) авторитарний режим.

35. Демократичному режиму притаманні такі ознаки:

- а) народ;
- б) ідеологічний плюралізм;
- в) державна влада;
- г) рівність всіх громадян перед законом;
- д) демократизм правосуддя, забезпечення верховенства права.

36. Побудований на переважному застосуванні таких принципів державного управління, які склались історично, отримали закріплення у свідомості суспільства, є характерними саме для цієї держави, що не бажає перейти до нових форм і методів державного управління – це:

- а) ліберально-демократичний режим;
- б) тиранічний режим;
- в) радикально-демократичний режим;
- г) тоталітарний режим;
- д) консервативно-демократичний режим.

37. Характеризує такий порядок (стан) державно-політичного життя суспільства, за якого не реалізується принцип розподілу влади, певною мірою (повністю або частково) порушуються права громадян, забороняється діяльність політичних партій, інших об'єднань громадян, існує можливість політичних репресій – це:

- а) тоталітарний режим;

- б) антидемократичний режим;
- в) демократичний режим;
- г) політичний режим;
- д) авторитарний режим.

38. *Антидемократичному режиму притаманні такі ознаки:*

- а) утиск прав особи, перешкода її вільному розвитку;
- б) повний контроль держави над всіма сферами суспільного життя;
- в) концентрація влади в руках однієї особи або групи осіб;
- г) фактичне одержавлення всіх громадських організацій;
- д) відсутність правових механізмів та інших гарантій здійснення прав і свобод громадян.

39. *Форма режиму, яка характеризується зосередженням в руках однієї особи всієї повноти влади з одночасною її централізацією, відсутністю політичних свобод і жорстокими методами утиску прав та свобод людини і громадянина – це:*

- а) монархія;
- б) тиранія;
- в) деспотія;
- г) тоталітаризм;
- д) авторитаризм.

40. *Зосередження влади в руках однієї особи або групи осіб; безстроковим характером влади глави держави; звуженням політичних прав і свобод громадян та громадсько-політичних об'єднань, приниженням ролі представницьких органів влади; недопущенням політичної опозиції характеризується:*

- а) авторитаризм;
- б) тиранія;
- в) деспотія;
- г) тоталітаризм;
- д) монархія.

41. *Механізм держави – це:*

- а) державний апарат та інші державні інституції;
- б) система установ, підприємств, органів державної влади та інших державних організацій, за посередництвом яких здійснюються функції держави;
- в) структурно оформлена система засобів державного впливу на суспільство, що складається з державних органів, публічних служб, процедур прийняття державних рішень та ресурсного забезпечення;
- г) сукупність органів держави, спеціально створених для реалізації функцій держави;

д) сукупність органів, що здійснюють управління суспільством та забезпечують державну діяльність.

42. Як самостійна юридична категорія, механізм держави характеризується наступними ознаками:

а) первинними структурними елементами механізму є створені державою формування (органи, організації);

б) основним призначенням механізму держави є реалізація завдань і функцій держави;

в) чітка функціональна визначеність кожного з елементів структури;

г) залежність методів і форм діяльності механізму держави від її сутності та реального впливу на суспільні відносини;

д) система нормативно визначених, взаємодіючих органів та організацій держави, створених для реалізації її завдань і функцій та наділених спеціальними повноваженнями у відповідній сфері діяльності.

43. Механізм держави складається з:

а) двох рівнів;

б) трьох рівнів;

в) чотирьох рівнів;

г) шести рівнів;

д) десяти рівнів.

44. Державний апарат – це:

а) система створених державою структур, що мають форму органу держави;

б) наявність виключно владних повноважень, які визначають функціональне призначення органу;

в) наявність чиновників, що реалізують повноваження від імені держави на професійній основі;

г) забезпечення реалізації державних функцій і завдань з управління суспільством;

д) система органів, розподілених за принципом поділу влади на законодавчу, виконавчу та судову.

45. Державне управління – це:

а) вид суспільної діяльності, яка передбачає систему скоординованих дій суб'єкта на об'єкт для виконання певних організаційних завдань;

б) вид діяльності держави, здійснення управлінського організуючого впливу шляхом використання повноважень виконавчої влади через організацію виконання законів, здійснення управлінських функцій з метою комплексного соціально-економічного та культурного розвитку держави, її окремих територій, а також забезпечення реалізації державної політики у відповідних сферах суспільного життя, створення умов для реалізації громадянами їх прав і свобод;

в) складова політичного управління, тобто є процесом реалізації державної виконавчої влади як засобу функціонування будь-якої соціальної спільноти;

г) діяльність державних органів виконавчої влади, яка полягає в організації виконання законів і нормативно-правових актів, здійсненні розпорядження ресурсами загальнодержавної власності, з метою комплексного соціально-економічного розвитку, а також забезпечення реалізації державної політики у відповідних сферах життя;

д) процес реалізації державної влади, її зовнішнє, матеріалізоване вираження, і поза ним вона не існує.

46 Соціальне управління – це:

а) удосконалення умов життя людей, їх взаємовідносин і соціальних якостей особистості;

б) соціальні можливості індивідів і колективів, які у цей час не реалізуються для підвищення їх активності й ефективності певних видів соціальної діяльності;

в) цілеспрямований вплив на суспільство для його впорядкування, збереження, удосконалення та розвитку;

г) вид діяльності, спрямований на впорядкування, узгодження колективних дій людей для досягнення мети, яка стоїть перед ними;

д) управління, здійснюване у людському суспільстві, людьми стосовно людей.

47. Ознаками державного управління, що розкривають його сутність є:

а) державне управління завжди являє собою певну організуючу діяльність, у результаті якої виникають конкретні, управлінські за змістом відносини;

б) необхідною умовою їх виникнення є наявність суб'єкта, наділеного владними повноваженнями для здійснення управлінських функцій;

в) організуюча діяльність державно-владного характеру полягає у виконанні та розпорядництві згідно з вимогами закону, тобто є підзаконною, ґрунтується на чинному законодавстві;

г) управлінський вплив, який виникає під час цієї організуючої діяльності і налагодження управлінських відносин, може мати різний за своїми параметрами характер: це і державне регулювання, і централізоване керівництво, і оперативне управління;

д) діяльність, яка за своїм змістом є впорядкуванням взаємодії певної множини елементів.

48. Найхарактернішими ознаками державного управління є:

а) виконавчо-розпорядчий характер;

б) масштабність;

в) підзаконність;

- г) організуючий характер;
- д) ієрархічність.

49. Принципи державного управління – це:

- а) його позитивні закономірності, пізнані наукою і практикою, закріплені у правових нормах або є узагальненням діючих у державі юридичних правил;
- б) фундаментальні істини, позитивні закономірності, керівні ідеї, основні положення, норми поведінки, що відображають закони розвитку відносин управління, сформульовані у вигляді певного наукового положення, закріпленого переважно у правовій формі, на основі якого будується і функціонує апарат державного управління;
- в) основоположні начала, керівні настанови, що визначають найважливіші правила, за якими управління здійснюється і організується;
- г) основоположні ідеї, наукові положення даного виду державної діяльності;
- д) фундаментальні істини, закономірності, керівні правила, основні положення, норми поведінки, виражені у вигляді певного наукового положення, закріпленого переважно у правовій формі, якого повинні дотримуватися органи державного управління та державні службовці у своїй діяльності.

50. Виділяють такі групи принципів державного управління:

- а) галузеві та територіально-виробничі принципи;
- б) функціональні та лінійні принципи;
- в) галузеві та соціально-політичні принципи;
- г) принципи подвійного підпорядкування;
- д) структурно-цільові та функціональні принципи.

51. Найзагальнішими принципами державно-управлінської діяльності є:

- а) галузеві;
- б) соціально-політичні;
- в) територіальні;
- г) функціональні;
- д) організаційні.

52. Принципи, що застосовуються у різних підсистемах чи суспільних сферах (економічній, соціально-політичній, духовній), і принципи, що застосовуються при аналізі різних суспільних явищ, організацій, інститутів – це:

- а) часткові;
- б) загальні;
- в) організаційно-технологічні;
- г) суспільно-політичні;

д) функціонально-структурні.

53. *Перебудова всіх рівнів державного управління зосереджена на:*

- а) 5 принципах;
- б) 7 принципах;
- в) 10 принципах;
- г) 15 принципах;
- д) 20 принципах.

54. *Дослідник адміністративних реформ, який порівняв бюрократичну та менеджеріальну модель державного управління:*

- а) Ф. Тейлор;
- б) В. Грайкунас;
- в) М. Берзелей;
- г) Д. Осборн;
- д) Т. Геблер.

55. *Об'єктом державного управління є:*

- а) національні меншини;
- б) держава України;
- в) територіальні громади;
- г) фізичні та юридичні особи;
- д) іноземці, особи без громадянства, біженці.

56. *Суб'єктом державного управління є:*

- а) органи місцевого самоврядування;
- б) територіальні громади;
- в) національні меншини;
- г) органи законодавчої влади;
- д) посадові особи органів державної влади та їх заступники.

57. *Функції державного управління – це:*

а) частина управлінської діяльності держави, що здійснюється на основі закону чи іншого правового акта органами виконавчої влади притаманними їм методами для виконання завдань державного управління;

б) основні напрямки діяльності державних органів і органів місцевого самоврядування;

в) поле діяльності в якому виявляється владний характер державних органів та реалізуються цілі держави;

г) основні постулати державного управління;

д) відносно самостійні та однорідні частини змісту управлінської діяльності, в яких виражається владно організуючий вплив суб'єкта управління на об'єкт.

58. *Класифікація категорій державного управління:*

- а) загальні і спеціальні категорії;
- б) похідні, державотворчі, загальні категорії та організаційні категорії;
- в) специфічні і загальні категорії;
- г) загальні, категорії систематизуючого характеру, специфічні категорії управлінської діяльності;
- д) загальні і управлінські категорії.

59. *Кількість принципів продуктивної праці Г. Емерсона складає:*

- а) чотири;
- б) шість;
- в) вісім;
- г) десять;
- д) дванадцять.

60. *Для класифікації функцій, наука пропонує розмежовувати групи цілей та виконуваних завдань на такі, що:*

- а) відображають найзагальніші потреби та тенденції політичного, економічного і соціального розвитку суспільства, які вимагають активного та ефективного забезпечення з боку держави;
- б) характеризують вибіркочу спрямованість діяльності апарату на конкретні об'єкти соціально-керованого середовища;
- в) відображають функціональну спеціалізацію управлінської діяльності;
- г) впливають із внутрішньої технології управлінської діяльності та відображають спрямованість зусиль апарату на забезпечення цієї технології;
- д) відображають певний механізм використання методів і процесуальних форм управлінської діяльності.

61. *Форма соціальних відносин, що характеризується суверенністю, універсальністю та здатністю владно-примусового впливу на поведінку всіх людей та їх організацій, що забезпечується державно-правовими методами це:*

- а) державна влада;
- б) держава;
- в) виконавча влада;
- г) судова влада;
- д) законодавча влада.

62. *Держава, в якій забезпечено верховенство права, діє легітимне правління, розвинена і несуперечлива правова система, реальний поділ гілок влади, їх взаємоконтроль та громадянське суспільство це:*

- а) правова держава;
- б) тоталітарна держава;
- в) авторитарна держава;

- г) імперативна держава;
- д) світська держава.

63. Діяльність органів усіх гілок державної влади та органів місцевого самоврядування щодо реалізації ними делегованих державою повноважень з метою вдосконалення суспільної системи відповідно до публічних інтересів це:

- а) державне управління;
- б) самостійне управління;
- в) спеціальне управління;
- г) муніципальне управління;
- д) публічне управління.

64. Б. Гурне класифікує функції державного управління на:

- а) головні, допоміжні, командні;
- б) внутрішні, зовнішні;
- в) головні, другорядні;
- г) первинні, вторинні;
- д) індивідуальні, колективні.

65. Принципи ієрархічності, функціональності, територіально-галузевий, норми керованості, цілеспрямованості, головної ланки, відповідності, поєднання єдиноначальності та колегіальності, відповідальності органів і посадових осіб за дії або бездіяльність, раціональне співвідношення цілей та способів їх досягнення з відповідним ресурсним забезпеченням відносяться до групи:

- а) спеціальні принципи;
- б) основні принципи;
- в) додаткові принципи;
- г) загальні принципи;
- д) конкретні принципи.

66. До структури науки державного управління входять такі основні складові:

- а) теорія управління і мистецтво управління;
- б) теорія та історія державного управління;
- в) методи та принципи державного управління;
- г) зміст та функції державного управління;
- д) управління державою та управління місцевими справами.

67. Філософія державного управління закладає теоретичну основу науки державного управління і використовує такі основні філософські категорії:

- а) держава, людина, пізнання;
- б) природа, соціум, наука;

- в) право, мораль, влада;
- г) управління, держава;
- д) соціум, природа.

68. *Філософія визначає основні напрями державного управління (об'єкти управління) в умовах ринкової та перехідної економіки:*

- а) економіка, ринок, гроші;
- б) люди, фінанси, інформація;
- в) економіка, право, держава;
- г) фінанси, ринок, гроші;
- д) бюджет, економіка, держава.

69. *Державне управління як вид соціального управління складається з трьох етапів:*

- а) затвердження рішення, виконання рішення, оцінка результату;
- б) прийняття рішення, виконання рішення, контроль за виконанням рішення;
- в) винесення рішення, планування виконання рішення, виконання рішення;
- г) винесення рішення, планування виконання рішення, контроль за виконанням рішення;
- д) прийняття рішення, вибір виконавців, виконання рішення.

70. *Змістом державного управління є:*

- а) комплекс завдань управління;
- б) функції управління;
- в) виконання рішень;
- г) комплекс принципів управління;
- д) група управлінців.

71. *В залежності від концепції поділу влади функції держави поділяють на:*

- а) внутрішні і зовнішні;
- б) постійні і тимчасові;
- в) технологічні та управлінські;
- г) основні і галузеві;
- д) об'єктні та галузеві.

72. *Вищою гілкою державної влади і державно-політичного управління є:*

- а) судова влада;
- б) інститут глави держави;
- в) інститут виконавчої влади;
- г) інститут законодавчої влади;

в) всі гілки влади мають однакове значення.

73. Вищим органом адміністративного управління є:

- а) судова система України;
- б) Кабінет Міністрів України;
- в) Президент України;
- г) Верховна Рада України;
- д) органи місцевого самоврядування.

74. Державне управління має два аспекти – це:

- а) політичний та адміністративний;
- б) економічний та екологічний;
- в) законодавчий та виконавчий;
- г) адміністративний та кримінальний;
- д) суб'єктивний і об'єктивний.

75. Нормативно-правовий акт, що визначає правовий статус, організацію, повноваження та порядок діяльності центральних органів виконавчої влади:

- а) Закон України «Про Кабінет Міністрів України»;
- б) Закон України «Про центральні органи виконавчої влади»;
- в) Закон України «Про систему державних органів виконавчої влади»;
- г) Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні»;
- д) Закон України «Про місцеві державні адміністрації».

76. Нормативно-правовий акт, що визначає правовий статус, організацію, повноваження і порядок діяльності вищих органів державної виконавчої влади:

- а) Закон України «Про Кабінет Міністрів України»;
- б) Закон України «Про центральні органи виконавчої влади»;
- в) Закон України «Про систему державних органів виконавчої влади»;
- г) Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні»;
- д) Закон України «Про місцеві державні адміністрації».

77. Нормативно-правовий акт, що визначає правовий статус, організацію, повноваження та порядок діяльності місцевих місцевих органів державної виконавчої влади:

- а) Закон України «Про Кабінет Міністрів України»;
- б) Закон України «Про центральні органи виконавчої влади»;
- в) Закон України «Про систему державних органів виконавчої влади»;
- г) Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні»;
- д) Закон України «Про місцеві державні адміністрації».

78. Найвищою ланкою в системі органів державної виконавчої влади є:

- а) міністерство;

- б) державне відомство;
- в) державний комітет;
- г) державна служба;
- д) уряд.

79. Систему органів державної виконавчої влади складають:

- а) вищі органи у системі органів виконавчої влади, центральні та місцеві органи державної виконавчої влади;
- б) Кабінет Міністрів України, міністерства України та інші центральні органи виконавчої влади;
- в) вищі органи у системі органів виконавчої влади, центральні та регіональні органи державної виконавчої влади;
- г) центральні, регіональні та місцеві органи державної виконавчої влади;
- д) загальнодержавні, обласні та районні органи державної виконавчої влади.

80. Положення про міністерства, інші центральні органи виконавчої влади затверджує:

- а) Прем'єр-міністр України;
- б) Президент України;
- в) Верховна Рада України;
- г) Спікер Верховної Ради України;
- д) Кабінет Міністрів України.

81. Зразки печаток, бланків і табличок (вивісок) міністерств, інших центральних органів виконавчої влади затверджує:

- а) Прем'єр-міністр України;
- б) Президент України;
- в) Верховна Рада України;
- г) Спікер Верховної Ради України;
- д) Кабінет Міністрів України.

82. Місцевим органом державної виконавчої влади в м. Дніпро є:

- а) Дніпровська міська рада;
- б) Дніпропетровська обласна рада;
- в) Дніпропетровська обласна державна адміністрація;
- г) виконавчий комітет Дніпропетровської міської ради;
- д) Жовтнева районна рада у м. Дніпро.

83. До місцевих органів державної виконавчої влади не належить:

- а) Дніпровська міська рада;
- б) Новомосковська районна державна адміністрація;
- в) Дніпропетровська обласна державна адміністрація;
- г) виконавчий апарат Дніпропетровської обласної державної адміністрації;

д) Павлоградська районна державна адміністрація.

84. Місце Президента України в системі органів державної виконавчої влади визначається тим, що:

- а) Президент України є главою виконавчої гілки влади;
- б) Президент України самостійно формує виконавчу гілку влади;
- в) не входить до жодної з гілок влади;
- г) Президент України входить до складу виконавчої влади;
- д) очолює усі гілки влади.

85. Правовий інститут, сутність якого полягає у попередньому скріпленні акта глави держави підписами прем'єр-міністра і міністра, відповідального за цей акт та його виконання, внаслідок чого вони приймають на себе юридичну і політичну відповідальність за акт глави держави – це:

- а) контрасигнація;
- б) денонсація;
- в) аброгація;
- г) інаугурація;
- д) стратифікація.

86. Перші спроби наукового обґрунтування державного управління були зроблені камералістами Австрії та Німеччини у:

- а) XX ст.;
- б) XVII ст.;
- в) XVIII ст.;
- г) XV ст.;
- д) XIX ст..

87. Методи управляючого впливу є:

- а) юридичними методами;
- б) управлінськими методами;
- в) політичними методами;
- г) адміністративно-правовими методами;
- д) управлінсько-політичними методами.

88. Вітчизняні фахівці в галузі державного управління вважають, що на різних етапах розвитку управлінської науки в Україні вагомий внесок у неї зробили такі українські вчені:

- а) К. Воблій, М. Зібер;
- б) І. Коропецький, В. Бандера;
- в) Т. Войнаровський, Г. Цехановський;
- г) М. Драгоманов, І. Вернадський, М. Туган-Барановський, М. Вольський;
- д) І. Вернадський, Р.Хоутрі.

89. *Поняттю метод державного управління відповідає визначення:*

- а) засіб впливу на об'єкт управлінського процесу;
- б) засіб впливу на законодавчу гілку влади;
- в) засіб впливу на виконавчу гілку влади;
- г) сукупність засобів здійснення управлінських функцій держави, впливу суб'єктів державного управління на об'єкти;
- д) сукупність способів і прийомів впливу на колектив і окремих працівників з метою виконання завдань і досягнення цілей організації.

90. *Суб'єкт та об'єкт управління об'єднує:*

- а) партнерство та єдність;
- б) спільне місце їх діяльності;
- в) спільну мету діяльності;
- г) спільне бажання отримувати прибуток;
- д) спільну думку.

91. *Психологічні методи управління використовуються з метою:*

- а) виявити лідерів і забезпечити їх підтримку (лідер партії, місцевого самоврядування, тощо);
- б) поліпшення умов праці, побуту, охорони здоров'я;
- в) задоволення потреб розвитку;
- г) виявлення найбільш сприятливого психологічного клімату;
- д) виконання функцій організації з урахуванням думки громадськості.

92. *Соціально-психологічні методи управління вимагають знань:*

- а) соціальної психології, історії, правознавства;
- б) навичок спілкування з людьми;
- в) соціальної психології, соціології, психології, навичок спілкування з людьми;
- г) соціології, педагогіки, логіки;
- д) психології, педагогіки, логіки.

93. *У психологічному методі основними способами переконання є:*

- а) роз'яснення завдань і функцій державного управління, виховання, навчання;
- б) правове виховання і правове навчання;
- в) нав'язування обов'язкового виконання рішень держави;
- г) роз'яснення необхідності дотримуватись загальноприйнятої правової ідеології;
- д) переконання в правильності та законності рішень державних органів.

94. *Заохочення як спосіб психологічного впливу, виражається у:*

- а) наданні подяк;
- б) наданні матеріальної допомоги;

- в) наданні подяк, премій, грамот, нагород, пільг, квот;
- г) застосування штрафних санкцій;
- д) наданні відпустки до 36 днів.

95. Управлінська діяльність – це:

- а) зовнішнє вираження будь-якого змісту;
- б) діяльність щодо формування, розподілу і використання централізованих і децентралізованих грошових фондів з метою забезпечення здійснення функцій держави, завдань соціально-економічного характеру, управління, обороноздатності, діяльності державних органів;
- в) сукупність вироблених історичним досвідом, науковим пізнанням і талантом людей навиків, умінь, способів, засобів доцільних вчинків і дій людини у сфері управління;
- г) форма практичної реалізації виконавчої влади;
- д) специфічна функція управлінської діяльності, головним об'єктом якої є люди, що входять в певні соціальні групи.

96. Форма управлінської діяльності – це:

- а) зовнішнє практичне відображення конкретних дій, що вчинюються органами виконавчої влади держави з метою і в процесі здійснення виконавчої і розпорядчої діяльності;
- б) правила, норми управлінської діяльності, відповідно до яких створюється, функціонує і розвивається система організації;
- в) основні напрямки діяльності держави, в яких відображаються та конкретизуються її завдання і цілі, виявляється сутність та соціальне призначення держави у суспільстві;
- г) дії покликані забезпечити чітку і ефективну роботу суб'єктів управління;
- д) специфічна функція управлінської діяльності, головним об'єктом якої є люди, що входять в певні соціальні групи.

97. Інформаційний характер управлінської діяльності полягає у:

- а) необхідності постійного одержання будь-якої інформації;
- б) необхідності постійного одержання, осмислення, систематизації, зберігання, видачі спеціальної інформації;
- в) осмисленні спеціальної державної інформації;
- г) наданні державної інформації з перших джерел;
- д) одержанні інформації будь-яким способом.

98. За змістом управлінська діяльність є:

- а) простим соціальним явищем;
- б) складним психологічним явищем;
- в) складним соціально-психологічним явищем;
- г) простим психологічним явищем;

д) простим суспільно-психологічним явищем.

99. Особа, яка здійснює управлінську діяльність, здійснює операції:

- а) розумові, вольові операції аналізу, операції оцінювання, прогнозування, вибору, прийняття рішення, підпорядкування і виконання, операції команди і контролю;
- б) розумові, психологічні, творчі операції;
- в) операції аналізу, синтезу, індукції, дедукції;
- г) прийняття рішення, виконання рішень, контроль;
- д) операції оцінювання, прогнозування, моделювання.

100. Прямий вплив на поведінку керованих об'єктів методами прямих односторонніх юридично-владних приписів чи непрямого регулюючого впливу на відповідні об'єкти управління незалежно від конкретної галузі суспільного життя відносяться до:

- а) політичних методів державного управління;
- б) адміністративних методів державного управління;
- в) економічних методів державного управління;
- г) ідеологічних методів державного управління;
- д) соціологічних методів державного управління.

101. Форми управлінської діяльності – це:

- а) внутрішні, постійні, не типізовані, умовно фіксовані прояви практичної активності органів державної влади чи органів місцевого самоврядування з формування і реалізації управлінських цілей і функцій та забезпечення їх власної життєдіяльності;
- б) змінювані, інколи фіксовані прояви практичної активності органів державної влади чи органів місцевого самоврядування з формування і реалізації управлінських цілей і функцій та забезпечення їх власної життєдіяльності;
- в) зовнішні, постійні, типізовані, фіксовані прояви практичної активності органів державної влади чи органів місцевого самоврядування з формування і реалізації управлінських цілей і функцій та забезпечення їх власної життєдіяльності;
- г) інколи фіксовані прояви практичної активності органів влади;
- д) внутрішні та змінювані прояви практичної активності органів влади.

102. Форми управлінської діяльності поділяються на:

- а) правові та неправові;
- б) правові, організаційні, організаційно-правові;
- в) організаційні та неправові;
- г) правові, фіксуєчі, організаційні;
- д) загальні та спеціальні.

103. Правові форми управлінської діяльності:

- а) мають неформальний характер;
- б) фіксують дії, які мають юридичний зміст;
- в) фіксують дії, які мають організаційний зміст;
- г) фіксують дії, які мають соціально-психологічний зміст;
- д) основні дії, операції, прогнозні оцінки не задокументовані, але представлені в належній організаційній формі.

104. Використання форм управлінської діяльності має базуватись на:

- а) окремому підході до використання різних форм управління;
- б) комплексному підході до використання організаційних і правових форм;
- в) найголовніших підходах до використання правових форм;
- г) первинному етапі вивчення форм управління;
- д) кінцевому етапі вивчення форм управління.

105. Необхідність державного управління обумовлена:

- а) потребою забезпечення реалізації політики держави та прагнення отримати вигідні ресурси для країни;
- б) потребою в ефективному використанні природних ресурсів;
- в) потребою в ефективному використанні інформаційних ресурсів;
- г) потребою забезпечення реалізації політики держави, гарантування прав і свобод людини;
- д) потребою в управлінні громадянським суспільством.

106. Громадська обумовленість державного управління полягає у:

- а) необхідності забезпечення реалізації політики держави, спрямованої на ефективне використання природних, трудових, матеріальних, інформаційних ресурсів;
- б) цілях і змісті державного управління та залежать, з одного боку, від стану і структури керованих громадських відносин, а з іншого – від місця і ролі держави у суспільстві;
- в) гарантуванні прав і свобод людини;
- г) необхідності досягнення максимальних результатів при мінімальному використанні фінансових ресурсів;
- д) потребі управління громадянським суспільством.

107. Цільова спрямованість державного управління полягає у:

- а) необхідності забезпечення реалізації політики держави, спрямованої на ефективне використання природних, трудових, матеріальних, інформаційних ресурсів;
- б) необхідності досягнення максимальних результатів при мінімальному використанні матеріальних, трудових, фінансових та інших засобів;
- в) гарантуванні прав і свобод людини;

- г) ролі держави в життєдіяльності суспільства;
- д) забезпеченні реалізації політики держави.

108. Г. В. Атаманчук класифікує функції державного управління на:

- а) внутрішні, зовнішні, загальні, специфічні;
- б) загальні та особливі;
- в) внутрішні та допоміжні;
- г) особливі, загальні та специфічні;
- д) загальні та спеціальні.

109. На думку Ю. М. Старілова, функції державного управління поділяються на два види:

- а) функції державного управління як управлінського права та функції державного управління як основні напрями діяльності органів виконавчої влади;
- б) внутрішні та допоміжні;
- в) внутрішні та особливі;
- г) загальні та специфічні;
- д) загальні та спеціальні.

110. Продукт бачення і мислення, сукупність уявлень про об'єкт, процеси, явища в системі управління, образ бажаного майбутнього, набір системоутворюючих ідей і соціальних цінностей, сценарій можливих подій, обставин і наслідків:

- а) управління;
- б) державне управління;
- в) парадигма управління;
- г) державне втручання;
- д) держава.

Рекомендована література:

1. Адамовська В. С. Публічне управління та адміністрування в контексті державного та регіонального управління [Електронний ресурс] / В. С. Адамовська // Ефективна економіка. — 2016. — Режим доступу: <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:TxXjViyIJCmJ:www.economy.nayka.com.ua/%3Fop%3D1%26z%3D5212+&cd=11&hl=ru&ct=clnk&gl=ua>
2. Административное право: учебник / под ред. Ю. М. Козлова, Л. Л. Попова. — М. : Юрист, 1999. — 728 с.
3. Адміністративне право України : підручник / за заг. ред. С. В. Ківалова. — Одеса : Юридична література, 2003. — 896 с.
4. Актуальні проблеми теорії держави та права : навчальний посібник / Є. В. Білозьоров, Є. О. Гіда, А. М. Завальний та ін.; за заг. ред. Є. О. Гіди. — К. : О. С. Ліпкан, 2010. — 260 с.

5. Алексеев В. Анархізм та марксизм: протистояння двох суспільно-політичних течій у питаннях подальшого розвитку держави та суспільства [Електронний ресурс] / В. Алексеев / Державне управління та місцеве самоврядування. — 2016. — № 1 (28). — Режим доступу: [http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2016/2016_01\(28\)/3.pdf](http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2016/2016_01(28)/3.pdf)
6. Алексеев С. С. Теорія права / С. С. Алексеев. — М. : Видавництво БЕК, 2004. — 224 с.
7. Бабаев В. К. Теория государства и права : учебник / В. К. Бабаев и др.; под ред. В. К. Бабаева. — 3-е изд., перераб. и доп. — М. : Юрайт, 2013. — 715 с.
8. Багатомовний юридичний словник-довідник / І. О. Голубовська та ін.; відп. ред. І. О. Голубовська, І. Ю. Штиченко. — К. : Київський університет, 2012. — 543 с.
9. Беляева О. М. Теория государства и права в схемах и определениях: учебное пособие / О. М. Беляева. — 2-е изд., перераб. и доп. — Ростов-н/Д : Феникс, 2014. — 311 с.
10. Бережнов А. Г. Теория государства и права : учебник / А. Г. Бережнов; под ред. М. Н. Марченко. — 6-е изд. — М, 2013. — 708 с.
11. Бельська Т. В. Держава і громадянське суспільство в концепті універсального епохального циклу [Електронний ресурс] / Т. В. Бельська // Публічне урядування. — 2016. — № 2. — С. 59-68. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pubm_2016_2_7
12. Білоконь М. В. Суспільство та держава в контексті інтеграції соціально-політичних систем [Електронний ресурс] / М. В. Білоконь // Актуальні проблеми державного управління. — 2014. — № 2. — С. 182-189. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apdy_2014_2_25
13. Блажеев В. В. Основы права : учебное пособие / В. В. Блажеев и др.; под ред. В. В. Блажеева. — М. : Проспект, 2013. — 384 с.
14. Бойкова М. А. Діалектична методологія ефективного державотворення і прогнозування розвитку країни: монографія / М. А. Бойкова, О. Ф. Омельченко. — К. : К.І.С., 2011. — 128 с.
15. Бостан С. К. Форма правління сучасної держави : проблеми історії, теорії, практики : монографія / С. К. Бостан. — Запоріжжя : Дике поле, 2005. — 540 с.
16. Братановский С. Н. Теория государства и права : курс лекций / С. Н. Братановский, Я. Р. Джамбалаев, А. Е. Епифанов. — М. : ЮНИТИ, 2013. — 214 с.
17. Бухгатий О. Є. Еволюція українського законодавства про електронне урядування: проблеми і перспективи [Електронний ресурс] / О. Є. Бухгатий // Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування. — 2015. — № 2. — Режим доступу: http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:ADV61PXGXqIJ:el-zbirn-du.at.ua/2015_2/13.pdf+&cd=23&hl=ru&ct=clnk&gl=ua
18. Бялаш М. Е-держава чи е-суспільство? Де ми найбільш відстаємо від

- Європи [Електронний ресурс] / М. Бялаш // Європейська правда. Міжнародна безпека та євроінтеграція України. — 2016. — Режим доступу: <http://www.eurointegration.com.ua/experts/2016/09/20/7054605/>
19. Васильєв А. С. Теорія права і держави : підручник / А. С. Васильєв, І. В. Борщевський, В. В. Іванов, І. С. Канзафарова, Р. С. Притченко, В. І. Труба — Х. : Одісей, 2007. — 447 с.
  20. Ведерніков Ю. А. Теорія держави та права : навчальний посібник / Ю. А. Ведерніков, А. В. Папірна. — К. : Знання, 2008. — 333 с.
  21. Великий енциклопедичний юридичний словник. А – Я / за ред. Ю. С. Шемшученка. — 2-е вид., переробл. і допов. — К. : Юридична думка, 2012. — 1017 с.
  22. Венгеров А. Б. Теория государства и права : учебник / А. Б. Венгеров. — 10 – е изд., стер. — М. : Омега – Л, 2014. — 607 с.
  23. Власов В. И. Теория государства и права : учебное пособие / В. И. Власов, Г. Б. Власова, С. В. Денисенко. — 3 – е изд., перераб. и доп. — Ростов – н/Д: Феникс, 2014 — 332 с.
  24. Волкович О. Ю. Проблеми розмежування понять «організаційно – господарське управління» та «державне управління» у діяльності господарських товариств / О. Ю. Волкович // Форум права. — 2008. — № 2. — С. 38 – 43.
  25. Воронцов Г. А. Теория государства и права: краткий курс : за три дня до экзамена / Г. А. Воронцов. — 5 – е изд. — Ростов–н/Д: Феникс, 2014 — 158 с.
  26. Гегель Г. — В. — Ф. Лекції з філософії історії / Г. — В. Гегель. — СПб : Наука, 1993. — 479 с.
  27. Гегель Г. — В. — Ф. Філософія права / Г. — В. Гегель. — М. : Думка, 2000. — 524 с.
  28. Гедікова Н. П. Державна політика у сфері вищої освіти в Україні в контексті Європейських освітніх стандартів / Н. П. Гедікова // Сучасне суспільство. — 2016. — № 1 (11). — С. 5-17.
  29. Головатий С. Верховенство права : монографія : в 3 кн. / С. Головатий. — кн. 3 : Український досвід. — К. : Фенікс, 2006. — 1747 с.
  30. Гринюк Р. Ф. Ідея правової держави: теоретико – правова модель і практична реалізація : монографія / Р. Ф. Гринюк. — К. : Ін Юре, 2004. — 386 с.
  31. Гриценко М. В. Теория государства и права: учебник / М. В. Гриценко, Н. И. Летушева. — 7 – е изд., перераб. — М. : Академия, 2013. — 220 с.
  32. Гриценюк О. В. Проблеми державного управління у сфері розвитку інформаційного суспільства в Україні [Електронний ресурс] / О. В. Гриценюк // Економіка та держава. — 2011. — № 10. — С. 126-128. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecde_2011_10_39
  33. Гришко О. М. Теорія держави і права : практикум / О. М. Гришко, В. І. Риндюк, Ю. М. Рижук; за заг. ред. Ф. П. Шульженка. — К. : КНЕУ, 2013. — 308 с.

34. Гуков А. С. Теория государства и права в схемах и определениях : учебное пособие / А. С. Гуков. — М. : Финансовый университет, 2013. — 110 с.
35. Декларація прав національностей України від 1 листопада 1991 року // Відомості Верховної Ради України. — 1991. — № 53. — Ст. 799.
36. Декларація про державний суверенітет України від 16 липня 1990 року // Відомості Верховної Ради УРСР. — 1990. — № 31. — Ст. 429.
37. Держава і громадянське суспільство в Україні : проблеми взаємодії : монографія / І. О. Кресіна, О. В. Скрипнюк, А. А. Коваленко, Є. В. Перегуда, О. М. Стойко та ін; за ред. І. О. Кресіної. — К. : Логос, 2007. — 314 с.
38. Державне управління в Україні : навчальний посібник / [за заг. ред. В. Б. Авер'янова]. — К. : Вид – во ТОВ «СОМИ», 1999. — 265 с
39. Дмитренко Г. В. Державне управління процесами адаптації податкової системи України до вимог Європейського Союзу : дис... канд. наук з держ. упр.: 25.00.02 / Дмитренко Геннадій Васильович ; Національна академія держ. управління при Президентові України. — К., 2004. — 200 с.
40. Доманський В. А. Державне управління пожежною безпекою України (організаційно-правовий аналіз за матеріалами діяльності Державного департаменту пожежної безпеки): дис... канд. юрид. наук: 12.00.07 / В. А. Доманський ; Національна академія внутрішніх справ України. — К., 2004. — 258 с.
41. Дорский Г. Ю. Теория государства и права : курс лекций / Г. Ю. Дорский и др.; под общ. ред. С. Л. Сергеевнина, П. А. Оля. — СПб : ИПЦ СЗИУ РАНХиГС, 2013. — 431 с.
42. Дудченко О. С. Теорія держави і права : навчально – методичний посібник / О. С. Дудченко. — Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2012. — 99 с.
43. Жинкин С. А. Теория государства и права: конспект лекций / С. А. Жинкин. — 17-е изд. — Ростов – н/Д : Феникс, 2013. — 218 с.
44. Завальна Ж. В. Щодо питання договірної регулювання відносин державного управління / Ж. В. Завальна // Часопис Київського університету права. — 2009. — № 2. — С. 100 – 105.
45. Загальна теорія держави і права : підручник / за ред. М. В. Цвік, О. В. Петришин. — Х. : Право, 2011. — 584 с.
46. Загальна теорія держави та права : навчальний посібник / В. В. Лемак. — Ужгород : Медіум, 2003. — 251 с.
47. Загальна теорія держави та права : навчальний посібник / Р. А. Калюжний, С. М. Тимченко, Н. М. Пархоменко, С. М. Легуша. — К. : Паливода А. В., 2007. — 296 с.
48. Зайчук О. В. Теорія держави та права. Академічний курс : підручник / О. В. Зайчук, Н. М. Оніщенко. — К. : Юрінком Інтер, 2006. — 688 с.
49. Законність : теоретико-правові проблеми дослідження та впровадження : монографія / ред. : О. В. Зайчук; С. В. Бобровник. — К. : ЮСТІНІАН, 2004. — 211 с.

50. Замогильний А. Г. Взаємодія державної влади і державного управління (історико-теоретичний аспект) : автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр. : 25.00.01 / А. Г. Замогильний ; Ін-т законодавства ВР України. — К., 2010. — 20 с.
51. Кваша А. «Правова держава» і «громадянське суспільство»: компаративний аналіз категорій [Електронний ресурс] / А. Кваша // Державне управління та місцеве самоврядування. — 2015. — Вип. 1. — С. 3-12. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/dums_2015_1_3
52. Кіреєва О. Б. Державне управління розвитком інтелектуальних ресурсів в Україні: теоретико-методологічний аспект : дис... канд. наук з держ. упр.: 25.00.01 / Кіреєва Ольга Борисівна ; Дніпропетровський регіональний ін-т держ. управління Національної академії держ. управління при Президентові України. — Д., 2006. — 220 с.
53. Кістяківський Б. Держава і особистість / Б. Кістяківський. Вибране. — К. : Абрис, 2006. — 512 с.
54. Колпаков В. К.Адміністративне право України : підручник / В. К. Колпаков. — К. : Юрінком Інтер, 1999. — 736 с.
55. Конституційний договір між Верховною Радою України та Президентом України про основні засади організації та функціонування державної влади і місцевого самоврядування в Україні на період до прийняття нової Конституції України // Відомості Верховної Ради України. — 1995. — № 18. — Ст. 133.
56. Конституція (Основний Закон) України. Прийнята Верховною Радою УРСР 20 квітня 1978 року // Відомості Верховної Ради УРСР. — 1978. — № 18. — Ст. 286.
57. Конституція України від 28 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради України. — 1996. — № 30. — Ст. 141 (зі змінами внесеними Законом України «Про відновлення дії окремих положень Конституції України» від 21 лютого 2014 р. // Офіційний вісник України. — 2014. — № 19. — Ст. 583).
58. Корженко В. В. Філософсько – методологічні аспекти становлення та розвитку державного управління // Державне управління і менеджмент : навчальний посібник у таблицях и схемах / За загальною редакцією Г. С. Одінцової. – Х. : ХАРРІ УАДУ, 2002. — С. 91 – 106.
59. Крушельницька Т. П. Державне управління спеціальними монополіями в Україні : дис... канд. наук з держ. упр.: 25.00.02 / Крушельницька Тетяна Павлівна ; Національна академія держ. управління при Президентові України. — К., 2004. — 214 с.
60. Ляхович Г. І. Щодо сучасного розуміння сутності та особливостей державного управління в державі / Г. І. Ляхович // Вісник ХНУВС. — 2009. — № 3 (46). С. 129 – 136.
61. Мандевіль. Байка про бджіл, або пороки приватних осіб — блага для суспільства / Мандевіль, Бернард. — М. : "Наука", 2000. — 291 с.
62. Матіос А. В. Адміністративна відповідальність посадових осіб у сфері

- державного управління: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.07 / А.В. Матіос ; Ін-т законодавства ВР України. — К., 2006. — 19 с.
63. Мерзляк А. В. Державне управління іноземними інвестиціями: регіональний аспект : дис... д-ра наук з держ. управління: 25.00.02 / Мерзляк Анжела Віталіївна ; Національна академія держ. управління при Президентові України. — К., 2003. — 529 с.
  64. Монченко С. А. Державне управління в західних областях України у післявоєнний період: політико-адміністративний аспект (1944-1953 рр.) : дис... канд. наук з держ. управління: 25.00.01 / Монченко Сергій Альбертович ; Львівський регіональний ін-т держ. управління Національної академії держ. управління при Президентові України. — Л., 2004. — 201 с.
  65. Наука управління загальноосвітнім навчальним закладом / Т. М. Десятов, О. М. Коберник, Б. Л. Тевлін, Н. М.Чепурна. — Х. : «Основа», 2004. — 240 с.
  66. Нерсисянц В. С. Загальна теорія права і держави : підручник для юридичних вузів і факультетів / В. С. Нерсисянц. — М. : НОРМА — ИНФРА — М, 2010. — 552 с.
  67. Основи економічної теорії : підручник у 2 – х кн. / [за ред. Ю. В. Ніколенка]. — К. : Либідь, 1998. — 272 с.
  68. Папуша В. С. Проблеми взаємодії громадянського суспільства та державних службовців: сучасний стан та перспективи розвитку в Україні / В. С. Папуша // Молодий вчений. — 2016. — № 8. — С. 231-235.
  69. Педченко Т. В. Державне управління системою охорони здоров'я на засадах загальнообов'язкового державного соціального медичного страхування : дис... канд. наук з держ. управління: 25.00.02 / Педченко Тимур Вікторович ; Національна академія держ. управління при Президентові України. — К., 2004. — 196 с.
  70. Питання формування та організації діяльності Конституційної Асамблеї : Указ Президента України від 25 січня 2012 року // Офіційний вісник України. — 2012. — № 9.
  71. Поппер Відкрите суспільство та його вороги. У 2 – х тт. Т.1 / Поппер. — К. : Основи, 1994. — 494 с.
  72. Про заснування поста Президента Української РСР і внесення змін та доповнень до Конституції (Основного Закону) Української РСР : Закон УРСР від 5 липня 1991 року (зі змінами і допов.) // Відомості Верховної Ради УРСР. — 1991. — № 33. — Ст. 445.
  73. Про затвердження Правил етичної поведінки державних службовців : Постанова Кабінету Міністрів України від 11 лютого 2016 року // Офіційний вісник України. — 2016. — № 65. — Ст. 1024.
  74. Про підтримку ініціативи щодо створення Конституційної Асамблеї : Указ Президента України від 21 лютого 2011 року // Офіційний Вісник України. — 2011. — № 14.
  75. Про правонаступництво України : Закон України від 12 вересня 1991 року // Відомості Верховної Ради УРСР. — 1991. — № 46. — Ст. 617.

76. Про сприяння розвитку громадянського суспільства : Указ Президента України від 11 березня 2016 року // Офіційний вісник України. — 2016. — № 18. — Ст. 716.
77. Пухкал О. Г. Проблеми становлення громадянського суспільства та реформування державного управління [Електронний ресурс] / О. Г. Пухкал // Економіка та держава. — 2010. — № 7. — С. 89-91. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecde_2010_7_28
78. Речицький В. Громадянські права як юридичний засіб протівагі державній влади // Українське право / В. Речинський. — 1995. — №1 (2). — С.78 – 83.
79. Світ філософії : книга для читання в 2 – х ч. Ч. II. Людина. Суспільство. Культура. — М. : Политиздательство, 1991. — 624 с.
80. Советское административное право : учебник / [под ред. П. Т. Василенкова]. — М. : Юрид. Лит., 1990. — 576 с.
81. Соловійов В. М. Поняття і сутність правового регулювання державного управління в Україні / В. М. Соловійов // Університетські наукові записки. — 2007. — № 3 (23). — С. 27–33.
82. Стрижак А. А. Державне управління забезпеченням діяльності судів загальної юрисдикції : дис... канд. юрид. наук: 12.00.07 / А.А.Стрижак ; НАН України, Інститут держави і права ім. В.М.Корецького. — К., 2005. — 183 с.
83. Сурмін Ю. Термінологічна система державного управління : сутність і перспективи становлення / Ю. Сурмін // Вісник НАДУ. — 2008. — № 4. — С. 5 – 14.
84. Українська Радянська Енциклопедія в 12 тт., Т.6. — К. : Українська Радянська Енциклопедія, 1981. — 552 с.
85. Філософський словник короткий. За редакцією М. Розенталя і П. Юдіна. Видання третє, перероблене і доповнене. — М. : Державне видавництво політичної літератури. 1952. — 614 с.
86. Чернишенко Т. І. Державне управління освітою фахівців охорони здоров'я в умовах перебудови галузі в Україні : дис... канд. наук з держ. упр.: 25.00.02 / Чернишенко Тетяна Іванівна ; Національна академія держ. управління при Президентові України. — К., 2003. — 179 с.
87. Шубін С. П. Держава та громадянське суспільство: еволюція взаємовідносин від витоків до кінця XVIII століття [Електронний ресурс] / С. П. Шубін // Наукові праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу "Києво-Могилянська академія"]. Сер. : Державне управління. — 2010. — Т. 130, Вип. 117. — С. 37-41. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npchdu_2010_130_117_8
88. Щедрова Г. П., Бодрухін В. М. Державне управління. / Г. П. Щедрова, В. М. Бодрухін — Л. : СУДУ, 2007. — 156 с.

ТЕМА 3. ОРГАНІЗАЦІЯ УПРАВЛІННЯ В ДЕРЖАВНИХ УСТАНОВАХ І ОРГАНІЗАЦІЯХ

Організаційна структура управління державною організацією. Елементи організаційної структури управління державною організацією. Побудова організаційних структур управління державними організаціями.

Структура управління – це система стійких зв'язків між суб'єктами і об'єктами управління державної організації, що здійснюються в конкретних організаційних формах, забезпечують цілісність управління і його відповідність самому собі.

Структура управління державними установами і організаціями передбачає організаційне упорядкування, формування організаційної структури та здійснення безпосереднього внутрішньоорганізаційного управління, через реалізацію функцій планування, організації, мотивації, контролю, координації.

Організаційна структура управління через упорядкування взаємозв'язків між елементами системи визначає поділ праці і службові зв'язки між структурними підрозділами і працівниками управлінського апарату щодо підготовки, прийняття і реалізації управлінських рішень.

Основним елементом організаційної структури управління є орган державної влади, пов'язаний із формуванням і здійснення державно-управлінських функцій, який є одиначною структурою влади, формально створеною державою для здійснення закріплених за нею її цілей і функцій.

Разом з цим, елементом, який формує організаційну структуру управління, є **організаційні зв'язки** між суб'єктами та об'єктами управління. Виокремлюють три **види зв'язків** в організаційній структурі державного управління:

- **субординаційні** (впорядкування зверху-донижу, від керуючого до підлеглого);
- **координаційні** (впорядкування на одному рівні, між двома і більше суб'єктами, не є винятком те, що вони можуть перебувати на різних рівнях в ієрархічно побудованій системі управління);
- **реординаційні** (знизу-вгору, від підлеглого до керуючого).

Основними **вимогами організаційної структури** управління є: мінімальна кількість управлінських зв'язків та усунення елементів дублювання, оперативність і гнучкість у роботі.

Побудова організаційної структури державного управління, формується під впливом як зовнішніх, так і внутрішніх об'єктивних та суб'єктивних факторів, а саме: форми держави, функцій держави, цілей і функцій державного управління, демократизму і стилю державного управління, державної політики, стану і розміщення об'єктів управління, компетентності управлінських кадрів, інформаційного забезпечення державного управління.

Організаційні структури управління відзначаються великою різноманітністю форм. У практиці управління широко застосовуються

структури управління, які мають назву *ієрархічних або бюрократичних*.

Характерним для ієрархічної форми організаційної структури управління є: вплив вищих ланок на нижчі ланки через виділення ресурсів; забезпечення оптимальним співвідношенням централізації та децентралізації управління; делегування повноважень (повне делегування – підлеглий виконує роботу та несе відповідальність за неї, керівник не залучений до роботи, обмежене делегування – підлеглий виконує роботу та разом з керівником несе відповідальність за неї, нульове делегування – підлеглий виконує роботу, але відповідальність за неї несе керівник, делегування навпаки – підлеглий перекладає роботу на керівника).

Організаційні структури управління поділяють на: *лінійні, функціональні та комбіновані*.

Лінійна організаційна структура управління — найпростіший тип структури управління за якого суб'єкт, що здійснює керівництво підприємством (організацією) виконує всі адміністративні та спеціальні функції управління (планування, організація, мотивація, контроль). До переваг структури лінійного типу управління слід віднести: єдність та чіткість упорядкування; оперативність у прийнятті рішень; узгодженість дій керованих осіб; високий ступінь відповідальності керівника за результати діяльності підпорядкованого йому колективу; особиста відповідальність керівника за кінцевий результат роботи. Така організаційна структура управління застосовується переважно в управлінні малими підприємствами, а також у підрозділах апарату.

Функціональна організаційна структура управління – тип структури управління за якого між окремими підрозділами апарату управління встановлюється поділ функцій управління. За цією організаційною структурою управління функціональні підрозділи мають право надавати розпорядження і вказівки, у межах своєї компетенції, нижчестоящим підрозділам, та рішення за загальними питаннями часто приймаються колективно. Функціональна організаційна структура управління забезпечує більш компетентне керівництво у кожному підрозділі управління, а також збільшує якість роботи. Організаційні структури управління такого типу часто застосовується в управлінні підприємствами середніх розмірів.

Комбінована (лінійно-функціональна) організаційна структура управління – тип структури управління, який поєднує у собі риси лінійної та функціональної організаційних структур управління, та спирається на розподіл повноважень і відповідальності між суб'єктами управлінської діяльності за функціями управління і прийняття рішень по вертикалі. Така організаційна структура управління передбачає, що будь-які накази, розпорядження, вказівки, що підлягають обов'язковому виконанню, підлегли отримують лише від своїх безпосередніх лінійних керівників, які не є підпорядкованими керівникам функціональних відділів апарату управління. Завдяки своїй ієрархічній будові, вказана організаційна структура управління забезпечує оперативну реалізацію управлінських рішень, сприяє підвищенню

ефективності роботи усіх функціональних підрозділів, та вона є притаманною великим підприємствам різних форм власності.

Методичні вказівки для підготовки

Розгляд цієї теми має велике значення у формуванні майбутнього фахівця юриста, оскільки однією з важливих характеристик державних установ і організацій є структура управління.

Структура управління – це сукупність стійких зв'язків суб'єктів і об'єктів управління державної організації, що реалізуються в конкретних організаційних формах, забезпечують цілісність управління і його відповідність самому собі, тобто збереження основних властивостей при різних внутрішніх і зовнішніх змінах.

Структура управління державними установами і організаціями передбачає організаційне упорядкування, формування організаційної структури та здійснення безпосереднього внутріорганізаційного управління, через реалізацію функцій планування, організації, мотивації, контролю, координації.

Структура управління державної організації або організаційна структура управління через упорядкування взаємозв'язків між елементами системи визначає поділ праці і службові зв'язки між структурними підрозділами і працівниками управлінського апарату щодо підготовки, прийняття і реалізації управлінських рішень.

Зокрема, в межах цієї теми важливе значення має побудова організаційних структур державних установ і організацій, яка залежить від впливу як зовнішніх, так і внутрішніх умов і факторів, а саме: напрямків державної політики; конституційно визначених функцій держави, а також цілей і функцій державного управління; компетентності управлінських кадрів; інформаційного забезпечення діяльності державних організацій.

Ключові поняття:

структура, структура управління, структурний підрозділ, апарат управління, організація, установа, підприємство, централізація управління, децентралізація управління, керівник, підлеглий, посада, посадова особа, посадові обов'язки, делегування, поділ праці, спеціалізований поділ праці, горизонтальний поділ праці, вертикальний поділ праці, оцінка раціональності організаційної структури управління, ситуаційна концепція, системний підхід, досвідний метод, експертний метод, метод аналогій, нормативний метод, параметричний метод, технологічний метод, метод структуризації цілей, метод економіко-математичного моделювання, метод організаційно-економічного моделювання, імітаційне моделювання, суб'єкт управління, об'єкт управління, організаційні зв'язки, службові зв'язки, субординаційні зв'язки управління, координаційні зв'язки управління, реординаційні зв'язки управління, лінійна

організаційна структура, функціональна організаційна структура, комбінована організаційна структура, вимоги організаційної структури управління, оперативність, гнучкість, вертикальні зв'язки, горизонтальні зв'язки, побудова організаційної структури управління, організаційне проектування, ієрархія, ієрархічна структура управління, елементи організаційної структури управління, планування, мотивація, контроль, координація.

Тестові завдання:

1. Поняття організації вживається у таких аспектах, як:

- а) організаційному та ієрархічному;
- б) координаційному та мотиваційному;
- в) інституціональному та процесному;
- г) загальному та розподільчому;
- д) функціональному та соціологічному.

2. Організація – це:

а) формальне явище, яке створене шляхом виділення з якого-небудь цілого його певної частки в цілях покладання на неї (частку) адекватних їй функцій цілого;

б) група індивідів, які об'єднані організаційними принципами, інтересами, процедурами, особистими цінностями, а також формами повноважень і відповідальності;

в) соціальне утворення, в якому загальними прагненнями об'єднано багато людей для досягнення спільної мети;

г) взаємодія елементів частки як усередині її, так і поза нею в цілях реалізації покладених на неї функцій цілого;

д) стійка (в часі і просторі) взаємодія елементів, яка надає частці визначені контури та зміцнює її силу з допомогою спеціалізації і кооперації можливостей цих елементів.

3. Організаційна структура державного управління – це:

а) форма спільної діяльності людей у виробництві матеріальних благ (товарів) і послуг, наділена певними особливостями;

б) самостійний суб'єкт господарювання, створений компетентним органом державної влади або органом місцевого самоврядування, або іншими суб'єктами для задоволення суспільних та особистих потреб шляхом систематичного здійснення виробничої, науково-дослідної, торгівельної, іншої господарської діяльності;

в) формування державних органів, які спеціально пристосовані до ведення конкретних функцій управління;

г) особливе державно-правове явище, яке обумовлене суспільно-політичною природою, соціально-функціональною роллю, цілями та змістом державного управління в суспільстві;

д) взаємозв'язок людських ресурсів, технічних та інших засобів, які виділяються та витрачаються суспільством на формування та реалізацію державно-управлінського впливу і підтримку життєздатності самого суб'єкта управління.

4. Чинники, які залежать від особи керівника для визначення потенційної норми керованості:

- а) метод управління;
- б) складність завдань;
- в) структура закладу;
- г) інтеграція праці;
- д) різномірність завдань.

5. Чинники, які залежать від персоналу:

- а) прищеплення навичок виконання завдань;
- б) контроль;
- в) значимість завдань, доручених групі спеціалістів для виконання;
- г) планування;
- д) різномірність завдань.

6. Класична організаційна теорія визначає такі основні риси організації, як:

- а) мережа (система) правил;
- б) делегування влади знизу вгору;
- в) безособовість управління;
- г) загальна ціль чи місія;
- д) наголос на посаду.

7. Ч. Бернард запропонував ряд нових ідей щодо функціонування організації, а саме:

- а) розподіл праці;
- б) координація зусиль;
- в) теорія сприйняття повноважень;
- г) безособовість управління;
- д) ключове значення інформації в керівництві організації.

8. Складовими концепції М. Вебера є:

- а) використання влади як головного координаційного та мотиваційного інструменту;
- б) ієрархія повноважень та влади;
- в) готовність кожного члена організації бути корисним для інших членів;
- г) наголос на посаду;
- д) основою для прийняття рішень мають служити правила, інструкції, процедури.

9. Запропонував формулу для виявлення числа всіх можливих взаємозв'язків в організації:

- а) Ч. Берnard;
- б) М. Вебер;
- в) В. Грайкунас;
- г) Ф. Тейлор;
- д) А. Файоль.

10. Лінійна основа створює структуру, при якій:

- а) одна особа на кожному рівні вертикалі зосереджує у своїх руках ведення управлінських процесів;
- б) кожен член колективу і організації в цілому підпорядковується тільки цьому керівнику (органу);
- в) кожна з реалізованих функцій управління дозволяє підібрати професіональних спеціалістів;
- г) одні органи приймають управлінські рішення і власне провадять їх у життя, а другі забезпечують їх інформацією;
- д) в організаційну структуру закладається ціль чи комплексна програма, і їм підпорядковуються відповідні елементи і їх взаємозв'язки.

11. За функціональною ознакою сучасний адміністративний апарат підрозділяється на:

- а) територіальний;
- б) особистий;
- в) консультативний;
- г) регулюючий;
- д) обслуговуючий.

12. Чинники, які визначені дорученими завданнями:

- а) складність завдання;
- б) допоміжний персонал;
- в) структура закладу;
- г) завдання, які спричиняють незворотні наслідки;
- д) прищеплення навичок виконання завдань.

13. Чинники технічного характеру при формуванні та оцінці структури державного органу – це:

- а) соціологічні елементи;
- б) ступінь самостійності керівництва;
- в) вертикальний діапазон керівництва;
- г) плинність кадрів;
- д) оснащення.

14. Структура з великою групою посад, яку очолює один керівник:

- а) лінійно-функціональна;
- б) матрична;
- в) горизонтальна;
- г) програмно-цільова;
- д) вертикальна.

15. Структура, при якій створюються невеликі групи посад з підлеглістю кільком керівникам:

- а) лінійно-функціональна;
- б) лінійна;
- в) горизонтальна;
- г) функціональна;
- д) вертикальна.

16. За кількістю цілей організації розділяють на:

- а) лінійні і функціональні;
- б) матричні і цільові;
- в) прості і складні;
- г) державні і приватні;
- д) формальні і неформальні.

17. За інституціональною ознакою організації поділяються на:

- а) прості;
- б) формальні;
- в) складні;
- г) приватні;
- д) державні.

18. З грецької «організація» – це:

- а) установа;
- б) суб'єкт господарювання;
- в) соціальне утворення (група людей);
- г) об'єднання чогось або когось у єдине ціле;
- д) економічний суб'єкт.

19. Структурний підрозділ апарату управління – це:

- а) адміністративно відособлена його частина, що виконує одну чи кілька функцій управління;
- б) оптимальне співвідношення чисельності керівників, фахівців і технічних працівників;
- в) рівномірне завантаження всіх ланок і рівнів управління;
- г) формування державних органів які спеціально пристосовані до ведення конкретних функцій управління;

д) форма спільної діяльності людей у виробництві матеріальних благ і послуг.

20. Спеціалізований поділ праці – це:

а) диференціація видів трудової діяльності між підрозділами та працівниками підприємства;

б) диференціація в суспільстві соціальних функцій, що виконуються певними групами людей і виділення у зв'язку з цим різних сфер суспільства;

в) вихідний пункт організації праці, що, враховуючи цілі виробництва, полягає у закріпленні за кожним працівником і за кожним підрозділом їх обов'язків;

г) коли обмін діяльністю і продуктами праці здійснюється між галузями економіки;

д) організаційно-технологічне і соціально-економічне об'єднання працівників однакових або різних професій на базі відповідних виробництв.

21. Функція організації – це:

а) визначення видів робіт, які необхідно виконувати для рішення поставлених завдань;

б) виявлення і оцінка міри відповідальності і характеру повноважень управлінського персоналу різних рівнів;

в) процес створення такої структури підприємства, яка дає можливість людям ефективно працювати разом для досягнення загальних цілей;

г) вид діяльності управлінського персоналу, спрямований на нормальне функціонування діяльності організації;

д) групування функцій (видів робіт) і людських ресурсів в організаційні структури.

22. Структура управління – це:

а) сукупність ланок і окремих працівників апарату управління, що виконують різноманітні функції управління, їх взаємозв'язок і взаємодія, що ґрунтується на виробничій та організаційній структурі підприємства;

б) спосіб її внутрішньої організації та зв'язок елементів суб'єкта між собою, що дають змогу виконувати необхідні функції управління;

в) сукупність підрозділів основного, допоміжного і обслуговуючого виробництв організації;

г) відносини управління, що складаються об'єктивно в межах даної виробничої системи;

д) упорядкована сукупність зв'язків між ланками і робітниками, зайнятих вирішенням управлінських задач організації.

23. Перебудова всіх рівнів державного управління зосереджена на:

а) 5 принципах;

б) 7 принципах;

- в) 10 принципах;
- г) 15 принципах;
- д) 20 принципах.

24. Початківцем менеджеріального підходу до державного управління є:

- а) Д. Осборн;
- б) Ч. Бернард;
- в) М. Вебер;
- г) М. Берзелей;
- д) А. Файоль.

25. Державний менеджмент заснований на:

- а) нормативному методі;
- б) імітаційному моделюванні;
- в) методі економіко-математичного моделювання;
- г) ситуаційному аналізу;
- д) методі організаційно-економічного моделювання.

26. Дослідник адміністративних реформ, що порівняв бюрократичну та менеджеріальну модель державного управління:

- а) Ф. Тейлор;
- б) В. Грайкунас;
- в) М. Берзелей;
- г) Д. Осборн;
- д) Т. Геблер.

27. Введення менеджризму в діяльність державних організацій означає:

- а) вивчення витрат і результатів;
- б) раціональність дій організації та її програм;
- в) досягнення цілей;
- г) забезпечення інформації для моніторингу;
- д) законодавче регулювання та фінансовий контроль.

28. Чинники прямого впливу на державну організацію – це:

- а) законодавчі акти;
- б) вищестоячий орган управління;
- в) постачальники ресурсів;
- г) споживачі;
- д) нормативні акти.

29. Чинники непрямого впливу на державну організацію – це:

- а) політичні і соціально-культурні;
- б) міжнародні події;
- в) науково-технічний прогрес;

- г) стан економіки;
- д) постачальники ресурсів.

30. Особливість задач державних органів в тому, що вони характеризуються такими категоріями:

- а) людьми і інформацією;
- б) машинами і сировиною;
- в) інструментами і інформацією;
- г) людьми і технологіями;
- д) структурою і задачами.

31. Менеджмент у державному управлінні має функції:

- а) правові та організаційні;
- б) загальні та конкретні;
- в) формальні та неформальні;
- г) загальні та похідні;
- д) офіційні та неофіційні.

32. В основі організації як функції управління закладено відомі принципи організації як функції суспільної праці в цілому, а саме:

- а) облік, контроль, аналіз;
- б) мотивація, координація, контроль;
- в) надійність, облік, аналіз;
- г) контроль, мотивація, ритмічність;
- д) спеціалізація, пропорційність, безперервність.

33. Цілі державної організації – це:

- а) запропонована серія робіт або частина роботи, котра має бути виконана заздалегідь встановленим способом в обумовлені строки;
- б) сполучення кваліфікованих навиків, обладнання, інфраструктури, знань необхідних для здійснення бажаних перетворень;
- в) конкретні кінцеві стани, або бажаний результат, якого хоче досягнути група, що об'єднується;
- г) логічні взаємовідносини рівнів управління і функціональних областей, здобувані у такій формі, котра дозволяє найбільш ефективно досягти цілей даної організації;
- д) керівництво, напрямок процесу формування психічних установок і діяльності окремого працівника, робочої групи, органу або організації, що беруть участь у державному управлінні.

34. Побудова організаційної структури органу в рамках класичного підходу передбачає:

- а) чітке формування цілей, що ставляться перед установою;
- б) що організаційна структура розглядається як соціальний організм і основна увага звертається на соціальну роль працівників колективу установи;

- в) складну соціально-економічну систему, складова яких має якісні риси;
- г) що необхідно враховувати конкретну ситуацію, в якій буде діяти ця організація;
- д) реструктуризацію старої організації і зміну напрямку діяльності.

35. Найбільш поширеними методами в побудові структури управління є:

- а) аналіз та синтез;
- б) метод економіко-математичного та імітаційного моделювання;
- в) індукція та дедукція;
- г) досвідний та нормативний метод;
- д) метод спостереження та збору інформації.

36. Метод аналогій – це:

- а) використання при побудові організаційної структури цілого ряду нормативів;
- б) вивчення рішень аналогічних завдань в інших організаціях, внесення пропозицій на основі аналізу ситуацій;
- в) метод, що базується на досвіді фахівців, які добре знають сутність вирішуваних завдань, володіють достатньою інформацією про дійсні обставини даної організації та вільні у висловленні своєї думки;
- г) застосування організаційних форм та механізмів управління, що виправдали себе в організаціях з подібними характеристиками стосовно організації, що проектується;
- д) розробка системи цілей організації виключно з їх кількісним та якісним формулюванням та наступний аналіз організаційних структур з погляду відповідності їх системі цілей.

37. При формуванні організаційної структури органу державної влади необхідно враховувати такі вимоги до неї:

- а) надійність;
- б) оперативність;
- в) стійкість;
- г) ефективність;
- д) оптимальність.

38. В українській практиці побудови структури управління державною установою органів державної виконавчої влади та місцевого самоврядування найчастіше використовується:

- а) лінійно-функціональна схема;
- б) лінійна схема;
- в) програмно-цільова схема;
- г) матрична схема;
- д) функціональна схема.

39. Ланка управління – це:

- а) невід’ємний атрибут усіх реально існуючих систем, у тому числі організаційних, до яких належать органи державної влади та органи місцевого самоврядування;
- б) сукупність структурних елементів та взаємозв’язок між цими структурними елементами;
- в) відносно відокремлена частина єдиної системи органів державної влади;
- г) самостійний елемент структури управління, який виконує одну чи декілька функцій управління;
- д) послідовність підпорядкування одних ланок управління іншим, знизу догори.

40. Основоположником біхевіористичного підходу є:

- а) Е. Мейо;
- б) Д. Макгрегор;
- в) Х. Голдштейн;
- г) М. Дюнетта;
- д) А. Файоль.

41. В рамках класичної теорії організації було:

- а) виділено універсальні принципи управління;
- б) описано роль соціопсихологічних відносин, індивідуальних і групових взаємозв’язків;
- в) визначено механізми адаптації організації до свого середовища;
- г) сформовано концепція «ідеальної бюрократії»;
- д) досліджені складні організації та управління ними.

42. Орган державної влади (громадянин або колектив громадян) – це:

- а) діяльність пов’язана зі створенням стану впорядкованості об’єкта і суб’єкта управління, тобто встановлення зв’язків між ними;
- б) система різних за характером, значенням, рівнем посад, що заміщуються лише громадянами України;
- в) організаційно відокремлена і відносно самостійна частина єдиного державного апарату України;
- г) самостійний елемент структури управління, який виконує одну чи декілька функцій управління;
- д) організація, тобто об’єкт, який складається з групи людей, діяльність яких свідомо координується для досягнення спільної мети або цілей.

43. Організація, що утворюється компетентним органом державної влади в розпорядчому порядку на базі відокремленої частини державної власності, як правило, без поділу її на частки, і входить до сфери його управління – це:

- а) державний орган;
- б) державна акціонерна компанія;
- в) державна установа;
- г) державне підприємство;
- д) державне товариство.

44. Самостійний суб'єкт господарювання, створений компетентним органом державної влади для задоволення суспільних потреб шляхом систематичного здійснення виробничої, науково-дослідної, торговельної, іншої господарської діяльності на основі державної власності – це:

- а) державний орган;
- б) державна акціонерна компанія;
- в) державна установа;
- г) державне підприємство;
- д) державне товариство.

45. Засноване у встановленому порядку утворення, яке здійснює від імені держави яку-небудь одну або декілька її функцій у відповідності зі своїм спеціальним суспільним призначенням, володіє організаційною єдністю, власною компетенцією (колом питань, які складають предмет його відання), повноваженнями (сукупністю прав і обов'язків, які він повинен реалізувати і за межі якого не повинен виходити у своїй діяльності) – це:

- а) державний орган;
- б) державна акціонерна компанія;
- в) державна установа;
- г) державне підприємство;
- д) державне товариство.

46. Державні установи і організації характеризуються певними рисами, а саме:

- а) діють за дорученням держави, яка законодавчо визначає їх правовий статус, і виступають активними учасниками вироблення і реалізації державної політики;
- б) утворюються в порядку, встановленому Конституцією України і відповідними законами;
- в) забезпечують реалізацію завдань та функцій держави;
- г) у межах власного правового статусу виступають від імені держави та за її дорученням, є її офіційними представниками;
- д) характеризуються особливим порядком утворення, видами діяльності, характером та обсягом повноважень, формами і методами виконання функцій.

47. Внутріорганізаційний менеджмент в державних установах і організаціях включає:

- а) три основні елементи;

- б) чотири основні елементи;
- в) шість основних елементів;
- г) десять основних елементів;
- д) дванадцять основних елементів.

48. Державна організація – це:

- а) юридична особа, створена державним органом;
- б) соціальне утворення, діяльність якого підпорядкована певній меті;
- в) юридична особа, діяльність якої зорієнтована на одержання прибутку;
- г) юридична особа, фінансово-господарська діяльність якої здійснюється на основі кошторису доходів і видатків та надходжень від проведення господарських і фінансових операцій, необхідних для виконання завдань, передбачених її установчими документами;
- д) організація, що утворюється компетентним органом державної влади в розпорядчому порядку на базі відокремленої частини державної власності, як правило, без поділу її на частки, і входить до сфери його управління.

49. Менеджмент державних установ і організацій – це:

- а) використання організаційних ресурсів;
- б) процес досягнення організаційних цілей;
- в) цілеспрямований вплив на колективи їх працівників для виконання поставлених завдань та досягнення визначеної мети;
- г) виконання поставлених завдань та досягнення визначеної мети;
- д) діяльність об'єднаних у певну структуру суб'єктів управління, направлена на досягнення поставленої мети функціонування державних організацій шляхом реалізації певних функцій і використання відповідних методів та принципів менеджменту.

50. Функції управління в державних установах і організаціях – це:

- а) види управлінської діяльності, що характеризуються відокремленим комплексом завдань і здійснюються за допомогою спеціальних способів і прийомів;
- б) відокремлений комплекс завдань державних організацій;
- в) процедури, що здійснюються з певною етапністю;
- г) спеціальні способи і прийоми, за допомогою яких реалізуються окремі види управлінської діяльності;
- д) процес створення такої структури підприємства, яка дає можливість людям ефективно працювати разом для досягнення загальних цілей.

51. Загальною функцією управління є:

- а) забезпечення інформацією;
- б) оперативне управління діяльністю державних організацій;
- в) здійснення бухгалтерського обліку;
- г) контроль та мотивація;
- д) формування місії державних організацій.

52. Конкретною функцією управління є:

- а) організаційна;
- б) прогностична;
- в) інформаційна;
- г) мотиваційна;
- д) аналітична.

53. Методи управління державними установами і організаціями – це:

- а) види управлінської діяльності, що здійснюються з певною етапністю;
- б) відокремлений комплекс завдань державних організацій;
- в) способи і прийоми управлінської діяльності, за допомогою яких реалізуються завдання державної організації, спрямовані на досягнення її цілей;
- г) види управлінської діяльності, що характеризуються відокремленим комплексом завдань і здійснюються за допомогою спеціальних способів і прийомів;
- д) способи здійснення управлінських дій на персонал для досягнення цілей управління організацією.

54. До економічних методів управління державними організаціями і установами належать:

- а) організаційні дії;
- б) соціальні плани;
- в) нормування;
- г) розпорядчі дії;
- д) госпрозрахунок.

55. До адміністративно-правових методів управління державними організаціями і установами належать:

- а) методи формування колективу та соціально-психологічного клімату в колективі;
- б) моральні стимули;
- в) розпорядчі дії;
- г) методи фінансування;
- д) кадри управління, тобто керівники, спеціалісти, допоміжний персонал.

56. Структура управління державної організації – це:

- а) процес реалізації функцій управління в межах державної організації;
- б) сукупність стійких зв'язків суб'єктів і об'єктів управління державної організації, що реалізуються в конкретних організаційних формах, забезпечують цілісність управління і його відповідність самому собі тобто збереження основних властивостей при зовнішніх і внутрішніх змінах;

в) сукупність підрозділів, що дозволяють управляти державною організацією;

г) процес, зорієнтований на досягнення гармонії, взаєморозуміння державної організації із зовнішнім оточенням з метою досягнення найкращих результатів функціонування;

д) особливе державно-правове явище, яке обумовлене суспільно-політичною природою, соціально-функціональною роллю, цілями та змістом державного управління в суспільстві.

57. Організаційна структура управління державної організації – це:

а) впорядкована сукупність підрозділів;

б) процес реалізації функції організації діяльності в межах державної організації;

в) самостійний суб'єкт господарювання, створений компетентним органом державної влади або органом місцевого самоврядування, або іншими суб'єктами для задоволення суспільних та особистих потреб шляхом систематичного здійснення виробничої, науково-дослідної, торгівельної, іншої господарської діяльності;

г) впорядкована сукупність управлінських підрозділів, що дозволяє управляти державною організацією, взаєминами та підпорядкованістю цих підрозділів;

д) процес, зорієнтований на досягнення взаєморозуміння державної організації із зовнішнім оточенням з метою досягнення найкращих результатів.

58. Процес структурного упорядкування та функціонування державної організації, який відбувається в залежності від цілей та завдань, що їй притаманні – це:

а) регламентація організаційної структури;

б) здійснення організаційного проектування;

в) формування організаційної структури;

г) побудова логічних груп управління;

д) трансформація функціональної структури.

59. Рівень управління державної організації – це:

а) відокремлений структурний підрозділ, що здійснює функції управління і наділений для цього певними повноваженнями і правами;

б) сукупність ланок управління, що займають певний щабель в ієрархії управління державною установою;

в) форма розподілу і кооперації управлінської діяльності, в межах якої здійснюється процес управління за відповідними функціями;

г) оптимальний розподіл функціональних обов'язків, прав і відповідальності, порядку та форм взаємодії між органами управління;

д) невід'ємний атрибут усіх реально існуючих систем, у тому числі

організаційних, до яких належать органи державної влади та органи місцевого самоврядування.

60. Побудова структури управління державної організації здійснюється шляхом:

- а) функціонального обстеження;
- б) визначення складу і місця підрозділів;
- в) налагодження зовнішніх комунікативних зв'язків;
- г) стратегічного управління;
- д) організаційного проектування.

61. На формування нового підрозділу в рамках організаційної структури державної організації справляє вплив такий чинник, як:

- а) діапазон контролю;
- б) інформаційне забезпечення управління;
- в) мотивація діяльності персоналу;
- г) стиль керівництва;
- д) плинність кадрів.

62. Побудова організаційної структури державної організації в рамках класичного підходу передбачає:

- а) акцентування уваги на соціальній ролі працівників колективу державної установи;
- б) чітке формулювання цілей, що ставляться перед державною організацією;
- в) врахування конкретної ситуації, в якій буде діяти державна організація;
- г) розгляд організаційної структури державної організації як складової більшої організаційної системи;
- д) застосування організаційних форм та механізмів управління, що виправдали себе в організаціях з подібними характеристиками.

63. Критерієм раціональності організаційної структури державної організації є:

- а) використання дієвих методів мотивації працівників;
- б) чіткість формулювання цілей діяльності;
- в) залучення працівників до прийняття управлінських рішень;
- г) дотримання норм керованості;
- д) використання при побудові організаційної структури цілого ряду нормативів.

64. Основними елементами внутрішньої структури організації є:

- а) мета організації;
- б) організаційна структура;

- в) система технологій;
- г) кадровий склад;
- д) організаційна культура.

65. Термін «державна служба» вперше було легалізовано чинним Законом України «Про державну службу» в:

- а) 1996 р;
- б) 1991 р;
- в) 1993 р;
- г) 2001 р;
- д) 2004 р.

66. Основними ознаками службової особи є:

- а) здійснення функцій представника влади;
- б) виконання організаційно-розпорядчих функцій згідно з посадою;
- в) виконання адміністративно-господарських обов'язків згідно з посадою;
- г) виконання організаційно-розпорядчих функцій або адміністративно-господарських обов'язків на підставі адміністративного акта;
- д) виконання повноважень постійно чи тимчасово.

67. Фізична особа, яка постійно чи тимчасово займає в органах державної влади посаду, пов'язану з виконанням спеціальних повноважень, наданих їй у встановленому законом порядку, стосовно осіб, що не перебувають з нею у службовому підпорядкуванні, і у випадках, передбачених законодавством, має право застосовувати заходи адміністративного примусу – це:

- а) службова особа державної служби;
- б) посадова особа державної служби;
- в) державний службовець;
- г) службова особа;
- д) посадова особа.

68. Основними вимогами до поведінки державних службовців необхідно вважати наступні:

- а) додержання законності у своїй професійній діяльності;
- б) додержання загальноновизнаних у суспільстві морально-етичних вимог поведінки;
- в) недопущення проявів корупції;
- г) добросовісне й професійне виконання своїх службових повноважень;
- д) збереження державної та іншої охоронюваної законом таємниці.

69. Соціально-психологічним методом управління є:

- а) організаційні дії;
- б) соціальні дії;

- в) бюджет;
- г) стимулювання;
- д) мотивація.

70. Визначення майбутнього стану державних організацій є дією щодо реалізації функції:

- а) встановлення цілей державної організації;
- б) планування роботи;
- в) проектування роботи;
- г) контролю виконання роботи;
- д) виконання плану.

71. Досвідний метод побудови структур управління державної організації передбачає:

- а) застосування організаційних форм та механізмів управління, що виправдали себе в організаціях з подібними характеристиками;
- б) вивчення рішень аналогічних завдань в інших організаціях, внесення пропозицій на основі аналізу ситуацій, що відбулись, та орієнтування на колективний досвід різних працівників;
- в) врахування досвіду фахівців, які добре знають сутність вирішуваних завдань, володіють достатньою інформацією про дійсні обставини даної організації та вільні у висловленні своєї думки;
- г) використання при побудові організаційної структури цілого ряду нормативів;
- д) розгляд організаційної структури державної організації як складової більшої організаційної системи.

72. Лінійні організаційні структури притаманні:

- а) великим державним організаціям;
- б) державним організаціям, де має місце функціональний поділ праці і функціональна спеціалізація;
- в) невеликим державним організаціям, що спеціалізуються на наданні одного-двох видів громадських послуг;
- г) організаціям, які функціонують в стабільному режимі, не зазнають значних впливів з боку зовнішнього оточення, характеризуються рівномірним розвитком;
- д) організаціям, які одночасно виконують невелику кількість складних, відповідальних і високовитратних програм довгострокового характеру та значна кількість менш складних і довгострокових робіт.

73. Елементами структури організації управління є:

- а) функціональні підрозділи;
- б) окремі працівники;
- в) служби;

- г) інші ланки апарату управління;
- д) всі відповіді вірні.

74. Функціональні підрозділи як елемент структури організації – це:

- а) базові форми побудови організації, у відповідності з якими працівники формуються у самостійні підрозділи;
- б) повноваження, що дозволяють особі, якій вони передаються, в межах її компетенції пропонувати або забороняти певні дії підлеглим лінійних керівників;
- в) забезпечуючі стратегії, що визначають стратегічну орієнтацію функціональних напрямків - підсистем управління організацією;
- г) сукупність органів управління та їх певний взаємозв'язок, які забезпечують досягнення стратегічних цілей підприємства;
- д) сукупність виробничих ланок і впорядкованих потоків ресурсів у виробничій системі.

75. Служби як елемент структури організації – це:

- а) впорядкована сукупність взаємопов'язаних елементів, що знаходяться між собою у стійких взаємостосунках, які забезпечують їх функціонування і розвиток як єдиного цілого;
- б) система органів, які беруть участь у реалізації основних завдань і функцій управління організації;
- в) цільове об'єднання ресурсів для досягнення певної мети;
- г) сукупність виробничих ланок і впорядкованих потоків ресурсів у виробничій системі, а також органів управління та їх певний взаємозв'язок.
- д) всі відповіді вірні.

76. Структура будь-якої організації в контексті її базових елементів може бути представлена у вигляді системи, що включає такі компоненти:

- а) операційний центр, стратегічний центр, проміжна середня ланка, техноструктура, персонал підтримки;
- б) операційний центр, стратегічний центр;
- в) техноструктура, операційний центр;
- г) проміжна середня ланка, техноструктура;
- д) проміжна середня ланка, техноструктура, операційний центр.

77. Операційний центр як структурний елемент організації управління утворюють:

- а) працівники, діяльність яких безпосередньо пов'язана з виробництвом товарів або послуг;
- б) працівники і підрозділи, які відповідають за розробку і реалізацію довгострокових цілей організації;
- в) рішення стратегічного центру;
- г) діяльність аналітиків (плановиків), що полягає в реалізації впливу на роботу інших членів організації;

д) працівники і підрозділи, які відповідають за розподіл ресурсів у коротко- і довгостроковій перспективі.

78. Стратегічний центр як структурний елемент організації управління включає:

а) рішення стратегічного центру та їх реалізацію, і служить для підтримки інформаційних потоків обох центрів;

б) працівників і підрозділи, які відповідають за розробку і реалізацію довгострокових цілей організації та розподіл ресурсів у коротко- і довгостроковій перспективі;

в) працівників, діяльність яких безпосередньо пов'язана з виробництвом товарів або послуг;

г) діяльність аналітиків (плановиків), що полягає в реалізації впливу на роботу інших членів організації;

д) працівників і підрозділи, які відповідають за розподіл ресурсів у коротко- і довгостроковій перспективі.

79. Персонал підтримки як структурний елемент організації управління виконує:

а) функції, пов'язані з розробкою і реалізацією довгострокових цілей організації та розподіл ресурсів у коротко- і довгостроковій перспективі;

б) функції, пов'язані з виробництвом товарів або послуг;

в) функції, пов'язані з непрямою підтримкою функціонування основного виробництва;

г) функції, пов'язані з діяльністю аналітиків (плановиків), що полягає в реалізації впливу на роботу інших членів організації;

д) функції, пов'язані з розробкою і реалізацією довгострокових цілей організації.

80. Під час побудови організаційних структур управління організації використовуються методи:

а) метод моделювання, метод структуризації цілей;

б) метод структуризації цілей, метод аналогій;

в) метод аналогій, метод моделювання, експертно-аналітичний метод;

г) експертно-аналітичний метод, метод структуризації цілей, метод моделювання;

д) метод моделювання, метод структуризації, метод аналогій, експертно-аналітичний метод.

81. Експертно-аналітичний метод полягає в:

а) застосуванні організаційних форм, що виправдали себе в організаціях зі схожими організаційними характеристиками (середовищем, стратегією, технологією, розмірами) відносно до організації, що проектується;

б) обстеженні і аналітичному вивченні організації кваліфікованими

фахівцями-експертами, які і розробляють відповідну організаційну структуру управління;

в) розробці та впровадженні можливостей реагування на зміни зовнішнього середовища;

г) розробці системи цілей організації, включаючи їх кількісне та якісне формулювання і наступний аналіз базових організаційних структур з точки зору їх відповідності системі цілей;

д) розробці різних варіантів можливих організаційних структур для конкретних об'єктів управління з наступним їх порівнянням (співставленням) і оцінкою за певними критеріями.

82. Метод структуризації цілей полягає в:

а) застосуванні організаційних форм, що виправдали себе в організаціях зі схожими організаційними характеристиками (середовищем, стратегією, технологією, розмірами) відносно до організації, що проектується;

б) обстеженні і аналітичному вивченні організації кваліфікованими фахівцями-експертами, які і розробляють відповідну організаційну структуру управління;

в) розробці системи цілей організації, включаючи їх кількісне та якісне формулювання і наступний аналіз базових організаційних структур з точки зору їх відповідності системі цілей;

г) розробці та впровадженні можливостей реагування на зміни зовнішнього середовища;

д) розробці різних варіантів можливих організаційних структур для конкретних об'єктів управління з наступним їх порівнянням (співставленням) і оцінкою за певними критеріями.

83. Управлінський вплив в державній організації спрямований на:

а) поведінку фізичних та юридичних осіб;

б) діяльність органів державної влади та органів місцевого самоврядування;

в) суспільно-політичні відносини;

г) міжнародні відносини держави;

д) оптимізацію інвестицій.

84. Державні органи здійснюють свої функції від імені:

а) народу України;

б) держави України;

в) Президента України;

г) Верховної Ради України;

д) від власного імені.

85. За соціальною природою державні органи бувають двох видів:

а) основні та додаткові;

б) первинні та вторинні;

- в) первинні та допоміжні;
- г) первинні, вторинні та похідні;
- д) генеральні та додаткові.

86. *За способами утворення державні органи поділяють на:*

- а) первинні та вторинні;
- б) первинні та похідні;
- в) виборні, призначувані та успадковані;
- г) спадкові та первинні;
- д) похідні та спадкові.

87. *За обсягом повноважень органи державної влади поділяють на:*

- а) місцеві, загальнодержавні органи;
- б) органи загальної та спеціальної компетенції;
- в) законодавчі, виконавчі, судові органи;
- г) соціальні, економічні, політичні органи;
- д) соціальні, місцеві, виконавчі органи.

88. *За функціональним призначенням органи державної влади поділяють на:*

- а) загальної та спеціальної компетенції;
- б) соціальні, економічні та політичні;
- в) законодавчі, виконавчі та судові;
- г) місцеві та загальнодержавні;
- д) загальнодержавні та місцеві.

89. *За часом дії органи державної влади поділяють на:*

- а) однорічні, постійні;
- б) спадкові, виборні;
- в) постійні, тимчасові;
- г) сезонні, постійні;
- д) тимчасові, спадкові.

90. *За способом прийняття рішень органи державної влади поділяють на:*

- а) спадкові, виборні;
- б) місцеві, загальнодержавні;
- в) одноособові, колегіальні;
- г) спадкові, загальнодержавні;
- д) загальнодержавні, місцеві.

91. *За територіальними межами органи державної влади поділяють на:*

- а) центральні, федеральні, місцеві;
- б) федеральні, центральні;
- в) центральні, місцеві;

- г) федеральні, місцеві;
- д) місцеві, загальноукраїнські

92. Делегування (уповноваження) – це:

- а) рівномірний розподіл прав та обов'язків між усіма працівниками;
- б) передача повноважень і обов'язків від вищого рівня управління до нижчого або ж навпаки;
- в) передача повноважень і обов'язків від вищого рівня управління до нижчого;
- г) передача повноважень і обов'язків від нижчого рівня управління до вищого;
- д) передача повноважень і обов'язків на будь-якому рівні.

93. Делегування повноважень може бути:

- а) функціональним і федеративним;
- б) обов'язковим і імпульсивним;
- в) вибірковим і федеративним;
- г) обов'язковим і вибірковим;
- д) традиційним і затратним.

94. Етапи, що входять до процесу делегування відповідальності:

- а) вибір завдання, що делегується; визначення умов делегування; процес виконання завдання, що делегується; контроль за результатами;
- б) аналіз функцій, які виконує менеджер; вибір завдання, що делегується; визначення умов делегування; вибір виконавця; процес виконання завдання, що делегується; контроль за результатами;
- в) аналіз функцій, що виконує менеджер; вибір завдання, що делегується; вибір виконавця; процес виконання завдання, що делегується; контроль за результатами;
- г) вибір виконавця, вибір завдання, процес виконання завдання, що делегується;
- д) вибір виконавця; процес виконання завдання, що делегується; контроль за результатами.

95. Технологія ситуаційного управління — це:

- а) комплекс заходів, які здійснюються поступово для подолання ситуацій, що виникли, зниження рівня їх негативних наслідків або позитивним їх використанням;
- б) дослідно-аналітична і соціально-організаційна діяльність;
- в) технологія активної управлінської діяльності в повному комплексі всіх її засобів, технологій, концепцій, ідей;
- г) процес алгоритмізації ситуації в межах тих чи інших функцій управляючої системи.
- д) вибір і реалізація визначеної послідовності, паралельності та комбінації операцій при розробці управлінського рішення.

96. Дослідження соціальної системи на більш глибокому рівні, який дає можливість передбачати, прогнозувати майбутнє, яке одночасно виступає як синтез різнобічних знань про суспільство – це:

- а) «структура рішень»;
- б) «дерево рішень»;
- в) соціальне прогнозування;
- г) економічне прогнозування;
- д) модель очікування споживача.

97. Метод прогнозування, що передбачає об'єднання й узагальнення думок експертів у ревалентних сферах:

- а) сукупна думка працівників збуту;
- б) думка журі;
- в) модель очікування споживача;
- г) «дерево рішень»;
- д) соціальне прогнозування.

98. Функції дослідження, організація державної служби, державний контроль, зв'язки з громадськістю – це:

- а) командні функції;
- б) основні функції;
- в) додаткові функції;
- г) колективні функції;
- д) спеціальні функції.

99. Функції управління персоналом, придбання майна та обладнання, управління бюджетною сферою та організація бухгалтерського обліку, юридичні функції, документування – це:

- а) допоміжні функції;
- б) основні функції;
- в) економічні функції;
- г) державні функції;
- д) головні функції.

100. Правозастосовна діяльність для органів виконавчої влади є:

- а) факультативною;
- б) нерегулярною;
- в) основною;
- г) допоміжною;
- д) безперервною.

Рекомендована література:

1. Carnevale D.G. Organizational Development in the Public Sector / D. G. Carnevale. — Boulder, Colo : Westview Press, 2003. — 629 p.

2. Pynes Joan. Human resources management for public and nonprofit organizations: a strategic approach / Joan E. Pynes. — 3rd ed. — San Francisco: Jossey Bass, 2009. — 457 p.
3. Thom N. Viešoji vadyba. Inovaciniai viešojo sektoriaus valdymo metmenys. Monografija / N. Thom, A. Ritz. — Vilnius: Lietuvos teisės universiteto Leidybos centras, 2004. — 336 p.
4. Алієва-Барановська В. Коротка історія цивільних кодексів України / В. Алієва-Барановська // Юридична Україна. — 2015. — № 3. — С. 4-9.
5. Атаманчук Г. В. Теория государственного управления : курс лекций. / Г. В. Атаманчук. — Изд. 2-е дополн. — М. :Омега-Л, 2004. — 584 с.
6. Білуха М. Т. Основи наукових досліджень : підручник для студентів економічних спеціальностей вищих навчальних закладів / М. Т. Білуха. — К. : Вища школа, 1997. — 271 с.
7. Вернадський В. И. Научная мысль как планетное явление / Отв. ред. А. Л. Яншин / В. И. Вернадський. — М. : Наука, 1991.
8. Витко Т. Зарубіжний досвід забезпечення органів державної влади кадрами / Т. Витко // Державне управління та місцеве самоврядування. — 2010. — Вип. 1 (4). — С. 260–269.
9. Гавкалова Н. Л. Управління персоналом в публічних організаціях: особливості та проблеми [Електронний ресурс] / Н. Л. Гавкалова. — 2016. — Режим доступу: <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:HrpVQm4siIAJ:www.m.nayka.com.ua/%3Fop%3D1%26j%3Defektyvna-ekonomika%26s%3Dua%26z%3D5018+%&cd=9&hl=ru&ct=clnk&gl=ua>
10. Гарашук І. Теоретичні основи феномена публічної влади у сфері місцевого самоврядування / І. Гарашук // Юридична Україна. — 2015. — № 1. — С. 10 – 17.
11. Глущенко С. Участь вищих спеціалізованих судів у конституційному судочинстві / С. Глущенко // Юридична Україна. — 2015. — № 3. — С. 55 – 62.
12. Гончарук Н. Т. Управління керівним персоналом у сфері державної служби України: теорія та практика / Н. Т. Гончарук. — Д. : ДРІДУ НАДУ, 2012. — 343 с.
13. Гречко О. Територіальний устрій України як конституційно-правовий інститут : сутність, структура і зміст / О. Гречко // Юридична Україна. — 2015. — № 6. — С.17 – 23.
14. Гузар Л. Мотиваційні чинники підвищення ефективності діяльності публічних службовців в Україні / Л. Гузар // Ефективність державного управління. — 2013. — Вип. 35. — С. 196–202.
15. Дворецька Г. В. Соціологія праці / Г. В. Дворецька. — К. : КНЕУ, 2005. — 203 с.
16. Дейнега Х. М. Управління персоналом державної служби: зарубіжний досвід та умови впровадження в Україні / Х. М. Дейнега // Економіка та держава. — 2011. — № 1. — С. 151–153.

17. Декларація про державний суверенітет України від 16 липня 1990 року // Відомості Верховної Ради УРСР. — 1990. — № 31. — Ст. 429.
18. Державна кадрова політика: теоретико-методологічне забезпечення : монографія / за заг. ред. В.М. Олуйка. — К.: НАДУ, 2008. — 418 с.
19. Державна програма розвитку туризму в Україні 2010 року. — К. — 2002. — 30 с.
20. Державне управління в Україні: централізація і децентралізація / Відп. ред. проф. Н. Р. Нижник. — К. : УАДУ, 1997. — 448 с.
21. Державне управління та адміністративне право в сучасній Україні: актуальні проблеми реформування / За заг. ред. В. Б. Авер'янова, І. Б. Коліушко. — К.: Вид-во УАДУ, 1999. — 52 с.
22. Державне управління та державні установи : навч. посіб. для дистанційного навчання / В. П. Рубцов, Н. І. Перинська; За ред. Ю. П. Сурміна. — К. : Університет «Україна», 2008. — 440 с.
23. Державне управління: теорія і практика / Заг. ред. проф. В. Б. Авер'янова. — К.: Юрінком Інтер, 1998. — 432 с.
24. Державотворення і правотворення в Україні: досвід, проблеми, перспективи : монографія / за ред. Ю. С. Шемшученка. — К. : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2001. — 656 с.
25. Дзюндзюк В. Б. Особливості вироблення стратегій в публічних організаціях [Електронний ресурс] / В. Б. Дзюндзюк, М. С. Мартинюк // Державне будівництво. — 2009. — № 1. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeBu_2009_1_48
26. Доброхот М. Л. Сучасне і майбутнє української науки // Текст промови на III Всесвітньому форумі українців 18-20 серпня 2001 р., м. Київ // Освіта і управління / М. Л. Доброхот. — т. 4 №3-4-2001. — С 7 – 13.
27. Закон України «Про вищу освіту» / Науково – практичний коментар під ред. Міністра освіти і науки України Кременя В. Г. — К. — 2002. — 322 с.
28. Кінащук Л. Організаційне та правове забезпечення контролю як функція управління / Л. Кінащук // Підприємницьке господарство і право. — 2004. — №5. — С. 57-60.
29. Коваленко Т. Ю. Державне управління у сфері санаторно-курортного забезпечення дітей в Україні: нормативно-правові аспекти [Електронний ресурс] / Т. Ю. Коваленко // Актуальні проблеми державного управління, педагогіки та психології. — Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/Ardup/2013_1/Kovalenko.pdf
30. Колінко Я. Регіоналізація як принцип побудови територіальної організації публічної влади в країнах Європи / Я. Колінко // Юридична Україна. — 2015. — № 1. — С. 18 – 22.
31. Коляденко П. Співвідношення повноти фіксування судового засідання технічними засобами з іншими засадами здійснення судочинства / П. Коляденко // Юридична Україна. — 2015. — № 2. — С. 57-62.
32. Конституція України від 28 червня 1996 року // Відомості Верховної Ра-

- ди України. — 1996. — № 30. — Ст. 141 (зі змінами внесеними Законом України «Про відновлення дії окремих положень Конституції України» від 21 лютого 2014 р. // Офіційний вісник України. — 2014. — № 19. — Ст. 583).
33. Корінько М. Аналіз і формування організаційної структури при диверсифікації / М. Корінько // Актуальні проблеми економіки. — 2004. — №5. — С. 161- 174.
  34. Кривошия І. Тлумачення норм права на основі філософських поглядів Іммануїла Канта / І. Кривошия // Юридична Україна. — 2015. — № 6. — С.4 – 10.
  35. Ландсман В. А. Удосконалення кадрової роботи в органах державного управління / В. А. Ландсман // Держава та регіони. — Серія: Державне управління. — 2013. — № 1 (41). — С. 117–121.
  36. Линьок К. До проблеми взаємодії різних управлінських структур / К. Линьок // Вісник Національної Академії Державного Управління при Президентові України. — 2004. — №3. — С. 294-301.
  37. Лудченко А. А. і др. Основы научных исследований. Учебное пособие / А. А. Лудченко. — К. : Т – во «Знання», КОО, 2000. — 114 с.
  38. Малиновський В. Я. Державне управління : навчальний посібник / В. Я. Малиновський. — Луцьк : Вежа, 2005. — 558 с.
  39. Матвєєва Л. Аналіз сучасних досліджень транзитивних процесів у праві / Л. Матвєєва //Юридична Україна. — 2015. — № 9. — С. 11 – 19.
  40. Мельник А. Ф. Державне управління : навч. посіб. / А. Ф. Мельник, О. Ю. Оболенський, А. Ю. Васіна, Л. Ю. Гордієнко / За ред. А. Ф. Мельник. — К. :Знання-прес, 2004. — 343 с.
  41. Методичні рекомендації з проведення функціонального обстеження апаратів органів виконавчої влади всіх рівнів. Розроблені робочою групою у складі Павличенка П.Т., Оболенського О.Ю., Сороко В.М., Цимовського Б.І., Гапон І.І., Алмазова Е.О., Пришедька А.І., Сміяв О.А. — Луганськ : — 2000. — 19 с.
  42. Миронова Н. С. Організаційно-правові засади державного управління. Опорний конспект лекцій / Н. С. Миронова, В. С. Верлока. — Х. : ХарPI УАДУ,2002. — 108 с.
  43. Міненко М. А. Публічне управління: теорія та методологія : монографія / М. А. Міненко. — К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2014. — 404 с.
  44. Міхневич Л. Витоки вищої жіночої юридичної освіти в Україні (кінець ХІХ – початок ХХ ст.) / Л. Міхневич // Юридична Україна. — 2015. — № 7 –8. — С. 78 –85.
  45. Надрага В. І. Регіональне правове поле та управління в державних установах [Електронний ресурс] / В. І. Надрага // Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права. — 2003. — № 2. — С. 204-215. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Unzap_2003_2_19
  46. Нелін О. Історико – правовий аналіз поняття «склад спадщини» в українському звичаєвому праві та за цивільним законодавством України / О.

- Нелін// Юридична Україна. — 2015. — № 1. — С. 4 – 9.
47. Нелін О. Конституційна доктрина України : проблеми концептуалізації основних підходів / О. Нелін // Юридична Україна. — 2015. — № 9. — С. 20 –25.
  48. Нелін О. Національна конституційна юстиція : тенденції та закономірності розвитку / О. Нелін // Юридична Україна. — 2015. — № 7 – 8. — С. 11 – 16.
  49. Опарін В. М. Фінансова система України (теоретико – методологічні аспекти). — К. : КНЕУ, — 2005. — 240 с.
  50. Осовська Г. В. Менеджмент організацій : навч. посіб. / Г. В. Осовська, О. А. Осовський — К.: Командор, 2005. — 860 с.
  51. Пасальський М. Конституційна модель депутатського мандата парламентарія України / М. Пасальський // Юридична Україна. — 2015. — № 9. — С. 26 – 31.
  52. Пасальський М. Концепція публічного управління в сучасній юридичній науці / М. Пасальський // Юридична Україна. — 2015. — № 7 – 8. — С. 17 –21.
  53. Пікуза О. Теоретичні засади визначення якості управління: сутність, категорії і методологія кількісної оцінки / О. Пікуза // Актуальні проблеми економіки. — 2004. — №12. — С.150- 156.
  54. Пірен М. І. Нові підходи до державного управління в Україні на основі вітчизняного та зарубіжного досвіду / М. І. Пірен // Вісник Національної академії державного управління при Президентові України. Серія : Державне управління. — 2016. — № 2. — С. 13-20. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnaddy_2016_2_4
  55. Покотило Т. В. Проблеми розвитку трудового потенціалу в органах публічної служби / Т. В. Покотило // Теорія та практика державного управління. — 2015. — Вип. 1 (48). — С. 185–191.
  56. Постніков В. С. Удосконалення організації управління в державних організаціях / В. С. Постніков // Інноваційна економіка. — 2012. — № 5. — С. 325-329.
  57. Про вдосконалення структури місцевих державних адміністрацій : Указ Президента України від 3 квітня 2005 р. // Офіційний вісник України. — 2005. — № 14 — Ст. 22.
  58. Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії : Закон України від 02 липня 2000 р. // Відомості Верховної Ради України. — 2000. — № 48. — Ст. 409.
  59. Про джерела фінансування органів державної влади : Закон України від 20 липня 1999 р. // Урядовий кур'єр. — 1999. — № 165. — Ст. 274.
  60. Про доступ до публічної інформації : Закон України від 13 січня 2011 р. (зі змінами та допов.) // Відомості Верховної Ради України. — 2011. — № 32. — Ст.314.
  61. Про звернення громадян : Закон України від 02 жовтня 1996 р. (зі змінами та допов.) // Відомості Верховної Ради України. — 1996. — № 47. —

- Ст. 256.
62. Про інформацію : Закон України від 2 жовтня 1992 р. (зі змінами та допов.) // Відомості Верховної Ради України. — 1992. — № 48. — Ст. 650.
  63. Про Конституційний Суд України : Закон України від 16 жовтня 1996 року (зі змінами і допов.) // Відомості Верховної Ради України. — 1996. — № 49. — Ст. 272.
  64. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21 травня 1997 р. № (зі змінами та допов.) // Відомості Верховної Ради України. — 1997. — № 24. — Ст. 170.
  65. Про місцеві державні адміністрації : Закон України від 9 квітня 1999 р. (зі змінами та допов.) // Офіційний вісник України. — 1999. — № 18. — Ст. 190.
  66. Про проголошення незалежності України : Постанова Верховної Ради УРСР від 24 серпня 1991 року // Відомості Верховної Ради України. — 1991. — № 38. — Ст. 502.
  67. Про управління об'єктами державної власності : Закон України від 17 листопада 2006 року (зі змінами та допов) // Відомості Верховної Ради України. — 2006. — № 46. — Ст. 456.
  68. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 252 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності).
  69. Романенко О. Р. Фінанси : підручник / О. Р. Романенко. — К. : Центр навчальної літератури. — 2004. — 312 с.
  70. Скиданов К. Значення волевиявлення для дійсності правочину / К. Скиданов // Юридична Україна. — 2015. — № 2. — С. 33 – 38.
  71. Скрипнюк О. Політичні та організаційні фактори в системі гарантій принципу народного суверенітету в Україні / О. Скрипнюк // Юридична Україна. — 2015. — № 7 – 8. — С. 22 – 28.
  72. Слободяник Т. Муніципально – правова відповідальність сільського, селищного та міського голови в Україні / Т. Слободяник // Юридична Україна. — 2015. — № 7 –8. — С. 29 – 33.
  73. Смокович М. Вплив цензу «осілости» на реалізацію пасивних виборчих прав громадян України, що балотуються до законодавчого органу влади / М. Смокович // Юридична Україна. — 2015. — № 1. — С. 23 – 33.
  74. Ставнійчук А. Місцевий референдум – пріоритетна форма прямої демократії у місцевому самоврядуванні / А. Ставнійчук // Юридична Україна. — 2015. — №6. — С. 24 – 28.
  75. Сурай І. Г. Управління персоналом державної служби та служби в органах місцевого самоврядування / І. Г. Сурай // Університетські наукові записки : часопис Хмельн. ун-ту управління та права. — 2008. — Вип. 3. — С. 329-330.
  76. Теліщук М. М. Актуальні проблеми співвідношення прямих і непрямих податків // Фінанси України / М. М. Теліщук. — 2001. — № 2. — С. 29 – 40.

77. Указ Президента України Про Стратегію державної кадрової політики на 2012-2020 роки [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/45/2012>
78. Федулова Л. І. Менеджмент організацій: навчальний посібник / Л. І. Федулова. — К. : Либідь, 2003. — 446 с.
79. Фінанси (теоретичні основи) / Під керівництвом і за наук. ред. М. В. Грідчиної, В. Б. Захожая. — К. : МАУП, — 2002. — 280 с.
80. Фінанси : навчальний посібник / О. П. Близнюк, Л. І. Лачкова, В. І. Оспіщев та ін.; За ред. В. І. Оспіщева. — К. : Знання, 2006. — 415 с.
81. Шейко В. М. Організація та методика науково – дослідницької діяльності : підручник / В. М. Шейко, П. Кушніренко. — К. : «Знання-Прес», — 2002. — 293 с.
82. Шрамко Ю. До питання вдосконалення законодавчого регулювання інституту правової допомоги в Україні / Ю. Шрамко // Юридична Україна. — 2015. — №6. — С.11 – 16.
83. Щегорцова В. М. Управління персоналом в органах державної влади: психологічний аспект / В. М. Щегорцова. // Державне будівництво. — 2011. — № 2. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeVu_2011_2_32
84. <http://reyestr.court.gov.ua> – Офіційний сайт єдиного державного реєстру судових рішень України";
85. <http://vkksu.gov.ua/> – Офіційний сайт Вищої кваліфікаційної комісії суддів України;
86. <http://www.constcourt.gov.ua/> – Офіційний сайт Конституційного Суду України;
87. <http://www.cvk.ukrpack.net/> – Офіційний сайт Центральної виборчої комісії;
88. <http://www.kmu.gov.ua/> – Офіційний портал Кабінету міністрів України;
89. <http://www.minjust.gov.ua/> – Офіційний сайт Міністерства юстиції України;
90. <http://www.president.gov.ua/> - Офіційний сайт Президента України;
91. <http://www.rada.gov.ua/> – Офіційний портал Верховної ради України;
92. <http://www.rada.kiev.ua/laws/pravo/all/sites.htm> – перелік серверів державних органів на сайті Верховної Ради України;
93. <http://www.scourt.gov.ua/> – Офіційний сайт Верховного Суду України.

ТЕМА 4. ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСОМ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ ДО ЄС

Оцінка динаміки європейської та євроатлантичної інтеграції України через аналіз законодавчих документів. Державна політика європейської та євроатлантичної інтеграції України та її реалізація на сучасному етапі. Розвиток євро регіонів. Освіта, наука і культура як дієві фактори суспільного розвитку та інтеграції в Європейське співтовариство. Аналіз та оцінка структури податкового механізму України як один із найважливіших факторів впливу на економіку.

Процес інтеграції України до ЄС у сфері державного управління регламентується наступними *нормативно-правовими актами*:

- Конституція України від 28 червня 1996 року (зі змінами і доповненнями);
- Закон України «Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу» від 18 березня 2004 року;
- Закон України «Про ратифікацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони» від 16 вересня 2014 року;
- Закон України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» від 23 лютого 2006 року;
- Указ Президента України «Про систему підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації державних службовців» від 30 травня 1995 року;
- Указ Президента України «Про Національну раду з питань адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу» від 18 березня 2004 року;
- Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Програми розвитку державної служби на 2005 – 2010 роки» від 08 червня 2004 року;
- Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про заходи щодо реалізації пріоритетних положень Програми інтеграції України до Європейського Союзу в 2004 році» від 4 березня 2004 року та ін.

Європейський Союз (ЄС) – це економічний та політичний союз держав-членів, які розташовані переважно на території Європи, існує на підставі Договору про Європейський Союз, підписаний 7 лютого 1992 року та набрав чинності 1 листопада 1993 року. ЄС було започатковано з часу утворення Європейської спільноти з вугілля та сталі і Європейської економічної спільноти, засновані в 1951 та 1958 роках. ЄС здійснює свою діяльність через систему інституцій та спільно узгоджених рішень держав-членів. До інституцій ЄС належать: *Європейський Парламент, Європейська Рада, Рада*

Європейського Союзу, Європейська Комісія, Суд Європейського Союзу, Європейський суд аудиторів та Європейський центральний банк.

Європейський парламент – це найвищий представницький орган влади ЄС, який обирається членами ЄС шляхом загального прямого голосування строком на 5 років, що спільно з Радою Європейського Союзу і Європейською Комісією виконує законодавчі функції.

Європейська Рада – це вищий політичний орган ЄС, до складу якого входять глави країн-членів ЄС і (або) урядів країн-членів ЄС, що очолюють виконавчу гілку влади, а також голови Європейської Комісії.

Рада Європейського Союзу – це інституція ЄС, головний орган в ухваленні рішень, який координує економічну політику ЄС та відіграє центральну роль у зовнішній політиці, до складу якого входить по одному міністру з кожної країни-члена ЄС.

Європейська Комісія – це орган виконавчої влади, являє собою єдину інституцією ЄС, наділену правом ініціювати законопроекти, забезпечувати виконання бюджету реалізовувати політику ЄС у різних сферах, керувати програмами ЄС, представляти його у міжнародних переговорах та забезпечувати виконання договорів ЄС.

Суд Європейського Союзу (Європейський суд, Суд справедливості) – це інституція, що представляє судову владу ЄС, яка включає:

- **Європейський Суд справедливості** (найвища ланка судової системи ЄС, розглядає справи направлені від національних судів);
- **Загальний Суд** (розглядає справи щодо фізичних і юридичних осіб, а також справи щодо урядовців ЄС);
- **Трибунал у справах публічної служби** (розглядає справи, що стосуються ЄС та його співробітників).

Європейський суд аудиторів – це інституція ЄС, призначенням якої є перевірка законності, відповідності прибутків і видатків ЄС бюджету та перевірка управління фінансами.

Європейський центральний банк – це інституція ЄС, яка є частиною Європейської системи центральних банків, здійснює контроль монетарної політики і підтримку цінової стабільності.

Маастрихтський договір (договір про Європейський Союз) – це угода, укладена 7 лютого 1992 року в м. Маастрихт (Нідерланди) між членами Європейської спільноти, набрала чинності 1 листопада 1993 року, у результаті якої було створено Європейський Союз.

Лісабонський договір (Лісабонський договір про внесення змін до Договору про Європейський Союз та Договору про заснування Європейського Співтовариства) – це угода ЄС, підписана 13 грудня 2007 року, набрав чинності 1 грудня 2009 року, в основу якої покладено внесення змін до європейської конституції, що не вступила у силу, а також внесення змін у попередні установчі договори для реформування інституційної структури, системи прийняття рішень і засад функціонування ЄС.

Європейська інтеграція (Євроінтеграція) – це процес взаємодії між

соціальними, економічними та політичними інститутами держав Європи, з метою досягнення спільних цілей та завдань.

Функціонування ЄС здійснюється на таких *основних принципах*:

- ❖ єдиної правосуб'єктності;
- ❖ наділення повноваженнями;
- ❖ поділу компетенції;
- ❖ субсидіарності;
- ❖ пропорційності;
- ❖ сумлінної співпраці;
- ❖ інституційної рівноваги.

Євроінтеграція для України сьогодні є головним чинником стимулювання соціально-економічного, політичного та культурного розвитку налагодження регіонального співробітництва в окремих галузях суспільного життя, і головною мірою співпраця з ЄС сприяє реалізації стратегічно важливих завдань оптимізації системи державного управління. На сьогодні для України важливим є не стільки сам процес вступу до ЄС, як підготовка вступу до нього, оскільки в цьому плані держава має відповідати окремим стандартам, і з цією метою вона повинна провести системне реформування суспільного життя, зокрема у сфері державного управління.

Головним інструментом євроінтеграції є внутрішні перетворення, їхній зміст визначають три вектори:

- **політичний** (розвиток демократичних інститутів для забезпечення верховенства права, свободи ЗМІ, дотримання прав людини тощо);
- **економічний** (створення конкурентоспроможної ринкової економіки);
- **правовий** (адаптація українського законодавства до законодавства ЄС).

Тривалий підготовчий період перетворив весь комплекс відносин «Україна — ЄС» на стрижень стратегії економічного та соціального розвитку нашої держави. Саме меті європейської інтеграції України нині підпорядковані інституційні перетворення, вся політика внутрішніх реформ.

Державними органами управління в Україні, перед якими стоїть завдання розвитку партнерства та співробітництва між Україною та Європейськими Співтовариствами є: Верховна Рада України, що визначає засади внутрішньої і зовнішньої політики – утворено Комітет з питань європейської інтеграції та Комітет у закордонних справах; Президент України, що здійснює керівництво зовнішньополітичною діяльністю держави, керівництво Стратегією інтеграції України до ЄС, бере участь у Саміті Україна – ЄС; Кабінет Міністрів України, що забезпечує реалізацію внутрішньої і зовнішньої політики держави, організовує і забезпечує провадження зовнішньоекономічної діяльності, забезпечує реалізацію Стратегії інтеграції України до ЄС; Прем'єр-міністр України являється головою Української частини Ради з питань співробітництва між Україною та ЄС, Координаційної ради з адаптації законодавства України до законодавства ЄС та ін.

Особливе значення у сфері євроінтеграції належить Міністерству закордонних справ, що приймає участь у формуванні та реалізації державної політики, спрямованої на інтеграцію України у європейський політичний, економічний, правовий простір з метою набуття членства в ЄС; Міністерству юстиції, що є спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади у сфері адаптації законодавства України до законодавства ЄС; Міністерству внутрішніх справ України та Міністерству економічного розвитку і торгівлі та ін.

Враховуючи стратегічні завдання України у зовнішньоекономічній політиці, неминучим є комплекс системних змін та створення реальних передумов для вступу України до Європейського Союзу. Такі зміни, перш за все, стосуються **системи державного управління та державної служби**.

Важливою проблемою для системи державного управління України є відсутність ефективних механізмів публічності інтеграційної політики. В європейському законодавстві не існує однозначних та жорстких норм, які визначають модель державного управління, що має бути в країнах, які прагнуть стати членом ЄС, однак є *загальноприйняті принципи моделі управління*, а саме:

- надійність;
- прогнозованість;
- відкритість;
- прозорість;
- відповідальність;
- результативність;
- ефективність надання державних послуг.

Важливе значення для інтеграції України в системі державного управління полягає у необхідності її проведення з дотриманням вищезазначених принципів, а це, вимагає вирішення цілої низки проблем: розмежування політичних і адміністративних посад; підвищення ефективності системи управління державною службою; вдосконалення механізму проходження державної служби та ін.

Отже, стратегічними завданнями у процесі інтеграції України до ЄС є активний перехід на сучасні європейські методи роботи, сприяння розвитку міжвідомчої взаємодії на горизонтальному рівні, розширення повноважень середньої та нижньої управлінських ланок у сфері обміну інформацією, заохочення ініціативності, глибокої продуманості пропозицій і бачення кінцевих результатів їхньої реалізації, вивчення та трансляція корисного досвіду інших європейських країн у сфері державного управління.

Успіх на шляху просування України цим курсом та надання відносинам «Україна — ЄС» якісно нового статусу залежатиме від: здійснення послідовного та виваженого реформування економічної і соціальної сфер; ефективності процесу наближення законодавства України до законодавства ЄС; реалізації положень Угоди про партнерство та співробітництво між

Україною і ЄС та його членами.

Не менш важливими є сприяння розвитку торгівлі та інвестицій, забезпечення підґрунтя для взаємовигідного економічного, соціального, фінансового, громадського, науково-технологічного та культурного співробітництва, а також підтримки зусиль України щодо зміцнення демократії, розвитку її економіки та завершення переходу до ринкової економіки.

Методичні вказівки для підготовки

Розгляд цієї теми має велике значення у формуванні майбутнього фахівця юриста, оскільки на сьогоднішній день відносини Європейського Союзу та України є основною складовою української зовнішньоекономічної політики, важливою ланкою сучасної системи міжнародних відносин. Сутність українсько-європейських відносин полягає у вирішенні стратегії подальшої співпраці: повноцінне приєднання України до ЄС з оформленням членства; відносини з певними обмеженнями інтеграційних спрямовань української сторони; встановлення договірних двосторонніх відносин певного типу в рамках концепції «ширшої Європи», наприклад, у форматі «особливого сусідства».

Дивлячись на стратегічні завдання України в зовнішньоекономічній політиці, очевидним є комплекс системних змін та створення реальних передумов для вступу України до Європейського Союзу. Ці зміни, передусім, стосуються системи державного управління та державної служби. В європейському законодавстві не існує однозначних та жорстких норм, які визначають модель державного управління, що має бути в країнах, які прагнуть стати членом ЄС, однак є загальноприйняті принципи моделі управління, а саме, надійність, прогнозованість, відкритість, прозорість, відповідальність, результативність та ефективність надання державних послуг.

Зокрема, в межах цієї теми важливе значення має те, що інтеграція України в системі державного управління повинна проходити з дотриманням вищезазначених принципів, а це, у свою чергу, вимагає вирішення цілої низки проблем: розмежування політичних і адміністративних посад; підвищення ефективності системи управління державною службою; вдосконалення механізму проходження державної служби та ін.

Ключові поняття:

зовнішня політика, інтеграція, Європейська інтеграція, управління процесом інтеграції, політична посада, адміністративна посада, Міністерство закордонних справ, Комітет з питань європейської інтеграції, Комітет у закордонних справах, Європейський Союз, Європейська комісія, Європейський парламент, Рада Європи, Суд Європейського Союзу, Європейський суд аудиторів, Європейський центральний банк, асоціація,

Угода про асоціацію, Маастрихтський Договір (Договір про Європейський Союз), Лісабонський Договір, ефективність системи управління державною службою, механізм державної служби, державна політика, адаптація, лібералізація, співробітництво, міжнародне співробітництво, партнерство, Європейські принципи державного управління, принцип надійності, принцип прогнозованості, принцип відкритості, принцип прозорості, принцип відповідальності, принцип результативності, принцип ефективності надання державних послуг, модернізація, Європейський освітній простір, Європейський адміністративний простір.

Тестові завдання:

1. Договір про утворення Європейського Союзу підписаний 7 лютого 1992 р., отримав назву:

- а) Маастрихтський Договір;
- б) Європейський Договір;
- в) Лісабонський Договір;
- г) Нідерландський Договір;
- д) Інтеграційний Договір.

2. Умови прийняття країн Центрально-Східної Європи до ЄС були сформульовані в Копенгагені в червні 1993 р. і отримали назву «копенгагенські критерії», які передбачали:

а) стабільність інституцій, які забезпечують демократію, верховенство закону, права людини і захисту інтересів національних меншин, спроможність взяти на себе зобов'язання, що впливають із членства в ЄС, включаючи визнання цілей політичного, економічного та валютного союзу;

б) стабільність інституцій, які забезпечують демократію, верховенство закону, права людини і захисту інтересів національних меншин, спроможність взяти на себе зобов'язання, що пов'язані з членством в ЄС, наявність функціонуючої ринкової економіки, а також здатність конкурувати і витримувати тиск ринкових сил на внутрішньому ринку ЄС;

в) стабільність інституцій, які забезпечують демократію, верховенство закону, права людини і захисту інтересів національних меншин, наявність діючої ринкової економіки та здатність витримати тиск конкуренції і ринкових сил у межах ЄС;

г) запобігання, недопущення конфліктів та врегулювання криз, наявність діючої ринкової економіки та здатність витримати тиск конкуренції і ринкових сил у межах ЄС; спроможність взяти на себе зобов'язання, що впливають із членства в ЄС, включаючи визнання цілей політичного, економічного та валютного союзу;

д) стабільність інституцій, які забезпечують демократію, верховенство закону, права людини і захисту інтересів національних меншин, наявність діючої ринкової економіки та здатність витримати тиск конкуренції і ринкових сил у межах ЄС, сприяння міжнародній співпраці щодо освітніх,

наукових і культурних заходів.

3. До «копенгагенських критеріїв» належить:

- а) економічні, соціальні, політичні критерії;
- б) юридичні, економічні, соціальні критерії;
- в) інформаційні, економічні, соціальні критерії;
- г) політичні, економічні, юридичні критерії;
- д) культурні, юридичні, інформаційні критерії.

4. Угоду про партнерство і співробітництво між Україною та країнами Європейського Союзу укладено:

- а) 24 липня 1991 р.;
- б) 28 червня 1991 р.;
- в) 14 червня 1994 р.;
- г) 24 серпня 1996 р.;
- д) 15 липня 1998 р.

5. Процеси інтеграції на регіональному рівні виявилися у Західній Європі у вигляді створення:

- а) Європейського Парламенту;
- б) Європейської Ради;
- в) Європейської комісії;
- г) Інституту Міжнародного права;
- д) Європейського Союзу.

6. Процес, результатом якого є досягнення єдності й цілісності, узгодженості всередині системи, заснованої на взаємозалежності й взаємодоповнюваності окремих спеціалізованих елементів – це:

- а) інтеграція;
- б) гармонізація;
- в) міграція;
- г) глобалізація;
- д) адаптація.

7. Єдність ціннісних критеріїв, правового регулювання, відображена у процесах уніфікації та гармонізації національного законодавства учасників інтеграційних процесів, а також багаторівневості та прозорості правового регулювання характерні для:

- а) інтеграції;
- б) глобалізації;
- в) міграції;
- г) гармонізації;
- д) адаптації.

8. *Складовими «стовпами» Європейського Союзу є:*

- а) європейські співтовариства, спільна зовнішня політика та політика безпеки, співпраця у сфері атомної енергії;
- б) міжнародні співтовариства, спільна внутрішня політика та політика безпеки, співпраця у сфері юстиції та внутрішніх справ;
- в) європейські співтовариства, спільна зовнішня політика та політика безпеки, співпраця у сфері юстиції та внутрішніх справ;
- г) регіональні співтовариства, спільна внутрішня політика та політика безпеки, співпраця у транспортній сфері;
- д) міжнародні співтовариства, спільна зовнішня політика та політика безпеки, співпраця у сфері охорони навколишнього середовища.

9. *Утворення тісного союзу народів Європи, сприяння збалансованому і стабільному економічному прогресові, особливо шляхом утворення європейського простору без внутрішніх кордонів – це:*

- а) принципи Європейського Союзу;
- б) завдання Європейського Союзу;
- в) методи Європейського Союзу;
- г) цілі Європейського Союзу;
- д) постулати Європейського Союзу.

10. *Однією з чотирьох процедур прийняття рішень в Європейському Союзі, в якій бере участь Європейський Парламент є:*

- а) процедура узгодження;
- б) процедура розгляду;
- в) процедура співпраці;
- г) процедура згоди;
- д) процедура консультації.

11. *Серед критеріїв, на підставі яких Європейський Союз вважають правовою спільнотою, є такі принципи:*

- а) обмежених повноважень, поваги до прав людини і конституційних основ держав-членів, правової захищеності, поділу влад, а також пропорційності, субсидіарності та заборони дискримінації;
- б) поваги до прав і свобод людини та конституційних основ держав-членів, правової захищеності, поділу влад, а також пропорційності, прозорості правового регулювання, заборони дискримінації;
- в) обмежених повноважень, поваги до прав і свобод людини та конституційних основ держав-членів, правової захищеності, а також єдність, багаторівневість, прозорість правового регулювання;
- г) поваги до прав і свобод людини та конституційних основ держав-членів, правової захищеності, поділу влад, а також пропорційності, комплексності, прозорості правового регулювання;
- д) обмежених повноважень, поваги до прав людини і конституційних основ держав-членів, правової захищеності, поділу влад, а також

пропорційності, прозорості, відкритості правового регулювання, співробітництва з іншими країнами світу.

12. Інституціями Європейського Союзу є:

- а) Європейський Парламент, Економічно-соціальний комітет, Рада Європейського Союзу, Європейська Комісія, Суд Європейського Союзу;
- б) Європейський Парламент, Рада Європейського Союзу, Європейська Комісія, Суд Європейського Союзу, Європейський Суд аудиторів;
- в) Економічний та монетарний союз, Економічно-соціальний комітет, Рада Європейського Союзу, Європейська Комісія;
- г) Європейський Інвестиційний Банк, Європейський Парламент, Економічно-соціальний комітет, Рада Європейського Союзу, Європейська Комісія;
- д) Європейське економічне співтовариство, Європейський Парламент, Економічно-соціальний комітет, Рада Європейського Союзу, Європейська Комісія.

13. Європейська комісія – це:

- а) виконавчий орган Європейського Союзу, що володіє одночасно правом законодавчої ініціативи, контролю подальшого процесу законотворчості, стеження за застосуванням законодавчих актів, прийнятих Радою;
- б) офіційна назва представницького інституту Європейських Співтовариств і Європейського Союзу, консультативно-законодавчий орган, що складається з представників держав-членів, які обираються прямим голосуванням в цих країнах;
- в) найвищий орган управління та контролю в Європейському Союзі, діяльність якого полягає у регулярних зустрічах керівників урядів (а у випадку Франції – глави держави) держав – членів Європейського Союзу, де визначаються основні політичні пріоритети;
- г) орган управління Європейського Союзу, міжнародна політична організація, що має консультативний характер, виробляє та ухвалює рішення у вигляді відповідних політичних висновків головної сторони, як політичні документи та правові акти і рішення, що приймаються відповідними інститутами;
- д) об'єднання держав Західної Європи у галузі атомної промисловості.

14. Структура Ради Європи включає:

- а) Кабінет Міністрів, Парламентську Асамблею, Палату місцевих влад, Секретаріат, Європейську комісію;
- б) Кабінет Міністрів, Парламентську Асамблею, Конгрес органів місцевих та регіональних влад, Секретаріат;
- в) Кабінет Міністрів, Парламентську Асамблею, Палату місцевих влад та Палату регіональних влад, Європейську комісію;

г) Кабінет Міністрів, Парламентську Асамблею, Палату місцевих влад та Палату регіональних влад, Європейський Парламент;

д) Європейське економічне співтовариство, Європейський Парламент, Економічно-соціальний комітет, Європейську Комісію.

15. Право вільно пересуватися і мешкати на території держав-членів Європейського Союзу належить до:

- а) одного з блоків прав Лісабонського договору;
- б) одного з блоків прав Маастрихтського договору;
- в) одного з блоків прав Європейського договору;
- г) одного з блоків прав Мадридського договору;
- д) одного з блоків прав соціальної Хартії.

16. Транс'європейські мережі охоплюють такі сфери:

- а) економічні, промислові, телекомунікаційні транс'європейські мережі;
- б) промислові, виробничі, енергетичні транс'європейські мережі;
- в) енергетичні, економічні, виробничі транс'європейські мережі;
- г) транспортні, економічні, енергетичні транс'європейські мережі;
- д) транспортні, енергетичні, телекомунікаційні транс'європейські мережі.

17. Євроатлантична інтеграція передбачає:

а) процес, коли дві або декілька європейських країн об'єднуються для створення єдиного економічного, правового та інформаційного простору; укладають інтеграційні угоди, сподіваючись на економічну винагороду, хоча можуть переслідувати політичні та інші цілі;

б) адаптацію до норм європейського законодавства, підвищення конкурентоспроможності вітчизняної ринкової економіки, а також реформування та розвиток політичних інституцій, здатних забезпечити повноцінне функціонування соціально-правової демократичної держави на засадах громадянського суспільства;

в) комплекс заходів, спрямованих на впровадження стратегії вступу України до НАТО, з метою реалізації стратегічних та геополітичних інтересів України в контексті забезпечення національної безпеки України;

г) комплекс заходів і зобов'язань, спрямованих на забезпечення взаємовигідного співробітництва на принципах мирного співіснування, інших гарантій миру в Європі, завданням якої є створення та підтримка надійної системи безпеки на основі гельсінського процесу, скороченні всіх видів озброєння тощо;

д) процес, результатом якого є досягнення єдності й цілісності, узгодженості всередині системи, заснованої на взаємозалежності й взаємодоповнюваності окремих спеціалізованих елементів.

18. До загальноприйнятих принципів моделі управління Європейського Союзу належать:

а) відсутність секретності, прогнозованість, відкритість, прозорість, відповідальність, надійність, результативність;

б) ясність, ефективність, реалістичність, прогнозованість, відкритість, прозорість, відповідальність, надійність, результативність;

в) ясність, достовірність, нормативність, прогнозованість, відкритість, прозорість, відповідальність, надійність, результативність

г) прогнозованість, відкритість, прозорість, відповідальність, надійність, результативність та ефективність надання державних послуг;

д) достовірність, інноваційність, прогнозованість, відкритість, прозорість, відповідальність, надійність, результативність та ефективність надання державних послуг.

19. Угоду про асоціацію між Україною та Європейським Союзом називають:

а) про політичну гармонізацію та економічну інтеграцію;

б) про політичну глобалізацію та економічну інтеграцію;

в) про політичну інтеграцію та економічну гармонізацію;

г) про політичну асоціацію та економічну інтеграцію;

д) про соціальну асоціацію та економічну глобалізацію.

20. Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом належить до:

а) регіональних угод;

б) універсальних угод;

в) двосторонніх міжнародних угод;

г) односторонніх міжнародних угод;

д) інтеграційних угод.

21. Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом має на меті:

а) поглиблення політичних та економічних відносин між Україною та СНД, шляхом створення розширеного інституційного механізму і закріплення нових положень щодо наближення законодавства;

б) поглиблення політичних та економічних відносин між Україною та ЄС, шляхом створення розширеного інституційного механізму і закріплення нових положень щодо наближення законодавства;

в) поглиблення соціальних та інформаційних відносин між Україною та СНД, шляхом створення розширеного інституційного механізму і закріплення нових положень щодо наближення законодавства;

г) поглиблення соціальних та інформаційних відносин між Україною та Росією, шляхом створення розширеного інституційного механізму і закріплення нових положень щодо наближення законодавства;

д) покращення політичних та економічних відносин між Україною та ЄС, шляхом створення розширеного інституційного механізму і закріплення

існуючих положень щодо наближення законодавства.

22. *Окрім поваги до демократичних принципів, верховенства права, прав людини і фундаментальних свобод, включно з правами національних меншин, поваги до різноманітності, людської гідності в Угоді про асоціацію між Україною та Європейським Союзом до них додані:*

а) принцип хорошого управління, дотримання принципів ринкової економіки, що має полегшувати участь України у європейських політиках;

б) принцип відкритості, прозорості, гласності в управлінні, дотримання принципів добросовісної конкуренції, що має полегшувати участь України у європейських політиках;

в) принцип відкритості, прозорості, гласності, легкості в управлінні державою, дотримання принципів добросовісної конкуренції, що має полегшувати участь України у європейських політиках;

г) принцип ясності, реалістичності, прогнозованості, результативності в управлінні;

д) принцип ясності, реалістичності, прогнозованості, результативності в управлінні, дотримання принципів ринкової конкуренції, що має полегшувати участь України у європейських політиках.

23. *Нормативно-правові акти щодо реалізації Україною стратегічного курсу на євроатлантичну інтеграцію включають:*

а) загальні нормативно-правові акти щодо міжнародної діяльності України, міжнародні договори у сфері євроатлантичної інтеграції;

б) загальні нормативно-правові акти щодо міжнародної діяльності України, постанови Верховної Ради України та Кабінету Міністрів України;

в) міжнародні договори у сфері євроатлантичної інтеграції, меморандуми про взаєморозуміння;

г) загальні нормативно-правові акти щодо міжнародної діяльності України, постанови Верховної Ради України та Кабінету Міністрів України, укази та розпорядження Президента України;

д) міжнародні договори у сфері євроатлантичної інтеграції.

24. *На початковому етапі (1991-1997 рр.) документація щодо питань європейської та євроатлантичної інтеграції переважно складалась з:*

а) міжнародних угод та документів Президента України;

б) міжнародних угод та постанов Верховної Ради України;

в) документів Президента України та постанов Кабінету Міністрів України;

г) постанов Кабінету Міністрів України та указів Президента України;

д) міжнародних угод.

25. *До нормативно-правових актів щодо міжнародної діяльності України належить:*

а) Постанова Верховної Ради України «Про Концепцію (основи

державної політики) національної безпеки України»;

б) Угода про співробітництво між Міністерством оборони України та Міністерством оборони Угорської Республіки;

в) Меморандум про взаєморозуміння з питань військових контактів і співробітництва між Міністерством оборони України і Міністерством оборони Сполученого Королівства Великобританії та Північної Ірландії;

г) Закон України «Про міжнародні договори»;

д) Указ Президента України «Питання Державної служби експортного контролю України».

26. Найбільша кількість прийнятих нормативно-правових актів України з питань європейської та євроатлантичної інтеграції, протягом 2001 – 2005 рр., спостерігається в:

а) 2001 році;

б) 2002 році;

в) 2003 році;

г) 2004 році;

д) 2005 році.

27. Для реалізації положень Угоди про партнерство і співробітництво між Україною та країнами Європейського Союзу було сформовано інституційну базу співпраці, зокрема створено спільні органи:

а) Раду та Комітет Верховної Ради України з питань міжнародної торгівлі, Комітет з парламентського співробітництва, Комітет Верховної Ради України з питань євроатлантичної інтеграції тощо;

б) Раду та Комітет з питань співробітництва між Україною та Європейським Союзом, Комітет з парламентського співробітництва, Комітет Верховної Ради України з питань європейської інтеграції тощо;

в) Міністерство з питань міжнародної співпраці між Україною та Європейським Союзом, Комітет з парламентського співробітництва, Раду та Комітет Верховної Ради України з питань міжнародної торгівлі тощо;

г) Комітет Верховної Ради України з питань міжнародної співпраці між Україною та країнами СНД, Комітет Верховної Ради України з питань міжнародної інтеграції тощо;

д) Раду та Комітет з питань співпраці між Україною та країнами СНД, Комітет з парламентського співробітництва тощо.

28. З метою організації та координації зусиль щодо забезпечення інтеграції України до Європейського Союзу Президентом України запроваджено інститут:

а) Уповноваженого України з питань євроатлантичної інтеграції;

б) Уповноваженого України з питань міжнародної інтеграції;

в) Уповноваженого України з питань європейської та євроатлантичної інтеграції;

- г) Уповноваженого України з питань європейської інтеграції;
- д) Уповноваженого України з питань європейського співтовариства.

29. *Інструменти дотримання принципу прозорості у рамках Світової організації торгівлі (СОТ) включають:*

а) зобов'язання її членів оприлюднювати деякі національні законодавчі та адміністративні правила зовнішньоекономічного регулювання, шляхом публікації, нотифікації, розгляд профільним комітетом СОТ, огляди торгівельної політики;

б) зобов'язання її членів оприлюднювати деякі національні законодавчі та адміністративні правила зовнішньоекономічного регулювання, шляхом публікації;

в) зобов'язання її членів оприлюднювати будь-які національні законодавчі та адміністративні правила зовнішньоекономічного регулювання, шляхом публікації, нотифікації, розгляд профільним комітетом СОТ, огляди торгівельної політики;

г) зобов'язання її членів оприлюднювати деякі регіональні законодавчі та адміністративні правила зовнішньоекономічного регулювання, шляхом публікації, нотифікації, розгляд профільним комітетом СОТ, огляди торгівельної політики;

д) зобов'язання її членів оприлюднювати деякі міжрегіональні законодавчі та адміністративні правила зовнішньоекономічного регулювання, шляхом публікації, нотифікації.

30. *Завдання щодо участі у проведенні двосторонніх переговорів з питань доступу до ринку товарів та послуг ставляться перед:*

- а) Верховною Радою України;
- б) Президентом України;
- в) Кабінетом Міністрів України;
- г) Міністерством фінансів України;
- д) Міністерством закордонних справ України.

31. *У 2002 р. Кабінетом Міністрів України було затверджено Програму розвитку єврорегіонів, де особлива увага зосереджена на:*

а) підвищенні конкурентної спроможності національного товаровиробника, залученні західних інвестицій, а також необхідності виконання стратегічних завдань інтеграції України до Європейського Союзу, важливості розвитку регіонального співробітництва;

б) проведенні інформаційно-просвітницької програми щодо євроінтеграції, поступовому наближенні кордону Європейського Союзу до території України;

в) поступовому наближенні кордону Європейського Союзу до території України, а також необхідності виконання стратегічних завдань інтеграції України до Європейського Союзу, важливості розвитку регіонального

співробітництва;

г) демократизації суспільних відносин, розбудові громадянського суспільства, виконанні зобов'язань перед Радою Європи, боротьбі з корупцією;

д) участі у будівництві архітектури європейської безпеки, поглибленні прикордонної та митної співпраці.

32. На Шостому засіданні Ради з питань співробітництва між Україною та ЄС (18 березня 2003 р., м. Брюссель) Сторони визначили 7 пріоритетів імплементації Угоди про партнерство та співробітництво між Україною та Європейським Союзом:

а) енергетика, торгівля та інвестиції, юстиція і внутрішні справи, наближення законодавства України до норм і стандартів ЄС, охорона навколишнього середовища, співробітництво у транспортній сфері, посилення регіонального та транскордонного співробітництва;

б) торгівля, енергетика, юстиція і внутрішні справи, охорона навколишнього середовища, співробітництво у транспортній сфері, посилення регіонального та транскордонного співробітництва;

в) енергетика, агропромисловий комплекс, торгівля та інвестиції, юстиція і внутрішні справи, наближення законодавства України до норм і стандартів ЄС, охорона навколишнього середовища, співробітництво у транспортній сфері;

г) оборона, енергетика, торгівля та інвестиції, юстиція і внутрішні справи, наближення законодавства України до норм і стандартів ЄС, охорона навколишнього середовища, співробітництво у транспортній сфері;

д) співробітництво у сфері науки і техніки, енергетика, агропромисловий комплекс, торгівля та інвестиції, юстиція і внутрішні справи, наближення законодавства України до норм і стандартів ЄС, охорона навколишнього середовища, співробітництво у транспортній сфері.

33. Одним із основних напрямів співробітництва України і Європейського Союзу є:

а) адаптація законодавства України до законодавства країн НАТО;

б) адаптація законодавства України до законодавства країн СНД, забезпечення прав людини;

в) адаптація законодавства України до законодавства Франції та Німеччини;

г) адаптація законодавства України до законодавства провідних країн світу, забезпечення прав людини;

д) адаптація законодавства України до законодавства Європейського Союзу, забезпечення прав людини.

34. Адаптація законодавства України до законодавства Європейського Союзу передбачає:

а) послідовне прийняття та впровадження нормативно-правових актів України, розроблених з урахуванням основних положень законодавства Європейського Союзу;

б) процес приведення законів України та інших нормативно-правових актів у відповідність до міжнародних договорів;

в) процес розробки і прийняття нормативно-правових актів та створення умов для їх належного впровадження в життя суспільства;

г) процес прийняття, внесення змін чи скасування правових норм, з метою наближення положень національного законодавства до положень актів законодавства країн СНД;

д) послідовне прийняття та впровадження нормативно-правових актів України, розроблених з урахуванням основних положень законодавства країн НАТО.

35. Правова адаптація включає такі форми:

а) наближення, прийняття, скасування;

б) наближення, координація, впровадження;

в) наближення, впровадження, прийняття;

г) наближення, координація, імплементація;

д) наближення, прийняття, імплементація.

36. Об'єктивна основа розвитку інтеграційних процесів у валютній сфері країн Європейського Союзу полягає в:

а) розвитку міжнародної економічної глобалізації, у змінах, що відбулись у регіональному господарстві в другій половині ХХ ст.;

б) розвитку міжнародних економічних відносин, у змінах, що відбулись у світовому господарстві в другій половині ХХ ст.;

в) розвитку регіональної економічної інтеграції, у змінах, що відбулись у світовому господарстві в другій половині ХХ ст.;

г) розвитку міжнародної економічної інтеграції, у соціально-політичних змінах, що відбулися у світі;

д) розвитку міжнародної економічної інтеграції та глобалізації, у соціально-політичних змінах, що відбулися у світі.

37. Головним інструментом реалізації Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом для забезпечення нормального функціонування Зони вільної торгівлі є:

а) гармонізація законодавства України з правом Європейського Союзу;

б) глобалізація законодавства України з правом Європейського Союзу;

в) інтеграція законодавства України з правом Європейського Союзу;

г) адаптація законодавства України з правом Європейського Союзу;

д) легалізація законодавства України з правом Європейського Союзу.

38. Положення Угоди про асоціацію між Україною та Європейським

Союзом щодо політичного та економічного співтовариства сторін, за винятком положень про створення зони вільної торгівлі набрала чинності:

- а) 17 листопада 2012 року;
- б) 16 жовтня 2013 року;
- в) 1 листопада 2014 року;
- г) 17 липня 2014 року;
- д) 20 вересня 2014 року.

39. До новації Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом відноситься:

- а) положення про прозорість;
- б) положення про відкритість;
- в) положення про гласність;
- г) положення про прогнозованість;
- д) положення про результативність.

40. Лібералізація торгівлі у межах зони вільної торгівлі повинна відбуватись насамперед через:

- а) ведення митних зборів та окремих нарахувань;
- б) скасування митних зборів та інших нарахувань;
- в) скасування податку на додану вартість та акцизного збору;
- г) скасування митних зборів та податку на додану вартість;
- д) скасування митних зборів.

41. Відповідальність за організацію роботи та виконання заходів плану імплементації права Європейського Союзу у сфері інтелектуальної власності покладено на:

- а) Міністерство економічного розвитку і торгівлі України та Державну службу інтелектуальної власності;
- б) Міністерство закордонних справ України та Державну службу інтелектуальної власності;
- в) Міністерство фінансів України та Державну службу інтелектуальної власності;
- г) Державну службу інтелектуальної власності України;
- д) Міністерство економічного розвитку і торгівлі України.

42. Відповідно до Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, уповноваженим органом у сфері державних закупівель виступає:

- а) Міністерство фінансів України;
- б) Міністерство економічного розвитку і торгівлі України;
- в) Державне казначейство України;
- г) Рахункова палата України;
- д) Державна фінансова інспекція України.

43. Внаслідок реформи 2014 р. до директиви Європейського Союзу про державні закупівлі внесено більше положень щодо регулювання:

- а) паперових закупівель;
- б) електронних закупівель;
- в) паперових і електронних закупівель;
- г) спрощеного механізму закупівель;
- д) публічних коштів.

44. Імплементований у корпоративне управління певний тип соціальних зобов'язань, здебільшого добровільний, перед працівниками, партнерами, державою, інститутами громадянського суспільства і суспільством загалом – це:

- а) соціальна відповідальність;
- б) ефективна соціальна відповідальність;
- в) конкурентоспроможна соціальна відповідальність;
- г) організаційна соціальна відповідальність;
- д) корпоративна соціальна відповідальність.

45. Відповідно до Угоди про асоціацію, у контексті зайнятості і покращання умов зайнятості для забезпечення мобільності працівників, Сторони повинні погодити необхідність дотримання таких норм:

- а) національного законодавства держав-членів Європейського Союзу, односторонніх міжнародних договорів між Україною та Європейським Союзом із цих питань;
- б) національного законодавства держав-членів Європейського Союзу, права Європейського Союзу, двосторонніх регіональних договорів між Україною та Європейським Союзом із цих питань;
- в) національного законодавства держав-членів Європейського Союзу, права Європейського Союзу, двосторонніх міжнародних договорів між Україною та Європейським Союзом із цих питань;
- г) національного законодавства держав-членів НАТО, права держав-членів НАТО, двосторонніх міжнародних договорів між Україною та країнами-членами НАТО із цих питань;
- д) національного законодавства держав-членів Європейського Союзу, двосторонніх міжнародних договорів між Україною та Європейським Союзом із цих питань, з метою їхнього збереження, покращення.

46. У процесі імплементації норм Угоди про асоціацію, зокрема у тій частині зобов'язань, що стосуються приведення у відповідність національного законодавства України до правових стандартів ЄС, визначною стає роль:

- а) Європейського комісії;
- б) Європейського парламенту;
- в) Ради Європейського Союзу;

- г) Суду Європейського Союзу;
- д) Інституту міжнародного права.

47. Автономна територіальна організація політичної влади, що заснована суверенними державами з метою досягнення загальнозначущих цілей, наділена з цією метою широкою компетенцією, включаючи право приймати загальнообов'язкові рішення кваліфікованою більшістю голосів держав-членів, і спирається на власне право, яке визнається верховним відносно національного права – це:

- а) наднаціональна організація влади;
- б) глобальна організація влади;
- в) міжнародна організація влади;
- г) національна організація влади;
- д) регіональна організація влади.

48. З метою забезпечення доступу до правосуддя та ефективного судового захисту, відповідно до європейських стандартів, визначено одне із ключових завдань Програми діяльності Кабінету Міністрів України, яке включає:

- а) реформування органів внутрішніх справ;
- б) зміцнення місцевого та регіонального самоврядування;
- в) удосконалення законодавства у сфері подолання корупції;
- г) реформування судової системи;
- д) реформування інформаційної сфери.

49. 19 вересня 2014 р. підписано Угоду між Кабінетом Міністрів України, Урядом Литовської Республіки та Урядом Республіки Польща щодо створення:

- а) спільного економічного простору;
- б) спільної внутрішньої політики та політики безпеки;
- в) спільної зовнішньої політики та політики безпеки;
- г) зони вільної торгівлі;
- д) спільної військової частини.

50. Відповідно до Закону України «Про запобігання корупції», передбачено утворення окремого незалежного превентивного антикорупційного органу – це:

- а) Національного антикорупційного бюро України;
- б) Національного агентства з питань запобігання корупції;
- в) Національної ради з питань антикорупційної політики;
- г) Національного комітету з питань запобігання корупції;
- д) Національного департаменту щодо питань подолання корупції.

51. Головною метою Європейського Союзу є :

а) сприяння проведенню збалансованої і довгострокової соціальної та економічної політики, зокрема шляхом створення простору без внутрішніх кордонів;

- б) збереження ідентичності країн;
- в) вільна торгівля з країнами Азії;
- г) вільне пересування без кордонів у всьому світі;
- д) збереження єдиної валюти в усіх країнах, які є членами Союзу.

52. Вплив сучасних євроінтеграційних процесів на систему державного управління України виявляється у:

- а) запровадженні законодавства, яке ґрунтується на основних принципах Європейського Союзу;
- б) модернізації економіки;
- в) боротьбі з корупцією;
- г) інтересі Європейського Союзу до країн Східної Європи;
- д) інтенсивності розвитку діалогу України та Європейським Союзом.

53. Органи державного управління, перед якими не стоїть завдання розвитку партнерства та співробітництва між Україною та Європейськими Співтовариствами:

- а) Верховна Рада України;
- б) Міністерство юстиції;
- в) Кабінет Міністрів України;
- г) Міністерство закордонних справ;
- д) Міністерство освіти та науки України.

54. Указом Президента України № 615 затверджено Стратегію інтеграції України до Європейського Союзу:

- а) 20 червня 1998 року;
- б) 11 червня 1998 року;
- в) 15 травня 1999 року;
- г) 18 квітня 1997 року;
- д) 10 липня 2000 року.

55. У 2003 році Україні було надано статус:

- а) «країни-партнера ЄС»;
- б) «країни-сусіда ЄС»;
- в) «країни-члена ЄС»;
- г) «країни-співробітника ЄС»;
- д) «країни-учасника ЄС».

56. Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом має:

- а) п'ять розділів;
- б) десять розділів;

- в) дев'ять розділів;
- г) сім розділів;
- д) двадцять розділів.

57. *Строк дії Угоди про асоціацію між Європейським Союзом і Україною:*

- а) п'ять років;
- б) десять років;
- в) п'ятнадцять років;
- г) двадцять років;
- д) необмежений.

58. *Розділ Угоди про асоціацію між Європейським Союзом і Україною, що охоплює зовнішню політику та політику безпеки:*

- а) перший;
- б) другий;
- в) третій;
- г) четвертий;
- д) п'ятий.

59. *Назва щорічної офіційної зустрічі представників України та Європейського Союзу:*

- а) міжнародна конференція;
- б) міжнародний симпозіум;
- в) саміт;
- г) комюніке;
- д) форум.

60. *Моніторинг за виконанням Загальнодержавної програми адаптації законодавства України здійснює:*

- а) Президент України;
- б) Кабінет Міністрів України;
- в) Координаційна рада з адаптації законодавства до законодавства ЄС;
- г) Міністерство юстиції України разом із Комітетом Верховної Ради України з питань Європейської інтеграції;
- д) Конституційний суд України.

61. *Центральний орган виконавчої влади, покликаний формувати та реалізувати державну політику у відповідних сферах суспільного життя (секторах державного управління) – це:*

- а) міністерство;
- б) державне відомство;
- в) державний комітет;
- г) державна служба;

д) уряд.

62. Європейська інтеграція України – це:

а) це складова частина інтеграції України у світовий політичний, економічний та правовий простір, яка передбачає її чітко визначену проєвропейську позицію;

б) організаційна юридично закріплена форма транскордонного регіонального співробітництва між територіальними громадами та/або органами державної влади прикордонних регіонів кількох держав зі спільним кордоном;

в) об'єктивний процес розвитку глибоких, стійких взаємозв'язків та поділу праці між національними господарствами, створення міжнародних господарських комплексів у межах держави;

г) взаємовідносини країни Європи;

д) організаційна діяльність Європейського союзу.

63. До характерних умов, які беруться до уваги під час європейської інтеграції належать:

а) соціальні, культурні умови;

б) економічні, політичні, ідеологічні умови;

в) економічні, культурні і соціальні умови;

г) національні, культурні, політичні умови;

д) політичні, економічні, соціальні умови.

64. Під політичною умовою європейської інтеграції розуміють:

а) можливість взаємодоповнюючого економічного і науково-технічного розвитку, зрощування національних економік з метою подолання суперечностей між інтернаціоналізацією господарського життя та обмеженими можливостями внутрішніх ринків тощо;

б) наявність спільних духовних цінностей, сумісність соціальних і політичних ідеалів; традиційна взаємодія, взаємоповага, традиційне прагнення до єдності (насиллям або добровільне) тощо;

в) спільність інтересів з головних питань міжнародного життя, співробітництво у воєнно-політичних союзах, врегулювання територіальних суперечок;

г) організація діяльності національної безпеки;

д) наявність спільних інтересів з питань діяльності ЄС.

65. Правова інтеграція – це:

а) об'єднання національних правових систем (у межах міждержавних) у єдиний геоправовий простір, що забезпечує розвиток політичної, соціальної, підприємницької, культурної тощо активності населення та сприятиме поступовому зростанню добробуту громадян, піднесенню його до рівня, що склався у державах-членах ЄС;

б) лібералізація і синхронізоване відкриття ринків ЄС, взаємне збалансування торгівлі, сприяння інвестиціям з ЄС;

в) систематичне поглиблення політичного діалогу і поліпшення загальної атмосфери стосунків з ЄС, що сприятиме політичній стабільності в країні, забезпечення мирного розвитку та плідної співпраці всіх європейських держав, сприяння зміцненню демократичних засад;

г) спільність інтересів з головних питань міжнародного життя, співробітництво у воєнно-політичних союзах, врегулювання територіальних суперечок;

д) модернізацію економіки та залучення іноземних інвестицій і новітніх технологій.

66. Для України європейська інтеграція в економічній сфері має забезпечити стратегічну мету, а саме:

а) приведення у відповідність до європейських стандартів правову систему України;

б) усвідомлення основних параметрів, призначення і можливостей права відповідно до необхідності проведення правової політики перехідного періоду, що характеризується нестабільністю, мінливістю і суперечливістю;

в) входження національних правових систем до міждержавної та остаточна правова адаптація у межах єдиного правового простору;

г) модернізацію економіки та залучення іноземних інвестицій і новітніх технологій;

д) правове забезпечення демократизації суспільного життя, здійснюваних реформ, стабільності і правопорядку в країні.

67. Євроінтеграційна політика України – це:

а) це комплексна діяльність держави в різних сферах суспільного життя, що має на меті створення законодавчих, економічних, політичних, соціальних та міжнародних передумов для проведення інтеграції України до ЄС шляхом приведення її у відповідність із стандартами Європейського Союзу;

б) складова частина інтеграції України у світовий політичний, економічний та правовий простір, яка передбачає її євразійську спрямованість;

в) об'єднання національних правових систем (у межах міждержавних) у єдиний геоправовий простір, що забезпечує розвиток політичної, соціальної, підприємницької, культурної тощо активності населення та сприятиме поступовому зростанню добробуту громадян, піднесенню його до рівня, що склався у державах-членах ЄС;

г) процес спрямований на наближення різних сферах суспільного життя, зокрема, політичної, правової, економічної, соціальної до європейських принципів, стандартів та цінностей, з метою підвищення якості життя та добробуту населення України;

д) правове забезпечення демократизації суспільного життя, здійснюваних реформ, стабільності і правопорядку в країні.

68. Головною метою євроінтеграційної політики є:

- а) визнання прав людини найвищою цінністю, формування основ соціальної, правової державності й громадянського суспільства;
- б) комплексна діяльність держави щодо визначення шляхів інтеграції України до ЄС;
- в) стабільності демократичної політичної системи, усунення перешкод на шляху України до ЄС;
- г) поглиблення культури демократії, поваги до прав людини;
- д) зміцнення національної безпеки і безпеки громадян.

69. До суб'єктів реалізації євроінтеграційної політики відносять:

- а) органи державної влади України;
- б) громадян України;
- в) громадян України, іноземців та осіб без громадянства;
- г) громадян України та органи державної влади;
- д) інституції Європейського Союзу.

70. До повноважень Верховної Ради України щодо забезпечення процесу інтеграції України до ЄС належить:

- а) визначання засад внутрішньої і зовнішньої політики, затвердження Державного бюджету, приймає закони, ратифікує міжнародні договори, здійснює демократичний контроль, надає політичну підтримку;
- б) реалізація зовнішньої політики України, приймає закони, ратифікує міжнародні договори, здійснює демократичний контроль, надає політичну підтримку;
- в) виконання міжнародних договорів, приймає закони, здійснює демократичний контроль, надає політичну підтримку;
- г) укладення міжнародних договорів та забезпечення їх реалізації, приймає закони, здійснює демократичний контроль, надає політичну підтримку;
- д) забезпечення здійснення внутрішньої і зовнішньої політики держави, приймає закони, ратифікує міжнародні договори, здійснює демократичний контроль, надає політичну підтримку.

71. До повноважень Кабінету Міністрів України щодо забезпечення процесу інтеграції України до ЄС належить:

- а) ратифікація міжнародних договорів, забезпечує здійснення внутрішньої і зовнішньої політики держави, здійснення демократичного контролю;
- б) здійснення внутрішньої і зовнішньої політики держави, організовує та забезпечує провадження зовнішньоекономічної діяльності, забезпечує

виконання міжнародних договорів;

в) визначення пріоритетів внутрішньої і зовнішньої політики, ратифікація міжнародних договорів;

г) здійснення демократичного контролю, забезпечує здійснення внутрішньої і зовнішньої політики держави;

д) надання політичної підтримки інтеграційному процесу, ратифікація міжнародних договорів, забезпечує здійснення внутрішньої і зовнішньої політики держави.

72. Міністерство закордонних справ бере участь у:

а) формуванні та забезпеченні реалізації державної політики з питань економічного та соціального співробітництва України з ЄС, а також залучення міжнародної технічної допомоги;

б) адаптації законодавства України до законодавства ЄС;

в) здійсненні заходів щодо виконання програм, що впроваджуються в Україні із застосуванням секторальної бюджетної підтримки ЄС;

г) у формуванні та реалізації державної політики, спрямованої на інтеграцію України в європейський політичний, економічний і правовий простір, з метою набуття членства в ЄС;

д) узагальненні інформації органів виконавчої влади про інформування громадськості з питань європейської інтеграції України.

73. Міністерство економічного розвитку і торгівлі України відповідає за:

а) формування та забезпечення реалізації державної політики з питань економічного та соціального співробітництва України з ЄС, а також залучення міжнародної технічної допомоги;

б) формування та реалізації державної політики, спрямованої на інтеграцію України в європейський політичний, економічний і правовий простір, з метою набуття членства в ЄС;

в) підготовку пропозиції щодо адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу з питань функціонування сфер телекомунікацій;

г) здійснення заходів щодо виконання програм, що впроваджуються в Україні із застосуванням секторальної бюджетної підтримки ЄС;

д) узагальнення інформації органів виконавчої влади про інформування громадськості з питань європейської інтеграції України.

74. До координаційних органів з окремих питань європейської інтеграції належить:

а) Координаційний центр з виконання плану дій щодо лібералізації ЄС візового режиму для України;

б) Координаційна рада з питань організації діяльності України;

в) Державний комітет телебачення і радіомовлення України;

- г) Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації України;
- д) Національне агентство України з питань державної служби.

75. *Позиція України щодо європейської інтеграції вперше на законодавчому рівні була закріплена у:*

- а) 1992 році;
- б) 1993 році;
- в) 1994 році;
- г) 1995 році;
- д) 1996 році.

76. *Позиція України щодо європейської інтеграції вперше була закріплена нормативно-правовим актом:*

- а) Угодою про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами;
- б) Конституцією України;
- в) постановою Верховної Ради України «Про основні напрями зовнішньої політики України»;
- г) Актом проголошення незалежності України;
- д) Угодою про асоціацію України з ЄС.

77. *Орган, який утворено для ведення діалогу між депутатами Верховної Ради України та членами Європейського парламенту:*

- а) Комітет з парламентського співробітництва;
- б) Рада з питань співробітництва між Україною та ЄС;
- в) Комітет з питань співробітництва;
- г) Міжвідомча координаційна рада;
- д) Координаційна рада з питань організації діяльності України.

78. *До фундаментальних механізмів реалізації євроінтеграційної політики належить:*

- а) політичний, правовий, інституційно-організаційний, економічний, інформаційний;
- б) політичний, соціальний, культурний, економічний;
- в) інформаційний, політичний, економічний;
- г) правовий, ідеологічний, політичний;
- д) політичний, економічний.

79. *Під політичним механізмом реалізації євроінтеграційної політики розуміють:*

- а) забезпечення організації реалізації євроінтеграційної політики державними інституціями;
- б) фінансове забезпечення реалізації євроінтеграційної політики;
- в) нормативно-правове забезпечення реалізації євроінтеграційної

політики;

г) забезпечення принципів відкритості та прозорості під час реалізації євроінтеграційної політики;

д) формування євроінтеграційної політики.

80. Під інституційно-організаційним механізмом реалізації євроінтеграційної політики розуміють:

а) забезпечення організації реалізації євроінтеграційної політики державними інституціями;

б) фінансове забезпечення реалізації євроінтеграційної політики;

в) нормативно-правове забезпечення реалізації євроінтеграційної політики;

г) забезпечення відкритості та прозорості під час реалізації євроінтеграційної політики;

д) формування євроінтеграційної політики.

81. До першого етапу реалізації євроінтеграційної політики України належить:

а) проведення публічного обговорення документів у сфері європейської інтеграції та змісту реформ;

б) вдосконалити інституційно-організаційну структуру управління та координації євроінтеграційної політики України;

в) забезпечити у державному бюджеті пріоритетного фінансування заходів у сфері європейської інтеграції;

г) залучати інститути громадянського суспільства до оцінки та моніторингу стану виконання договірно-правових зобов'язань, прийнятих Україною перед ЄС та проведення євроінтеграційної політики;

д) Запровадити концептуальні засади реформування ключових елементів системи державного управління.

82. Поняття терміну «єврорегіон» відображено у визначенні:

а) організаційна юридично закріплена форма транскордонного регіонального співробітництва між адміністративно-територіальними громадами прикордонних регіонів суміжних країн, що мають спільні кордони;

б) об'єктивний процес розвитку глибоких, стійких взаємозв'язків та поділу праці між національними господарствами, створення міжнародних господарських комплексів у межах держави;

в) організаційна діяльність Європейського Союзу;

г) складова частина інтеграції України у світовий політичний, економічний та правовий простір, яка передбачає її чітко визначену проєвропейську позицію;

д) територія Європейського Союзу.

83. Першим єврорегіоном на території України став:

- а) Єврорегіон Буг;
- б) Карпатський;
- в) Верхній Прут;
- г) Дніпро;
- д) Єврорегіон Донбас.

84. Міжнародну Асоціацію «Карпатський Єврорегіон» створено:

- а) 14 лютого 1993 року;
- б) 14 січня 1993 року;
- в) 14 лютого 1994 року;
- г) 14 січня 1994 року;
- д) 14 січня 1995 року.

85. До складу Ради Карпатського Єврорегіону входять:

- а) 5 осіб;
- б) 10 осіб;
- в) 15 осіб;
- г) 20 осіб;
- д) 25 осіб.

86. Статутними органами Єврорегіону «Буг» є:

- а) Рада Єврорегіону, Президія Ради Секретаріат, Ревізійна комісія;
- б) Рада Єврорегіону, національні представництва та робочі комісії;
- в) Рада Єврорегіону, Президія Ради Секретаріат;
- г) Президія Ради Секретаріат національні представництва та робочі комісії;
- д) Президія Ради Секретаріат, Ревізійна комісія.

87. Документи про формування та діяльність єврорегіону «Нижній Дунай» були підписані 14 серпня 1998 року в місті:

- а) м. Дебрецені (Угорщина);
- б) Одесі (Україна);
- в) Галаці (Румунія);
- г) Перемишлі (Польща);
- д) Кагулі (Молдова).

88. Вищий орган управління єврорегіону «Нижній Дунай» є:

- а) Рада єврорегіону;
- б) голова єврорегіону;
- в) віце-голова;
- г) координаційний центр;
- д) Президія Ради Секретаріат.

89. Єврорегіон «Чорне море» створений в:

- а) 2002 році;
- б) 2003 році;
- в) 2005 році;
- г) 2006 році;
- д) 2008 році.

90. Єврорегіон «Слобожанщина» створений у:

- а) 2002 році;
- б) 2003 році;
- в) 2005 році;
- г) 2006 році;
- д) 2008 році.

91. Єврорегіон «Слобожанщина» створений з метою:

- а) реалізації соціально-економічних функцій пограниччя, усунення бар'єрів для контактів населення, залучення інвестицій для стабілізації економіки;
- б) організації та координації спільної діяльності, сприяння економічному, науковому, екологічному, освітньому співробітництву;
- в) всебічного економічного розвитку, комунікації, транспорту;
- г) розвитку транскордонної торгівлі на місцевому рівні та збільшення транзитної торговельної діяльності;
- д) досягнення гармонічного, збалансованого розвитку економічної діяльності в регіоні, рішення низки проблем в сфері охорони навколишнього середовища.

92. Закон України «Про транскордонне співробітництво» прийнято:

- а) 24 червня 2002 року;
- б) 24 червня 2003 року;
- в) 24 червня 2004 року;
- г) 24 червня 2006 року;
- д) 24 червня 2006 року.

93. До головних ознак, які характеризують єврорегіон відносять:

- а) географічну, політичну, адміністративну, функціональну;
- б) політичну, економічну, територіальну;
- в) політичну, економічну, соціальну;
- г) адміністративну, економічну, політичну, соціальну;
- д) географічну, політичну.

94. Єврорегіон «Верхній Прут» створений з метою:

- а) гармонізації взаємодії сторін для реалізації основних соціально-економічних функцій прикордоння, усунення зайвих бар'єрів для контакту населення;
- б) організації та координації спільної діяльності, сприяння

економічному, науковому, екологічному, освітньому співробітництву;

в) всебічного економічного розвитку, комунікації, транспорту;

г) розбудова нових механізмів міждержавного співробітництва та безпечний сталий розвиток регіону в рамках інтеграції до сучасного загальноєвропейського процесу;

д) досягнення гармонічного, збалансованого розвитку економічної діяльності в регіоні, рішення низки проблем в сфері охорони навколишнього середовища.

95. Розвиток транскордонної співпраці має сприяє розв'язанню проблем:

а) прикордонних територій;

б) соціальних;

в) культурних;

г) політичних;

д) екологічних.

96. Поняттю «інтеграція» відповідає наступне визначення:

а) процес, результатом якого є досягнення єдності й цілісності, узгодженості всередині системи;

б) процес, який охоплює лише економічну сферу громадського життя;

в) процес, що відбувається на регіональному рівні;

г) процес, що характеризується розподілом на частини цілісної структури та порушенням єдності системи;

д) роз'єднання системи, що сформувалась.

97. Міжвідомчу координацію євроінтеграційного процесу у сфері зовнішньої політики та безпеки здійснює:

а) Міністерство фінансів;

б) Міністерство юстиції;

в) Міністерство закордонних справ України;

г) Міністерство економіки;

д) Міністерство внутрішніх справ.

98. Одним із основних завданням Міністерства фінансів при здійсненні державної політики щодо Європейської інтеграції є:

а) інформування громадськості про економічні та фінансові цілі держави;

б) забезпечення ефективного використання бюджетних коштів;

в) здійснення разом з іншими органами виконавчої влади аналізу сучасної економічної та фінансової ситуації в Україні;

г) вирішення питання зовнішніх запозичень і обслуговування зовнішнього боргу;

д) збір податків на реалізацію євро інтеграційної стратегії.

99. Орган влади, що сприяє євроінтеграційному процесу у сфері економічного та соціального співробітництва

- а) Міністерство економічного розвитку і торгівлі України;
- б) Міністерство економіки та з питань європейської інтеграції України;
- в) Міністерство соціальної політики України;
- г) Міністерство фінансів;
- д) Міністерство внутрішніх справ.

100. Адаптація законодавства України до законодавства Європейського Союзу передбачає:

- а) приведення чинних правових актів у відповідність до стандартів і вимог за якими розробляються і приймаються правові акти у ЄС;
- б) приведення змісту всіх законів України до змісту законодавства ЄС;
- в) апроксимацію чинних правових норм в основних галузях права;
- г) зближення із сучасною Європейською системою права;
- д) скасування чинного законодавства України та ратифікація законодавства ЄС.

101. Орган (органи), що здійснює (здійснюють) виконання та реалізацію рішень на рівні Європейського Союзу:

- а) громадяни, зацікавлені групи, експерти;
- б) Комісія;
- в) національні та місцеві органи влади;
- г) Парламент і Рада Міністрів;
- д) уряди держав-членів.

102. Керівництво Стратегією інтеграції України до Європейського Союзу здійснює:

- а) місцеве самоврядування;
- б) Кабінет Міністрів України;
- в) Президент України;
- г) Верховна Рада України;
- д) Міністерство економіки та з питань європейської інтеграції України.

103. До факторів стримування інтеграції України до Європейського Союзу відносяться:

- а) підвищення конкурентоспроможності національного товаровиробника, залучення західних інвестицій;
- б) невідповідність розвитку демократичних інституцій і стану громадянського суспільства європейським стандартам;
- в) демократизація суспільних відносин;
- г) удосконалення механізму захисту прав людини;
- д) несприятливі політичні умови.

104. Пріоритетним напрямом діяльності органів державної влади України з метою реалізації євроінтеграції є:

- а) поглиблення екологічної співпраці;
- б) недосконалість нормативно-правової бази, нерозвиненість базових інституцій економіки, несприятливий інвестиційний клімат, високий рівень корупції;
- в) низький рівень економічного розвитку, повільні темпи реформ, низький рівень ВВП;
- г) активізація участі України в європейських регіональних ініціативах;
- д) проведення інформаційно-просвітницької програми щодо євроінтеграції.

105. Орган державної влади, що забезпечує реалізацію Стратегії інтеграції України до Європейського Союзу:

- а) Верховна Рада України;
- б) Кабінет Міністрів України;
- в) Конституційний Суд України;
- г) державні адміністрації;
- д) Президент України.

106. Виконавчий орган, спеціально уповноважений адаптувати законодавство України до законодавства Європейського Союзу:

- а) Кабінет Міністрів України;
- б) Міністерство юстиції;
- в) Верховна Рада України;
- г) Міністерство фінансів;
- д) Міністерство внутрішніх справ.

107. До історичних передумов європейської інтеграції відносять:

- а) відсутність ефективних механізмів публічності інтеграційної політики;
- б) сподівання на економічний розвиток та добробут;
- в) потреба миру та безпеки;
- г) потреба взаємного порозуміння між країнами в екологічній сфері;
- д) посилення культурної співпраці.

108. Економічна інтеграція – це:

- а) це об'єднання національних правових систем (у межах міждержавних) у єдиний геоправовий простір, що забезпечує розвиток політичної, соціальної, підприємницької, культурної тощо активності населення та сприятиме поступовому зростанню добробуту громадян, піднесенню його до рівня, що склався у державах-членах ЄС;
- б) це систематичне поглиблення політичного діалогу і поліпшення

загальної атмосфери стосунків з ЄС, що сприятиме політичній стабільності в країні та забезпеченню мирного розвитку, співпраці всіх європейських держав, зміцненню демократичних засад;

в) це лібералізація і синхронізоване відкриття ринків ЄС, взаємне збалансування торгівлі, сприяння інвестиціям з ЄС, запровадження спільного правового поля і єдиних стандартів у сфері конкуренції та державної підтримки виробників, що базується на координації, співставленні та відповідності прийняття рішень у сфері економіки;

г) це складова частина інтеграції України у світовий політичний, економічний та правовий простір, яка передбачає її чітко визначену проєвропейську позицію;

д) це процес роз'єднання об'єднаної економіко-правової системи.

109. Правова інтеграція – це:

а) об'єднання національних правових систем (у межах міждержавних) у єдиний геоправовий простір, що забезпечує розвиток політичної, соціальної, підприємницької, культурної активності населення та сприятиме поступовому зростанню добробуту громадян, піднесенню його до рівня, що склався у державах-членах ЄС;

б) це систематичне поглиблення політичного діалогу і поліпшення загальної атмосфери стосунків з ЄС, що сприятиме політичній стабільності в країні та забезпеченню мирного розвитку, співпраці всіх європейських держав, зміцненню демократичних засад;

в) лібералізація і синхронізоване відкриття ринків ЄС, взаємне збалансування торгівлі, сприяння інвестиціям з ЄС, запровадження спільного правового поля і єдиних стандартів у сфері конкуренції та державної підтримки виробників, що базується на координації, співставленні та відповідності прийняття рішень у сфері економіки;

г) складова частина інтеграції України у світовий політичний, економічний та правовий простір, яка передбачає її чітко визначену проєвропейську позицію;

д) процес роз'єднання об'єднаної економіко-правової системи.

110. Політична інтеграція – це:

а) це об'єднання національних правових систем (у межах міждержавних) у єдиний геоправовий простір, що забезпечує розвиток політичної, соціальної, підприємницької, культурної тощо активності населення та сприятиме поступовому зростанню добробуту громадян, піднесенню його до рівня, що склався у державах-членах ЄС;

б) це систематичне поглиблення політичного діалогу і поліпшення загальної атмосфери стосунків з ЄС, що сприятиме політичній стабільності в країні та забезпеченню мирного розвитку, співпраці всіх європейських держав, зміцненню демократичних засад;

в) це лібералізація і синхронізоване відкриття ринків ЄС, взаємне

збалансування торгівлі, сприяння інвестиціям з ЄС, запровадження спільного правового поля і єдиних стандартів у сфері конкуренції та державної підтримки виробників, що базується на координації, співставленні та відповідності прийняття рішень у сфері економіки;

г) це складова частина інтеграції України у світовий політичний, економічний та правовий простір, яка передбачає її чітко визначену проєвропейську позицію;

д) це процес роз'єднання об'єднаної економіко-правової системи.

Рекомендована література:

1. Авер'янов В. Європейські стандарти належного урядування та напрями їх запровадження у сфері виконавчої влади // *Вибори та демократія* / В. Авер'янов. — 2006. — № 3. — С. 43 – 50.
2. *Адміністративне право України* / [за ред. Ю.П. Битяка]. — Х.: Право, 2001. — 528 с.
3. Акімов О. Європейський вимір у державному управлінні та його вплив на персонал державної служби / О. Акімов // *Ефективність державного управління*. — 2009. — № 20. — С. 286-292.
4. *Актуальні проблеми державного управління* : Зб. наук. пр. Вип. 2(16) / Ред. : С. М. Серьогін; Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. Дніпропетр. регіон. ін-т держ. упр. — Д. — 2004. — 232 с.
5. *Актуальні проблеми реалізації плану дій Україна – ЄС* : зб. ст. за підсумками наук.-практ. конф. / Ред : В. М. Кривцова , Д. В. Ягунов; Одеський національний інститут державного управління Національна академія державного управління при Президентові України. Каф. європ. інтегр. — О. : Фенікс, — 2007. — 314 с.
6. Базавлук Н. Реалізація принципу децентралізації в публічному управлінні: організаційно-правові засади / Н. Базавлук, В. Баштанник // *Державне управління та місцеве самоврядування*. – 2016. – № 1 (28). – С. 18-24.
7. Баштанник В. Концептуалізація механізмів трансформації наддержавних інтеграційних процесів (на прикладі ЄС) / В. Баштанник // *Демократичне врядування*. — 2012. — Вип. 10. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.lvivacademy.com/visnik10/fail/Bashtannyk.pdf>;
8. Беззубко Л. Необхідність реформування державного управління на основі світового досвіду / Л. Беззубко, К. Колеснікова // *Актуальні проблеми Європейської інтеграції та Євроатлантичного співробітництва України* : матеріали 13 регіональної науково-практичної конференції , 19 травня 2016 р., Дніпропетровськ. — Дніпропетровськ : ДРІДУ НАДУ, 2016. — С. 138-139.
9. Безручко М. Проходження публічної служби в Україні та странах ЄС: теоретико-правовий аспект / М. Безручко // *Актуальні проблеми Європейської інтеграції та Євроатлантичного співробітництва України* : матеріали 13 регіональної науково-практичної конференції , 19 травня 2016

- р., Дніпропетровськ. — Дніпропетровськ : ДРІДУ НАДУ, 2016. — С. 140-142.
10. Бондаренко В. Державне управління процесами європейської та євроатлантичної інтеграції України: основні підходи дослідження проблеми / В. Бондаренко // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/geopolityka/2009_1/PDF/Bondarenko.pdf;
  11. Ботвінов Р. Спеціалізована державна служба: ідентифікація поняття / Р. Ботвінов // Державне управління та місцеве самоврядування. — 2016. — № 2 (29). — С. 130-136.
  12. Бутенко І.І. Управління інтеграційними процесами / І.І. Бутенко // Актуальні проблеми державного управління, педагогіки та психології : зб. наук. праць. — 2010. — № 2(3). — С. 60-64.
  13. Вітер Д. Ю. Теоретико-методологічні підходи до розуміння інтеграційних процесів / Д. Ю. Вітер // Геополітика України: історія і сучасність. — 2009. — № 1. — С. 164-179.
  14. Власенко С. Г. Інституціоналізація демократії як умова розвитку національної системи державного управління: дис. канд. наук з держ. упр. : 22.00.01 / Власенко Сергій Геннадійович. — Л., 2016. — 222 с.
  15. Возна В. Діяльність органів місцевого самоврядування у сфері господарювання : удосконалення законодавчого забезпечення / В. Возна// Вісник Національної академії правових наук України. — 2015. — № 2(81). — С. 121 – 130.
  16. Войтик О. Є. Удосконалення державного управління регіональним розвитком в Україні (теоретичний аспект): дис. канд. наук з держ. упр. 22.00.01 / Войтик Олександра Євгенівна. — Л., 2016. — 201 с.
  17. Войтович Р. Особливості діяльності державних службовців в умовах глобалізації // Вісник державної служби / Р. Войтович. — № 3. — 2006. — С. 20 – 24.
  18. Гаращук І., Реформування організації та функціонування місцевого самоврядування в країнах Балтії / І. Гаращук, О. Петришин // Вісник Національної Академії Правових Наук України. — 2015. — № 2(81). — С. 55 – 63.
  19. Гарбаріна В. Ю. Механізми державного управління формуванням та реалізацією політики державно-приватного партнерства в Україні: дис. канд. наук. з держ. упр. : 25.00.02 / Гарбарініна Віта Юріївна. — Л., 2016. — 234 с.
  20. Гетьман Є. Консолідація як форма систематизації законодавства України / Є. Гетьман // Вісник Національної Академії Наук України. — 2015. — № 3. — С.21 –28.
  21. Гетьман І. Можливості інструментальної герменевтики у вирішенні актуальних задач юридичної науки (на прикладі історичних аналогій) / І. Гетьман // Вісник Національної академії правових наук України. — 2015. — № 1(80). — С. 62 – 71.
  22. Гончаренко В. Конституційнебудівництво в Україні за часів нової еко-

- номічної політики (1921 – 1929) / В. Гончаренко // Вісник Національної академії правових наук України. — 2015. — № 2(81). — С. 17 – 26.
23. Грицяк І.А. Європейське управління : теоретико — методологічні засади / І. А. Грицяк. — К. : К.І.С. — 2006. — 396 с.
  24. Грицяк І.А. Розвиток європейського управління в контексті впливу на державне управління в Україні // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua/Artikles/Nadupu/2005-2>
  25. Дакал А. Публічне управління у сфері захисту прав дітей в країнах ЄС: досвід для України / А. Дакал // Актуальні проблеми Європейської інтеграції та Євроатлантичного співробітництва України : матеріали 13 регіональної науково-практичної конференції , 19 травня 2016 р., Дніпропетровськ. — Дніпропетровськ : ДРІДУ НАДУ, 2016. — С. 156-158.
  26. Декларація прав національностей України від 1 листопада 1991 року // Відомості Верховної Ради України. — 1991. — № 53. — Ст. 799.
  27. Декларація про державний суверенітет України від 16 липня 1990 року // Відомості Верховної Ради УРСР. — 1990. — № 31. — Ст. 429.
  28. Державне управління в умовах європейської та євроатлантичної інтеграції України : історія, теорія, методологія (Моніторинг наукових досліджень і розробок) : навчальний посібник. — Ужгород : Ліра, — 2007. — 343 с.
  29. Державне управління в умовах інтеграції України в Європейський Союз : Матеріали науково – практична конференція за міжнародною участю (29 травня 2002 р., м. Київ). Т. 2 / Ред. : В.І. Луговий; Укр. Акад. держ. упр. при Президентові України. — К. 2002. — 392 с.
  30. Державне управління, державна служба і місцеве самоврядування : монографія / Під ред. Мельник А. Ф., Оболенського О. Ю. та ін. — Хмельницький : «Поділля», — 1999. — 540 с.
  31. Державний службовець у відносинах між владою і суспільством : моногр. / С. М. Серьогін ; Нац. акад. держ. упр. при Президентові України, Дніпропетр. регіон. інститут державного управління — Д. — 2003. — 456 с.
  32. Етика державних службовців : моногр. / М. І. Рудакевич; Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. — К. — 2003. — 359 с.
  33. Ефективність державного управління : зб. наук. пр. Вип. 67 / Ред. : А. О. Чемерис; Л. регіон. інститут держ. упр. Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. — Л. — 2005. — 493 с.
  34. Ефективність державного управління в контексті глобалізації та євроінтеграції : матеріали наук.-практ. конф. за міжнар. участю, 29 трав. 2003 р., Київ. Т. 1 / Ред.: В. І. Луговий; В. М. Князев; Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. — К. — 2003. — 535 с.
  35. Євграфова Є. Внутрішнє та зовнішнє у праві: питання методології і теорії дослідження / Є. Євграфова // Вісник Національної Академії Наук України. — 2015. — №3. — С. 29 –39.
  36. Європейська інтеграція України: поточна ситуація, завдання та пріори-

- тети державної політики: мат. засідання «круглого столу» / за заг. ред. О.В. Снігир. — К. : НІСД, 2010. — 64 с.;
37. Європейська інтеграція та міжнародна співпраця : навч. посібник / авт. кол. : В. А. Мандрагеля, Ю. В. Мельник, О. І. Пошедін та ін. ; за заг. ред. В. А. Мандрагелі, Л. А. Шереметьєвої. — К. : НАДУ, 2016. — 288 с.
  38. Желюк Т. Л. Державна служба : навчальний посібник / Т. Л. Желюк. — К. : ВД «Професіонал», — 2005. — 576 с.
  39. Загайнова Л., Руденко О. Інтеграційні процеси України сучасні наукові розвідки / Л. Загайнова, О. Руденко // Геополітика України: історія і сучасність. — С. 148-163.
  40. Збірник наукових праць Української Академії державного управління при Президентові України. Вип. 2, ч. 3 / Ред. : В. І. Луговий. — К. — 2000. — 315 с.
  41. Зозуля В. Демократичне врядування в сучасній західноєвропейській філософії ХХ – ХХІ ст. / В. Зозуля. // Державне управління та місцеве самоврядування. — 2016. — № 1 (28). — С. 25-28.
  42. Иноземцев В., Кузнецова Е. Дилеммы европейской интеграции // [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://www.politnauka.org/library/mpimo/index.php>;
  43. Кириченко В. Суверенне право на війну – історичний дискурс / В. Кириченко // Вісник Національної академії правових наук України. — 2015. — № 1(80). — С. 53 – 61.
  44. Кізілов Ю. Правове регулювання проходження державної служби в Україні в умовах адміністративної реформи / Ю. Кізілов // Державне управління та місцеве самоврядування. — 2016. — № 2 (29). — С. 137-142.
  45. Конституція України від 28 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради України. — 1996. — № 30. — Ст. 141 (зі змінами внесеними Законом України «Про відновлення дії окремих положень Конституції України» від 21 лютого 2014 р. // Офіційний вісник України. — 2014. — № 19. — Ст. 583).
  46. Косінов С. Види контролю в демократичній державі / С. Косінов // Вісник Національної Академії Наук України. — 2015. — №3. — С. 40 – 47.
  47. Краснейчук А. Світовий досвід підготовки державних службовців: уроки для України / А. Краснейчук // Актуальні проблеми Європейської інтеграції та Євроатлантичного співробітництва України : матеріали 13 регіональної науково-практичної конференції , 19 травня 2016 р., Дніпропетровськ. — Дніпропетровськ : ДРІДУ НАДУ, 2016. — С. 171-173.
  48. Криштанович М. Ф. Модернізація механізмів державного управління в системі органів внутрішніх справ сучасної України: дис. д-ра наук з держ. упр. : 25.00.02 / Криштанович Мирослав Франкович. — Л., 2016. — 463 с.
  49. Лавренчук А. О. Децентралізація влади як напрямок реформи державного управління в контексті інтеграції України до Європейського Союзу

- / А. О. Лавренчук. // Державне управління в умовах інтеграції України в Європейський Союз : Матеріали науково – практичної конференції / За заг. ред В. І. Лугового, В.М.Князева. — К. : УАДУ, — 2002. — Т. 2. — С. 106 – 110.
50. Лавренчук А. О. Досвід регіональної політики ЄС в контексті інтеграційних процесів в Україні // Проблеми управління регіональним, економічним і соціальним розвитком : Зб. наук. пр. : Вісн. укр. держ. ун-ту водного господарства та природокористування. — Р., — 2003. — Вип. 1 (20). — С. 537 – 541.
  51. Лавренчук А. О. Європейська інтеграція в історико-політичному контексті суспільного руху : методичний посібник / А. О. Лавренчук. — Р. — 1999. — 61 с.
  52. Лавренчук А. О. Проведення конституційної реформи в Україні як умова виконання політичних стандартів Європейського Союзу та ставлення до неї жителів рівненщини // Ефективність державного управління в контексті глобалізації та євроінтеграції : Матеріали науково – практичної конференції / За заг. ред В. І. Лугового, В. М. Князева. — К. : Вид – во УАДУ, — 2003. — Т. 1. — С. 535 – 537.
  53. Лавренчук А. О. Регіональна євроінтеграція – стратегічна перспектива динамічного розвитку України // Ефективність державного управління : Зб. наук. пр. Л. регіон. Інституту державного управління НАДУ / За заг. ред. А.О.Чемериса — Л. : ЛРІДУ НАДУ, — 2003. — Вип. 4. — С. 236 – 272.
  54. Лавренчук А. О. Регіональний вимір інтеграційної політики : досвід ЄС та Україна / А. О. Лавренчук. // Упр. сучас. містом. — 2002. — № 3, 7 – 9 (7). — С. 40 – 46.
  55. Лавренчук А. О. Роль регіонів України в реалізації державного євроінтеграційного курсу / А. О. Лавренчук. // Вісн. УАДУ. — 2002. — № 3. — С. 216 – 224.
  56. Лавренчук А. О. Соціально – економічні пріоритети інтеграції України до ЄС / А. О. Лавренчук. // Упр. сучас. містом. — 2002. — № 4, 10 – 12 (8). — С. 128 – 135.
  57. Лавренчук А. О. Становлення та розвиток наднаціональних механізмів управління євроінтеграційними процесами (1952 – 2002) / А. О. Лавренчук. // Актуальні проблеми державного управління : Зб. наук. пр. / Редкол. : С. М. Серьогін (Голов. ред.) та ін. — Д. : ДРІДУ УАДУ, — 2003. — Вип. 1 (2). — С. 96 – 106.
  58. Лавренчук А. О. Транскордонне співробітництво в Україні : сучасний стан і перспективи розвитку на рівненщині / А. О. Лавренчук. // Соціально – економічна ефективність державного управління: теорія, методологія та практика : матеріали щорічної науково – практичної конференції / За заг. ред. А.О.Чемериса — Л. : ЛРІДУ УАДУ, — 2003. — Ч. 1. — С. 230 – 239.
  59. Лавренчук А. О. Шляхи оптимізації регіональної євроінтеграції України

- / А. О. Лавренчук. // Вісник УАДУ. — 2003. — № 1. — С. 277 – 285.
60. Лахижа М. До стандартів Європейського Союзу : іноземний досвід впровадження системи управління якістю в роботу органів влади / М. Лахижа. // Вісник державної служби. — № 3. — 2006. — С. 40 – 47.
  61. Летнячин Л. Актуальні проблеми застосування законодавства України про військові адміністративні правопорушення : конституційно-правовий аспект / Л. Летнячин, О. Ченикаєв // Вісник Національної Академії Правових Наук України. — 2015. — № 2(81). — С. 64 – 72.
  62. Лозовицький О. С. Глобалізація і держава: світовий інтеграційний процес чи регіональний перерозподіл? / О. С. Лозовицький // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.academy.gov.ua/ej/ej15/txts/12LOSGRP.pdf>;
  63. Лук'янов Д. Правова система як предмет порівняльно-правових досліджень : характеристика за теорією систем / Д. Лук'янов // Вісник Національної Академії Правових Наук України. — 2015. — № 2(81). — С. 27 – 35.
  64. Марченко О. Склад суду в адміністративному судочинстві / О. Марченко // Вісник Національної Академії Наук України. — 2015. — №3. — С.79 – 87.
  65. Мерник А. Правові аспекти діяльності державних реєстрів відділу державної реєстрації речових прав на нерухоме майно в контексті проведення адміністративної реформи в Україні / А. Мерник // Вісник Національної Академії Наук України. — 2015. — №3. — С.88 – 96.
  66. Мукомела І. Інформаційне суспільство та його ознаки : теоретично-правовий аспект / І. Мукомела // Вісник Національної академії правових наук України. — 2015. — № 2 (81). — С. 130 – 138.
  67. Муртіщева А. Загальна характеристика конституційних основ відповідальності уряду в країнах-членах ЄС / А. Муртіщева // Вісник Національної академії правових наук України. — 2015. — № 2(81). — С. 138 – 147.
  68. Настюк В. Політико-правові проблеми протидії корупційним явищам в Україні / В. Настюк, В. Белєвцева // Вісник Національної Академії Правових Наук України. — 2015. — № 2(81). — С. 45 – 54.
  69. Нижник Н. Секторальний правовий моніторинг у теорії законотворчості : постановка питання / Н. Нижник, О. Муза // Вісник Національної академії правових наук України. — 2015. — № 1(80). — С. 45 – 52.
  70. Новак А. Теоретичні основи дослідження протидії корупційним проявам у системі публічного управління / А. Новак // Державне управління та місцеве самоврядування. — 2016. — № 1 (28). — С. 29-36.
  71. Озірська С. М. Системи державної служби європейських країн : Велика Британія, Російська Федерація, Україна, Французька Республіка: Науково-аналітичне дослідження / С. М. Озірська, Ю. Д. Полянський. — К. : УАДУ при Президентіві України, 1999. — 168 с.
  72. Онищук І. Дослідження правового моніторингу : понятійно – категоріальний апарат / І. Онищук // Вісник Національної академії правових наук

- України. — 2015. — № 1(80). — С. 72 – 81.
73. Оніщенко Н. Співвідношення внутрішньодержавного і міжнародного права : наукові реалії сьогодення / Н. Оніщенко // Вісник Національної академії правових наук України. — 2015. — № 1(80). — С. 29 – 36.
  74. Онуфрієнко О. Підходи до класифікації моделей організації державної служби: порівняльний аналіз / О. Онуфрієнко // Державне управління та місцеве самоврядування. — 2016. — № 2 (29). — С. 155-160.
  75. Онуфрієнко О. Феномен циклічності у взаємодії громадянського суспільства та органів державного управління / О. Онуфрієнко // Державне управління та місцеве самоврядування. — 2016. — № 1 (28). — С. 37-46.
  76. Оржель О. Європейська інтеграція та європеїзація: тотожність та відмінність / Олена Оржель // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://archive.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Dums/2011_2/110oyetv.pdf;
  77. Офіційний сайт Представництва ЄС в Україні // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://eeas.europa.eu/delegations/ukraine/index_uk.htm
  78. Паска О. В. Інститут президентства як чинник державного управління суспільними змінами (досвід посткомуністичних країн): дис. канд. наук з держ. упр. : 22.00.01 / Паска Олег Володимирович. — Л., 2016. — 198 с.
  79. Пилипишин В. П. Вплив процесів інтеграції на національні системи державного управління / В. П. Пилипишин // Форум права. — 2011. — № 3. — С. 607-611.
  80. Половцев О. В. Методологічні підходи формування оптимальної моделі процесу прийняття рішень у державному управлінні: особливості управління обмеженими ресурсами / О. В. Половцев // Вісник Національної академії державного управління при Президенті України. Серія : Державне управління. — 2016. — № 2. — С. 21-27. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnaddy_2016_2_5
  81. Пономарьова Г. Змішана виборча система (досвід виборів народних депутатів України у 2002 р.) / Г. Пономарьов // Вісник Національної Академії Наук України. — 2015. — №3. — С.48 – 58.
  82. Право в державному управлінні : навч. посібник / С. Д. Дубенко, Т. П. Кудлай, В. І. Мельниченко, Н. Г. Плахотнюк. — К. : НАДУ, 2016. — 376 с.
  83. Предместніков О. Поняття та ознаки органів юстиції України як органів виконавчої влади / О. Предместніков // Вісник Національної Академії Наук України. — 2015. — №3. — С. 97 – 106.
  84. Про громадські об'єднання : Закон України від 22 березня 2012 року (зі змінами і допов.) // Відомості Верховної Ради України. — 2013. — № 1. — Ст. 1.
  85. Про Державний Гімн України : Закон України від 6 березня 2003 року // Відомості Верховної Ради України. — 2003. — № 24. — Ст. 163.
  86. Про державний кордон України : Закон України від 4 листопада 1991 року (зі змінами і допов.) // Відомості Верховної Ради України. — 1992.

- № 2. — Ст. 5.
87. Про державні символи України : Постанова Верховної Ради України від 3 вересня 1996 року // Відомості Верховної Ради України. — 1996. — № 45. — Ст. 241.
88. Про економічну самостійність Української РСР : Закон України від 3 серпня 1990 року // Відомості Верховної Ради України. — 1990. — № 34. — Ст. 499.
89. Про засади державної мовної політики : Закон України від 3 липня 2012 року (зі змінами і допов.) // Відомості Верховної Ради. — 2013. — № 23. — Ст. 218.
90. Про молодіжні та дитячі громадські організації : Закон України від 1 грудня 1998 року (зі змінами і допов.) // Відомості Верховної Ради України. — 1999. — № 1. — Ст. 2.
91. Про наукову і науково-технічну діяльність : Закон України від 13 грудня 1991 року (зі змінами і допов.) // Відомості Верховної Ради України. — 1992. — № 12. — Ст. 165.
92. Про національні меншини в Україні : Закон України від 25 червня 1992 року (зі змінами і допов.) // Відомості Верховної Ради України. — 1992. — № 36. — Ст. 529.
93. Про основи національної безпеки України : Закон України від 19 червня 2003 року (зі змінами і допов.) // Відомості Верховної Ради України. — 2003. — № 39. — Ст. 351.
94. Про підприємництво : Закон України від 7 лютого 1991 року (зі змінами і допов.) // Відомості Верховної Ради України. — 1991. — № 14. — Ст. 168.
95. Про політичні партії в Україні : Закон України від 5 квітня 2001 року (зі змінами і допов.) // Відомості Верховної Ради України. — 2001. — № 23. — Ст. 118.
96. Процес європеїзації та його особливості в посткомуністичних країнах Центральної та Східної Європи: наук. розробка / авт. кол.: Л. Л. Прокопенко, О. М. Рудік, В. В. Баштанник та ін. — К.: НАДУ, 2010. — 36 с.
97. Публічна політика : навч. посібник / авт. кол. : С. О. Телешун, С. В. Ситник, І. В. Рейтерович та ін. ; за заг. ред. С. О. Телешуна. — К. : НАДУ, 2016. — 340 с.
98. Публічна політика в процесах реформування системи державного управління України : навч. посібник / С. О. Телешун, С. В. Ситник, І. В. Рейтерович, О. Г. Пухкал. — К. : НАДУ, 2016. — 192 с.
99. Публічне управління сільськими територіями України : навч. посібник / А. П. Савков, М. К. Орлатий, М. І. Кучер та ін. ; за ред. А. П. Савкова, М. К. Орлатого, М. І. Кучера. — К. : НАДУ, 2016. — 336 с.
100. Рабінович П. Значення рішень Європейського суду з прав людини у справах проти України для удосконалення її законодавства / П. Рабінович, О. Герасимів // Вісник Національної академії правових наук України. — 2015. — № 1(80). — С. 16 – 28

101. Рабінович П. Права людини у сучасній православній інтерпретації (у світлі міжнародних стандартів) / П. Рабінович, С. Цебенко // *Право України*. — 2015. — № 2(81). — С. 7 – 16.
102. Рабінович С. Проблеми застосування принципу рівності в захисті прав людини (за матеріалами практики Конституційного суду України) / С. Рабінович, О. Панкевич // *Вісник Національної Академії Наук України*. — 2015. — №3. — С.7 –20.
103. Рагімов Ф. Формування інституціональних механізмів регіональної політики в контексті сучасних тенденцій розвитку євроінтеграційного процесу / Ф. Рагімов // *Актуальні проблеми Європейської інтеграції та Євроатлантичного співробітництва України : матеріали 13 регіональної науково-практичної конференції , 19 травня 2016 р., Дніпропетровськ*. — Дніпропетровськ : ДРІДУ НАДУ, 2016. — С. 205-207.
104. Різник С. Значення інституту окремої думки судді Конституційного Суду України для утвердження справедливого конституційного правосуддя / С. Різник // *Вісник Національної Академії Наук України*. — 2015. — №3. — С. 59 – 67.
105. Роман В. Ф. Механізми державного управління процесами децентралізації влади: досвід країн ЄС для України: дис. канд. наук з держ. упр. : 22.00.02 / Роман В'ячеслав Ференцович. — Л., 2016. — 189 с.
106. Роман В. Досвід децентралізації та деконцентрації влади країн ЄС / В. Роман // *Державне управління та місцеве самоврядування*. — 2016. — № 2 (29). — С. 51-58.
107. Рудік Н. М. Вплив процесу Європейської інтеграції на європеїзацію державного управління в Україні / Н. М. Рудік // *Державне управління та місцеве самоврядування*. — 2013. — № 7. — С. 127-131
108. Савченко І. А. Роль європейської інтеграції у розвитку системи державного управління України: право і політика / І. А. Савченко // *Наукові праці МАУП*. — 2012. — № 3 . — С. 99-103.
109. Садовська О. В. Особливості державного управління у сфері Євроінтеграції та європеїзації через призму диференціального аналізу / О. В. Садовська // *Порівняльно-аналітичне право*. — 2013. — № 3-2. — С. 93-96.
110. Серченко К. Нормативно-правові засади функціонування системи професійного навчання державних службовців в Україні / К. Серченко // *Державне управління та місцеве самоврядування*. — 2016. — № 1 (28). — С. 126-134.
111. Ситник С. Євроінтеграція та європеїзація: проблеми управління / Світлана Ситник // *Віче*. — 2009. — № 20. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.viche.info/journal/1686/>
112. Скрипнюк О. Місцевий референдум як форма забезпечення реального народовладдя / О. Скрипнюк // *Вісник Національної академії правових наук України*. — 2015. — № 1(80). — С. 37 – 44.
113. Соколов В. Євроінтеграційні прагнення України: досягнення та перспективи / Віктор Соколов // *Віче*. — 2010. — № 22. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.viche.info/journal/2288/>

114. Соколова І. Публічно-правовий режим як правова категорія : загальна характеристика, ознаки, види / І. Соколова // Вісник Національної Академії Наук України. — 2015. — № 4. — С. 29 – 34
115. Стадниченко Н. Удосконалення нормотворчої діяльності органів влади в умовах модернізації публічного управління / Н. Стадниченко // Державне управління та місцеве самоврядування. – 2016. – № 1 (28). – С. 47-53.
116. Стрельцов В. Ю. Теоретико-методологічні засади державного управління європейськими інтеграційними процесами / В. Ю. Стрельцов // Держава та суспільство. — 2012. — № 2. — С. 180 – 188;
117. Стрельцов В. Ю. Формування та розвиток моделей державного управління євроінтеграційними процесами / В. Ю. Стрельцов // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/db/2012-1/doc/4/07.pdf>.
118. Філософія інтеграції: монографія / за заг. ред. Бондаренко В.Д., Ващук Ф.Г. — Ужгород: ЗакДУ, 2011. — 544 с.
119. Хаїтов П. Удосконалення управління людськими ресурсами на державній службі в умовах інституціональних змін / П. Хаїтов // Державне управління та місцеве самоврядування. — 2016. — № 2 (29). — С. 161-166.
120. Харламова Ю. Розробка комплексного механізму державного управління підготовкою фахівців служби цивільного захисту / Ю. Харламова // Державне управління та місцеве самоврядування. — 2016. — № 1 (28). — С. 135-141.
121. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року (зі змінами і допов.) // Відомості Верховної Ради України. — 2003. — № 40-44. — Ст. 356.
122. Чебан О. Оцінювання виконання комунікаційної функції органів публічної влади / О. Чебан // Державне управління та місцеве самоврядування. — 2016. — № 2 (29). — С. 59-66.
123. Черевко А. Еволюція наукових поглядів на державотворчі процеси та ступінь їх демократизації в сучасній вітчизняній теорії державного управління / А. Черевко // Державне управління та місцеве самоврядування. — 2016. — № 2 (29). — С. 67-78.
124. Шторгин О. П. Теоретичні основи державного управління у сфері репродуктивного здоров'я населення в контексті прав людини: дис. канд. наук з держ. упр. : 22.00.01 / Шторгин Оксана Павлівна. — Л., 2016. — 178 с.

ТЕМА 5. ДЕРЖАВНА ВЛАДА ТА ДЕРЖАВНО-ВЛАДНІ ВІДНОСИНИ

Державна влада як конституційно-правовий інститут. Легалізація та легітимація державної влади. Принцип єдності та розподілу державної влади. Поняття та ознаки органу державної влади. Конституційно-правовий статус органу державної влади. Функції та повноваження центральних органів державної влади.

Державна влада – це вид публічної політичної влади, що здійснюється державою та її органами, здатність держави підпорядковувати своїй волі

поведінку людей та діяльність об'єднань, що знаходяться на її території.

Ознаками державної влади є:

- ❖ **суверенітет** державної влади;
- ❖ **легальність** – нормативність, здатність втілюватися в нормах права, обмежуватися законом, функціонувати в рамках права;
- ❖ **легітимність** – прийняття населенням країни законної влади, а також визнання її права управляти соціальними процесами, готовність їй підкорятися;
- ❖ **єдність** державної влади;
- ❖ **поділ влади** на законодавчу, виконавчу і судову;
- ❖ **спирання на примус**.

Основоположними **принципами** державної влади є:

- ❖ **принцип суверенітету**, що означає верховенство і незалежність державної влади;
- ❖ **принцип законності**, що має обов'язкове значення для всіх видів та рівнів влади, для всіх державних органів, посадових осіб і полягає у неухильному дотриманні ними норм Конституції, законів та інших нормативних правових актів;
- ❖ **принципи виборності та призначення**, які визначають процес формування влади;
- ❖ **принципи розділення і з'єднання влади**, які розглядаються в різні історичні періоди як способи раціональної організації державної влади;
- ❖ **принципи єдиноначальності та колегіальності**, що відображають специфіку тієї чи іншої гілки влади і допомагають оперативно та відповідально вирішувати питання;
- ❖ **принцип ієрархічності**, супідрядності, що відображає специфіку державної влади як єдиної цілісної системи, здатної реалізовувати свої рішення у життя;
- ❖ **принцип професіоналізму**, що означає наявність системи підготовки кадрів, їх стабільність і своєчасне просування по службі, контроль за відповідністю рівня професійних знань і навичок займаній посаді.

Однією з фундаментальних характеристик влади, яка свідчить про те, що суспільство добровільно приймає (або не приймає) існуючу державну владу є **легітимність**.

Легітимність державної влади є специфічним, динамічно змінюваним, соціально значущим та внормованим порядком взаємовідносин між владою і суспільством, який ґрунтується на визнанні громадянами державної влади. Влада вважається легітимною, якщо її дії узгоджуються з уявленнями громадян про справедливість, законність та доцільність.

Загальноприйнятими **типами легітимного панування** у державі є: раціонально-правовий (демократичний), традиційний та харизматичний.

Раціонально-правовий (демократичний) тип легітимності характерний для демократичних держав, ґрунтується на визнанні юридичних норм, конституції, які регулюють відносини управління та підпорядкування.

Рационально-правова легітимність передбачає суворе дотримання законів усіма структурами суспільства, в тому числі і державними органами, доступ до політичних інститутів всім верствам населення, довіра громадян до устрою держави, а не до окремих лідерів, підпорядкування законам, а не особистості керівника.

Традиційний тип легітимності заснований на авторитеті традицій і звичаїв. Влада цього типу встановлюється відповідно до традицій і звичаїв та ними ж обмежується. Підвладні сприймають владу як належну тому, що так було завжди, вони звикли підкорятися владі й вірять у її непорушність.

Харизматичний тип легітимності ґрунтується на вірі у виняткові якості керівника, дані йому зверху — Богом або Природою. Харизматична легітимність базується на вірі і на емоційному, особовому відношенні вождя і маси. Цей тип організації політичної влади набуває широкого поширення в періоди революційних змін, особливо на Сході і в Східній Європі, де нова влада не може спиратися на авторитет традицій або демократично вираженої волі більшості.

Юридичним виразом легітимності влади є її **легальність** – нормативність, здатність втілюватися в нормах права, обмежуватися законом, функціонувати в рамках законності.

Легалізація державної влади – це порядок обрання, формування та функціонування органів державної влади згідно із встановленими нормами права, здійснення влади відповідно до обсягу повноважень, наданих законом.

За звичайних умов легалізація державної влади здійснюється конституційним шляхом, особливо якщо Конституція приймається на референдумі: вважається, що цим шляхом народ конституційно здійснює установчу владу – посилює основи суспільного й державного ладу. Легалізація може здійснюватися, шляхом прийняття Конституції обраними народом установчими зборами, або парламентом.

Державні органи набувають властивість легітимності по-різному. Представницькі органи стають легітимними на основі проведення передбачених і регламентованих законом виборів. Ці органи отримують владні повноваження безпосередньо від першоджерела влади. Органи управління набувають легітимності шляхом конкурсного відбору, призначення їх представницькими органами і в порядку, передбаченому законом.

Нелегітимна влада визнається узурпованою. **Узурпація** – це насильницьке протизаконне захоплення влади будь-якою особою або групою осіб, а також привласнення чужих владних повноважень.

З урахуванням географічних факторів, національного складу населення, державного устрою, державного режиму країни, найпоширенішими сучасними моделями систем державних органів у світі є **централізовано-сегментна** та **моноцефальна**.

Централізовано-сегментна система державних органів побудована за принципом розподілу влади. За цією системою органами державної влади є

центральні органи, які діють у масштабі всієї країни (глава держави, парламент, уряд), а також їхні представники на місцях (голови місцевих державних адміністрацій та ін.). Ця система складається з кількох видів органів, які формуються специфічними засобами, мають власну компетенцію і особливості формування. Принцип розподілу влади визначає сегментність даної системи, проте це не розрізнений набір елементів. Органи держави об'єднані загальними завданнями, метою управління суспільством, методами управління, які мають загальні принципи. Органи цієї моделі зазвичай класифікуються за трьома гілками, кожна з яких у свою чергу є певною системою – органи законодавчої, виконавчої та судової влади.

Моноцефальна система державних органів побудована за принципом єдності державної влади від верху до низу. Очолює таку систему один орган чи посадова особа, наділені всією повнотою влади, які у свою чергу наділяють певними повноваженнями всі інші органи. Характерною рисою цієї системи є вертикальна підпорядкованість. При цьому згадана модель такої системи пов'язана з однопартійністю, з відмовою від політичного плюралізму, гіпертрофуванням ролі держави, яка «зверху» наділяє громадян правами і свободами. Система державних органів цієї моделі складалася з органів державної влади, державного управління, суду, прокуратури, системи народного контролю. Така система організації державних органів протягом багатьох років існувала в колишніх соціалістичних країнах завдяки марксистсько-ленінській ідеї повновладдя представницьких органів типу рад, які від вищих органів до низової ланки розглядалися як єдині органи державної влади, а не місцевого самоврядування. Всі інші органи держави наділялися своїми повноваженнями безпосередньо або опосередковано від останніх.

Конституційно-правова концепція України виходила із необхідності впровадження централізовано-сегментної системи державних органів як найбільш прогресивної. Тому види центральних і місцевих органів в Україні визначаються на основі принципів, закладених у згаданій системі. Державні органи України становлять єдину систему центральних органів, склад якої об'єктивно впливає з принципу єдності державної влади в Україні.

Структурними елементами державної влади є:

- суб'єкт влади;
- об'єкт влади;
- державно-владні відносини.

Окреме значення мають форми, методи та способи державно-владної діяльності; конституційно-правові норми, що її регламентують; система державних інституцій, які здійснюють владний вплив, забезпечують реальне управління в процесі державно-владних відносин. Сукупність вищевказаних елементів, за допомогою яких здійснюється влада, утворює **механізм реалізації державної влади**. Функціонування такого механізму здійснюється за допомогою наявності цілісної та внутрішньо впорядкованої системи органів державної влади та посадових осіб, на які покладено відповідні

функції здійснення державно-владної діяльності.

Статтею 6 Конституції України визначено, що державна влада в Україні здійснюється на засадах її поділу на:

- **законодавчу** (виборна, колегіальна влада, що здійснюється вищим законодавчим органом та іншими законодавчими органами);
- **виконавчу** (похідна від законодавчої влади, носить підзаконний характер, здійснюється вищою посадовою особою, урядом і його органами на місцях);
- **судову** (призначена для відправлення правосуддя).

Структурними елементами конституційного статусу органів державної влади є:

❖ **конституційні принципи** формування, організації та діяльності органів державної влади;

❖ **компетенція** державних органів;

❖ **організаційна структура** органів державної влади;

❖ **форми і методи** діяльності органів державної влади.

Державний орган – це структурно відокремлена, внутрішньо організована, юридично оформлена частина державного апарату, що є колективом громадян (громадянином), має державно-владні повноваження та необхідні правові, матеріально-фінансові засоби для реалізації завдань і функцій держави, використовує правові й організаційні форми та методи діяльності.

Ознаками державного органу є:

- структурна відокремленість;
- внутрішня організованість;
- юридична оформленість;
- наявність державно-владних повноважень;
- наявність правових, матеріально-фінансових засобів;
- спрямованість на реалізацію завдань і функцій держави;
- використання правових та організаційних форм і методів діяльності.

Спільним для всіх державних органів є те, що вони мають властиві їм повноваження, обсяг і характер яких залежить від цілей та завдань кожного із них і визначаються відповідними законодавчими актами.

Державні органи доцільно *класифікувати* за наступними критеріями:

- **за принципом поділу державної влади**: законодавчі, виконавчі, судові, контрольні (контрольно-наглядові) державні органи;
- **за характером і змістом діяльності**: представницькі органи (органи законодавчої влади, глава держави), органи виконавчої влади, правоохоронні органи, судові органи та контрольно-наглядові органи держави;
- **за способом (формою) створення**: первинні та похідні (вторинні) або виборні та призначувані державні органи;
- **за часом функціонування**: постійні та тимчасові державні органи;
- **за кількісним складом**: колегіальні та одноособові державні органи;
- **за способом прийняття рішень**: єдиноначальні та колегіальні

державні органи;

- **за широтою компетенції**: органи загальної та спеціальної компетенції;
- **за територіальною ознакою, тобто за територією, на яку поширюються повноваження**: загальнодержавні (центральні) та місцеві (локальні) державні органи;

- **за правовими формами діяльності**: правотворчі, правозастосовчі, правоохоронні, контрольно-наглядові та установчі державні органи.

Застосування різних класифікаційних критеріїв дозволяє отримати всебічну та цілісну характеристику системи державних органів, зрозуміти специфіку їх практичної діяльності.

Отже, найважливіше призначення кожної держави полягає в тому, щоб керувати суспільними справами. Сутність державної влади полягає в тому, що, відображаючи загальну волю громадян, вона справляє цілеспрямованому впливу на все суспільство. Втілення державної влади в діяльність державних органів через такі засоби її здійснення, як політика, адміністративні акти, правові норми, економічне стимулювання, ідеологічний вплив, способи примусу, забезпечує функціонування державно-владного механізму.

Методичні вказівки для підготовки

Розгляд цієї теми має велике значення у формуванні майбутнього фахівця юриста, оскільки влада – явище соціальне, а соціальна влада присутня (хоча й у прихованій формі) скрізь, де є усталені об'єднання людей: у сім'ї, виробничих колективах, державі, тобто там, де є реальні можливості і спроможність впливати на поведінку людей за допомогою яких-небудь засобів. Динаміка розвитку будь-якої організованої спільності людей є боротьбою між владою і хаосом.

Державна влада є особливим різновидом соціальної влади. Якщо у первісному суспільстві соціальна влада має публічний (суспільний) характер, то в класово-організованому – політичний. У державі ми маємо справу з політичною владою. В аналізі політичних систем суспільства влада посідає таке саме місце, як гроші в економічних системах: вона має міцні корені в суспільному і приватному житті громадян.

Державна влада – найважливіша форма політичної влади, її концентроване ядро, яка має класовий характер, спирається на спеціальний апарат примусу й наділена монопольним правом видавати закони та інші розпорядження, обов'язкові для всього населення.

Поняття влади державної є значно вужчим від поняття політичної влади.

Зокрема, в межах цієї теми важливе значення має система органів державної влади та їх повноваження, порівняльна характеристика державної та політичної влади.

Ключові поняття:

влада, суб'єкт влади, об'єкт влади, державно-владні відносини, соціальна

влада, політична влада, публічна влада, державна влада, конституційно-правовий інститут, конституційно-правовий статус, принципи діяльності державної влади, принцип єдності державної влади, принцип розподілу державної влади, принцип суверенітету, принцип законності, принципи виборності, принципи розділення і з'єднання влади, принцип єдиноначальності та колегіальності, принцип ієрархічності, принцип професіоналізму, форми здійснення державної влади, методи здійснення державної влади, державний апарат, державний орган, моноцефальна система державних органів, централізовано-сегментна система державних органів, ознаки органу державної влади, центральні органи державної влади, повноваження державного органу, посадова особа, державна програма, легалізація державної влади, легітимація державної влади, форми легітимації державної влади, раціональна легітимація державної влади, ідеологічна легітимація державної влади, механізм здійснення державної влади.

Тестові завдання:

1. Влада – це:

а) здатність певного суб'єкта (індивіда, колективу, організації) підпорядковувати собі волю і поведінку іншого суб'єкта у своїх власних інтересах чи інтересах групою осіб;

б) сила, яка з допомогою авторитету, заохочення та примусу, має здатність зі своєї волі впливати на інших;

в) право та можливість керувати, розпоряджатися чимось або кимось;

г) система структур, органів, установ, які реалізують функції держави;

д) публічно-політичні відносини панування і підкорення між суб'єктами, що спираються на державний примус.

2. Соціальна влада – це:

а) спосіб управління суспільством, що здійснюється на принципах компетентності, законності, відповідальності за допомогою усіх державно-правових засобів, включаючи й державний примус, через систему публічно-політичних, вольових (керівництво, сприйняття, панування, підпорядкування) відносин, які виникають між суб'єктами політичної системи суспільства владними і підвладними з приводу дотримання загальноствановлених правил поведінки (правових норм);

б) здатність певного суб'єкта (індивіда, колективу, організації) підпорядковувати собі волю і поведінку іншого суб'єкта у своїх власних інтересах чи інтересах інших осіб;

в) вольове відношення між людьми з приводу організації їхньої сумісної діяльності, вироблене на основі спільного інтересу;

г) спосіб управління суспільством, що виражається у системі публічно-вольових відносин між людьми з приводу організації їх спільної діяльності, вироблення загального для них інтересу та цілей, які досягаються за

допомогою різних засобів, методів, включаючи примус (психічний, фізичний, юридичний);

д) сила, яка з допомогою авторитету, заохочення та примусу, має здатність зі своєї волі впливати на інших.

3. Державна влада – це:

а) здатність певного суб'єкта підпорядковувати собі волю і поведінку іншого суб'єкта у своїх власних інтересах чи інтересах інших осіб;

б) вид суспільної діяльності, яка передбачає систему скоординованих дій суб'єкта на об'єкт для виконання певних організаційних завдань;

в) влада, яка здійснюється тільки державою та її органами і характеризується суверенністю, універсальністю та здатністю владно-примусового впливу на поведінку всіх людей та їх організацій, що забезпечується державно-правовими методами;

г) влада, яка здійснюється не тільки державою та її органами, а і суспільством в цілому;

д) спосіб управління суспільством, що здійснюється на принципах компетентності, законності, відповідальності за допомогою усіх державно-правових засобів, включаючи й державний примус, через систему публічно-політичних, вольових (керівництво, сприйняття, панування, підпорядкування) відносин, які виникають між суб'єктами політичної системи суспільства владними і підвладними з приводу дотримання загальновстановлених правил поведінки (правових норм).

4. Політична влада – це

а) організаційно-управлінський та регулятивно-контрольний механізм здійснення політики;

б) здатність однієї людини або групи осіб контролювати поведінку громадян і суспільства, виходячи із загальнонаціональних чи загальнодержавних завдань;

в) вироблення і запровадження у життя політичних програм усіма суб'єктами політичної системи, а також різними неформальними угрупованнями за допомогою правових і політичних норм;

г) здатність суспільних груп чи індивідів впроваджувати у життя рішення, що виражають їхню волю і визначально впливають на діяльність, на поведінку людей та їх об'єднань, за допомогою волі, авторитету, права, насильства;

д) влада, яка здійснюється не тільки державою та її органами, а і суспільством в цілому.

5. Державний орган – це:

а) виокремлена і відносно самостійна частина (елемент) механізму держави, яка наділена юридично встановленими владними повноваженнями для здійснення визначених завдань, що безпосередньо пов'язані з реалізацією тієї чи іншої функції держави;

б) організаційно і структурно уособлена частина державного механізму, яка наділена в установленому Конституцією України порядку державно-владними повноваженнями, правовими і матеріально-фінансовими ресурсами для реалізації завдань і функцій державної влади;

в) відповідна організація, організований колектив людей, об'єднаний загальною метою і родом діяльності;

г) ланка (елемент) механізму держави, що бере участь у виконанні функцій держави й наділений при цьому владними повноваженнями;

д) створений державою колектив працівників чи службовців, що характеризується організаційною єдністю, а також наявністю нормативно визначених повноважень в одній зі сфер суспільних відносин.

6. Органи публічної влади виступають владними інститутами політично організованого суспільства сучасного типу, що виражаються ознаками:

а) спрямованості на виконання суспільних завдань і функцій;

б) відособленості апарату, що здійснює цю владу, від населення;

в) структурованості за територіальною ознакою;

г) функціонування у правових формах, тобто діяльність за законодавчо встановленою процедурою і оформлення владних рішень правовими актами;

д) можливістю використання передбачених законодавством засобів примусу для реалізації своїх рішень.

7. Державна влада і політична влада співвідносяться наступним чином:

а) поняття «державна влада» тотожна поняттю «політична влада»;

б) поняття «державна влада» і «політична влада» не тотожні;

в) поняття «державна влада» є вужчим за поняття «політична влада»;

г) поняття «державна влада» є ширшим за поняття «політична влада»;

д) поняття «політична влада» є вужчим за поняття «державна влада».

8. Легітимну державну владу визначають, як:

а) владу, що встановлюється відповідно до процедури, передбаченої нормами права;

б) порядок реалізації пріоритетної законодавчої функції Верховної Ради України;

в) владу, що встановлюється відповідно до процедури, назначається Президентом України;

г) порядок внесення змін до Конституції України;

д) головну з підготовки і попереднього розгляду законопроекту.

9. Легітимізація влади в цивілізованому суспільстві відбувається:

а) призначенням Верховної Ради України;

б) через загальні вибори парламентом України;

в) через призначення Президентом України;

- г) через загальні демократичні вибори;
- д) через загальні вибори партіями України.

10. Функції, що здійснює Верховна Рада України, можна поділити на:

- а) законодавчі, координуючі, номінаційні;
- б) законодавчі, номінаційні, фінансові;
- в) законодавчі, контролюючі, координуючі;
- г) законодавчі, фінансові, контролюючі, координуючі;
- д) законодавчі, номінаційні, контролюючі, фінансові.

11. В Україні вищим законодавчим орган є:

- а) Кабінет Міністрів України;
- б) Верховна Рада України;
- в) Президент України та Верховна Рада;
- г) Президент України;
- д) Кабінет Міністрів та Президент України.

12. Законодавча влада:

а) відокремлена в умовах поділу влад гілка влади, головним призначенням якої є здійснення державної влади шляхом законотворення;

б) сукупність повноважень щодо прийняття законів та інших нормативно-правових актів, а також сукупність організаційних форм реалізації цих повноважень;

в) влада, яка здійснюється не тільки державою та її органами, а і суспільством в цілому;

г) це делегована народом своїм представникам у парламенті (Верховній Раді) державна влада, що має виключне право приймати закони;

д) система структур, органів, установ, які реалізують функції держави.

13. Функції законодавчої влади:

а) охоронна, законодавча, виконавча, установча, функція парламентського контролю;

б) законодавча, виконавча, охоронна функція;

в) законодавча, установча, виконавча функція;

г) охоронна, законодавча, установча функція;

д) законодавча, установча, функція контролю.

14. Виконавча влада – це:

а) система органів, які спеціально створюються державою для виконання функцій охорони й забезпечення нормального функціонування державної влади;

б) система органів, які спеціально створюються державою для виконання, управління й забезпечення нормального функціонування суспільства шляхом прийняття нормативно-правових актів;

в) система органів, які спеціально створюються державою для

виконання функцій управління й забезпечення нормального функціонування державної влади та суспільства шляхом реалізації нормативно-правових актів;

г) орган, який спеціально створюється Президентом України для виконання функцій охорони й забезпечення нормального функціонування державної влади та суспільства шляхом реалізації нормативно-правових актів;

д) система органів, які спеціально створюються Верховною Радою України для виконання функцій управління й забезпечення нормального функціонування суспільства шляхом реалізації нормативно-правових актів.

15. Система центральних органів виконавчої влади складається з:

- а) міністерства України та інші центральні органи виконавчої влади;
- б) міністерства України;
- в) центральні органи влади;
- г) міністерства України, Правозахисні органи України;
- д) місцеві державні адміністрації та інші центральні органи влади.

16. Функції виконавчої влади поділяються на:

- а) виконавчу, законодавчу і охоронну функції;
- б) виконавчу та розпорядчу діяльність;
- в) охоронну, управлінську, виконавчу функції;
- г) розпорядчу, охоронну, законодавчу діяльність;
- д) охоронну, розпорядчу, виконавчу діяльність.

17. Діяльність органів виконавчої влади ґрунтується на:

а) принципах верховенства права;

б) принципах верховенства права, єдності політики, законності

в) законності, забезпечення єдності державної політики, відкритості та прозорості, відповідальності.

г) безперервності, законності, забезпечення єдності державної політики, відкритості, прозорості та відповідальності.

д) принципах верховенства права, забезпечення дотримання прав і свобод людини і громадянина, безперервності, законності, забезпечення єдності державної політики, відкритості, прозорості та відповідальності.

18. Судова влада – це:

а) незалежна влада, що охороняє право, виступає арбітром у спорі про право, відправляє правосуддя;

б) незалежна влада, що виконує функції управління законом, виступає арбітром у спорі про право;

в) влада, що здійснює функцію управління, виступає арбітром у спорі про право, відправляє правосуддя;

г) незалежна влада, що охороняє право, виступає арбітром у спорі про

право, здійснює управлінську діяльність;

д) влада, що здійснює виконавчу діяльність, виступає арбітром у спорі про право, відправляє правосуддя.

19. До спеціальних функцій судової влади відносяться ті функції, якими володіє тільки судова влада, як самостійна та незалежна гілка державної влади:

- а) охоронна, управління, контрольно-наглядова;
- б) функція правосуддя, охоронна, тлумачення закону;
- в) правосуддя, судовий контроль, тлумачення правових норм;
- г) контрольно-наглядова, організаторська функція;
- д) контрольно-наглядова, охоронна, законодавча функція.

20. Під механізмом держави розуміють:

а) державні органи та організації і підприємства, завдяки яким держава реалізує свої потреби;

б) систему державних владних органів та організацій, установ і підприємств, завдяки яким держава реалізує свої завдання і функції;

в) систему державних владних органів, установ, завдяки яким держава реалізує потреби суспільства;

г) систему органів, установ і підприємств, завдяки яким держава реалізує свої потреби;

д) підпорядкованість одних органів іншим.

21. До складу механізму держави входять:

а) державні установи, органи місцевого самоврядування;

б) органи місцевого самоврядування, судова влада, виконавча влада;

в) судові органи, апарат держави, державні установи;

г) апарат держави, державні підприємства, судові органи;

д) апарат держави, державні установи, державні підприємства, організації.

22. Державний апарат – це:

а) частина механізму держави, являє собою систему органів державної виконавчої влади, що забезпечує виконання завдань і функцій держави;

б) частина механізму держави, являє собою систему органів державної законодавчої влади, що забезпечує виконання завдань і функцій держави;

в) частина механізму держави, являє собою систему органів державної судової влади, що забезпечує виконання завдань і функцій держави;

г) частина механізму держави, являє собою систему всіх органів державної влади, що забезпечують виконання завдань і функцій держави;

д) частина механізму держави, являє собою систему місцевих органів державної влади, що забезпечують виконання завдань і функцій держави.

23. Згідно із ст. 6 Конституції України, кожний з цих видів є підсистемою єдиної системи державних органів України:

- а) Президент України, органи законодавчої, виконавчої і судової влади;
- б) Президент України, Кабінет Міністрів України, органи виконавчої влади;
- в) Верховна Рада України, Президент України, судові органи влади, юрисдикційні (контрольно-наглядові);
- г) Президент України, Верховна Рада України, органи місцевого самоврядування, органи судової влади;
- д) Президент України, Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, органи місцевого самоврядування.

24. Посадова особа – це

- а) службовець, наділений владними повноваженнями з метою здійснення організаційно-розпорядчих функцій і забезпечення узгодженості в діяльності інших учасників службових відносин;
- б) особа, наділена владними повноваженнями з метою здійснення карних функцій і забезпечення узгодженості в діяльності інших учасників службових відносин;
- в) службовець, наділений владними повноваженнями з метою здійснення законодавчих функцій і забезпечення узгодженості в діяльності інших учасників службових відносин;
- г) службовець, наділений владними повноваженнями з метою здійснення законодавчо-виконавчих функцій і забезпечення узгодженості в діяльності інших учасників службових відносин;
- д) службовець, наділений владними повноваженнями з метою здійснення судових функцій і забезпечення узгодженості в діяльності інших учасників службових відносин.

25. За згодою якої гілки влади, призначається на посаду Генеральний прокурор України, та звільняється з неї:

- а) за згодою тільки Верховної Ради України;
- б) за згодою Виконавчої влади і Президента України;
- в) за згодою Виконавчої влади в Україні;
- г) тільки Президентом України;
- д) Президентом України за згодою Верховної Ради України.

26. До складу Кабінету Міністрів України входять:

- а) Прем'єр-міністр України, Перший віце-прем'єр-міністр, віце-прем'єр-міністри, міністри;
- б) Прем'єр-міністр України, віце-прем'єр-міністр, міністри;
- в) Перший віце-прем'єр-міністр, віце-прем'єр-міністри, міністри;
- г) Міністри України;
- д) Прем'єр-міністр України, Перший віце-прем'єр-міністр, міністри.

27. Кабінет Міністрів України відповідальний перед:

- а) Президентом України і Верховною Радою України;
- б) тільки перед Президентом України;
- в) тільки перед Верховною Радою України;
- г) перед народом України;
- д) перед Конституційним Судом.

28. Колектив працівників, що створюється з метою забезпечення економічних функцій та реалізації матеріальних інтересів суспільства та держави – це:

- а) державне підприємство;
- б) державна установа;
- в) орган держави;
- г) контрольно-наглядові органи;
- д) правоохоронні органи.

29. Органи місцевої (регіональної) влади й управління поділяються на:

- а) органи місцевого самоврядування обласні, міські, селищні ради;
- б) органи місцевого самоврядування обласні, міські, районні;
- в) органи влади, державні адміністрації;
- г) виборні та інші органи територіальних громад, обласні, міські;
- д) органи місцевого самоврядування (обласні, міські, районні, селищні ради) та органи виконавчої влади на місцях (державні адміністрації відповідного рівня).

30. Органи місцевого самоврядування підзвітні:

- а) вони підзвітні та підпорядковані органам виконавчої влади вищого рівня та Президенту України у межах чинного законодавства;
- б) вони підзвітні та підпорядковані органам виконавчої влади вищого рівня та районним і обласним радам відповідно до повноважень останніх у межах чинного законодавства;
- в) вони підзвітні та підпорядковані органам законодавчої влади та районним і обласним радам відповідно до повноважень останніх у межах чинного законодавства;
- г) вони підзвітні та підпорядковані Президенту України у межах чинного законодавства;
- д) вони підзвітні та підпорядковані органам виконавчої влади вищого рівня, законодавчої влади та районним і обласним радам відповідно до повноважень останніх у межах чинного законодавства.

31. До складу сільської, селищної, міської, районної, обласної ради входять депутати, які:

- а) обираються тільки жителями міста, на основі загального, рівного

прямого виборчого права шляхом голосування;

б) призначаються Верховною Радою України;

в) призначаються Президентом України;

г) обираються жителями села, селища, міста, району, області на основі загального, рівного, прямого виборчого права шляхом таємного голосування;

д) обираються жителями міста, району, області, але за згодою Президента України.

32. Мета поділу державної влади:

а) щоб припустити зосередження влади в руках особи або невеликої групи осіб і тим самим була можливість зловживати владою;

б) щоб не припустити зосередження влади в руках однієї особи або невеликої групи осіб і тим самим запобігти можливості зловживання владою;

в) щоб не зосереджувати владу в руках однієї особи і тим самим була можливість зловживати владою;

г) щоб припустити зосередження влади невеликої групи осіб і тим самим була можливість зловживання владою;

д) щоб легше було керувати державою.

33. Укажіть, які з наведених ознак є ознаками держави:

а) публічна влада, суверенітет, всеосяжність, територія, народонаселення, апарат керування, апарат примуса, оподаткування;

б) наявність державних символів, територія, населення, право;

в) суверенітет; апарат держави, податки, збори;

г) наявність парламенту, територія, населення;

д) механізм держави, територія, наявність державної символіки.

34. Загальні причини виникнення держави і права:

а) поділ праці на три види;

б) потреба покори, залежності від видатної особистості;

в) утворення класів;

г) поява приватної власності та надлишкового продукту, нездатність суспільної влади первинного суспільства ефективно регулювати соціальні відносини в принципово нових умовах;

д) занепад первісного ладу.

35. Акт про краще забезпечення свободи підданих та про попередження ув'язнень за морями «Habeas Corpus Act», 1679 рік в Англії, поклав початок в історії таких принципів:

а) акт проголосив всевладдя короля і свавілля чиновників у галузі карного права і судочинства, законності, оперативності правосуддя;

б) акт закріпив всевладдя короля;

в) акт закріпив всевладдя народу;

г) акт закріпив свавілля чиновників у галузі карного права і судочинства,

проголосив всевладдя короля;

д) акт обмежив всевладдя короля і свавілля чиновників у галузі карного права і судочинства, проголосив недоторканність особи, а також принципи презумпції невинуватості, законності, оперативності правосуддя.

36. Правовий принцип індивідуальної свободи як свободи слідування власному бажанню в усіх випадках, коли цього не забороняє закон обґрунтував:

- а) Дж. Локк;
- б) Т. Аквінський;
- в) Ж.Ж. Руссо;
- г) Ш. Монтеск'є;
- д) М. Падуанський.

37. Які ідеї були розвинуті Ш. Монтеск'є у творі «Про дух законів»:

- а) трансформовані у принцип владу – народу;
- б) трансформовані у принцип всевладдя монарха;
- в) трансформовані у принцип поділу влади, що розглядається як одна з найважливіших засад правової державності;
- г) принцип правової держави сприяло усвідомлення суспільством думки про необхідність обстоювання основних прав і свобод людини, підкорення держави праву;
- д) принцип підкорення народу.

38. В історії суспільно-політичної думки лібералізм відокремив:

- а) індивіда від суспільства й держави, проголосив політичну нерівність усіх громадян, обмеживши сферу дій та повноважень держави по відношенню до особистості як об'єкта влади;
- б) індивіда від держави, проголосив політичну рівність всіх громадян, обмеживши їх невід'ємними правами й розширивши сферу дій та повноважень держави по відношенню до особистості як об'єкта влади;
- в) суспільство від держави, проголосив політичну нерівність усіх громадян, наділивши їх невід'ємними правами й обмеживши сферу дій та повноважень держави по відношенню до особистості як об'єкта влади;
- г) суспільство від держави, проголосив політичну рівність усіх громадян, обмеживши сферу дій та повноважень держави по відношенню до особистості як об'єкта влади;
- д) індивіда від суспільства й держави, проголосив політичну рівність усіх громадян, наділивши їх невід'ємними правами й обмеживши сферу дій та повноважень держави по відношенню до особистості як об'єкта влади.

39. Система органів виконавчої влади в Україні включає структурні ланки:

- а) трьох організаційно-правових рівнів: вищий, центральний, нижчий;

- б) двох організаційно-правових рівнів: вищий, центральний;
- в) двох організаційно-правових рівнів: центральний, місцевий;
- г) чотирьох організаційно-правових рівнів: вищий, центральний, місцевий, територіальний;
- д) трьох організаційно-правових рівнів: вищий, центральний, місцевий.

40. Вищим органом у системі органів виконавчої влади є:

- а) міністерство;
- б) центральний орган виконавчої влади зі спеціальним статусом;
- в) Кабінет Міністрів України;
- г) Верховна Рада України;
- д) територіальні органи (підрозділи) міністерств та інших центральних органів виконавчої влади.

41. Органи державної влади, що характеризуються однаковим організаційно-правовим статусом і однорідністю здійснюваних управлінських функцій позначають поняттям:

- а) міністерства;
- б) центральні органи виконавчої влади;
- в) організаційна структура державного управління;
- г) місцеві державні адміністрації;
- д) ланка державно-управлінської системи.

42. Легітимація державної влади – це:

- а) способи пояснення і виправдання соціальних та політичних відносин, їхня когнітивна та нормативна інтерпретація;
- б) тривала згода більшості прийняти правління даного класу, ієрархії, влади в якості законного, яка має безліч інтерпретацій;
- в) постійна інституціоналізована діяльність суб'єктів політики щодо забезпечення легітимністю своїх претензій на здобуття, реалізацію чи розширення влади;
- г) переважна добровільність її прийняття суспільством як найбільш відповідної вимогам та викликам суспільно-політичної реальності;
- д) процес, за допомогою якого, її дії, норми, інституції, посадові особи дають підстави громадянам вважати їх справедливими та доцільними.

43. Легітимність державної влади поділяється на такі види:

- а) проста, складна, традиційна;
- б) раціональна, традиційна, харизматична;
- в) функціональна, ієрархічна, координаційна;
- г) харизматична, раціональна, складна;
- д) традиційна, функціональна, раціональна.

44. Соціальна влада характеризується такими ознаками:

- а) складається природно-історичним шляхом, починаючи з первісного

суспільства;

б) здійснюється у формі владовідносин (публічно-вольових відносин) між владними і підвладними суб'єктами;

в) є властивістю (атрибутом) суспільства, способом його управління;

г) передбачає верховенство, монопольне право владного суб'єкта приймати рішення, обов'язкові і значущі для підвладного суб'єкта;

д) здатність і можливість нав'язувати свою волю, контролювати та забезпечувати виконання взятих зобов'язань.

45. Ознаками державної влади є:

а) влада публічна, апаратна, універсальна, суверена, легітимна;

б) влада легалізована, публічна, політична;

в) влада законодавча, публічна, соціальна;

г) влада апаратна, виконавча, легалізована, суверена;

д) влада соціальна, політична, апаратна, універсальна.

46. Елементами державної влади є:

а) законодавча, виконавча, судова влада;

б) суб'єкт, об'єкт, владні відносини;

в) владні відносини, нормативна система, об'єкт влади;

г) легалізована, публічна, політична влада;

д) суб'єкт влади, об'єкт влади, нормативна система.

47. Державні установи і організації характеризуються певними рисами, а саме:

а) діють за дорученням держави, яка законодавчо визначає їх правовий статус, і виступають активними учасниками вироблення і реалізації державної політики;

б) утворюються в порядку, встановленому Конституцією України і відповідними законами;

в) забезпечують реалізацію завдань та функцій держави;

г) у межах власного правового статусу виступають від імені держави та за її дорученням, є її офіційними представниками;

д) характеризуються особливим порядком утворення, видами діяльності, характером та обсягом повноважень, формами і методами виконання функцій.

48. Державна організація - це:

а) юридична особа, створена державним органом;

б) соціальне утворення, діяльність якого підпорядкована певній меті;

в) юридична особа, діяльність якої зорієнтована на одержання прибутку;

г) юридична особа, фінансово-господарська діяльність якої здійснюється на основі кошторису доходів і видатків та надходжень від проведення господарських і фінансових операцій, необхідних для виконання завдань,

передбачених її установчими документами;

д) організація, що утворюється компетентним органом державної влади в розпорядчому порядку на базі відокремленої частини державної власності, як правило, без поділу її на частки, і входить до сфери його управління.

49. Складові, якими визначається сутність держави:

- а) загально-соціальний і груповий аспекти;
- б) класовий і загально-соціальний аспекти;
- в) класовий і груповий аспекти;
- г) соціальний і загально-класовий аспекти;
- д) соціальний та груповий аспекти.

50. Основні напрямки діяльності держави, що характеризують її призначення у суспільстві – це:

- а) функції держави;
- б) сутність держави;
- в) роль держави;
- г) апарат примусу;
- д) ознаки держави.

51. За соціальним значенням державної діяльності розрізняють наступні функції держави:

- а) соціальні та економічні;
- б) постійні та тимчасові;
- в) головні та неголовні;
- г) основні та додаткові;
- д) внутрішні та зовнішні.

52. Не є ознакою механізму держави:

- а) постійно функціонуюча система, яка забезпечує безперервне управління суспільством;
- б) чітка структурованість суб'єктів механізму держави;
- в) чітка структурованість суб'єктів механізму держави, оскільки кожний суб'єкт займає свою нішу у державному механізмі і виконує надані йому функції та повноваження;
- г) єдність мети та завдань суб'єктів механізму держави;
- д) безпосередньо створює матеріальні та нематеріальні блага.

53. Публічна влада існує у:

- а) двох формах;
- б) трьох формах;
- в) чотирьох формах;
- г) шести формах;
- д) єдиній формі.

54. *Органи державної влади за соціальною природою поділяються на:*

- а) постійні, тимчасові;
- б) законодавчі, виконавчі, судові;
- в) центральні, місцеві;
- г) виборні, успадковані;
- д) первинні, вторинні.

55. *Загальною ознакою органів державної влади є:*

- а) наявність юридично закріпленої організаційної структури, спеціального положення, що визначає її місце і роль у державному апараті;
- б) виконання властивих їй функцій;
- в) наявність предмета відання – певного кола суспільних відносин, на які поширює свій управлінський вплив конкретний орган державної влади;
- г) наявність законодавчо передбачених і гарантованих, чітких і вичерпних повноважень органу державної влади;
- д) пов'язаність між собою відношеннями субординації та координації.

56. *Специфічною ознакою органів державної влади є:*

- а) пов'язаність між собою відношеннями субординації та координації;
- б) виконання властивих їй функцій;
- в) наявність статусу юридичної особи;
- г) наявність предмета відання – певного кола суспільних відносин, на які поширює свій управлінський вплив конкретний орган державної влади;
- д) матеріальну основу організації і діяльності становлять кошти Державного бюджету.

57. *Ознака органу державної влади, яка характеризується тим, що кожна частина системи так пов'язана з іншими її складовими, що зміни в одній з цих складових призводять до змін в усіх інших, і у системі в цілому:*

- а) системність;
- б) цілісність і відособленість;
- в) ієрархічність;
- г) структурованість;
- д) комунікативність.

58. *Ознака системи державного управління, за якої соціальні системи існують не в ізоляції, вони пов'язані безліччю комунікацій із зовнішнім середовищем, а також мають внутрішні комунікації між підсистемами, компонентами та елементами:*

- а) ієрархічність;
- б) відособленість;
- в) комунікативність;
- г) системність;
- д) цілісність.

59. *Загальними засадами організації (будівництва) органів державної влади є:*

- а) поділ державної влади на законодавчу, виконавчу і судову та взаємодія органів державної влади;
- б) демократичний порядок формування органів державної влади (виборність, призначення за згодою інших органів тощо);
- в) системність і структурованість;
- г) конституційність, законність в організації й діяльності;
- д) всі відповіді вірні.

60. *Основними методи здійснення державної влади є:*

- а) переконання і примус;
- б) активізація і примус;
- в) переконання і розвиток;
- г) нормативність і організація;
- д) нормативність і примус.

61. *За правовими формами роботи і функціональною спрямованістю органи держави поділяються на:*

- а) правотворчі, правозастосовні, правоохоронні, контрольно-наглядові;
- б) законодавчі, виконавчі;
- в) колегіальні, одноособові;
- г) постійно діючі, тимчасові;
- д) виборні, призначувані.

62. *Органи виконавчої влади являють собою:*

- а) один із рівноправних елементів організаційної структури державного управління;
- б) єдиний орган державного управління;
- в) орган другорядного значення у організаційній структурі державного управління;
- г) основу організаційної структури державного управління;
- д) один із елементів організаційної структури державного управління.

63. *До основних завдань центральних органів виконавчої влади не входить:*

- а) внесення пропозицій щодо забезпечення формування державної політики на розгляд міністрів, які спрямовують та координують їх діяльність;
- б) управління об'єктами державної власності;
- в) здійснення інших завдань, визначених законами України та покладених на них Президентом України;
- г) затвердження загальнодержавних програм економічного, науково-технічного, соціального, національно-культурного розвитку, охорони довкілля;

д) внесення пропозицій щодо забезпечення формування державної політики на розгляд міністрів, які спрямовують та координують їх діяльність, управління об'єктами державної власності.

64. Важливим напрямком діяльності виконавчого органу є:

- а) здійснення контролю за діяльністю підзвітних йому державних органів;
- б) широке коло повноважень у різних сферах управління;
- в) формування органів судової влади;
- г) здійснення парламентського контролю;
- д) здійснення розпорядчих функцій.

65. Поняття державна та соціальна влада співвідносяться наступним чином:

- а) державна влада є видом соціальної влади;
- б) соціальна влада є вужчим поняттям ніж державна влада;
- в) державна влада охоплює поняття соціальної влади;
- г) державна та соціальна влада є тотожними поняттями;
- д) соціальна влада є видом державної влади.

66. Ознаки, що відрізняють державну владу від соціальної влади:

- а) виробляє загальні інтереси та цілі для суспільства, складається природно-історичним шляхом;
- б) складається природно-історичним шляхом, застосування державного примусу;
- в) видання загальнообов'язкових правових норм, застосування державного примусу;
- г) можливість застосування державного примусу, виробляє загальні інтереси та цілі для суспільства;
- д) здійснює керівництво різними засобами і методами, владний суб'єкт має монопольне право приймати рішення.

67. Поняття державна та політична влада співвідносяться наступним чином:

- а) політична влада є засобом здійснення державної влади;
- б) політична влада вужча за змістом, ніж державна влада;
- в) політична діяльність вичерпується державною діяльністю;
- г) політична і державна влада мають однакові механізми здійснення;
- д) державна влада є засобом здійснення політичної влади.

68. Головна риса, що характеризує державну владу та відмежовує від політичної, проявляється у:

- а) моноцентричності, тобто існуванні загальнодержавного центра прийняття рішень;

- б) домінуванні владної волі;
- в) виконанні функції розвитку держави;
- г) здійсненні влади уповноваженими суб'єктами – державними органами;
- д) можливості примусу щодо суспільства та особи.

69. Обов'язковість виконання сформульованих владних рішень усіма членами суспільства – це:

- а) універсальність влади;
- б) верховенство влади;
- в) публічність влади;
- г) легітимність влади;
- д) суверенність влади.

70. Універсальна репрезентативність, яка властива державній владі означає:

- а) що нормою для держави є одна державна влада;
- б) що державна влада поширює свою дію на всю територію держави і всіх індивідів, які проживають та перебувають на ній;
- в) що державна влада представляє все суспільство, виступає від його імені у внутрішніх і зовнішніх загальних справах;
- г) що державна влада відокремлена від суспільства, стоїть над ним, і матеріально втілена в державному апараті;
- д) що державна влада є самостійною і незалежною від будь-якої іншої влади усередині країни і поза нею.

71. Державна влада є самостійною і незалежною від будь-якої іншої влади усередині країни і поза нею – це:

- а) суверенність;
- б) універсальність;
- в) верховенство (прерогатива влади);
- г) неподільність влади держави в межах її території;
- д) незалежності у зовнішніх відносинах.

72. Однією із властивих державній владі рис, що вказує на відокремленість державної влади від суспільства та матеріальну втіленість в державному апараті є:

- а) суверенність;
- б) універсальна репрезентативність;
- в) організаційне оформлення;
- г) єдність;
- д) загальність.

73. Легітимність державної влади:

- а) концентрується в апараті, системі органів держави та здійснюється

через ці органи;

б) визнання народом справедливості, законності та доцільності публічної влади, її інструментів, механізмів діяльності, а також шляхів її обрання;

в) юридично обґрунтована і визнана народом, а також світовою спільнотою;

г) має монополічне право видавати закони і спиратися на апарат примусу;

д) відділена від інших видів влади усередині країни.

74. Джерелом легітимності державної влади в Україні є:

а) Верховна Рада України;

б) Конституція України;

в) народ України;

г) Президент України;

д) Закони України.

75. Форма легітимації державної влади, пов'язана з формуванням переконаності в доцільності порядку, що існує, законів, правил, прийнятих в демократичному суспільстві для управління ним:

а) традиційна легітимація;

б) ідеологічна легітимація;

в) харизматична легітимація;

г) раціональна легітимація;

д) демократична легітимація.

76. Політико-правова категорія, яка опосередковує місце і роль конституції у правовій системі, суспільстві і державі, що знаходять вияв у її верховенстві та характері впливу на суспільні відносини:

а) представницька демократія;

б) державний суверенітет;

в) законність;

г) поділ державної влади;

д) конституціоналізм.

77. Зумовлена волею народу політико-правова властивість держави, що полягає у верховенстві державної влади стосовно будь-якої іншої влади у суспільстві та її незалежності у зовнішніх зносинах:

а) національний суверенітет;

б) безпосередня демократія;

в) державний суверенітет;

г) представницька демократія;

д) народний суверенітет.

78. Метод здійснення державної влади, що передбачає створення умов, за яких певна діяльність стає вигідною для суб'єкта, який її здійснює, має

назву :

- а) метод рекомендації;
- б) метод заохочення;
- в) метод державного примусу;
- г) централізований метод;
- д) метод переконання.

79. Централізовано-сегментарна система державних органів – це:

- а) система, в якій органами державної влади визнаються тільки загальнодержавні органи, що функціонують на всій території держави, а також їх представники на місцях;
- б) система, в якій існує жорстка централізація;
- в) система, яка складається з одного виду органів;
- г) система, в якій органами державної влади є лише другорядні центральні органи;
- д) система, в якій не має органів, що діють у масштабах всієї країни, а лише на місцях.

80. Моноцефальна система державних органів – це:

- а) система, в якій існує єдність державної влади зверху донизу;
- б) система, в якій існують тільки представницькі органи;
- в) система, в якій основними засобами формування органів державної влади є обрання;
- г) система, в якій існує принцип розподілу влади тільки на виконавчу та судову;
- д) система, де у одній особі поєднуються глава держави та вища духовна особа країни.

81. Система органів державної влади, заснована на єдності принципів його організації і діяльності, закріплених у конституції держави:

- а) публічна влада;
- б) орган державної влади;
- в) апарат держави;
- г) механізм держави;
- д) муніципальна влада.

82. Центральні органи державної влади – це:

- а) органи держави, повноваження і діяльність яких поширюються тільки на тих її громадян, які перебувають за межами країни;
- б) органи держави, повноваження і діяльність яких поширюються тільки на певну територію держави;
- в) тільки органи виконавчої влади;
- г) органи держави, повноваження і діяльність яких поширюються на всю територію держави, а також на тих її громадян, які перебувають за межами

країни;

д) органи держави, повноваження і діяльність яких поширюються тільки на центральну частину держави.

83. *Елементом структури механізму держави, що виконує загальносоціальні функції, виступають:*

- а) державний апарат;
- б) державні службовці;
- в) організаційні засоби і фінансові кошти;
- г) державні установи і підприємства, що не наділені владними повноваженнями;
- д) примусова сила, що забезпечують діяльність механізму держави.

84. *Основна риса органу державної влади:*

- а) не є складовою механізму держави;
- б) чітка регламентація та тимчасовий характер повноважень;
- в) відсутність самостійного джерела його фінансування;
- г) наявність компетенції;
- д) неможливість застосування методу примусу.

85. *Кабінет Міністрів України складає свої повноваження:*

- а) перед новообраним складом Верховної Ради України;
- б) перед новообраним Прем'єр-міністром України;
- в) після чотирьох років роботи;
- г) перед новообраним Президентом України;
- д) після п'яти років роботи.

86. *Вид державних органів, які не належить до жодної з гілок державної влади – це:*

- а) суди загальної юрисдикції;
- б) прокуратура України;
- в) державні адміністрації;
- г) Конституційний Суд України;
- д) Верховна Рада України.

87. *Взаємодія між інституціями неурядового сектора та державними органами не передбачає:*

- а) громадського моніторингу підготовки та виконання рішень;
- б) аналізу громадської думки;
- в) забезпечення своєчасного публічного реагування на пропозиції;
- г) виконання спільних проектів інформаційного спрямування;
- д) законодачої ініціативи.

88. *Елемент структури системи держави, що включає в себе громадян,*

партії, громадські організації та рухи, профспілки, держава, має назву:

- а) нормативний блок;
- б) інституційний блок;
- в) функціональний блок;
- г) ідеологічний блок;
- д) комунікативний блок.

89. Діяльність держави, що полягає у здійсненні управлінського організуючого впливу шляхом використання повноважень виконавчої влади, складає зміст поняття:

- а) державне управління;
- б) політичне управління;
- в) державний апарат;
- г) управлінська системи;
- д) соціальне управління.

90. Одна з функцій діяльності держави, яка полягає у створенні державою необхідних умов, що забезпечують гідне життя людини, участі у виробництві сукупного національного доходу, належного правового механізму її захищеності відповідно до міжнародних стандартів має назву:

- а) культурна;
- б) економічна;
- в) правоохоронна;
- г) соціальна;
- д) оподаткування і фінансового контролю.

91. Сутність держави, її соціальне призначення проявляється у її:

- а) принципах;
- б) завданнях;
- в) функціях;
- г) формі;
- д) методах.

92. Змістом функцій держави є:

- а) процес впливу держави на суспільство через практичну діяльність її відповідних структур;
- б) процес впливу держави через практичну діяльність її відповідних структур на певні суспільні відносини;
- в) процес впливу держави на певні суспільні відносини;
- г) процес впливу держави та суспільства через практичну діяльність їх відповідних структур на певні суспільні відносини;
- д) процес впливу держави на суспільство.

93. Функції держави залежать від:

- а) реальних умов існування держави;
- б) формальних умов існування держави;
- в) реальних та формальних умов існування держави;
- г) умов існування держави та суспільства в ній;
- д) умов виникнення держави та суспільства.

94. *Функції держави виражають:*

- а) статику держави;
- б) динаміку держави;
- в) статику розвитку основних напрямів діяльності держави;
- г) динаміку розвитку основних напрямів діяльності держави;
- д) статику та динаміку держави.

95. *Пов'язані між собою напрями та види державної діяльності, що у своїй сукупності складають певну цілісність – це:*

- а) державна влада;
- б) система функцій держави;
- в) функції держави;
- г) напрями діяльності держави;
- д) законодавча компетенція.

96. *Центральний орган виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України та який забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері державної служби, здійснює функціональне управління державною службою:*

- а) Верховна Рада України;
- б) Центр адаптації державної служби до стандартів Європейського Союзу;
- в) Школа вищого корпусу державної служби;
- г) Національне агентство України з питань державної служби;
- д) Головне управління державної служби України.

97. *Нормативно-правовий акт, регулюючий суспільні відносини, які охоплюють діяльність держави щодо створення правових, організаційних, економічних та соціальних умов реалізації громадянами України права на державну службу:*

- а) Закон України «Про місцеві державні адміністрації»;
- б) Закон України «Про звернення громадян»;
- в) Закон України «Про державну службу»;
- г) Закон України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні»;
- д) Закон України «Про запобігання корупції».

98. *Грошові кошти або інше майно, переваги, пільги, послуги, нематеріальні активи, будь-які інші вигоди нематеріального чи негрошового*

характеру, які обіцяють, пропонують, надають або одержують без законних на те підстав:

- а) корупція;
- б) корупційне правопорушення;
- в) подарунок;
- г) приватний інтерес;
- д) неправомірна вигода.

99. Професійна діяльність осіб, які займають посади в державних органах та їх апараті щодо практичного виконання завдань і функцій держави та одержують заробітну плату за рахунок державних коштів:

- а) політична служба;
- б) державна служба;
- в) дипломатична служба;
- г) публічна служба;
- д) пенітенціарна служба.

100. Закону України «Про державну службу» було прийнято:

- а) 16 грудня 1993 року;
- б) 10 грудня 2015 року;
- в) 01 березня 2016 року;
- г) 28 грудня 2015 року;
- д) 02 березня 2014 року.

101. Граничний вік перебування на державній службі становить:

- а) 55 років;
- б) 60 років;
- в) 45 років;
- г) 65 років;
- д) 50 років.

102. Відповідно до Закону України «Про державну службу», керівники та заступники керівників державних органів та їх апарату, інші державні службовці, на яких законами або іншими нормативними актами покладено здійснення організаційно-розпорядчих та консультативно-дорадчих функцій, вважаються:

- а) службовими особами;
- б) юридичними особами;
- в) посадовими особами;
- г) посадовою особою місцевого самоврядування;
- д) фізичними особами.

103. При прийнятті на державну службу може встановлюватися випробування терміном:

- а) до одного місяця;
- б) три місяці;
- в) один місяць;
- г) випробувальний термін не встановлюється;
- д) до шести місяців.

104. Нормативно-правовий акт, який визначає правові та організаційні засади функціонування системи запобігання корупції в Україні, зміст та порядок застосування превентивних антикорупційних механізмів, правила щодо усунення наслідків корупційних правопорушень:

- а) Закон України «Про державну службу»;
- б) Закон України «Про засади запобігання і протидії корупції»;
- в) Закон України «Про звернення громадян»;
- г) Закон України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні»;
- д) Закон України «Про запобігання корупції».

105. Центральний орган виконавчої влади зі спеціальним статусом, який забезпечує формування та реалізує державну антикорупційну політику:

- а) Національне агентство України з питань державної служби;
- б) Центр адаптації державної служби до стандартів Європейського Союзу;
- в) Школа вищого корпусу державної служби;
- г) Національне агентство з питань запобігання корупції;
- д) Головне управління державної служби України.

106. Закон України «Про запобігання корупції» прийнято:

- а) 15 березня 2016 року;
- б) 01 січня 2017 року;
- в) 28 грудня 2014 року;
- г) 25 грудня 2015 року;
- д) 14 жовтня 2014 року.

107. До складу Національного агентства з питань запобігання корупції входять:

- а) чотири члени;
- б) п'ять членів;
- в) шість членів;
- г) три члени;
- д) десять членів.

108. Наявність у особи приватного інтересу у сфері, в якій вона виконує свої службові чи представницькі повноваження, що може вплинути на об'єктивність чи неупередженість прийняття нею рішень, або на вчинення чи невчинення дій під час виконання зазначених повноважень:

- а) реальний конфлікт інтересів;
- б) потенційний конфлікт інтересів;
- в) правопорушення, пов'язане з корупцією;
- г) корупційне правопорушення;
- д) корупція.

109. Відносини прямої організаційної або правової залежності підлеглої особи від її керівника, в тому числі через вирішення (участь у вирішенні) питань прийняття на роботу, звільнення з роботи, застосування заохочень, дисциплінарних стягнень, надання вказівок, доручень тощо, контролю за їх виконанням:

- а) антикорупційна експертиза;
- б) потенційний конфлікт інтересів;
- в) суб'єкти декларування;
- г) пряме підпорядкування;
- д) корупція.

110. Згідно Закону України «Про запобігання корупції» Президент України, народні депутати України, депутати Верховної Ради Автономної Республіки Крим, депутати місцевих рад, сільські, селищні, міські голови:

- а) спеціально уповноважені суб'єкти;
- б) виборні особи;
- в) суб'єкти декларування;
- г) посадові особи місцевого самоврядування;
- д) державні службовці.

111. Ст. 75 Конституції України закріплює, що «єдиним органом» законодавчої влади в Україні є:

- а) президент України;
- б) парламент (Верховна рада);
- в) Кабінет міністрів України;
- г) Конституційний суд України;
- д) Органи місцевого самоврядування.

112. Виконавчу владу в областях і районах здійснюють:

- а) президент;
- б) Верховна рада і кабінет міністрів;
- в) обласні та районні адміністрації;
- г) поліція;
- д) прем'єр-міністр.

113. Особа, з наведених нижче не може бути обраною чи призначеною на посаду в органах державної влади:

- а) особа з інвалідністю;

- б) особа, що має погашену чи зняту судимість;
- в) особа без громадянства;
- г) особа, на яку два роки тому було накладено адміністративне стягнення за корупційне правопорушення
- д) особа, що належить до національних меншин.

114. Нормативно-правовий акт (акти), що може встановлювати обмеження, пов'язані з проходження державної служби:

- а) локальними нормативними актами;
- б) законом та прийнятими відповідно до нього підзаконними нормативними актам;
- в) нормативно-правовим актами центрального органу виконавчої влади уповноваженого на реалізацію державної політики в сфері державної служби чи його територіальним підрозділом;
- г) виключно законом;
- д) кодексами України.

115. До елементів державної влади не належить:

- а) легітимність;
- б) легальність;
- в) безперервність;
- г) верховенство права;
- д) єдність державної влади.

116. Конфедерація – це:

- а) такий спосіб організації адміністративно-територіальних одиниць держави, коли окремі частини не можуть володіти автономією, а існує єдина система центральних та місцевих органів влади, загальне законодавство, єдиний суд та громадянство;
- б) така форма державного устрою, до складу якої входять кілька державних утворень, що володіють суверенітетом і мають як загальні законодавчі, виконавчі та судові органи, так і окремі для кожної.) держав;
- в) примусово утворена, як правило через завоювання, форма державною устрою, що складається з головної держави (метрополії) та її колоній;
- г) союз держав, що утворюються для досягнення певної мети, у якому для її реалізації створено один чи кілька загальних органів, а у всіх інших питаннях держави-учасниці мають повну самостійність;
- д) союз незалежних суверенних держав, з метою координації та виконання спільних дій, які спрямовані на отримання конкретного позитивного результату, економічного чи політичного.

117. Верховна влада повністю здійснюється однією особою, що належить до правлячої династії, у:

- а) абсолютній монархії;

- б) президентській республіці;
- в) обмеженій монархії;
- г) деспотичній монархії;
- д) парламентській республіці.

118. Суспільне життя в Україні ґрунтується на:

- а) соціальному плюралізмі та багатоукладності економіки;
- б) відсутності цензури і поваги до приватної власності;
- в) поваги до культури Українського народу та культури національних меншин;
- г) політичної, економічної та ідеологічної багатоманітності;
- д) у спосіб, що передбачений Конституцією України.

119. Фіскальна політика відповідає за:

- а) грошові кошти і бюджет;
- б) податки і бюджет;
- в) кредити і бюджет;
- г) грошові кошти і кредити;
- д) грошові кошти і видатки.

120. Службовий етикет – це:

- а) прагнення бути приємним і корисним;
- б) форма взаємовідносин між людьми, сутність яких – доброзичливість, бажання добра іншій людині;
- в) це загальноприйняті правила соціальної поведінки;
- г) глибока повага до інтересів та почуттів інших співпрацівників;
- д) сукупність найдоцільніших правил поведінки людей у трудових колективах, ці правила зумовлені найважливішими принципами загальнолюдської моралі й моральності.

Рекомендована література:

1. Авер'янов В. Державне управління та виконавча влада: зміст і співвідношення / В. Авер'янов // Вісник Державної служби України. — 2004. — № 1. — С. 13-16.
2. Авер'янов В. Принцип верховенства права у сфері виконавчої влади: питання теорії та практика реалізації / В. Авер'янов // Право України. — 2010. — № 3. — С. 72-74.
3. Авер'янов В. Уряд у механізмі поділу влади: недосконалість вітчизняної конституційної моделі / В. Авер'янов // Право України. — 2005. — № 4. — С. 10-16.
4. Адашис Л. А. Проблеми фінансування політичних партій в Україні / Л. А. Адашис // Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. — 2012. — № 2. — С. 10-16.
5. Андрущенко В. Політологія : наука про політику : підручник для вищої школи / В. Андрущенко. / В. Г. Кремень (ред.), М. І. Горлач (ред.). — 3. вид., виправ. та доп. — К. : Х. : Єдинорог, — 2001. — 640 с.
6. Антоненко В. Г. Політологія: підручник / В. Г. Антоненко, В.Д. Бабкін, О. В. Бабкіна, В. М. Бебик, М. Ф. Головатий. / О. В. Бабкіна (ред.), В. П. Горбатенко (ред.). — 3. вид., перероб., доп. — К. : ВЦ "Академія", — 2006. — 568 с.
7. Бабенко К. А. Конституційно-правовий вимір реалізації принципу поділу державної влади / К. А. Бабенко // Бюлетень Міністерства юстиції України. — 2010. — № 7 (105). — С. 19-27.
8. Бабенко К. Проблема забезпечення цілісності державної влади в контексті розвитку системи конституційно-правового регулювання в Україні / К. Бабенко // Юридична Україна. — 2009. — № 7. — С. 22-27.
9. Бабкіна О. В. Політологія : посібник для студ. вузів / О.В. Бабкіна (ред.), В. П. Горбатенко (ред.). — К. : Видавничий центр "Академія", — 2004. — 366 с.
10. Балтін В. Політологія : навчально – методичний посібник / В. Балтін. / Національний ун-т харчових технологій. — К. : НУХТ, — 2005. — 290 с.
11. Барабаш Ю. Г. Державно-правові конфлікти в теорії та практиці конституційного права : монографія / Ю. Г. Барабаш. — Х. : Право, 2008. — 220 с.
12. Барбашова Н. Конституційне закріплення Концепції сталого розвитку України / Н. Барбашова // Право України. — 2013. — № 1-2. — С. 269-274.
13. Бевзенко В. Публічне правонаступництво: сутність, процедура та особливості / В. Бевзенко // Право України. — 2014. — № 3. — С. 75-90.
14. Бейкун А. Позитивна тенденція розвитку категорії «система» як елемента структурно-функціональної побудови органів державного управління / А. Бейкун // Право України. — 2001. — № 12. — С. 51-56.
15. Беляєва М. Політична суб'єктність держави у сфері народовладдя: конституційно-правові засади / М. Беляєва // Підприємництво, господарство і право. — 2013. — № 9. — С. 16-19.

16. Бережанський Г. І. Співвідношення легітимності та легальності державної влади: теоретико-правовий аспект / Г. І. Бережанський // Бюлетень Міністерства юстиції України. — 2015. — № 7 — С. 36-42.
17. Беляєва М. Конституційні конфлікти й їх вплив на реалізацію політичної функції Української держави / М. Беляєва // Підприємництво, господарство і право. — 2013. — № 6. — С. 3-5.
18. Бичков І. Конституція в системі чинників обмеження державної влади / І. Бичков // Вісник академії правових наук України. — 2012. — № 1. — С. 242-249.
19. Бідей О. Деякі проблеми розвитку державної служби / О. Бідей // Підприємництво, господарство і право. — 2012. — № 6. — С. 7-11.
20. Богатир В. В. Пошук Концепції побудови держави в сучасній Україні / В. В. Богатир // Бюлетень Міністерства юстиції України. — 2009. — № 12 (98). — С. 29-38.
21. Бойко О. Д. Прикладна політологія : навчальний посібник / О. Д. Бойко, В. П. Горбатенко, С. Г. Денисюк, Г. І. Зеленько, А. О. Коваленко, А. О. Корнієнко А. / В.П. Горбатенко (ред.). — К. : Академія, — 2008. — 472 с.
22. Боковикова О. Ю. Система управління якістю в органах державної влади як засіб узгодження інтересів учасників державно-управлінських відносин [Електронний ресурс] / Ю. В. Боковикова. // Державне будівництво. — 2012. — № 1. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeVu_2012_1_23
23. Боняк В. О. Конституційно-правове регулювання організації і функціонування правоохоронних органів України: поняття, рівні / В. О. Боняк // Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. — 2012. — № 2. — С. 17-23.
24. Борденюк В. Державний механізм держави як система органів державної влади та органів місцевого самоврядування та фактори його цілісності / В. Борденюк // Юридична Україна. — 2005. — № 5. — С. 11-15.
25. Борденюк В. Деякі аспекти системного підходу до співвідношення механізму (апарату) держави та місцевого самоврядування / В. Борденюк // Юридична Україна. — 2005. — № 2. — С. 4-7.
26. Бородін І. Л. Державне управління в генезі державної влади [Електронний ресурс] / І. Л. Бородін // Юридичний вісник. Повітряне і космічне право. — 2016. — № 2. — С. 36-41. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npnau_2016_2_8
27. Бородін І. Функціональні обов'язки прав прокуратури у сфері забезпечення прав людини і громадянина (загальний нагляд, представництво інтересів громадян) / І. Бородін // Право України. — 2000. — № 7. — С. 46-48.
28. Буличев А. Проблемні питання встановлення взаємозв'язку понять «публічний службовець», «державний службовець» і «військовослужбовець» / А. Буличева // Підприємництво, господарство і право. — 2013. — № 8. — С. 138-142.

29. Бульба О. До питання поділу влади в Україні: пошук оптимальних варіантів / О. Бульба // Право України. — 2003. — № 4. — С. 8-12.
30. Бульба О. Європейська інтеграція України та питання реалізації принципу розподілу влад / О. Бульба // Право України. — 2004. — № 12. — С. 8-12.
31. Вегеш М. М. Політологія : підручник / М. М. Вегеш, Ю. О. Остапець, В. Л. Бондар В, В. В. Буркало, М. П. Зан. / М. М. Вегеш (ред.). — 3 – те вид., перероб. і доповн. — К.: Знання, — 2008. — 384 с.
32. Веніславський Ф. Зловживання правом у публічно-правовій сфері як державно-правова проблема / Ф. Веніславський // Право України. — 2010. — № 4. — С. 249-252.
33. Веніславський Ф. Правове обмеження державної влади – необхідна передумова стабільності конституційного ладу / Ф. Веніславський // Право України. — 2010. — № 6. — С. 108-111.
34. Вітвіцький С. С. Контрольно-наглядова діяльність держави: поняття та юридична природа / С. С. Вітвіцький // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право». — 2013. — № 22. — Ч. II., Т. 2. — С. 158-163.
35. Волинець В. В. Легітимність державної влади як основа її стабільності і демократизму / В. В. Волинець. // «Демократія та право : проблеми взаємовпливу і взаємозалежності» (Київ, 26 жовтня 2007 р.) — Х. : «Право», — 2008. — С. 219 – 222.
36. Волинець В. В. Підтримання легітимності державної влади в контексті процесу раціоналізації політичного управління / В. В. Волинець. // Держава і право : Збірник наукових праць. Юридичні і політичні науки. — К. : Інститут держави і права ім. В. М.Корецького НАН України, — 2008. — Випуск 40. — С. 663 – 672.
37. Волинець В. В. Політична участь як механізм легітимації державної влади / В. В. Волинець. // Держава і право : Збірник наукових праць. Юридичні і політичні науки. — К. : Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, — 2008. — Випуск 41. — С. 723 – 732.
38. Волинець В. Правова теорія «функцій державного владарювання» М Коркунова в контексті дослідження публічної влади / В. Волинець // Юридична Україна. — 2012. — № 3. — С. 9-15.
39. Волинець В. Функції держави і проблеми організації публічної влади у правовій державі (Б. Кістяківський) / В. Волинець // Юридична Україна. — 2012. — № 6 (114). — С. 4-10.
40. Воробйов Є. Політологія : наука про політику : підручник для вищої школи / Є. Воробйов. / В. Г. Кремень (заг. ред.), М. І. Горлач (заг. ред.). — 4. вид., випр. та доп. — К. : Єдінорог, — 2002. — 640 с.
41. Воронько Л. О. Теоретико-організаційні основи культури праці державних службовців України: дис. ... канд. наук з держ. упр. : 25.00.03 / Воронько Людмила Олександрівна. — К., 2004. — 192 с.
42. Гаганова Н. А. Концепция разделения властей и идея субсидиарности / Н. А. Гаганова // Государство и право. — 2003. — № 3. — С. 88-92.

43. Галай А. Умови взаємодії органів місцевої влади та недержавних організацій у контексті децентралізації влади в Україні / А. Галай // Підприємництво, господарство і право. — 2011. — № 7. — С. 30-33.
44. Ганжа Н. Механізми реалізації Регламенту Верховної Ради України / Н. Ганжа // Життя і право. — 2005. — № 5. — С. 40-43.
45. Гелей С. Політологія : навчальний посібник / С. Гелей, С. Рутар. — 5 – е вид., перероб. і доп. — К. : Знання, — 2004. — 645 с.
46. Герасимов А. В. Государственная власть и гражданское общество в современной России: проблемы взаимодействия / А. В. Герасимов, К. В. Жигаева. — М. : МГГЭУ, 2014. — 177 с.
47. Гетьман Є. А. Поняття «державна влада» та її співвідношення з виконавчою владою / Є. А. Гетьман // Публічне право. — 2012. — № 4 (8). — С. 70-76.
48. Глуховеря В. А. Вплив світових стандартів на сучасний статус поліцейського в Україні / В. А. Глуховеря // Право і суспільство. — 2016. — № 2 — С. 114-120.
49. Голосніченко Д. Легітимність влади державних органів та посадових осіб / Д. Голосніченко. // Вибори та демократія. — 2006. — № 4. — С. 58 –62.
50. Государственная власть и лоббизм: проблемы и противоречия развития российского политико-правового пространства : монография / Т. П. Агафонова и др.] ; под общ. ред. А. Ю. Мордовцева. — М. : Юрлитинформ, 2011. — 338 с.
51. Государственная власть: теоретико-методологические и правокультурные аспекты : монография / В. Я. Любашиц и др. — М. : Юрлитинформ, 2012. — 463 с.
52. Григорьев В. Пути становления и конституционного закрепления принципа разделения государственной власти и местного самоуправления в Украине / В. Григорьев // Юридический вестник. — 2001. — № 1. — С. 84-88.
53. Грицаєнко Л. Роль та місце прокурорської влади в системі державних органів / Л. Грицаєнко // Прокуратура. Людина. Держава. — 2005. — № 6. — С. 84-90.
54. Губа О. П. Удосконалення діяльності керівника в органах державної влади: теоретико-методологічний аналіз: дис. ... канд. наук з держ. упр. : 25.00.03 / Губа Олександр Петрович. — Д., 2004. — 214 с.
55. Дзейко Ж. О. Правовий статус вищих органів державної влади Української Народної Республіки (1917-1920 р.р.): дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 / Дзейко Жанна Олександрівна. — К., 1996. — 248 с.
56. Дзьобань О. Теоретичні основи поділу влади (історико-філософський аспект) / О. Дзьобань // Бюлетень Міністерства юстиції України. — 2004. — № 4. — С. 48-53.
57. Дибиров А.-Н. З. Устарела ли концепция легитимности М. Вебера? / А. — Н. З. Дибиров. // Социально – гуманитарные знания. — 2002. — № 3. —

- С. 258 – 268.
58. Дробінка І. Г. Політологія : навчальний посібник / І. Г. Дробінка, Т. М. Кришталь, Ю. В. Підгорецький; Мін-во освіти і науки України. — К. : Центр учбової літератури, — 2007. — 289 с.
  59. Євграфова Є. Державорозуміння і право: проблемні аспекти теорії / Є. Євграфова // Право України. — 2015. — № 11. — С. 67-76.
  60. Жарковська І. Державна влада як детермінант соціального, публічно-правового конфлікту / І. Жарковська // Право України. — 2011. — № 5. — С. 196-203.
  61. Жаровська І. Відкритість та доступність діяльності органів державної влади як складова конституція правової держави / І. Жаровська // Підприємництво, господарство і право. — 2007. — № 6. — С. 126-129.
  62. Жаровська І. М. Авторитетний ресурс у механізмі державно-владних відносин / І. М. Жаровська // Публічне право. — 2013. — № 1 (9). — С. 289-295.
  63. Жаровська І. М. Генезис принципу легітимності державної влади та проблеми його впровадження у сучасному суспільстві / І. М. Жаровська // Європейські перспективи. — 2012. — № 4. — С. 19-23.
  64. Жовтобрюх М. Дискурс і комунікація як засоби легітимації державної влади в концепції Ю. Хабермаса / М. Жовтобрюх // Підприємництво, господарство і право. — 2013. — № 3. — С. 155-158.
  65. Жуган М. Принцип поділу влади: сучасні інтерпретації / М. Жуган, В. Марченко // Право України. — 2011. — № 2. — С. 193-200.
  66. Іщенко М. Політологія : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / М. Іщенко. / Черкаський національний університет ім. Богдана Хмельницького. — Черкаси : Видавництво ЧНУ, — 2004. — 387 с.
  67. Калашник М. В. Взаємодія правоохоронних органів з громад кістю в дореволюційний період: уроки для сьогодення / М. В. Калашник // Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. — 2012. — № 2. — С. 56-61.
  68. Каменська Н. Інститут звернень до публічної адміністрації: окремі питання історіографії досліджень в адміністративно-правовій доктрині / Н. Каменська // Підприємництво, господарство і право. — 2013. — № 6. — С. 76-79.
  69. Каневський О. С. Доктрина розподілу влади: від теоретичної концепції до політико-конституційного принципу: дис. ... канд. політ. наук : 23.00.02 / Каневський Олександр Семенович. — Севастополь, 1999. — 171 с.
  70. Кириченко В. М. Теорія держави та права : модульний курс / В. М. Кириченко, О. М. Куракін. — К. : ЦУЛ, 2010. — 264 с.
  71. Ковальова С. Основні етапи формування та становлення єдиної системи органів державного управління племінною справою в Україні / С. Ковальова // Підприємництво, господарство і право. — 2013. — № 5. —

- С. 74-78.
72. Ковальчук А. В. Аналіз вітчизняних наукових досліджень відносин державної влади з політичними партіями в Україні [Електронний ресурс] / А. В. Ковальчук // Право та державне управління. — 2015. — № 1. — С. 80-86. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ptdu_2015_1_19
  73. Ковальчук В. Легітимність державної влади та права людини / В. Ковальчук // Вибори та демократія. — 2006. — № 1. — С. 60 – 63.
  74. Ковальчук В. Легітимність та легальність державної влади : теоретико – правовий аспект / В. Ковальчук. // Юридична Україна. — 2008. — № 8. — С. 4 – 8.
  75. Ковальчук В. Проблема конституційності та легітимності публічної влади в умовах формування правової, демократичної держави : вітчизняний досвід / В. Ковальчук // Право України. — 2008. — № 6. — С. 35 – 40.
  76. Ковальчук В. Проблема легітимності державної влади в контексті теорії народовладдя / В. Ковальчук. // Вісник Академії правових наук України. — 2008. — № 2. — С. 232 – 243.
  77. Ковальчук В. Проблема легітимності та легальності влади в державно-правових доктринах Р. Ієрінга та Г. Єллінека / В. Ковальчук // Юридична Україна. — 2011. — № 8 (104). — С. 32-38.
  78. Колодій А. Громадянське суспільство: доктрина та вітчизняна практика / А. Колодій // Право України. — 2013. — № 9. — С. 270-282.
  79. Комаров С. А. Общая теория государства и права: учебник / С. А. Комаров. — 7 – е изд. — СПб. : Питер, 2008. — 512 с.
  80. Константний О. Окремі проблеми становлення самостійної судової влади в Україні / О. Константний // Підприємництво, господарство і право. — 2007. — № 10. — С. 33-38.
  81. Конституційний договір між Верховною Радою України та Президентом України про основні засади організації та функціонування державної влади і місцевого самоврядування в Україні на період до прийняття нової Конституції України // Відомості Верховної Ради України. — 1995. — № 18. — Ст. 133.
  82. Конституція України від 28 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради України. — 1996. — № 30. — Ст. 141 (зі змінами внесеними Законом України «Про відновлення дії окремих положень Конституції України» від 21 лютого 2014 р. // Офіційний вісник України. — 2014. — № 19. — Ст. 583).
  83. Копиленко О. Л. Загальна теорія держави та права (основні поняття, категорії, правові конструкції та наукові концепції) : навчальний посібник / О. Л. Копиленко, О. В. Зайчук, А. П. Заєць, В. С. Журавський та ін. — К. : Юрінком Інтер, 2008. — 400 с.
  84. Корнієнко М. Територіальна організація влади в Україні: якою вона має бути? / М. Корнієнко // Право України. — 2010. — № 4. — С. 239-248.
  85. Косінов С. Народ як первинний суб'єкт здійснення контролю над публічною владою / С. Косінов // Право України. — 2013. — № 10. — С. 178-

- 184.
86. Косолапов Н. Легитимность в международных отношениях : эволюция и современное состояние проблемы / Н. Косолапов. // *Мировая экономика и международные отношения*. — 2005. — № 2. — С. 3 – 14.
  87. Костюченко О. Інструментальна теорія С. С. Алексєєва / О. Костюченко // *Юридична Україна*. — 2013. — № 2. — С. 15-20.
  88. Коталейчук С. П. Теорія держави та права : навчальний посібник для підготовки до державних іспитів / С. П. Коталейчук. — К. : КНТ, 2009. — 320 с.
  89. Котюк В. О. Загальна теорія держави та права : навчальний посібник / В. О. Котюк. — К. : Атіка, 2005. — 592 с.
  90. Кравченко В. В. Наглядова діяльність органів прокуратури в історичному аспекті / В. В. Кравченко // *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. — 2012. — № 3. — С. 116-121.
  91. Кравчук В. Проблема меж державної влади в умовах формування громадянського суспільства / В. Кравчук // *Підприємництво, господарство і право*. — 2010. — № 1. — С. 7-9.
  92. Краплич Р. Стосунки між НДО та владою в розрізі суспільних стереотипів / Р. Краплич // *Аспекти самоврядування*. — 2005. — № 3 (29). — С. 33–36.
  93. Кривобок В. Актуальні питання визначення статусу прокуратури України в умовах перехідного періоду / В. Кривобок // *Право України*. — 2000. — № 10. — С. 85-87.
  94. Ксенофонтов В. Н. Государственная власть и местное самоуправление в России (философия власти) : учеб. пособие / В. Н. Ксенофонтов. — М. : Изд-во РАГС, 2010. — 228 с.
  95. Кудрявцев Ю. А. Государственные режимы / Ю. А. Кудрявцев. — СПб. : Юридический центр – Пресс, 2012. — 540 с.
  96. Кузнецов И. А. Теория государства и права : учебник / И. А. Кузнецов. — 4 – е изд., доп. и перераб. — Волгоград : Волгоградского фил. ФГОБУ ВПО РАНХиГС, 2013. — 319 с.
  97. Кузь О. Політологія : навчальний посібник / О. Кузь. / Харківський національний економічний університет. — Х. : ХНЕУ, — 2004. — 340 с.
  98. Кузько А. В. Теория государства и права : учебно – методическое пособие для студентов юридического факультета / А. В. Кузько. — Брянск : Ладомир, 2013. — 199 с.
  99. Кузьмін С. А. Теорія держави та права в питаннях і відповідях : посібник / С. А. Кузьмін, Д. М. Карпенко. — К. : Паливода А. В., 2010. — 128 с.
  100. Кулапов В. Л. Теория государства и права : учебник / В. Л. Кулапов. — М. : КноРус, 2014. — 380 с.
  101. Куян І. А. Суверенітет: проблеми теорії і практики: конституційно-правовий аспект : монографія / І. А. Куян. — К. : Академія, 2013. — 560 с.
  102. Куян І. До питання про публічність і суверенність державної влади /

- І. Куян // Право України. — 2009. — № 11. — С. 52-55.
103. Куян І. До питання про родові і видові поняття суверенітету / І. Куян // Право України. — 2013. — № 10. — С. 185-193.
104. Ладиченко В. В. Гуманістичні основи організації державної влади: дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.01 / Ладиченко Віктор Валерійович. — К., 2008. — 439 с.
105. Ладиченко В. Гуманістична парадигма організації державної влади / В. Ладиченко // Юридична Україна. — 2005. — № 9. — С. 4-8.
106. Ладиченко В. Забезпечення збереження державної єдності – важлива функція державної влади / В. Ладиченко // Право України. — 2007. — № 8. — С. 13-17.
107. Ладиченко В. Конституційні основи єдності державної влади / В. Ладиченко // Юридична Україна. — 2011. — № 5 (101). — С. 20-25.
108. Лившиц Р. З. Теория права : учебник / Р. З. Лившиц. — 2 – е изд. — М. : БЕК, 2001. — 224 с.
109. Литвин І. Історико-правові аспекти становлення публічної влади на місцевому рівні в Україні / І. Литвин // Підприємництво, господарство і право. — 2013. — № 6. — С. 67-71.
110. Логачова В. Громадський контроль як елемент громадянського суспільства в Україні / В. Логачова // Юридична Україна. — 2012. — № 2. — С. 26-31.
111. Лотюк О. Розуміння громадянського суспільства у контексті предмета конституційного регулювання / О. Лотюк // Право України. — 2013. — № 6. — С. 228-234.
112. Луць Л. А. Загальна теорія держави та права : навчально – методичний посібник (за кредитно-модульною системою) / Л. А. Луць. — К. : Атіка, 2013. — 412 с.
113. Лушников А. М. Теория государства и права : базовый курс : учебное пособие / А. М. Лушников. — М. : Юрлитинформ, 2013. — 270 с.
114. Лушников А. М. Теория государства и права : учебное пособие / А. М. Лушников. — Ярославль : Акад. МУБиНТ, 2012. — 239 с.
115. Майданник О. Про контроль у здійсненні державної влади / О. Майданник // Юридична Україна. — 2006. — № 5. — С. 4-7.
116. Макаренко О. Співвідношення генетичного і структурно-функціонального методів у дослідженні напрямів трансформації права відкритого суспільства / О. Макаренко // Юридична Україна. — 2012. — № 8. — С. 12-17.
117. Макаренко О. Ознаки права відкритого суспільства: концептуальний підхід / О. Макаренко // Юридична Україна. — 2012. — № 11. — С. 12-18.
118. Макарова З. С. Проблеми класифікації (типологізації) форми державного правління / З. С. Макарова // Бюлетень Міністерства юстиції України. — 2015. — № 1. — С. 67-72.
119. Максакова Р. Сучасний конституційний процес і реалізація установчої влади в Україні / Р. Максакова // Право України. — 2012. — № 8. — С. 78-85.

120. Макушев П. В. Поняття та зміст адміністративно-правового статусу державного виконавця / П. В. Макушев / Право і суспільство. — 2016. — № 2 — С. 127-132.
121. Малахов В. П. Общая теория права и государства. К проблеме правопонимания : учебное пособие / В. П. Малахов. — М. : ЮНИТИ – ДАНА, 2013. — 143 с.
122. Малый А. Ф. Государственная власть как правовая категория / А. Ф. Малый // Государство и право. — 2001. — № 3. — С. 94-99.
123. Малько А. В. Теория государства и права : учебник / А. В. Малько и др.; отв. ред. А. В. Малько. — 4 – е изд., стер. — М. : КноРус, 2014. — 400 с.
124. Манжола П. Взаємодія влади та громадян: практика легітимації інститутів влади у новітній історії України / П. Манжола. // Стратегічні пріоритети. — 2007. — № 1. — С. 58 – 64.
125. Манжола П. До питання щодо науково – теоретичного розмежування сутнісного змісту категорій легальність та легітимність / П. Манжола. // Вибори та демократія. — 2006. — № 3. — С. 40 – 42.
126. Манжула А. А. Державне управління на місцевому рівні: адміністративно-правовий аспект: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Манжула Андрій Анатолійович. — О., 2003. — 200 с.
127. Марченко М. Н. Теория государства и права : учебник для бакалавров / М. Н. Марченко, Е. М. Дерябина. — М. : Проспект, 2014. — 432 с.
128. Марченко М. Н. Теория государства и права в вопросах и ответах : учебное пособие / М. Н. Марченко. — 2 – е изд., перераб. и доп. — М. : Проспект, 2014. — 239 с.
129. Марченко М. Н. Теория государства и права: схемы с комментариями : учебное пособие / М. Н. Марченко, Е. М. Дерябина. — М. : Проспект, 2014. — 198 с.
130. Марчук В. М. Теорія держави і права : навчальний посібник / В. М. Марчук, О. В. Корольков. — К. : Київський національний торгово – економічний університет, 2012. — 415 с.
131. Медведчук В. Доктринальна модель побудови федеративної держави: українська ретроспектива і сучасність / В. Медведчук // Право України. — 2013. — № 9. — С. 289-305.
132. Медведько О. Гарантії забезпечення незалежності Генерального прокурора України при виконанні його обов'язків / О. Медведько // Право України. — 2010. — № 4. — С. 231-234.
133. Месюк М. П. Органи державної влади та інститути громадянського суспільства в боротьбі з корупцією: проблеми взаємодії / М. П. Месюк, М. П. Савчук // Бюлетень Міністерства юстиції України. — 2010. — № 4-5. — С. 264-272.
134. Мичко М. Про основні принципи організації прокуратури / М. Мичко, Н. Голова // Право України. — 2000. — № 12. — С. 74-77.
135. Мірошніченко М. Ідентичність – легітимність – правопорядок : до проблеми реформування правової системи України / М. Мірошніченко. //

- Право України. — 2003. — № 5. — С. 31 – 35.
136. Мірошніченко Ю. Теоретичні засади та проблеми конституційно-правового регулювання форм народовладдя в Україні / Ю. Мірошніченко // Право України. — 2012. — № 1-2. — С. 329-335.
  137. Наливайко Л. Децентралізація влади в Україні в умовах розбудови демократичного громадянського суспільства / Л. Наливайко, О. Чепік-Трегубенко // Підприємництво, господарство і право. — 2015. — № 10. — С. 44-47.
  138. Наливайко Л. До питання про визначення поняття «механізм Української держави» / Л. Наливайко // Підприємництво, господарство і право. — 2005. — № 10. — С. 92-96.
  139. Наливайко Л. Конституційно-правові основи механізму Української держави та його принципів / Л. Наливайко // Підприємництво, господарство і право. — 2005. — № 11. — С. 8-11.
  140. Наливайко Л. Р. Державний лад України: поняття, система, гарантії: дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.01 / Наливайко Лариса Романівна. — Запоріжжя, 2010. — 535 с.
  141. Наливайко Л. Р. Державний лад України: теоретико-правова модель : монографія / Л. Р. Наливайко. — Х. : Право, 2009. — 600 с.
  142. Наливайко Л. Р. Європейський досвід забезпечення транспарентності державної влади / Л. Р. Наливайко // Держава і право : зб. наук. праць. Юридичні і політичні науки. Спецвипуск. — К., 2014. — С. 51-58.
  143. Наливайко Л. Р. Прокуратура в механізмі Української держави / Л. Р. Наливайко, О. Р. Мала // Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ. — 2007. — Спец. вип. № 3 : Ідея права і держава : у 4 ч., Ч. 3. — С. 108-118.
  144. Наливайко Л. Р. Реформування механізму держави в контексті євроінтеграційної орієнтованості зовнішньої політики України / Л. Р. Наливайко // Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. — 2007. — № 2. — С. 48-53.
  145. Наливайко Л. Р. Структурованість як невід'ємний атрибут конституційного механізму Української держави / Л. Р. Наливайко // Бюлетень Міністерства юстиції України. — 2005. — № 8. — С. 5-15.
  146. Наливайко Л. Співвідношення категорій «конституційний лад» та «державний лад» в умовах конституційної модернізації / Л. Наливайко // Право України. — 2014. — № 9. — С. 32-44.
  147. Никифорак М. В. Державний лад і право на Буковині в 1774-1918 рр.: дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.01 / Никифорак Михайло Васильович. — Чернівці, 2004. — 420 с.
  148. Нисневич Ю. А. Государственная власть современной России : учеб. пособие / Ю. А. Нисневич. — М. : Аспект Пресс, 2008. — 493 с.
  149. Німченко В. Референдум як форма народовладдя потребує конституційного врегулювання / В. Німченко // Право України. — 2013. — № 6. — С. 235- 241.
  150. Обушний М. Політологія : довідник/ М. Обушний, А. Коваленко, О. Ткач; За ред. М. Обушного; КНУ ім. Т. Г.Шевченка. К. : Довіра, — 2004.

— 599 с.

151. Оксенчук І. Сучасне визначення наукових підходів до формування пенітенціарної політики України / І. Оксенчук // Підприємництво, господарство і право. — 2012. — № 2. — С. 112-114.
152. Олуйко В. До питання про межі державної влади (критичні замітки) / В. Олуйко, Р. Кондратьєв // Право України. — 2003. — № 2. — С. 17-22.
153. Олькіна О. Функції конституційного інституту дострокового припинення повноважень вищих посадових осіб України / О. Олькіна // Підприємництво, господарство і право. — 2012. — № 2. — С. 11-15.
154. Пасальський М. Концепція публічного управління в сучасній юридичній науці / М. Пасальський // Юридична Україна. — 2015. — № 7-8. — С. 17-21.
155. Пелих Н. Державний апарат в умовах сьогодення / Н. Пелих // Підприємництво, господарство і право. — 2005. — № 8. — С. 78-82.
156. Пелих Н. Функції Української держави / Н. Пелих // Підприємництво, господарство і право. — 2005. — № 1. — С. 27-30.
157. Петришин О. Демократичні основи правової, соціальної державності / О. Петришин // Вісник Національної академії правових наук України. — 2014. — № 1. — С. 32-41.
158. Побережний В. В. Сутність та причини корупції в системі органів державної влади [Електронний ресурс] / В. В. Побережний. — Режим доступу: <http://www.academy.gov.ua/ej/ej12/txts/10pvvodv.pdf>
159. Поклад О. В. Поняття та зміст громадського контролю за діяльністю поліції в Україні / О. В. Поклад // Право і суспільство. — 2016. — № 2 — С. 139-145.
160. Поклонська О. Співвідношення влади й авторитету / О. Поклонська // Підприємництво, господарство і право. — 2012. — № 12. — С. 6-9.
161. Поклонська О. Співвідношення влади і права / О. Поклонська // Право України. — 2010. — № 4. — С. 225-230.
162. Політична система сучасної України: особливості становлення, тенденції розвитку : навч. посіб. для студ. вищ. закл. освіти / За ред. Ф. М. Рудича. — К. : Парламентське вид-во, 2002. — 327 с.
163. Політологія : Академічний курс : підручник / Л. М. Герасіна, В. С. Журавський, М. І. Панов та ін. ; М-тво освіти і науки України. — 2 – ге вид., перероб. і доп. — К. : ВД "Ін Юре", — 2006. — 519 с.
164. Політологія : навчальний посібник / В. Штанько, Н. Чорна, Т. Авксентьєва, Л. Тіхонова; Мін-во освіти і науки України, Науково-методичний центр вищої освіти. — 2-є вид., перероб. і доп. — К. : Фирма "ИНКОС" : Центр учбової літератури, — 2007. — 287 с.
165. Правові основи формування та функціонування органів державної влади у контексті євроінтеграції : монографія / Ю. П. Битяк, О. Г. Данильян, О. П. Дзьобань та ін. ; за ред. Ю. П. Битяка, О. Г. Данильяна. — Х. : Право, 2010. — 384 с.
166. Про Автономну Республіку Крим : Закон України від 17 березня 1995 року (зі змінами і допов.) // Відомості Верховної Ради України. — 1995. — № 11. — Ст. 69.

167. Про Верховну Раду Автономної Республіки Крим : Закон України від 10 лютого 1998 року (зі змінами і допов.) // Відомості Верховної Ради України. — 1998. — № 29. — Ст. 191.
168. Прокопов Д. Правовий вимір функціонування публічної влади у політичній системі сучасної України / Д. Прокопов, В. Скрипнюк // Бюлетень Міністерства Юстиції України. — 2012. — № 1. — С. 41-50.
169. Пушкіна О. Інститути громадського суспільства в системі захисту прав і свобод людини / О. Пушкіна // Юридична Україна. — 2012. — № 1. — С. 4- 11.
170. Рабінович С. Субсидіарність як принцип взаємодії приватної та публічної влади у сучасному суспільстві / С. Рабінович // Юридична Україна. — 2006. — № 2. — С. 4-8.
171. Рєзнік О. М. Реформування правоохоронних органів в аспекті забезпечення фінансово-економічної безпеки держави / О. М. Рєзнік // Право і суспільство. — 2016. — № 2 — С. 145-151.
172. Савченко О. Конституційне закріплення принципу верховенства права в зарубіжних державах / О. Савченко // Підприємництво, господарство і право. — 2007. — № 7. — С. 100-103.
173. Савчин М. В. Конституційний Суд України як гарант конституційного ладу: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.02 / Савчин Михайло Васильович. — К., 2003. — 218 с.
174. Самбор М. Поліція та органи внутрішніх справ: роздуми про співвідношення понять / М. Самбор // Право України. — 2016. — № 4. — С. 149-156.
175. Самбук О. М. Взаємовідносини органів державної влади та інститутів громадянського суспільства як предмет наукових досліджень [Електронний ресурс] / О. М. Самбук. — Режим доступу: <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/db/2010-1/doc/4/08.pdf>.
176. Самородинський В. Проблеми судової влади в зарубіжних ученнях про державу і право / В. Самородинський // Вісник Академії правових наук України. — 2006. — № 4. — С. 30-38.
177. Северенчук О. Запровадження принципу розподілу влади в політико-правовому просторі України / О. Северенчук // Юридична Україна. — 2004. — № 9. — С. 4-10.
178. Селиванов В. Державна влада як елемент державноупорядженого суспільства в Україні / В. Селиванов // Право України. — 2007. — № 9. — С. 10-17.
179. Серьогін С. М. Державний службовець у взаємовідносинах влади і суспільства: дис. ... д-ра наук з держ. управління : 25.00.03 / Серьогін Сергій Михайлович. — К., 2004. — 380 с.
180. Сіренко В. Деякі зауваження до питання про природу влади / В. Сіренко // Право України. — 2009. — № 11. — С. 46-50.
181. Славич Д. Д. Проблема підстав і принципів оптимальної організації державної влади в теоретико-політичній спадщині Івана Франка: дис. ... канд. політ. наук : 23.00.01 / Славич Дмитро Дмитрович. — К., 1996. — 175 с.

182. Солов'євич І. В. Державна влада в Україні і місце в ній правоохоронної діяльності: конституційно-правові аспекти : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.02 «Конституційне право» / І. В. Солов'євич. — К., 1997. — 16 с.
183. Стойка А. В. Механізми ефективної взаємодії органів державної влади і громадських об'єднань на регіональному рівні : автореф. дис. ...канд. держ. упр. : 25.00.02 / А. В. Стойка. — Д., 2006. — Режим доступу : <http://berabuucyca.by.ru>
184. Тимцуник В. І. Реформування системи влади та державного управління в УРСР: зміст, особливості, наслідки (1953–1964 рр.): дис. ... д-ра наук з держ. упр. : 25.00.01 / Тимцуник Василь Іванович. — К., 2004. — 461 с.
185. Ткачук М. Держава та громадянське суспільство. Динаміка їхньої взаємодії в Україні [Електронний ресурс] / М. Ткачук. — Режим доступу : www.spa.ukma.kiev.ua.
186. Топалова С. О. Політичні партії як суб'єкти державної влади: компаративістський аналіз: дис. ... канд. політ. наук : 23.00.02 / Топалова Світлана Олександрівна. — Х., 2004. — 210 с.
187. Усаченко Л. Аспекти, форми та напрями взаємодії органів державної влади з неурядовими організаціями [Електронний ресурс] / Л. Усаченко. — Режим доступу : www.kbuara.kharkov.ua.
188. Усаченко Л. Співпраця органів державної влади з інститутами громадянського суспільства [Електронний ресурс] / Л. Усаченко. — Режим доступу : www.nbuiv.gov.ua.
189. Усаченко Л. Форми взаємовідносин органів державної влади з неурядовими організаціями / Л. Усаченко // Вісн. держ. служби України. — 2008. — № 1. — С. 19–23.
190. Халипов В. Ф. Кратология – наука о власти : Концепция / В. Ф. Халипов. — М. : Экономика, 2002. — 367 с.
191. Холод В. Політологія : навчальний посібник / В. Холод. — С. : Університетська книга, — 2001. — 405 с.
192. Чаркіна А. О. Засоби подолання корупції в органах державної влади: європейський досвід / А. О. Чаркіна // Держава та регіони. — 2016. — № 2 (54). — С. 106-110.
193. Шаповал В. М. Державний лад країн світу : Довідник / В. М. Шаповал. — К. : Український центр правничих студій, 1999. — 318 с.
194. Шляхтун П. Політологія : Теорія та історія політичної науки : підручник для студентів вищих навчальних закладів / П. Шляхтун; Ред. В. М. Куценко. — К. : Либідь, — 2002. — 573 с.

ТЕМА 6. СТРУКТУРА ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ

Історичний аспект розвитку системи державної влади. Поняття державної виконавчої влади. Система органів державної виконавчої влади. Повноваження Президента України по управлінню органами виконавчої влади. Адміністративно-правовий статус Кабінету Міністрів України. Органи виконавчої влади Автономної Республіки Крим, особливості їх правового статусу.

З моменту прийняття Конституції України 1996 року, *система органів держави* зазнала істотних змін, насамперед, через закріплення демократичного принципу поділу державної влади на три гілки та створення нових державних інституцій – Конституційного Суду України, Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини тощо. Але трансформаційні процеси в сучасній системі органів держави тривають, що пов'язано із суттєвими змінами в ній, зокрема в частині перерозподілу повноважень між її елементами.

Відповідно до статті 6 Конституції України державна влада в Україні здійснюється на засадах її поділу на *законодавчу, виконавчу та судову*. Концепція поділу влади спрямована, насамперед, на забезпечення демократії в державному апараті, на встановлення взаємного контролю влади, на запобігання виникненню авторитаризму тощо.

Законодавча влада – це галузь (гілка) державної влади, делегована народом своїм представникам у парламенті, що надає їм виключне право приймати закони.

Парламент – єдиний представницький орган народу і єдиний законодавчий орган, який цілком або частково створює інші вищі органи держави, визначає основи внутрішньої і зовнішньої політики держави і бере участь у її здійсненні, контролює діяльність інших вищих органів і посадових осіб.

Загальними *функціями парламенту* є:

- **представницька** – обов'язок представляти інтереси народу, його різні верстви за допомогою депутатського корпусу;
- **законодавча** – видання законів (основна діяльність, що має юридичний характер);
- **фінансова** – прийняття рішень з фінансових питань (щорічно затверджувати бюджет країни);
- **установча** – участь у формуванні вищих виконавчих, а також судових органів;
- **контрольна** – здійснення контролю за діяльністю уряду, інших вищих органів і посадових осіб;
- **політична** – визначення основ внутрішньої і зовнішньої політики та її здійснення.

Виконавча влада – галузь (гілка) державної влади, що володіє правом безпосередньо управляти країною, виконувати закони та інші нормативні акти, ухвалені законодавчою владою. Органом виконавчої влади у масштабах усієї країни є **уряд**.

Основними **функціями уряду** є: **виконавча та розпорядча**.

Виконавча функція уряду полягає у безпосередньому виконанні нормативних приписів правових актів, прийнятих органами законодавчої влади. Особливим видом виконавчої діяльності є **адміністративні (управлінські) послуги** – публічно-правова виконавчо-зобов'язальна діяльність органів виконавчої влади і органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб, спрямована на юридичне оформлення умов, встановлених законодавством, які є необхідними для належної реалізації прав і законних інтересів фізичних і юридичних осіб, котрі звертаються до них з цією метою (реєстрація, ліцензування, сертифікація тощо).

Розпорядча функція уряду полягає у здійсненні управління шляхом видання підзаконних (управлінських) актів і виконання організаційних дій (відповідних розпоряджень).

Судова влада – незалежна галузь (гілка) державної влади, що володіє виключним правом здійснювати правосуддя, ухвалювати рішення у процесі судочинства та доводити їх до виконання.

Основними **функціями судової влади** є:

– **охоронна (профілактична)** – охорона прав і свобод людини, винесення окремих ухвал щодо виявлення судом порушень прав громадян;

– **контрольна** – стримування інших галузей влади, в межах права, за допомогою судового контролю;

– **правосудна (захисна)** – захист прав і свобод людини у разі їх порушення, відновлення порушених прав, притягнення правопорушників до юридичної відповідальності;

– **конституційного нагляду** – нагляд за додержанням конституційної законності, тобто за відповідністю Конституції нормативних актів держави.

Розгляд системи органів держави в Україні варто розпочинати із **Верховної Ради України**, яка є єдиним, представницьким, загальнонаціональним, виборним, колегіальним, однопалатним, постійно діючим **органом законодавчої влади**, що складається з 450 народних депутатів. Вони обираються на основі вільного, загального, рівного і прямого виборчого права шляхом таємного голосування терміном на п'ять років.

Повноваження Верховної Ради, Президії Верховної Ради України, Голови Верховної Ради та інші важливі питання зафіксовані у розділі 12 Конституції України. Ці **повноваження** класифікуються за наступними ознаками:

❖ **загального значення** (розгляд та вирішення будь-яких питань, що не входять до компетенції інших гілок влади, визначає основні напрямки внутрішньої та зовнішньої політики України, затверджує важливі загальнодержавні програми);

❖ **законодавчої діяльності** (прийняття Конституції, конституційних та інших законів, постанов, накладання вето на укази Президента, регулювання відносин громадянства, власності, оподаткування та ін.);

❖ **з питань адміністративно-територіального устрою України** (утворення, ліквідація областей, районів, затвердження кордонів тощо);

❖ **щодо кадрових питань** (призначення виборів, референдумів, обрання Голови Верховної Ради та його заступників, призначення суддів обласної та вищої ланки, призначення та звільнення Генерального прокурора України за поданням Президента);

❖ **контрольного характеру** (за дотриманням Конституції України та інших законів; у сфері захисту прав людини; за наданням Україною позик, економічної допомоги іноземним державам);

❖ **щодо міжнародних відносин** (розгляд доповіді Президента України про зовнішню політику України, ратифікація та денонсування міжнародних договорів тощо);

❖ **стосовно виняткових випадків** (запровадження надзвичайного, стану, затвердження рішення про оголошення війни, запровадження військового стану, делегування законодавства Кабінету Міністрів України та ін.).

У державному механізмі України інститут президентства посідає особливе місце, що обумовлене його функціями і роллю у вирішенні проблем державотворення і правотворення, можливістю впливу на соціально-економічні і політичні процеси. Розділом 5 Конституції України визначено, що **Президент України** є главою держави і виступає від її імені. Президент України є гарантом державного суверенітету, територіальної цілісності України, додержання Конституції України, прав і свобод людини і громадянина.

Поряд з цим, Основний Закон передбачає, що роль глави держави спрямована на організацію державної влади, формування держави, забезпечення єдності в діях всього державного апарату, вирішення тих чи інших непорозумінь у системі органів держави, об'єднання зусиль державних і самоврядних структур для найефективнішого здійснення політики держави.

До **основних напрямів діяльності Президента України** як глави держави належить забезпечення:

– державного суверенітету, тобто неподільності, верховенства, незалежності державної влади в Україні;

– територіальної цілісності України, тобто недоторканності її кордонів і внутрішньої єдності;

– відповідності внутрішньої та зовнішньої політики держави визначеним у Конституції засадам; чіткого й своєчасного реагування відповідних державних органів на будь-які порушення конституційних приписів;

– прав і свобод людини, відповідності міжнародно-правовим актам і реальності правового статусу людини і громадянина.

Кабінет Міністрів України є вищим органом у системі **органів виконавчої влади**, його статус визначається Конституцією України та

Законом України «Про Кабінет Міністрів України». Розглядаючи систему органів виконавчої влади в Україні, слід зазначити, що ця система є трирівневою, єдиною структурою. Вона, відповідно до Конституції України, складається з таких **рівнів**:

вищий – Кабінет Міністрів України;

центральний – міністерства, державні комітети, державні відомства, інші центральні органи виконавчої влади зі спеціальним статусом, інші центральні органи виконавчої влади;

місцевий – місцеві державні адміністрації (обласні, районні, Київська та Севастопольська міські), а також Рада міністрів Автономної Республіки Крим.

Уряд здійснює керівництво органами виконавчої влади, забезпечуючи при цьому об'єднання, координацію та погодженість їх діяльності. Відносини, які виникають між рівнями системи органів виконавчої влади, є субординаційними, тобто їх змістом є підпорядкування органів нижчого рівня органам вищого рівня.

Діяльність виконавчої влади зорієнтована на безпосереднє надання суспільству якісних управлінських послуг. Функція виконання впливає із характеристики виконавчої влади як підзаконної, оскільки її діяльність спрямована, насамперед, на реалізацію законів України. Інша функція, що реалізується органами виконавчої влади, – це функція розпорядча, зміст якої полягає у праві здійснювати розпорядження загальнодержавними ресурсами та коштами і реалізується шляхом прийняття нормативно-правових актів, що є обов'язковими для виконання особами, яких вони стосуються.

Конституційно-правові засади організації та функціонування **судової влади** в Україні визначаються розділом 8 Конституції України – «Правосуддя». Основний Закон встановлює, що делегування функцій судів, а також привласнення цих функцій іншими органами чи посадовими особами не допускаються; юрисдикція судів поширюється на всі правовідносини, що виникають у державі; держава забезпечує фінансування та належні умови для функціонування судів і діяльності суддів; судді при здійсненні правосуддя незалежні й підкоряються лише закону тощо.

Конституція України закріплює найбільш загальні норми та положення, пов'язані із здійсненням правосуддя в Україні, діяльності судових органів, проте найбільш повне регулювання в цій сфері відбувається за допомогою актів поточного законодавства, а саме: процесуальних законів, Закону України «Про судоустрій та статус суддів», міжнародних актів, ратифікованих Верховною Радою України (наприклад, Європейська хартія статусу суддів від 10 липня 1998 року) тощо.

Законом України «Про судоустрій та статус суддів» визначено, що судоустрій будується за принципами **територіальності, спеціалізації та інстанційності**. Найвищим судовим органом у системі судоустрою є **Верховний Суд**.

Систему судоустрою утворюють:

- місцеві суди;
- апеляційні суди;
- Верховний Суд.

Для розгляду окремих категорій справ, відповідно до цього Закону, в системі судоустрою діють **вищі спеціалізовані суди**.

Вищими спеціалізованими судами в Україні є: Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ, Вищий господарський суд України, Вищий адміністративний суд України. До складу вищого спеціалізованого суду входять: **судді**, з числа яких призначаються **голова суду** та його **заступники**. У вищому спеціалізованому суді утворюються **палати** з розгляду окремих категорій справ, які очолює **секретар судової палати**, що обирається з числа суддів цього суду строком на два роки. Рішення про утворення судової палати, її склад, а також про обрання секретаря судової палати приймаються **зборами суддів** вищого спеціалізованого суду за пропозицією голови суду. Окрім того, у вищому спеціалізованому суді діє **пленум**, який скликається головою суду в разі потреби або на вимогу не менш як п'ятої частини від складу суддів, але не рідше двох разів на рік. При вищому спеціалізованому суді утворюється **Науково-консультативна рада**, з числа фахівців у галузі права для розгляду проблемних питань застосування норм права, попереднього розгляду проектів постанов вищого спеціалізованого суду, підготовка яких потребує наукового забезпечення. Вищий спеціалізований суд має **офіційний друкований орган**, в якому публікуються матеріали судової практики вищого спеціалізованого суду та інших судів відповідної судової спеціалізації, матеріали з питань організації діяльності судів відповідної судової спеціалізації та інші матеріали.

Аналіз чинного законодавства дозволяє стверджувати, що в Україні судова система складається з трьох рівнів.

Отже, усі державні органи у сукупності складають єдину, цілісну систему органів держави, основне соціально-політичне призначення яких полягає у здійсненні в межах повноважень, визначених Конституцією і законами України, завдань і функцій держави.

Методичні вказівки для підготовки

Розгляд цієї теми має велике значення у формуванні майбутнього фахівця юриста, оскільки розвиток демократії в Україні зумовлює необхідність створення системи державної влади, яка б здійснювала якісне управління країною під контролем народу та в його інтересах.

Державна влада — це важливе політико-правове явище, сутність якого полягає в тому, що виражаючи хоча б формально волю всіх громадян держави, влада здійснює спрямовуючий, організуючий вплив на суспільство. Відповідно до статті 6 Конституції України державна влада в Україні здійснюється на засадах її поділу на законодавчу, виконавчу та судову.

Єдиним органом законодавчої влади в Україні є парламент – Верховна Рада України. З принципу поділу влади випливає, що Верховна Рада не розглядається як орган вищого рівня щодо інших органів державної влади та щодо органів місцевого самоврядування. Вплив Верховної Ради на діяльність інших органів державної влади і органів місцевого самоврядування здійснюється виключно шляхом прийняття відповідних законів, обов'язкових для всіх суб'єктів на території України. Лише вона має повноваження приймати закони, які є актами найвищої юридичної сили.

Виконавча влада забезпечує безпосереднє управління державними справами. Їй притаманні такі ознаки: організаційний характер; неперервне здійснення скрізь, де функціонують колективи людей; предметність; примусовість, опора на силу.

Формою виконавчої влади є ієрархічно побудований адміністративний апарат. Вона організаційно єдина, ланки нижчого рівня підпорядковані ланкам вищого рівня. Виконавча влада, яка завжди розглядалась як вторинна щодо законодавчої, в умовах демократичної правової держави перетворюється на рівноцінну із законодавчою та судовою владами гілку.

Вищим органом у системі органів виконавчої влади є Кабінет Міністрів України. Структурною ланкою виконавчої вертикалі є центральні органи виконавчої влади (ЦОВВ), до складу яких входять міністерства, державні комітети (державні служби) та ЦОВВ зі спеціальним статусом.

Наступним організаційно-правовим рівнем органів виконавчої влади є місцеві органи виконавчої влади. Виконавчу владу в областях і районах, містах Києві та Севастополі здійснюють місцеві державні адміністрації. Функції виконавчої влади також здійснюють місцеві (територіальні) органи (підрозділи) міністерств та інших ЦОВВ. Органи виконавчої влади забезпечують управління економічною та соціальною сферами всієї країни, вирішення всіх інших управлінських справ

Судова влада є частиною доктрини розподілу влади у правовій державі. Основу судової влади в Україні становлять суди, що є різними за своєю компетентністю та юрисдикцією. Система судів загальної юрисдикції забезпечує захист прав і свобод громадян через розгляд цивільних, кримінальних, адміністративних та інших справ. Найвищим судовим органом у системі судів загальної юрисдикції є Верховний Суд України. До судової гілки влади як її самостійний суб'єкт входить Конституційний Суд України. Він є єдиним органом конституційної юрисдикції, що вирішує питання про відповідність законів та інших правових актів Конституції України.

Поділяється не сама влада, а механізм її здійснення. Він структурується за функціональною та суб'єктною ознаками. У першому випадку поділ влади означає виділення основних функціональних видів діяльності держави – законотворення, правозастосування та правосуддя. У другому – означає організаційний устрій держави як сукупність різних видів державних органів – законодавчих, виконавчих і судових з притаманною їм компетенцією, тобто державно-владними повноваженнями.

Зокрема, в межах цієї теми важливе значення має структура органів державної влади, система органів державної влади, сутність та особливості організаційної структури органу державної влади, взаємодію органів державної влади між собою, функції та повноваження органів державної влади тощо.

Ключові поняття:

державна влада, система органів державної влади, легалізація державної влади, легітимація державної влади, народне представництво, поділ влади, орган законодавчої влади, орган виконавчої влади, орган судової влади, система «стримувань і противаг», парламент, парламентаризм, Верховна Рада України, народний депутат, депутатський мандат, система гарантій діяльності народного депутата, парламентський контроль, пленарні засідання, голосування, законодавчий процес, стадії законодавчого процесу, законодавча ініціатива, установча процедура, інститут президентства, глава держави, президент України, правовий статус президента України, компетенція Президента України, акти глави держави, імпичмент, уряд, виконавчо-розпорядча діяльність, Кабінет Міністрів України, Програма діяльності Кабінету Міністрів, постійні органи Кабінету Міністрів України, консультативні органи Кабінету Міністрів України, відставка уряду, Прем'єр-міністр, Перший віце-прем'єр-міністр, віце-прем'єр-міністр, міністр, міністерство, державні комітети, центральні органи виконавчої влади зі спеціальним статусом, державна служба, державні службовці, урядові органи державного управління, органи місцевого самоврядування, управлінські послуги, судочинство, правосуддя, судоустрій, система судоустрою, принцип територіальності, принцип спеціалізації, принцип інстанційності, функції судової влади, конституційні принципи правосуддя, суд, суддя, конституційно-правовий статус суддів, професійні судді, гарантії діяльності суддів, недоторканність суддів.

Тестові завдання:

1. Державна влада характеризується наступними ознаками:

- а) вона регулює відносини між більшими й малими соціальними групами й, будучи відносно відособлена від суспільства, керує їм в інтересах тої його частини, більш або меншої, котра опанувала цією владою;*
- б) є суверенною владою, тобто в сфері державних справ має верховенство, самостійністю й незалежністю стосовно якої-небудь іншої влади як усередині держави, так і за його межами;*
- в) здійснюється на постійній основі спеціальним апаратом влади (державним апаратом);*
- г) поширюється на всіх осіб (фізичних, юридичних), що перебувають на території держави;*
- д) має монопольне право застосовувати примус на території своєї дії (території держави).*

2. Законодавчі відправні засади, ідеї, положення, які виступають базисом формування, організації та функціонування органів публічної влади – це:

- а) принцип найвищої соціальної цінності людини;
- б) принцип народного суверенітету;
- в) принцип організації й діяльності органів публічної влади;
- г) принцип державного суверенітету;
- д) принцип республіканізму або республіканської форми правління.

3. Організаційні зв'язки між суб'єктами управління поділяють:

- а) субординаційні, реординаційні, координаційні;
- б) лінійні; функціональні; лінійно-функціональні; програмно-цільові; матричні;
- в) вищі, центральні, місцеві;
- г) координаційні, субординаційні, концентраційні, децентралізаційні;
- д) лінійні, центральні, координаційні.

4. Система органів виконавчої влади в Україні включає структурні ланки:

- а) трьох організаційно-правових рівнів: вищий, центральний, нижчий;
- б) двох організаційно-правових рівнів: вищий, центральний;
- в) двох організаційно-правових рівнів: центральний, місцевий;
- г) чотирьох організаційно-правових рівнів: вищий, центральний, місцевий, територіальний;
- д) трьох організаційно-правових рівнів: вищий, центральний, місцевий.

5. У разі якщо більшість функцій центрального органу виконавчої влади складають функції з надання адміністративних послуг фізичним і юридичним особам, центральний орган виконавчої влади утворюється як:

- а) агентство;
- б) служба;
- в) інспекція;
- г) центральний орган виконавчої влади зі спеціальним статусом;
- д) департамент.

6. У разі якщо більшість функцій центрального органу виконавчої влади складають функції з управління об'єктами державної власності, що належать до сфери його управління, центральний орган виконавчої влади утворюється як:

- а) служба;
- б) агентство;
- в) інспекція;
- г) центральний орган виконавчої влади зі спеціальним статусом;

д) територіальний орган центрального органу виконавчої влади.

7. У разі якщо більшість функцій центрального органу виконавчої влади складають контрольно-наглядові функції за дотриманням державними органами, органами місцевого самоврядування, їх посадовими особами, юридичними та фізичними особами актів законодавства, центральний орган виконавчої влади утворюється:

- а) центральний орган виконавчої влади зі спеціальним статусом;
- б) територіальні громади;
- в) агентство;
- г) служба;
- д) інспекція.

8. Вищим органом у системі органів виконавчої влади є:

- а) міністерство;
- б) центральний орган виконавчої влади зі спеціальним статусом;
- в) Кабінет Міністрів України;
- г) Верховна Рада України;
- д) територіальні органи (підрозділи) міністерств та інших центральних органів виконавчої влади.

9. Явище передавання частини владних повноважень від вищих до нижчих рівнів управління, за якої органи публічної влади, що перебувають на нижчих рівнях управління, дістають право самостійно й остаточно вирішувати питання, віднесені до їх відання, має назву:

- а) координація
- б) субординація;
- в) концентрація;
- г) децентралізація;
- д) контролінг.

10. Територіальний рівень системи органів виконавчої влади в Україні включає (оберіть найбільш повне визначення):

- а) міністерства, державні служби, центральні органи виконавчої влади зі спеціальним статусом;
- б) обласні, районні, міські державні адміністрації; територіальні органи (підрозділи) міністерств та інших центральних органів виконавчої влади;
- в) територіальні громади; сільські, селищні, міські ради; сільські, селищні, міські голови; виконавчі органи сільської, селищної, міської ради; районні та обласні ради, що представляють спільні інтереси територіальних громад сіл, селищ, міст; органи самоорганізації населення;
- г) Рада Міністрів Автономної Республіки Крим, обласні, районні, Київська і Севастопольська міські державні адміністрації;
- д) обласні, районні, міські державні адміністрації, Територіальні

громади, центральні органи виконавчої влади зі спеціальним статусом, виконавчі органи сільської, селищної, міської ради.

11. Організаційна структура державного управління – це:

а) компонент системи державного управління, зумовлений її суспільно-політичною природою, соціально-функціональною роллю, цілями і змістом, який об'єднує в собі певну сукупність державних організацій, їх персонал, матеріальні та інформаційні ресурси, що виділяються і витрачаються суспільством на формування та реалізацію державно-управлінських впливів і підтримання життєздатності самого суб'єкта управління;

б) особливе державно-правове явище, яке обумовлене суспільно-політичною природою, соціально-функціональною роллю, цілями та змістом державного управління в суспільстві;

в) система органів державного управління, а також сукупність організаційних зв'язків, які виникають між цими органами а також між ними та іншими суб'єктами реалізації влади;

г) Кабінет Міністрів України, центральні органи виконавчої влади в Україні, урядові органи державного управління, місцеві державні адміністрації, територіальні органи центральних органів виконавчої влади, Національний банк України, взаємозв'язки між цими органами, а також впливи на їх діяльність з боку Верховної Ради України, Президента України, судів та прокуратури;

д) сукупність структурних елементів (підрозділів, посадових осіб та ін.) та взаємозв'язок між цими структурними елементами.

12. Органи державної влади, що характеризуються однаковим організаційно-правовим статусом і однорідністю здійснюваних управлінських функцій позначають поняттям:

а) міністерства;

б) центральні органи виконавчої влади;

в) організаційна структура державного управління;

г) місцеві державні адміністрації;

д) ланка державно-управлінської системи.

13. Організаційні зв'язки між суб'єктами управління, що передбачають упорядкування зверху вниз, від керуючого до керованого – це:

а) реординаційні;

б) концентраційні;

в) координаційні;

г) субординаційні;

д) інформаційні.

14. Організаційні зв'язки між суб'єктами управління, що передбачають упорядкування знизу вгору, від керованого до керуючого – це:

- а) субординаційні;
- б) реординаційні;
- в) концентраційні;
- г) координаційні;
- д) децентралізаційні.

15. Організаційні зв'язки між суб'єктами управління, що передбачають упорядкування на одному рівні, між двома і більше суб'єктами, що не виключає їхнього перебування на різних рівнях в ієрархічно організованій системі управління – це:

- а) координаційні;
- б) концентраційні;
- в) реординаційні;
- г) субординаційні;
- д) консультаційні.

16. Субординаційні зв'язки в організаційній структурі державного управління можуть передбачати:

- а) виключну компетенцію вищого за організаційно-правовим статусом органу щодо органу, нижчого за статусом;
- б) безпосереднє і пряме лінійне підпорядкування;
- в) функціональне або методичне підпорядкування;
- г) право затвердження проекту рішення;
- д) безпосереднє та методичне підпорядкування.

17. Реординаційні зв'язки передбачають:

- а) право планово-бюджетної ініціативи;
- б) певну самостійність нижчого за організаційно-правовим статусом органу (з певного кола питань орган приймає рішення без їх попереднього узгодження з вищим за організаційно-правовим статусом органом, останній вправі скасовувати чи призупиняти ці рішення;
- в) прийняття спільних рішень;
- г) підконтрольність;
- д) підзвітність.

18. Координаційні зв'язки базуються на взаємній зацікавленості різних органів державної влади (та органів місцевого самоврядування) в узгодженні своїх управлінських впливів на один об'єкт або на різні об'єкти. Вони можуть передбачати:

- а) створення й функціонування спеціальних координаційних органів управління;
- б) проведення координаційних нарад;
- в) регулярний обмін інформацією, насамперед плановою й обліковою;
- г) прийняття спільних рішень;

д) право планово-бюджетної ініціативи.

19. Побудова організаційної структури державного управління, розміщення і взаємодія її елементів, вертикальні та горизонтальні зв'язки, форма зв'язків формуються під впливом як зовнішніх, так і внутрішніх об'єктивних і суб'єктивних умов і факторів, а саме:

- а) інформаційного забезпечення державного управління;
- б) демократизму і стилю державного управління;
- в) конституційно визначених функцій держави, а також цілей і функцій державного управління;
- г) компетентності управлінських кадрів;
- д) прийняття спільних рішень.

20. Для лінійної організаційної структури управління характерні такі переваги:

- а) особиста відповідальність керівника за остаточний результат діяльності свого підрозділу;
- б) концентрація влади в управлінській верхівці;
- в) виключення дублювання і паралелізму у виконанні управлінських функцій; зменшення потреби у спеціалістах широкого профілю;
- г) звільнення головного лінійного управлінця від глибокого аналізу проблем;
- д) можливість залучення компетентних спеціалістів, які відповідають за реалізацію окремих завдань і заходів програми.

21. До недоліків функціональної структури відносять:

- а) надмірну зацікавленість у реалізації цілей та завдань «своїх» підрозділів;
- б) труднощі налагодження міжфункціональної координації;
- в) прояви тенденцій надмірної централізації;
- г) довготривалість процедур прийняття рішень;
- д) можливість залучення консультантів та експертів.

22. Основними перевагами лінійно-функціональної структури є:

- а) раціональне використання кадрів за рахунок спеціалізації різних видів діяльності;
- б) підвищення особистої відповідальності за виконання програми в цілому і її складових;
- в) можливість залучення консультантів та експертів;
- г) відсутність тісних взаємозв'язків і взаємодії на горизонтальному рівні;
- д) надмірно розвинена система взаємодії по вертикалі, що породжує тенденцію до надмірної централізації.

23. Для характеристики державного органу виділяють такі підходи:

- а) функціональний, соціологічний, юридичний, організаційний;
- б) соціологічний, організаційний;
- в) функціональний, ієрархічний, координаційний;
- г) юридичний, соціологічний, мотиваційний;
- д) інституціональний, організаційний, юридичний.

24. *Центральним органом виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізацію державної політики є:*

- а) апарат міністерства;
- б) міністерство;
- в) агентство;
- г) центральні органи виконавчої влади зі спеціальним статусом;
- д) територіальні органи міністерства.

25. *Комплекс взаємопов'язаних завдань і заходів, спрямованих на розв'язання найважливіших проблем розвитку держави, окремих галузей економіки або адміністративно-територіальних одиниць, здійснюються з використанням коштів Державного бюджету України та узгоджені за строками виконання, складом виконавців, ресурсним забезпеченням – це:*

- а) соціальна державна програма;
- б) програма регіонального розвитку;
- в) національно-культурна державна програма;
- г) державна цільова програма;
- д) оборонна державна програма.

26. *У сучасний період існують три різні підходи до визначення політики і політичної влади:*

- а) соціологічний, юридичний, функціональний;
- б) формалістичний, груповий соціологічний;
- в) формалістичний, особовий-поведінський, груповий;
- г) юридичний, особовий-поведінський, соціологічний;
- д) функціональний, груповий, організаційний.

27. *Основними етапами розроблення та виконання державної цільової програми є:*

- а) ініціювання розроблення державної цільової програми;
- б) схвалення концепції програми та прийняття рішення щодо розроблення проекту програми;
- в) розроблення проекту програми;
- г) погодження та затвердження програми;
- д) ініціювання, схвалення, погодження та затвердження програми.

28. *Доказ того, що вірогідний факт або твердження є істинним:*

- а) гіпотеза;

- б) верифікація;
- в) істина;
- г) досвід;
- д) теорія.

29. *Державний апарат характеризується такими ознаками:*

- а) це диференційована, згідно з принципом поділу влади, система державних органів;
- б) це система державних органів, які здійснюють свою діяльність у безпосередньо управлінських і правових формах;
- в) це система органів, кожний з яких має матеріальні засоби для здійснення управлінських функцій;
- г) це система юридично оформлених органів, які наділяються відповідною компетенцією;
- д) це система державних органів, що здійснюють управління суспільством на професійній основі.

30. *Для підвищення ефективності та якості функціонування державного апарату покладено систему принципів, а саме принципи:*

- а) демократизму, законності та поділу влади;
- б) поєднання колегіальності та єдиноначальності;
- в) економічності та науковості;
- г) гласності та врахування громадської думки ;
- д) поєднання виборності та призначеності.

31. *Соціальна влада характеризується такими ознаками:*

- а) складається природно-історичним шляхом, починаючи з первісного суспільства;
- б) здійснюється у формі владовідносин (публічно-вольових відносин) між владними і підвладними суб'єктами;
- в) є властивістю (атрибутом) суспільства, способом його управління;
- г) передбачає верховенство, монопольне право владного суб'єкта приймати рішення, обов'язкові і значущі для підвладного суб'єкта;
- д) є здатність і можливість нав'язувати свою волю, контролювати та забезпечувати виконання взятих зобов'язань.

32. *Ознаками державної влади є:*

- а) легітимна, апаратна, публічна влада;
- б) легалізована, публічна, політична влада;
- в) законодавча , публічна, соціальна влада;
- г) апаратна , виконавча, легалізована влада;
- д) соціальна, політична, апаратна влада.

33. *Елементами державної влади є:*

- а) законодавча, виконавча, судова влада;
- б) суб'єкт, об'єкт, владні відносини;
- в) владні відносини, нормативна система, об'єкт влади;
- г) легалізована, публічна, політична влада;
- д) суб'єкт влади, об'єкт влади, нормативна система.

34. Правова форма діяльності – це:

- а) влада, що здійснює вироблення і запровадження у життя політичних програм усіма суб'єктами політичної системи, а також різними неформальними угрупованнями;
- б) домінування або прагнення до домінування інтересів одних верств над усіма іншими;
- в) організаційно-управлінська форма діяльності уповноважених на це суб'єктів, яка завжди пов'язана зі здійсненням юридично значущих дій у порядку, визначеному законом;
- г) влада, яка здійснюється тільки державою та її органами і характеризується суверенністю, універсальністю та здатністю владно-примусового впливу на поведінку всіх людей та їх організацій, що забезпечується державно-правовими методами;
- д) здатність певного суб'єкта (індивіда, колективу, організації) підпорядковувати собі волю і поведінку іншого суб'єкта у своїх власних інтересах чи інтересах інших осіб.

35. Юридична сутність правової форми діяльності держави характеризується такими ознаками:

- а) наявністю у суб'єкта влади певного арсеналу засобів, методів та способів, що дають йому можливість реально здійснювати свою волю в суспільному житті;
- б) використовуються, у процесі розгляду справи, досягнення юридичної техніки;
- в) використовуються норми матеріального чи процесуального права як спеціальний робочий інструментарій;
- г) здійснюється виключно уповноваженими суб'єктами, передбачає розгляд юридичної справи;
- д) закріплюється в офіційних процесуальних документах.

36. Основними правовими формами діяльності держави є:

- а) правотворча, правозастосувальна, правоохоронна діяльність;
- б) контрольно-наглядова, установча діяльність;
- в) організаційно-управлінська, інформаційна, консультативна діяльність;
- г) правотворча, консультативна, установча діяльність;
- д) правоохоронна, контрольно-наглядова, установча діяльність.

37. Методи здійснення державної влади дуже різноманітні, але їх

можна звести до двох основних:

- а) легітимізація та демократизація;
- б) координація та централізація;
- в) субординація та координація ;
- г) децентралізація та переконання;
- д) переконання та примус.

38. Метод активного впливу на волю та свідомість осіб ідейно-моральними засобами з метою формування в них поглядів та уявлень, заснованих на розумінні сутності, мети та функцій державної влади – це:

- а) влада;
- б) переконання;
- в) примус;
- г) легалізація;
- д) легітимізація.

39. Діяльність, яка забезпечує безперервність процесу здійснення нормативно-правових приписів шляхом наділення одних учасників правових відносин суб'єктивними правами, а інших - юридичними обов'язками, полягає в розгляді та вирішенні індивідуальних справ, що мають юридичне значення – це:

- а) правоохоронна;
- б) установча;
- в) контрольно-наглядова;
- г) правозастосувальна;
- д) правотворча.

40. Діяльність, яка полягає в офіційному встановленні (санкціонуванні) та зміні норм права компетентними органами шляхом підготовки, прийняття й оприлюднення нормативно-правових актів – це:

- а) правоохоронна;
- б) установча;
- в) контрольно-наглядова;
- г) правозастосувальна;
- д) правотворча.

41. Зміст поділу влади визначається такими положеннями:

- а) поділ влади закріплюється Конституцією;
- б) законодавча, виконавча і судова влада надаються різним людям і органам;
- в) всі гілки влади рівні й автономні, жодна з них не може бути усунена будь-якою іншою владою;
- г) жодна влада не може користуватися правами, наданими Конституцією іншій владі;
- д) поділ влади на законодавчу, виконавчу, судову.

42. До функцій Президента України щодо органів виконавчої влади (державного управління) слід віднести:

- а) політичну, економічну, соціальну;
- б) екологічну, правоохоронну, інформаційну;
- в) установчу, кадрову, контрольну;
- г) стратегічну, регулятивну, економічну;
- д) правоохоронну, кадрову, установчу.

43. Актами Кабінету Міністрів України є:

- а) постанови та розпорядження;
- б) закони та укази;
- в) доручення та угоди;
- г) закони та постанови;
- д) укази та розпорядження.

44. Напрями діяльності держави, без здійснення яких вона не може нормально функціонувати і розвиватися, характеризують призначення держави, найбільш важливі напрями її діяльності на певному етапі розвитку – функції оборони країни, захисту правопорядку, законності, охорони прав і свобод громадян – це:

- а) неосновні функції;
- б) основні функції;
- в) внутрішні функції;
- г) зовнішні функції;
- д) постійні функції.

45. Підзаконний правовий акт, який видається на основі і на виконання Конституції України, законів України, нормативних актів Президента України – це:

- а) указ;
- б) доручення;
- в) угода;
- г) розпорядження;
- д) постанова.

46. Правовий акт, який, як правило носить індивідуальний організаційний характер і стосується внутрішньої організації Кабінету Міністрів України, ЦОВВ та інших державних установ – це:

- а) указ;
- б) доручення;
- в) угода;
- г) розпорядження;
- д) постанова.

47. *Робочий орган Кабінету Міністрів України, основним завданням якого є формування та реалізація державної політики у відповідній сфері згідно із стратегією, визначеною Кабінетом Міністрів України – це:*

- а) урядовий комітет;
- б) державний комітет;
- в) центральний орган виконавчої влади;
- г) міністерство;
- д) урядова комісія.

48. *Тимчасовий робочий орган Кабінету Міністрів України, що створюється ним для вирішення певних ситуацій у державі – це:*

- а) урядовий комітет;
- б) державний комітет;
- в) центральний орган виконавчої влади;
- г) міністерство;
- д) урядова комісія.

49. *Єдиноначальний центральний орган виконавчої влади, підпорядкований Кабінету Міністрів України, діяльність якого спрямовується Кабінетом Міністрів України чи відповідним міністерством, який реалізує державну політику у частині відповідної галузі чи міжгалузеву політику, керівник якого не є членом уряду і призначається Президентом України за поданням Кабінету Міністрів України – це:*

- а) Міністерство України;
- б) Державний комітет України;
- в) Центральний орган виконавчої влади зі спеціальним статусом;
- г) Урядовий комітет України;
- д) Місцеві державні адміністрації.

50. *Єдиноначальний центральний орган виконавчої влади, підпорядкований Кабінету Міністрів України, який розробляє та реалізує державну політику у відповідній сфері (економіки, фінансів, соціального захисту та ін.), керівник якого є членом Кабінету Міністрів України, призначається на посаду Президентом України за поданням Кабінету Міністрів України – це:*

- а) міністерство України;
- б) Державний комітет України;
- в) Центральний орган виконавчої влади зі спеціальним статусом;
- г) Урядовий комітет України;
- д) Місцеві державні адміністрації.

51. *Державна влада в Україні згідно із ст. 6 Конституції України поділяється на:*

- а) дві гілки;
- б) три гілки;
- в) чотири гілки;
- г) п'ять гілок;
- д) шість гілок.

52. Централізовано-сегментарна система державних органів – це:

- а) система, в якій існує принцип розподілу влади;
- б) система, в якій існує жорстка централізація;
- в) система, яка складається з одного виду органів;
- г) система, в якій органами державної влади є лише другорядні центральні органи;
- д) система, в якій не має органів, що діють у масштабах всієї країни, а лише на місцях.

53. Моноцефальна система державних органів – це:

- а) система, в якій існує єдність державної влади зверху донизу;
- б) система, в якій існують тільки представницькі органи;
- в) система, в якій основними засобами формування органів державної влади є обрання;
- г) система, в якій існує принцип розподілу влади тільки на виконавчу та судову;
- д) система, де у одній особі поєднуються глава держави та вища духовна особа країни.

54. Центральні органи державної влади – це:

- а) органи держави, повноваження і діяльність яких поширюються тільки на тих її громадян, які перебувають за межами країни;
- б) органи держави, повноваження і діяльність яких поширюються тільки на певну територію держави;
- в) тільки органи виконавчої влади;
- г) органи держави, повноваження і діяльність яких поширюються на всю територію держави, а також на тих її громадян, які перебувають за межами країни;
- д) органи держави, повноваження і діяльність яких поширюються тільки на центральну частину держави.

55. Згідно із ст. 93 Конституції України право законодавчої ініціативи у Верховній Раді України не належить:

- а) Президенту України;
- б) народним депутатам України;
- в) Кабінету Міністрів України;
- г) Національному банку України;
- д) Конституційному Суду України.

56. Орган, який входить до структури Верховної Ради України та здійснює свою діяльність самостійно, незалежно від будь-яких інших органів державної влади:

- а) комісія по визначенню засад внутрішньої та зовнішньої політики;
- б) комісія по розробці законопроектів;
- в) рада по здійсненню парламентського контролю;
- г) Рахункова палата;
- д) Президія Верховної Ради.

57. Здійснює контроль за виконанням законів України та прийнятих Верховною Радою України постанов, виконанням Державного бюджету України, фінансуванням загальнодержавних програм в частині, що стосується використання коштів Державного бюджету України:

- а) Рахункова палата;
- б) Національний банк України;
- в) Кабінет Міністрів України;
- г) Президент України;
- д) народні депутати України.

58. До основних напрямів контрольної діяльності Верховної Ради України не належить:

- а) контроль за додержанням конституційних прав і свобод людини та громадянина та їх захист;
- б) парламентський контроль у межах, визначених Конституцією України;
- в) контроль за діяльністю Кабінету Міністрів України відповідно до Конституції України;
- г) контроль за присвоєнням вищих військових звань, вищих дипломатичних рангів та інших вищих спеціальних звань і класних чинів;
- д) парламентський контроль за діяльністю органів прокуратури.

59. Основні галузеві органи Верховної Ради України – це:

- а) комітети;
- б) міністерства;
- в) постійні комісії Верховної Ради України;
- г) президії Верховної Ради України;
- д) ради з галузевих питань.

60. Чергові сесії Верховної Ради України починаються:

- а) першого вівторка лютого і першого вівторка вересня кожного року;
- б) першого понеділка жовтня і першого понеділка квітня кожного року;
- в) першого вівторка лютого і першого понеділка жовтня кожного року;
- г) першого понеділка лютого і першого понеділка вересня кожного року;
- д) останнього вівторка лютого і останнього вівторка квітня кожного року.

61. Верховна Рада України протягом строку своїх повноважень може змінювати одні й ті самі положення Конституції України:

- а) двічі;
- б) необмежену кількість разів;
- в) тричі;
- г) тільки один раз;
- д) не більше трьох разів.

62. За чинною Конституцією України Президент України:

- а) входить до законодавчої гілки влади;
- б) входить до виконавчої гілки влади;
- в) входить до судової гілки влади;
- г) не входить до жодної гілки влади;
- д) очолює усі гілки влади.

63. Кабінет Міністрів України в межах своєї компетенції видає:

- а) укази;
- б) накази та інструкції;
- в) накази та меморандуми;
- г) постанови та розпорядження;
- д) укази та рішення.

64. Вищим органом у системі органів виконавчої влади є:

- а) Президент України;
- б) Верховна Рада України;
- в) Кабінет Міністрів України;
- г) Верховний Суд України;
- д) Конституційний Суд України.

65. Секретаріатом Кабінету Міністрів України керує:

- а) Президент України;
- б) Прем'єр-міністр України;
- в) Міністр закордонних справ;
- г) Державний секретар Кабінету Міністрів України;
- д) віце-прем'єр-міністр України.

66. Особа, що претендує на посаду судді до апеляційного суду повинна досягти:

- а) 18 р.;
- б) 21 р.;
- в) 30 р.;
- г) 27 р.;
- д) 35 р.

67. Судді, крім суддів Конституційного Суду України та суддів, які призначаються на посаду вперше, обіймають посади на строк:

- а) 5 років;
- б) 8 років;
- в) 10 років;
- г) 12 років;
- д) безстроково.

68. Кількість суддів Конституційного Суду України складає:

- а) 24;
- б) 12;
- в) 18;
- г) 9;
- д) 27.

69. До суб'єктів права на конституційне подання не належить:

- а) громадяни України;
- б) Президент України;
- в) народні депутати України;
- г) Уповноважений Верховної Ради України з прав людини;
- д) Верховна Рада Автономної Республіки Крим.

70. Національну раду України з питань розвитку науки і технологій утворює:

- а) Президент України;
- б) з'їзд представників юридичних вищих навчальних закладів;
- в) всеукраїнська конференція працівників прокуратури;
- г) з'їзд адвокатів;
- д) Кабінет Міністрів України.

71. Вищої рада правосуддя складається з:

- а) 110 членів;
- б) 11 членів;
- в) 16 членів;
- г) 55 членів;
- д) 21 члена.

72. Провідна функція Кабінету Міністрів України:

- а) представницька функція;
- б) економічна функція;
- в) контрольно-наглядова функція;
- г) виконавча функція;
- д) управлінська функція.

73. *До принципів діяльності Кабінету Міністрів України не належить:*

- а) верховенство права;
- б) законність;
- в) рівність;
- г) поділ державної влади;
- д) безперервність.

74. *Склад Кабінету Міністрів України:*

- а) Прем'єр-міністр України, Перший віце-прем'єр-міністр, віце-прем'єр-міністри, міністри;
- б) Прем'єр-міністр України, Перший віце-прем'єр-міністр, три віце-прем'єр-міністри, шістьнадцять міністрів;
- в) Прем'єр-міністр України, три віце-прем'єр-міністри, міністри;
- г) Прем'єр-міністр України, Перший віце-прем'єр-міністр, міністри;
- д) Прем'єр-міністр України, Перший віце-прем'єр-міністр, три віце-прем'єр-міністри, міністри.

75. *Посадовий склад (кількість та перелік посад) новосформованого Кабінету Міністрів України визначається:*

- а) Президентом України за поданням Прем'єр-міністра України одночасно з призначенням персонального складу Кабінету Міністрів України;
- б) Президентом України за поданням Прем'єр-міністра України після призначення персонального складу Кабінету Міністрів України;
- в) Президентом України за поданням Верховної Ради України одночасно з призначенням персонального складу Кабінету Міністрів України;
- г) Президентом України за поданням Верховної Ради України не пізніше ніж через 15 днів після призначення персонального складу Кабінету Міністрів України;
- д) Верховною Радою України за поданням Прем'єр-міністра одночасно з призначенням персонального складу Кабінету Міністрів України.

76. *До складу Кабінету Міністрів України не входить:*

- а) Міністр енергетики та вугільної промисловості України;
- б) Міністр регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України;
- в) Міністр охорони навколишнього природного середовища та ядерної безпеки України;
- г) Міністр соціальної політики України;
- д) Міністр промислової політики України.

77. *Членами Кабінету Міністрів України можуть бути громадяни України, які:*

- а) мають право голосу, вищу освіту;
- б) мають право голосу, вищу освіту та володіють державною мовою;

в) мають право голосу, вищу освіту та стаж роботи у галузі права не менше п'яти років;

г) мають право голосу, вищу освіту, стаж роботи у галузі права не менше п'яти років та володіють державною мовою;

д) мають право голосу, вищу освіту, досягли 25 років та володіють державною мовою.

78. Державний орган, перед яким відповідальний Кабінет Міністрів України:

- а) народ України;
- б) Конституційний Суд України;
- в) Президент України;
- г) Верховна Рада України;
- д) Кабінет Міністрів України.

79. Кабінет Міністрів України підконтрольний і підзвітний:

- а) народу України;
- б) Конституційному Суду України;
- в) Президенту України;
- г) Верховній Раді України;
- д) Прем'єр-міністру України.

80. До основних завдань Кабінету Міністрів України не належить:

а) вжиття заходів щодо забезпечення прав і свобод людини та громадянина, створення сприятливих умов для вільного і всебічного розвитку особистості;

б) розроблення і виконання загальнодержавних програм економічного, науково-технічного, соціального, культурного розвитку, охорони довкілля, а також розроблення, затвердження і виконання інших державних цільових програм;

в) здійснення заходів щодо забезпечення обороноздатності та національної безпеки України, громадського порядку, боротьби із злочинністю, ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій;

г) спрямування та координація роботи міністерств, інших органів виконавчої влади;

д) затвердження Державного бюджету України та внесення змін до нього; контроль за виконанням Державного бюджету України, прийняття рішень щодо звіту про його виконання.

81. До повноважень Прем'єр-Міністра України не належить:

а) формування проекту порядку денного засідання Кабінету Міністрів України;

б) вступ у відносини з урядами іноземних держав, проведення переговорів і підписання міжнародних договорів відповідно до Закону та актів Президента України;

- в) прийняття рішення про визнання іноземних держав;
- г) внесення на розгляд Кабінету Міністрів України пропозиції щодо затвердження голів спільних міжурядових комісій з питань співробітництва, що утворюються на підставі міжнародних договорів, укладених від імені Кабінету Міністрів України;
- д) скликання засідання Кабінету Міністрів України та головує на них.

82. Порядок проведення засідань Кабінету Міністрів України, підготовки та прийняття рішень, інші процедурні питання його діяльності визначає:

- а) Регламент Кабінету Міністрів України;
- б) Порядок діяльності Кабінету Міністрів України;
- в) Закон України «Про Кабінет Міністрів України»;
- г) Статут Кабінету Міністрів України;
- д) Правила діяльності Кабінету Міністрів України.

83. Засідання Кабінету Міністрів України вважається повноважним, якщо на ньому присутні:

- а) більше ніж половина посадового складу Кабінету Міністрів України;
- б) половина посадового складу Кабінету Міністрів України;
- в) весь склад Кабінету Міністрів України;
- г) 200 членів посадового складу Кабінету Міністрів України;
- д) 150 членів посадового складу Кабінету Міністрів України.

84. На посаду члена Вищої ради правосуддя може бути обраний (призначений):

а) громадянин України, не молодший тридцяти п'яти років, який володіє державною мовою, має вищу юридичну освіту та стаж професійної діяльності у сфері права не менше п'ятнадцяти років, належить до правничої професії та відповідає критерію політичної нейтральності;

б) громадянин України, не молодший тридцяти років, який володіє державною мовою, має вищу освіту та стаж професійної діяльності у сфері права не менше п'ятнадцяти років, належить до правничої професії та відповідає критерію політичної нейтральності;

в) громадянин України, не молодший тридцяти п'яти років, який володіє державною мовою, має вищу освіту та стаж професійної діяльності у сфері права не менше п'яти років, належить до правничої професії та відповідає критерію політичної нейтральності;

г) громадянин України, не молодший тридцяти років, який володіє державною мовою, має вищу юридичну освіту та стаж професійної діяльності у сфері права не менше п'ятнадцяти років, належить до правничої професії та відповідає критерію політичної нейтральності;

д) громадянин України, не молодший тридцяти п'яти років, який володіє державною мовою, має вищу юридичну освіту та стаж професійної діяльності у сфері права не менше п'яти років.

85. *Розпорядження Кабінету Міністрів України набирають чинності:*

- а) з моменту їх прийняття, якщо цими розпорядженнями не встановлено пізніший термін набрання ними чинності;
- б) з моменту їх офіційного оприлюднення;
- в) з моменту їх реєстрації;
- г) через п'ятнадцять днів після їх офіційного оприлюднення;
- д) через десять днів після їх офіційного оприлюднення.

86. *Умови оплати праці Прем'єр-міністра України, його транспортного, медичного та іншого забезпечення на час виконання Прем'єр-міністром України своїх повноважень визначаються:*

- а) Президентом України;
- б) Кабінетом Міністрів України;
- в) Верховною Радою України;
- г) народними депутатами України;
- д) Адміністрацією Президента України.

87. *Члени Кабінету Міністрів України мають право на щорічну відпустку тривалістю:*

- а) двадцять календарних днів;
- б) тридцять п'ять календарних днів;
- в) тридцять календарних днів;
- г) двадцять п'ять календарних днів;
- д) сорок календарних днів.

88. *До повноважень першого віце-прем'єр-міністра України, віце-прем'єр-міністра України згідно з визначенням Кабінетом Міністрів України розподілом повноважень не належить:*

- а) забезпечення виконання Програми діяльності Кабінету Міністрів України, виконання інших покладених на Кабінет Міністрів України завдань і повноважень у відповідних напрямках діяльності;
- б) забезпечення взаємодії Кабінету Міністрів України з Президентом України та Верховною Радою України з питань діяльності Кабінету Міністрів України, інших органів виконавчої влади;
- в) ведення переговорів і підписання міжнародних договорів України відповідно до наданих йому повноважень;
- г) взяття участі у розгляді питань на засіданнях Кабінету Міністрів України,
- д) скасування актів Кабінету Міністрів України та актів Ради міністрів Автономної Республіки Крим.

89. *Відповідно до Указу Президента України «Про склад Кабінету Міністрів України» від 15 грудня 1999 року діяльність Кабінету Міністрів*

України забезпечується:

- а) урядовими органами державного управління;
- б) Адміністрацією Президента України;
- в) Службою Прем'єр-міністра України;
- г) Секретаріатом Кабінету Міністрів України;
- д) Головним управлінням державної служби при Кабінеті Міністрів України.

90. До підстав відставки Кабінету Міністрів України не належить:

- а) прийняття Верховною Радою України резолюції недовіри Кабінету Міністрів України;
- б) прийняття Президентом України рішення про відставку Кабінету Міністрів України;
- в) відставка Прем'єр-міністра України;
- г) смерть Прем'єр-міністра України;
- д) прийняття Верховним Судом України рішення про відставку Кабінету Міністрів України.

91. Верховна Рада України може розглянути питання про відповідальність Кабінету Міністрів України та прийняти резолюцію недовіри Кабінету Міністрів України за пропозицією:

- а) не менш як однієї третини народних депутатів України від її конституційного складу;
- б) не менш як двох третин народних депутатів України від її конституційного складу;
- в) не менш як трьох четвертих народних депутатів України від її конституційного складу;
- г) не менш як половини народних депутатів України від її конституційного складу;
- д) не менш як однієї четвертої народних депутатів України від її конституційного складу.

92. Міністерства та інші центральні органи виконавчої влади є:

- а) юридичними особами публічного права;
- б) юридичними особами приватного права;
- в) політичними організаціями;
- г) громадськими організаціями;
- д) громадськими спілками.

93. Суб'єктом затвердження положень, згідно яких діють центральні органи виконавчої влади, є:

- а) Президент України;
- б) Кабінет Міністрів України;
- в) міністр або голова відповідного центрального органу виконавчої влади;

- г) Верховна Рада України;
- д) відповідний центральний орган виконавчої влади.

94. До завдань міністерства як органу, що забезпечує формування та реалізує державну політику в одній чи декількох сферах не належить:

- а) забезпечення нормативно-правового регулювання;
- б) інформування та надання роз'яснень щодо здійснення державної політики;
- в) визначення пріоритетних напрямів розвитку;
- г) забезпечення здійснення соціального діалогу на галузевому рівні;
- д) затвердження програм соціально-економічного та культурного розвитку відповідних адміністративно-територіальних одиниць.

95. Служба інспекторів Вищої ради правосуддя формується з числа осіб, які мають:

- а) вищу юридичну освіту і стаж професійної діяльності у сфері права не менше п'ятнадцяти років;
- б) вищу юридичну освіту і стаж професійної діяльності у науковій сфері не менше одного року;
- в) вищу освіту і стаж професійної діяльності у сфері права не менше п'яти років.;
- г) вищу юридичну освіту і стаж професійної діяльності у сфері права не менше п'яти років;
- д) ранг державного службовця.

96. До завдань заступника міністра – керівника апарату не відноситься:

- а) забезпечення підготовки пропозицій щодо виконання завдань міністерства та подання їх на розгляд міністрові;
- б) організування роботи апарату міністерства;
- в) здійснення керівництво міністерством;
- г) забезпечення реалізації державної політики стосовно державної таємниці, контроль за її збереженням у апараті міністерства;
- д) надання, у межах повноважень, обов'язкових для виконання державними службовцями та працівниками міністерства доручень.

97. Структуру апарату міністерства затверджує:

- а) Прем'єр-міністр України;
- б) міністр;
- в) Президент України;
- г) Голова Верховної Ради;
- д) народні депутати України.

98. До основних завдань центральних органів виконавчої влади не відноситься:

- а) управління об'єктами державної власності;
- б) внесення пропозицій щодо забезпечення формування державної політики на розгляд міністрів, які спрямовують та координують їх діяльність;
- в) здійснення державного нагляду (контролю);
- г) затвердження загальнодержавних програм економічного, науково-технічного, соціального, національно-культурного розвитку, охорони довкілля;
- д) надання адміністративних послуг.

99. Центральний орган виконавчої влади у межах свої повноважень видає:

- а) рішення;
- б) ухвали;
- в) накази;
- г) закони;
- д) доручення.

100. Склад місцевих державних адміністрацій формують:

- а) Президент України;
- б) Прем'єр-міністр України;
- в) голови місцевих державних адміністрацій;
- г) керівники міністерств;
- д) віце-прем'єр-міністри.

Рекомендована література:

1. Christopher M. Conservatives, the Supreme Court, and the Constitution: Judicial-Government Relations / M. Christopher // Osgoode Hall Law Journal. — 2016. — Vol. 12, Issue 7. — P. 3-35.
2. Christopher M. Conservatives, the Supreme Court, and the Constitution:
3. Finnis J. Judicial power: past, present and future / J. Finnis // University of Oxford, Gray's Inn Hall. — 2015 October, 20. — P. 2-28.
4. Judicial-Government Relations / M. Christopher // Osgoode Hall Law Journal. — 2016. — Vol. 12, Issue 7. — P. 3-35.
5. Авер'янов В. Б. «Подвійний» центр виконавчої влади: особливості взаємовідносин глави держави і уряду в Україні / В. Б. Авер'янов // Бюлетень Міністерства юстиції України. — 2010. — № 4-5. — С. 21-32.
6. Авер'янов В. Б. Закон про Кабінет Міністрів України у світлі Конституції України / В. Б. Авер'янов // Часопис Київського університету права. — 2007. — № 2. — С. 3-8.
7. Авер'янов В. Організація виконавчої влади потребує реформування / В. Авер'янов, В. Дерезь, А. Пухтецька // Право України. — 2009. — № 12. — С. 39-46.
8. Авер'янов В. Принцип верховенства права у сфері виконавчої влади: питання теорії та практика реалізації / В. Авер'янов // Право України. — 2010. — № 3. — С. 72-75.

9. Авер'янов В. Центральні органи виконавчої влади України: концептуальний підхід до класифікації в контексті адміністративної реформи в Україні / В. Авер'янов // Вісник Академії правових наук України. — 1999. — № 1. — С. 42-50.
10. Агафонов С. Історичний розвиток інституту глави держави в Україні / С. Агафонов // Право України. — 2001. — № 7. — С. 102-104.
11. Агафонов С. Правовий статус Президента України / С. Агафонов // Право України. — 2000. — № 9. — С. 24-26.
12. Андреенкова А. Анализ результатов выборов Президента РФ – что сказал Exit Poll? / А. Андреенкова // Власть. — 2000. — № 5. — С. 20-26.
13. Базов В. Актуальні питання забезпечення гласності судового процесу в адміністративному судочинстві України / В. Базов // Право України. — 2014. — № 3. — С. 38-46.
14. Байер Д. Забезпечення єдності судової практики на рівні федеральних судів у Німеччині / Д. Байер // Право України. — 2012. — № 11-12. — С. 162-180.
15. Барабаш Ю. Президент у змішаних республіках: деякі питання конституційно-правової теорії та практики / Ю. Барабаш // Право України. — 2012. — № 8. — С. 93-100.
16. Баронін Д. Суд в системі органів державної влади / Д. Баронін // Національний юридический журнал: теория и практика. — 2014. — № 4. — С. 36-41.
17. Батанов О. В. Інавгурація. Історія та сучасність / О. В. Батанов, О. М. Стойко, М. Д. Ходаківський ; за ред. Ю. С. Шемшученка. — К. : Юридична думка, 2013. — 112 с.
18. Бачун О. Розгляд судами справ за скаргами громадян / О. Бачун // Право України. — 2001. — № 4. — С. 44-47.
19. Беззуб І. Конституційний Суд у світлі судової реформи в Україні [Електронний ресурс] / І. Беззуб. — Режим доступу: http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:0GyIJSbuD3oJ:www.nbuviar.gov.ua/index.php%3Foption%3Dcom_content%26view%3Darticle%26id%3D2417:konstitutsijnij-sud-u-svitli-sudovoji-reformi-v-ukrajini%26catid%3D8%26Itemid%3D350+&cd=6&hl=ru&ct=clnk&gl=ua
20. Белов Д. Роль глави держави в механізмі здійснення державної влади / Д. Белов // Юридична Україна. — 2005. — № 5. — С. 11-16.
21. Берзанюк Я. О. Конституційно-правова природа права вето Президента України та пропозицій до прийнятих Верховною Радою України законів / Я. О. Берзанюк // Бюлетень Міністерства юстиції України. — 2012. — № 2. — С. 43-48.
22. Берназюк Я. Деякі питання запровадження додаткових законодавчих та організаційних гарантій виконання рішень Президента України / Я. Берназюк // Право України. — 2013. — № 10. — С. 203-209.
23. Берназюк Я. О. Конституційні основи правотворчості президента України : монографія / Я. О. Берназюк. — К. ; Херсон : Гельветика, 2013. — 511 с.
24. Берназюк Я. О. Особливості урядового контролю за нормотворчою діяль-

- ністю Президента України / Я. О. Берназюк // Бюлетень Міністерства юстиції України. — 2013. — № 7. — С. 41-48.
25. Берназюк Я. О. Поняття та ознаки рішення Президента України в формі доручення / Я. О. Берназюк // Бюлетень Міністерства юстиції України. — 2013. — № 1. — С. 16-22.
26. Бететто Н. Підтримка цілісності судової практики Верховним Судом Республіки Словенія – прецедентний характер його рішень / Н. Бететто // Право України. — 2012. — № 11–12. — С. 189-195.
27. Белкіна Ю. Роль Президента України в забезпеченні культурних прав громадян / Ю. Белкіна // Право України. — 2009. — № 12. — С. 161-167.
28. Белова О. Деякі проблемні питання, що виникають в адміністративному судочинстві при визначенні кола фізичних осіб-підприємців, які звільняються від сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування / О. Белова // Право України. — 2014. — № 3. — С. 118-124.
29. Битяк Ю. Виконавча влада в Україні / Ю. Битяк, О. Святоцький // Право України. — 2009. — № 12. — С. 30-38.
30. Битяк Ю. Конституційно-правові засади становлення та розвитку державної служби в Україні / Ю. Битяк // Вісник Академії правових наук України. — 1998. — № 2. — С. 75-79.
31. Бічковічс І. Роль Верховного Суду Латвійської Республіки у формуванні єдиної судової практики / І. Бічковічс // Право України. — 2012. — № 11-12. — С. 181-185.
32. Блажівська Н. Практичне значення практики Європейського суду з прав людини для вирішення податкових спорів адміністративними судами України / Н. Блажівська // Право України. — 2014. — № 3. — С. 110-117.
33. Бовсуновська І. Г. Конституційний Суд України як суб'єкт правотворчості [Електронний ресурс] / І. Г. Бовсуновська // Часопис Київського університету права. — 2014. — № 1. — С. 104-108. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Chkup_2014_1_25
34. Богословська Ж. Судові органи в системі реалізації конституційного права людини та громадянина на соціальний захист в Україні / Ж. Богословська // Підприємництво, господарство і право. — 2010. — № 5. — С. 106-110.
35. Боняк В. Конституційно-правові основи взаємодії органів прокуратури України з суб'єктами громадянського суспільства / В. Боняк // Юридична Україна. — 2012. — № 12. — С. 21-27.
36. Борденюк В. Деякі аспекти співвідношення системи органів виконавчої влади та виконавчих органів місцевого самоврядування / В. Борденюк // Юридична Україна. — 2005. — № 5. — С. 16-18.
37. Борова Ю. Особливості конституційно-правового статусу суддів: проблеми теорії та практики / Ю. Борова // Підприємництво, господарство і право. — 2006. — № 8. — С. 25-29.
38. Бринцев В. Д. Система організаційного забезпечення судової влади України: дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.10 / Бринцев Василь Дмитрович. — Х.,

2010. — 520 с.
39. Брозова І. Роль Верховного Суду Чеської Республіки в захист прав людини на національному рівні / І. Брозова // Право України. — 2012. — № 11-12. — С. 212-213.
  40. Буайя Ф. Захист прав людини на національному та наднаціональному рівні / Ф. Буайя // Право України. — 2012. — № 11-12. — С. 196-199.
  41. Бублик Г. Матеріальне та фінансове забезпечення реалізації делегованих повноважень місцевим органам влади відповідно до чинного законодавства України / Г. Бублик // Юридична Україна. — 2004. — № 11. — С. 21-25.
  42. Булкат М. С. Деякі питання теоретико-правової природи та сутності судової влади / М. С. Булкат // Держава і право : зб. наук. праць. Юридичні і політичні науки. — К., 2016. — Вип. 71. — С. 97-108.
  43. Валанчус В. Навіщо потрібна уніфікована судова практика / В. Валанчус // Право України. — 2012. — № 11-12. — С. 137-143.
  44. Василевич М. В. Конституційно-правові гарантії незалежності судової влади: теорія та практика реалізації: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.02 / Василевич Марина Віталіївна. — К., 2010. — 225 с.
  45. Василюк С. Теорія поділу влади і судова влада в Україні / С. Василюк // Право України. — 2002. — № 5. — С. 8-14.
  46. Веніславський Ф. Конституційний Суд України в механізмі забезпечення стабільності конституційного ладу [Електронний ресурс] / Ф. Веніславський // Вісник Конституційного Суду України. — 2010. — № 2. — С. 130-137. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vksu_2010_2_25
  47. Виноградова Л. Про вдосконалення порядку притягнення суддів до цивільно-правової, кримінально-правової, адміністративної відповідальності / Л. Виноградова // Юридична Україна. — 2005. — № 4. — С. 82-85.
  48. Вігушинський М. Принципи взаємодії судів загальної юрисдикції з громадськістю / М. Вігушинський // Юридична Україна. — 2013. — № 8. — С. 88-94.
  49. Вільгушинський М. Участь громадськості у здійсненні правосуддя судами загальної юрисдикції / М. Вільгушинський // Юридична Україна. — 2013. — № 7. — С. 92-98.
  50. Вінокурова Л. В. Судова влада у взаємодії громадянського суспільства та держави: дис. ... канд. політ. наук : 23.00.02 / Вінокурова Лідія Валеріївна. — К., 2009. — 218 с.
  51. Волощук О. Т. Відповідальність уряду у сучасних демократичних державах (політико-правовий аналіз) / О. Т. Волощук // Бюлетень Міністерства юстиції України. — 2012. — № 9. — С. 32-41.
  52. Ворона Д. М. Компетенція Кабінету Міністрів України в управлінні міграційними процесами [Електронний ресурс] / Д. М. Ворона. — Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/old_jrn/soc_gum/Ptdu/2011_2/files/PD211_08.pdf
  53. Вюнш Д. Німецька система адміністративного судового захисту у світлі

- порівняльного правознавства / Д. Вюнш // Право України. — 2014. — № 3. — С. 134-141.
54. Гетьман-П'ятковська І. Суддівська влада: порівняльний аналіз та шляхи вирішення якісного добору кадрів / І. Гетьман-П'ятковська // Право України. — 2009. — № 12. — С. 168-175.
  55. Глухов М. Співпрацюють і представницька, і виконавча влада / М. Глухов // Віче. — 2002. — № 8. — С. 41-45.
  56. Глущенко С. Концептуальні нариси єдності судової юрисдикції / С. Глущенко // Право України. — 2014. — № 11. — С. 219-232.
  57. Глущенко С. Розвиток законодавства про вищі спеціалізовані судові органи у новітній період історії України / С. Глущенко // Право України. — 2012. — № 11-12. — С. 327-335.
  58. Гончаренко О. Вища рада юстиції: питання статусу і повноважень / О. Гончаренко // Право України. — 2006. — № 2. — С. 17-21.
  59. Гончарова Г. Присяга судді: потрібні чіткі ознаки її порушення для звільнення його з посади / Г. Гончарова // Право України. — 2016. — № 3. — С. 244-252.
  60. Горбатенко В. Конституційні засади проведення адміністративної реформи в Україні та удосконалення системи органів виконавчої влади / В. Горбатенко // Юридична Україна. — 2003. — № 3. — С. 59-62.
  61. Гореденко В. Про становлення незалежної судової влади / В. Гореденко // Право України. — 2002. — № 9. — С. 120-126.
  62. Городовенко В. В. Проблеми незалежності судової влади: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.10 / Городовенко Віктор Валентинович. — Х., 2006. — 197 с.
  63. Городовенко В. Засади побудови судової системи України / В. Городовенко // Юридична Україна. — 2012. — № 9. — С. 78-87.
  64. Горшкова Н. Г. Особенности процессуальной деятельности исполнительной власти в правотворческой сфере / Н. Г. Горшкова // Право и политика. — 2002. — № 7. — С. 24-27.
  65. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 року (зі змінами і допов.) // Відомості Верховної Ради України. — 2003. — № 18, 19-20, 21-22. — Ст. 144.
  66. Гребьонкіна Л. Мета та завдання державної та виконавчої служби / Л. Гребьонкіна // Право України. — 2000. — № 2. — С. 13-14.
  67. Грицаєнко Л. Деякі аспекти судово-правової реформи в Україні: реальність та перспективи / Л. Грицаєнко // Право України. — 2004. — № 5. — С. 32-37.
  68. Гудз Б. Д. Судовий контроль за законністю адміністративної діяльності органів виконавчої влади : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / Б. Д. Гудз. — К., 2013. — 20 с.
  69. Гурковський В. Взаємовідносини органів державної влади у сфері забезпечення інформаційної безпеки України: організаційно-правові питання / В.

- Гурковський // Вісник Української Академії державного управління при Президентові України. — 2002. — № 3. — С. 27 – 32.
70. Дегтяр А. Організаційне забезпечення інформаційно-аналітичного обслуговування органів державної влади в процесі прийняття і реалізації державно-управлінських рішень / А. Дегтяр // Статистика України. — 2003. — № 2. — С. 36 – 39.
71. Дем'янчук О. Проблеми реформування виконавчої влади в Україні: завдання, підходи і процедури / О. Дем'янчук // Вибори та демократія. — 2005. — № 3. — С. 34-40.
72. Демченко С. Про поняття «правосуддя» і «доступність правосуддя» / С. Демченко // Вісник Академії правових наук України. — 2010. — № 2. — С. 96-102.
73. Демченко С. Реформування судової системи: окремі ключові поняття / С. Демченко // Юридична Україна. — 2010. — № 4. — С. 11-15.
74. Денищук Ж. Судова влада: її місце і роль у суспільстві / Ж. Денищук // Підприємництво, господарство і право. — 2006. — № 8. — С. 25-29.
75. Дзюба І. І. Адміністративно-правові засади діяльності Міністерства внутрішніх справ як центрального органу виконавчої влади України: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Дзюба Ігор Ігорович. — Х., 2010. — 209 с.
76. Дробуш І. Розмежування функцій органів місцевого самоврядування та органів державної виконавчої влади / І. Дробуш // Право України. — 2001. — № 10. — С. 20-24.
77. Дудченко О. Особливості правового статусу колегій центральних органів виконавчої влади незалежної України / О. Дудченко // Право України. — 2009. — № 10 — С. 238-242.
78. Емізеггер Х. Вищий Федеральний Суд Швейцарії та захист прав людини / Х. Емізеггер // Право України. — 2012. — № 11-12. — С. 214-217.
79. Еречинські Т. Доступ до правосуддя і система критеріїв прийнятності скарг для розгляду у Верховному Суді Республіки Польщі / Т. Еречинські // Право України. — 2012. — № 11-12. — С. 114-118.
80. Європейська Конвенція про громадянство. Міжнародний договір від 7 листопада 1997 року (Витяг) // Бюлетень законодавства і юридичної практики України. — 2001. — № 11. — С. 69 – 77.
81. Єзеров А. А. Сучасні проблеми конституційно-правової організації виконавчої влади / А. А. Єзеров // Бюлетень Міністерства юстиції України. — 2010. — № 2. — С. 51-59.
82. Єні О. Діяльність прокурора щодо забезпечення розумних строків кримінального провадження [Електронний ресурс] / О. Єні // Вісник Національної академії прокуратури України. — 2016. — № 4. — С. 85–90. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnapu_2016_4_15
83. Железняк Н. Міністерство юстиції України – провідний орган у забезпеченні реалізації державної правової політики / Н. Железняк // Право України. — 2000. — № 8. — С. 38-41.
84. Журавльов Д. В. Теоретико-правові засади оптимізації функціонування

- центральных органів виконавчої влади України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра юрид. наук : спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / Д. В. Журавльов. — К., 2014. — 32 с.
85. Загальна декларація прав людини від 10 грудня 1948 року // Офіційний вісник України. — 2008. — № 93.
86. Задорожня Г. В. Конституційно-правовий статус глави держави в Україні та зарубіжних країнах: порівняльний аналіз : монографія / Г. В. Задорожня. — К. : Правова єдність ; Алерта, 2016. — 551 с.
87. Заєць А. Здійснення принципів правової держави як засіб вдосконалення виконавчої влади / А. Заєць // Вісник Академії правових наук України. — 1999. — № 2. — С. 12-16.
88. Зозуля О. І. Конституційно-правовий статус Адміністрації Президента України : монографія / О. І. Зозуля. — Х. : Харків юридичний, 2014. — 300 с.
89. Зозуля О. І. Поняття та сутність апарату Президента України / О. І. Зозуля // Право і безпека. — 2012. — № 5. — С. 16-20.
90. Зозуля О. І. Секретаріат Президента України та Кабінет Міністрів України: нормативно-правові засади взаємодії / О. І. Зозуля // Форум права. — 2008. — № 1. — С. 187-210.
91. Ісаєнко А. В. Конституційно-правовий статус Верховної ради України як органу зовнішніх зносин держави / А. В. Ісаєнко // Часопис Академії адвокатури України. — 2013. — № 21. — С. 1-7.
92. Ісаєнко І. І. Механізм координації у системі органів виконавчої влади: дис. ... канд. наук з держ. упр. : 25.00.02 / Ісаєнко Інна Іванівна. — О., 2010. — 241с.
93. Кафарський В. Кабінет Міністрів України: проблеми формування в нових політико-правових умовах / В. Кафарський. — 2006. — № 6. — С. 8-14.
94. Кафарський В. Правові засади функціонування Кабінету Міністрів України / В. Кафарський // Право України. — 2006. — № 6. — С. 3-8.
95. Кикоть П. Міністерство – центральний орган виконавчої влади України / П. Кикоть // Право України. — 2000. — № 1. — С. 35-37.
96. Коваль Р. А. Державне управління в інформаційному суспільстві : перспективи електронного урядування / Р.А. Коваль. // Економіка та держава. — 2008. — № 4. — С. 81 – 84.
97. Коваль Р. А. Інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності органів державної влади / Р. А. Коваль. // Теорія та практика державного управління : збірник наукових праць. — Х. : Вид – во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2006. — № 1 (113). — С. 223 – 226.
98. Колюх В. В. До питання оптимізації конституційного складу Верховної Ради України [Електронний ресурс] / В. В. Колюх // Гілея: науковий вісник. - 2016. — Вип. 107. — С. 416-419. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/gileya_2016_107_108
99. Колюх В. В. Оптимізація конституційного складу Верховної Ради Украї-

- ни в контексті конституційних змін в Україні [Електронний ресурс] / В. В. Колюх // Право і суспільство. — 2016. — № 2(2). — С. 8-12. — Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pis_2016_2\(2\)_4](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pis_2016_2(2)_4)
100. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 4 листопада 1950 року // Офіційний вісник України. — 1998 р. — № 13.
  101. Конвенція про статус апатридів. Міжнародний договір від 28 вересня 1954 року (Витяг) // Бюлетень законодавства і юридичної практики України. — 2001. — № 11. — С. 131 – 139.
  102. Конвенція про статус біженців. Документ ООН від 28 липня 1951 року (Витяг) // Бюлетень законодавства і юридичної практики України. — 2001. — № 11. — С. 111 – 120.
  103. Конституція України від 28 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради України. — 1996. — № 30. — Ст. 141 (зі змінами внесеними Законом України «Про відновлення дії окремих положень Конституції України» від 21 лютого 2014 р. // Офіційний вісник України. — 2014. — № 19. — Ст. 583).
  104. Кременовська І. В. Правові та організаційні засади діяльності суб'єктів виконавчої влади у сфері забезпечення національної безпеки України: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Кременовська Ірина Володимирівна. — Ірпінь, 2010. — 210 с.
  105. Кресіна І. О. Інститут імпичменту: порівняльний політико-правовий аналіз / І. О. Кресіна [и др.]. — К. : Юридична думка, 2004. — 173 с.
  106. Кузнець Л. Ф. Алгоритм інформаційного забезпечення вищої ланки державного керівництва / Л. Ф. Кузнець. // Актуальні проблеми економіки. — 2005. — № 10. — С. 150 – 156.
  107. Кумицький С. П. Основи організації інформаційної діяльності у сфері управління : навчальний посібник / С. П. Кумицький. — К. : МАУП, — 2002. — 224 с.
  108. Лавріненко В. Інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності органів державної влади / В. Лавріненко. // Вісник Національної академії державного управління при Президентіві України. — 2003. — № 3. — С. 502 – 514.
  109. Ладиченко В. Правові основи конкурсного відбору в системі державної служби [Електронний ресурс] / В. Ладиченко, В. Коломійчук // Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. — 2016. — № 2. — С. 94-100. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzizvgu_2016_2_19
  110. Любченко П. М. Проблемні питання рішень Верховної Ради України та Конституційного Суду України в аспекті внесення змін до Конституції України [Електронний ресурс] / П. М. Любченко // Державне будівництво та місцеве самоврядування. — 2016. — Вип. 31. — С. 15-24. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/dbms_2016_31_4
  111. Мазур М. В. Акти органів судової влади як джерело конституційного права України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук :

- спец. 12.00.02 «Конституційне право; муніципальне право» / М. В. Мазур. — Х., 2009. — 20 с.
112. Махніцький О. І. Конституційний принцип верховенства права та його реалізація судовою владою в Україні : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.02 «Конституційне право; муніципальне право» / О. І. Махніцький. — О., 2014. — 22 с.
113. Мігальчан І. Міжнародна діяльність Верховної Ради України четвертого скликання в контексті розвитку світового парламентаризму [Електронний ресурс] / І. Мігальчан // Етнічна історія народів Європи. — 2016. — Вип. 48. — С. 127–132. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/eine_2016_48_20
114. Мігальчан І. Участь Верховної Ради України четвертого скликання в конституційному процесі [Електронний ресурс] / І. Мігальчан // Гілея: науковий вісник. — 2016. — Вип. 110. — С. 384-389. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/gileya_2016_110_99
115. Мостовой О. А. Адміністративно-правові та організаційні засади провадження за зверненнями громадян до органів виконавчої влади України: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Мостовой Олександр Анатолійович. — К., 2011. — 201 с.
116. Назаренко Я. М. Поняття «функції Верховної ради України» як загально-правової категорії / Я. М. Назаренко // Форум права. — 2010. — № 4. — С. 654-659.
117. Наливайко Л. Р. Теорія держави і права в тестових завданнях : навчальний посібник / за заг. Ред. Л. Р. Наливайко. — Дніпро : ДДУВС, 2016. — 358 с.
118. Наливайко Л. Р. Теорія і практика правозастосування в тестових завданнях : навч. посібник / за заг. ред. Л. Р. Наливайко. — Дніпро : ДДУВС, 2016. — 127 с.
119. Нечипорук С. В. Конституційні засади організації та функціонування судової влади в Україні (питання теорії і практики): дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.02 / Нечипорук Світлана Володимирівна. — Чернівці, 2010. — 225 с.
120. Нітченко А. Г. Органи місцевого самоврядування та виконавчої влади Тимчасового уряду (на матеріалах Чернігівської губернії): дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / Нітченко Алла Григорівна. — Чернігів, 2012. — 314 с.
121. Новик М. К. Теорія держави та права: практикум / М. К. Новик, В. А. Новик. — Житомир : Полісся, 2004. — 213 с.
122. Осауленко О. І. Загальна теорія держави та права : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / О. І. Осауленко. — К. : Істина, 2007. — 336 с.
123. Пендюра М. М. Теорія держави і права : навчальний посібник / М. М. Пендюра. — К. : О. С. Ліпкан, 2013. — 302 с.
124. Перевалов В. Д. Теория государства и права : учебник / В. Д. Перевалов. — 3 – е изд., испр. и доп. — М. : Юрайт, 2013. — 428 с.

125. Письменицький А. А. Теорія держави та права : навчальний посібник / А. А. Письменицький, Д. В. Слинько, А. С. Спаський. — Х. : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2010. — 242 с.
126. Пихтін М. П. Теорія держави та права : термінологічний словник / М. П. Пихтін, В. В. Галуцько, М. М. Новіков, М. М. Новікова та ін. — Херсон : Харківський національний університет внутрішніх справ; Херсон. юридичний інститут, 2011. — 262 с.
127. Плахотнюк Н. Г. Інститут президентства в Україні: становлення та розвиток : монографія / Н. Г. Плахотнюк, В. І. Мельниченко. — К. : Максимус, 2004. — 223 с.
128. Побережний В. В. Становлення запобігання і протидії корупції в органах виконавчої влади України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук з держ. упр. : спец. 25.00.03 «Державна служба» / В. В. Побережний. — К., 2014. — 20 с.
129. Погребной И. М. Теория права : учебное пособие / И. М. Погребной. — 3-е изд., испр. и доп. — Х. : Основа, 2003. — 128 с.
130. Полякова Ю. О. Загальна характеристика системи апарату Президента України, його структура та ознаки [Електронний ресурс] / Ю. О. Полякова // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Право. — 2016. — Вип. 37(1). — С. 75-79. — Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvuzhpr_2016_37\(1\)_19](http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvuzhpr_2016_37(1)_19)
131. Попов О. І. Верховний Суд України в системі інстанційності цивільних судів [Електронний ресурс] / О. І. Попов // Юрист України. — 2012. — № 4. — С. 48-52. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/uy_2012_4_10
132. Правова система України в умовах сучасних національних та міжнародних тенденцій розбудови державності : монографія / Н. М. Онщенко та ін. ; за заг. ред. Ю. Л. Бошицького. — К. : Кондор, 2012. — 614 с.
133. Правові системи сучасності : навчальний посібник для студентів вищого навчального закладу / за ред. Ю. С. Шемшученка. — К. : Юридична думка, 2012. — 490 с.
134. Присяжна Л. Функціональний аналіз моделей комунікації для інформаційного забезпечення органів державної влади / Л. Присяжна. // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. — 2008. — Вип. 21. — С. 211 – 217.
135. Про безоплатну правову допомогу : Закон України від 06 червня 2011 року (зі змінами і допов.) // Відомості Верховної Ради України. — 2011. — № 51. — Ст. 2136.
136. Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту : Закон України від 08 липня 2011 року (зі змінами і допов.) // Відомості Верховної Ради України. — 2012. — № 16. — Ст. 146.
137. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини : Закон України від 23 лютого 2006 року (зі змінами і допов.) // Відомості Верховної Ради України. — 2006. — № 30. — Ст. 260.
138. Про громадські об'єднання : Закон України від 22 березня 2012 року (зі

- змінами і допов.) // Відомості Верховної Ради України. — 2013. — № 1. — Ст. 1.
139. Про громадянство України : Закон України від 18 січня 2001 року (зі змінами і допов.) // Відомості Верховної Ради України. — 2001. — № 13. — Ст. 65.
140. Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус : Закон України від 20 листопада 2012 року (зі змінами і допов.) // Відомості Верховної Ради України. — 2013. — № 51. — Ст. 716.
141. Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків : Закон України від 8 вересня 2005 року // Відомості Верховної Ради України. — 2005. — № 52. — Ст. 561.
142. Проблеми модернізації політичних систем сучасності : монографія / М. І. Панов (кер. авт. кол.), Л. М. Герасіна, О. Г. Данильян та ін. ; за заг. ред. Л. М. Герасіної, О. Г. Данильяна. — Х. : Право, 2008. — 320 с.
143. Протасов В. Н. Теория государства и права: учебник / В. Н. Протасов. — М. : Юрайт, 2014. — 494 с.
144. Радько Т. Н. Теория государства и права : учебник / Т. Н. Радько, В. В. Лазарев, Л. А. Морозова. — М. : Проспект, 2014. — 562 с.
145. Радько Т. Н. Теория государства и права в схемах и определениях: учебное пособие / Т. Н. Радько. — М. : Проспект, 2014. — 175 с.
146. Рассказов Л. П. Теория государства и права : учебник / Л. П. Рассказов. — 6 – е изд. — М. : РИОР, 2014. — 473 с.
147. Рассолов М. М. Актуальные проблемы теории государства и права : учебное пособие / М. М. Рассолов и др.; под ред. А. И. Бастрыкина. — 3 – е изд., перераб. и доп. — М. : ЮНИТИ – ДАНА, 2014. — 471 с.
148. Романенкова Е. Н. Теория государства и права : конспект лекций : учебное пособие / Е. Н. Романенкова. — М. : Проспект, 2014. — 94 с.
149. Рудик П. А. Основи теорії держави : навчальний посібник / П. А. Рудик. — К. : Алерта, 2013. — 206 с.
150. Савчин М. В. Конституційний Суд України та реалізація Конституції України [Електронний ресурс] / М. В. Савчин // Публічне право. — 2015. — № 1. — С. 9-17. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pp_2015_1_3
151. Смоленский М. Б. Теория государства и права : учебник / М. Б. Смоленский. — М. : ИНФРА – М, 2013. — 270 с.
152. Семке Н. М. Гендерний розрив при формуванні Верховної Ради України [Електронний ресурс] / Н. М. Семке // Вісник Національної академії державного управління при Президенті України. — 2016. — № 1. — С. 73-78. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadu_2016_1_14
153. Сердюк В. В. Правовий статус Верховного Суду України в системі судової влади: дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.10 / Сердюк Валентин Васильович. — К., 2009. — 563 с.
154. Сидоренко М. Й. Теорія держави і права (курс лекцій) : навчальний посі-

- бник / М. Й. Сидоренко. — 2 – ге вид., переробл. і допов. — К. : Університет «Україна», 2013. — 197 с.
155. Сидоренко П. В. Кадрова політика в місцевих органах виконавчої влади України: сутність та тенденції розвитку: дис. ... канд. наук з держ. упр. : 25.00.03 / Сидоренко Павло Володимирович. — К., 2012. — 248 с.
  156. Скакун О. Ф. Теорія права і держави : підручник / О. Ф. Скакун. — 4 – те вид., допов. і переробл. — К. : Правова єдність, 2013. — 524 с.
  157. Скибенко О. І. Проблеми реформування правового статусу органів прокуратури України на сучасному етапі [Електронний ресурс] / О. І. Скибенко // Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки. — 2016. — № 2. — С. 14-20. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vznu_Jur_2016_2_4
  158. Скірський І. В. Теорія держави та права : навчальний посібник / І. В. Скірський. — Вінниця : [б. в.], 2006. — 292 с.
  159. Скребець Р. Інформаційне забезпечення органів державної влади України : проблеми та перспективи / Р. Скребець. // Вісник Національної академії державного управління при Президентові України. — 2007. — № 2. — С. 46 – 52.
  160. Словник юридичних термінів і понять : навчальний посібник / В. Г. Гончаренко та ін.; за ред. В. Г. Гончаренка та З. В. Ромовської. — К. : Юстініан, 2013. — 597 с.
  161. Смородинський В. С. Судова влада в Україні (загальнотеоретичні проблеми): дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 / Смородинський Віктор Семенович. — Х., 2001. — 187 с.
  162. Стефанчук М. М. Органи виконавчої влади як сторона у справах адміністративної юрисдикції в Україні: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Стефанчук Марина Миколаївна. — К., 2012. — 209 с.
  163. Стеценко В. В. Реформа прокуратури України: хронологія функціональних змін / В. В. Стеценко // Форум права. — 2016. — № 1. — С.
  164. Стецюк П. Конституційний Суд України як суб'єкт формування сучасного українського конституціоналізму (до постановки проблеми) / П. Стецюк // Право України. — 2010. — С. 70-74.
  165. Субботін В. М. Теорія держави та права : навчальний посібник / В. М. Субботін, О. В. Філонов, Л. М. Князькова, І. Я. Тодоров. — К. : Знання, 2005. — 327 с.
  166. Сухонос В. В. Інститут глави держави в конституційному праві : монографія / В. В. Сухонос. — Суми : УАБС НБУ, 2011. — 339 с.
  167. Сухонос В. В. Теорія держави та права : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / В. В. Сухонос. — Суми : Ун – ка кн., 2005. — 536 с.
  168. Теория государства и права : учебник / Л. Ф. Апт и др. ; под ред. В. Н. Корнева. — М. : Российская акад. правосудия, 2013. — 558 с.
  169. Теория права и государства : материалы для подготовки к тестированию и устному ответу на экзамене : учебное пособие / А. В. Бориев. — Нальчик : Тетраграф, 2013. — 354 с.

170. Теорія держави і права: навчальний посібник / С. К. Бостан та ін. — К. : Академія, 2013. — 346 с.
171. Француз Т. І. Політико-правові проблеми становлення і розвитку судової влади в незалежній Україні: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.13 / Француз Тетяна Іванівна. — О., 2001. — 194 с.
172. Хоменко О. В. Виконавча влада: соціально-правова природа, особливості : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.01 «Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень» / О. В. Хоменко. — Х., 2005. — 20 с.
173. Хромова К. Поняття та види завдань органів прокуратури України щодо протидії корупції [Електронний ресурс] / К. Хромова // Підприємництво, господарство і право. — 2016. — № 2. — С. 162-166. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pgip_2016_2_33
174. Черепін Ю. Інформаційна модель регіону як основа побудови системи інформаційно-аналітичного забезпечення місцевих органів виконавчої влади / Ю. Черепін. // Актуальні проблеми економіки. — 2003. — № 12. — С.179 – 195.
175. Чиркин В. Е. Глава государства: сравнительно-правовое исследование : монографія / В. Е. Чиркин. — 2-е изд., испр. и доп. — М. : НОРМА ; ИНФРА-М, 2014. — 239 с.
176. Шавкун М. Г. Процесуальний контроль органів судової влади на досудових стадіях кримінального процесу: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 / Шавкун Михайло Григорович. — К., 2010. — 229 с.
177. Шандрук С. М. Управління державною виконавчою службою в Україні: дис. ... канд. наук з держ. упр. : 25.00.01 / Шандрук Сергій Миколайович. — Львів, 2010. — 246 с.
178. Шатіло В. А. Інститут президентства в системі державної влади України : монографія / В. А. Шатіло. — К. : Укр. центр політ. менедж., 2004. — 159 с.
179. Шевчук С. В. Загальнотеоретичні проблеми нормативності актів судової влади: дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.01 / Шевчук Станіслав Володимирович. — Х., 2008. — 433 с.
180. Шестопапов Р. Правова регламентація правозахисної діяльності прокуратури України поза межами кримінального судочинства [Електронний ресурс] / Р. Шестопапов // Вісник Національної академії прокуратури України. — 2016. — № 4. — С. 43–50. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnaru_2016_4_9
181. Яковлев А. А. Конституційний Суд України і його роль у конституційному процесі: досвід доби незалежності [Електронний ресурс] / А. А. Яковлев // Вісник Національної академії правових наук України. — 2016. — № 2. — С. 47-58. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/varpu_2016_2_6
182. Яременко О. Функції української держави в інформаційній сфері : поняття та класифікація / О. Яременко. // Підприємництво, господарство і право. — 2005. — № 6. — С 109 – 112.
183. Яровая М. В. Судебные системы современных европейских государств: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 / Яровая Марина Вячеславовна. — М., 2006. — 195 с.

ТЕМА 7. ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ У ДЕРЖАВНОМУ УПРАВЛІННІ, ОСНОВНІ ФОРМИ ЗДІЙСНЕННЯ

Поняття та суть управлінського рішення. Зміст процесу підготовки та прийняття управлінського рішення. Зміст процесу виконання управлінського рішення. Основні етапи та механізми процесу організації виконання управлінських рішень.

Управлінські рішення, що приймаються суб'єктами владних повноважень, мають загальне значення для суспільства або найважливіших його сфер і можуть регулювати поведінку всіх, без винятку, соціальних груп та окремих громадян. Наслідки таких рішень стосуються інтересів та впливають на життя окремих осіб, на суспільство в цілому та недоліки у прийнятті рішень, можуть призвести до значних моральних і матеріальних втрат.

Статтею 55 Конституції України встановлено, що кожному громадянину гарантовано право на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових та службових осіб. Громадянин має право звернутися як зі скаргою до вищого у порядку підлеглості органу чи посадової особи, так і до суду згідно з чинним законодавством. Право вибору звернення належить особі.

Управлінське рішення – це процес, спрямований на вирішення поставленого завдання в наявній чи спроектованій ситуації, що реалізується суб'єктом управління.

Основною **метою управлінського рішення** є досягнення цілей за допомогою координуючого впливу суб'єкта управління на об'єкт управління.

Вироблення управлінського рішення – це творчий процес вибору однієї або кількох альтернатив із множини можливих варіантів дій, спрямованих на досягнення цілей. Воно є процесом, який реалізується суб'єктом управління та визначає дії, спрямовані на досягнення наперед визначеної цілі в певній фактичній чи запланованій ситуації.

Прийняття управлінського рішення – це момент вибору альтернативи з числа запропонованих, а також закріплення цього вибору в офіційному акті, оформленому з дотриманням установлених вимог.

На рівні державного управління процес прийняття рішень має важливе та актуальне значення, оскільки від їх своєчасності та обґрунтованості залежить як ефективність функціонування окремого органу влади, так і реалізація державної політики в окремій сфері чи галузі.

До **загальних ознак управлінських рішень** належать:

- визначення проблеми державного значення;
- прийняття рішень органами державної влади;
- належність до державно-управлінських відносин;
- оформлення у вигляді законодавчих та інших нормативно-правових ак-

тів, організаційно-розпорядчих рішень та ін.;

- формування на їх основі державно-управлінських впливів;
- обов'язковість для виконання всіма, передбаченими в них особами, підприємствами, організаціями, установами, органами державної влади;
- першочерговість забезпечення необхідними державними ресурсами.

Управлінські рішення мають характерні їм особливості, у зв'язку з чим їх *класифікують* за різними критеріями:

за сферою охоплення – *загальні рішення* (стосуються усієї організації), *часткові рішення* (стосуються конкретних підрозділів, служб тощо);

за тривалістю дії – *перспективні рішення* (їх розробка та реалізація відбувається протягом тривалого періоду), *поточні рішення* (приймаються та реалізуються протягом короткострокового періоду), *оперативні рішення* (рішення щодо конкретних епізодів виробничо-господарської діяльності);

за рівнем прийняття – *рішення на вищому рівні управління* (приймається директором, його заступники), *рішення на середньому рівні управління* (приймається завідувачами відділів, начальниками відділів), *рішення на нижчому рівні управління* (приймається начальниками дільниць, завідувачами бюро);

за характером вирішуваних завдань організацією – організаційні запрограмовані рішення, організаційні незапрограмовані рішення, компромісні рішення;

за способом обґрунтування – *інтуїтивні рішення* (базуються на відчуттях у правильності вибору), *рішення, які базуються на судженнях* (думках, міркуваннях, висновках), *раціональні рішення* (обґрунтовуються об'єктивними аналітичними процесами);

за способом прийняття – *одноособові рішення, колегіальні рішення* (розробляє група фахівців), *колективні рішення* (приймаються загальними зборами);

за характером – *економічні рішення* (стосуються сфери фінансів, інвестицій, заробітної плати, використання кредитів, виконання боргових зобов'язань тощо), *технологічні рішення* (стосуються сфери розробки нових технологій, конструювання продукції, покращання технологічного оснащення, заміни технологічного обладнання тощо), *соціально-психологічні рішення* (стосуються сфери соціального забезпечення працівників, покращання психологічного клімату в колективі, морального стимулювання, створення сприятливих умов праці), *адміністративні рішення* (стосуються організаторської, розпорядчої, координаційної, дисциплінарної, інформаційної, регламентної сфер).

Приймаючи управлінське рішення, суб'єкт управління, по суті, відповідає на такі **запитання**:

- ❖ що треба вирішити?
- ❖ яке за видом повинно бути рішення?
- ❖ коли потрібно приймати рішення?
- ❖ хто і як повинен брати участь у ньому?

- ❖ хто повинен і в які строки виконувати рішення?
- ❖ кого треба інформувати про прийняте рішення?

Необхідність у прийнятті рішення може бути обумовлена внутрішніми обставинами в організації або змінами у зовнішньому середовищі.

Процес прийняття управлінських рішень складається з наступних *етапів*:

1. Виявлення проблеми – усвідомлення суб'єктом наявності проблеми, осмислення її суті та масштабу.

Проблема – це складне питання, завдання, яке вимагає вирішення, недоліки, що стримують робочий процес, розвиток організації.

2. Формулювання цілей – визначення мети, яка має реалізуватися у результаті вирішення проблеми. Складність визначення цілей полягає в тому, що дуже часто не вдається обмежитися однією метою. У багатьох випадках їх буває декілька. Іноді вони можуть бути і суперечливими. У тому випадку, коли цілей декілька, слід обирати найбільш важливу.

3. Розроблення альтернативних варіантів вирішення проблеми – формування кількох шляхів для вирішення проблеми. На етапі розроблення (формування) альтернатив проводиться вибір (безпосередньо або через експертну процедуру) й обґрунтування альтернативних рішень. Особливим підходом до розгляду **складних проблем** вибору в умовах невизначеності є **системний аналіз**. Він орієнтує управлінця не тільки на встановлення певних закономірностей функціонування і розвитку складних систем, але і на розробку методики організації процесу прийняття рішення, в якій виділяють етапи, визначається їх послідовність і пропонуються різні підходи та методи виконання цих етапів у конкретних умовах.

4. Вибір кращої альтернативи – заключний етап, що включає в себе декілька елементів, а саме: *складання організаційного плану реалізації, добір виконавців; доведення рішення до виконавців; координування дій виконавців; контролювання виконання; оцінювання й коригування рішення.*

5. Оцінка результатів рішення – загальні висновки щодо результату вирішення проблеми, досягнення поставленої мети.

Виконання управлінського рішення є складовою частиною загального процесу роботи з рішенням. Необхідні передумови для успішного виконання рішення передбачаються ще в період його підготовки і прийняття.

Прийняте рішення, яким би воно не було досконалим, потребує розробки чіткого визначення дій з його виконання. Для цього складається план його реалізації (план-графік) з чітким визначенням основних дій цього процесу і відповідальних, а також виконання рішення в цілому. Керівник встановлює конкретні строки виконання всіх заходів, передбачивши, що він повинен зробити сам, а що доручити своїм підлеглим.

При відборі виконавців треба враховувати їх кваліфікацію, досвід, навички керівництва проектами, щоб вони відповідали характеру роботи, що виконується. Виконавці повинні мати необхідні ресурси для реалізації певної частини загальної роботи.

До чинників, які визначають **якість, результативність і ефективність управлінських рішень** належать:

- ❖ об'єктивні закони суспільного розвитку;
- ❖ чітке формулювання цілі;
- ❖ обсяг і цінність інформації, на основі якої ухвалюється рішення;
- ❖ термін розробки управлінського рішення;
- ❖ організаційні структури управління;
- ❖ форми і методи здійснення управлінської діяльності;
- ❖ методи, методики розробки і реалізації управлінських рішень;
- ❖ суб'єктивність оцінки варіанта вибору рішення;
- ❖ стан управлінської і керованої системи (психологічний клімат, авторитет керівника, професійно-кваліфікаційний склад);
- ❖ система експертних оцінок рівня якості й ефективності управлінських рішень.

Особливу роль в ефективності прийнятих рішень відіграють методи доведення їх до виконавців. Вважається, що вміння передавати завдання виконавцям є головним джерелом ефективності прийнятого рішення. В зв'язку з цим виділяють чотири основні **причини невиконання рішень**:

- рішення було недостатньо чітко сформульованим керівником;
- рішення було ясно і чітко сформульованим, але виконавець його не усвідомив;
- рішення чітко сформульоване і виконавець його добре усвідомив, але у нього не було необхідних умов і засобів для його виконання;
- рішення було чітко сформульоване, виконавець його засвоїв і мав всі необхідні засоби для його виконання, але у нього не було внутрішньої згоди з варіантом рішення, який запропонував керівник. Виконавець в даному разі може мати свій, більш ефективний, на його думку, варіант вирішення даної проблеми.

Важливим моментом у реалізації рішення є **системний облік інформації про стан виконання рішення**. Вона надходить до керівника від виконавців і показує якість виконання окремих заходів. Для стимулювання працівників ефективним є не тільки розмір винагороди, але і складність дорученої роботи. Якщо новий проект особливо важливий, то мотивуючим механізмом може стати конкурентний відбір виконавців.

Отже, розробка та ухвалення управлінських рішень є багатостороннім, організаційним процесом, який має складні прямі та зворотні зв'язки і характеризується поєднанням інтелектуальної діяльності багатьох членів організації із застосуванням різноманітних моделей, методів і способів збирання інформації.

Головним призначенням методології ухвалення управлінських рішень є розроблення підходів, рекомендацій, що дають змогу обґрунтувати вибір найбільш правильного рішення в складних і невизначених конкретних ситуаціях. Саме за умови дотримання певної послідовності підготовки, ухвалення та реалізації управлінських рішень досягається їх результативність, ефективність і якість.

Методичні вказівки для підготовки

Розгляд цієї теми має велике значення у формуванні майбутнього фахівця юриста, оскільки прийняття рішень безпосередньо пов'язана з цілеспрямованою діяльністю людини, адже управління соціальними системами здійснюється шляхом прийняття рішень. Саме через них проявляється цілеспрямованість державного управління.

Процес прийняття рішень вивчався наукою завжди, зокрема спеціалістами була розроблена теорія прийняття рішень (Бернард, 1938 р. та ін.). Згодом ця теорія була розвинута у теорії раціонального вибору (Герберт А. Саймон); обмеженого раціонального вибору (Герберт А. Саймон, Марч, Сайерт). Про важливість рішень Джордж Гордон писав так: «Ухвалення рішень – основа основ державного управління, як і всієї організованої людської поведінки».

Управлінські рішення, що приймаються на державному рівні, торкаються всього суспільства або найважливіших його сфер і можуть регулювати поведінку всіх, без винятку, соціальних груп та окремих громадян. Наслідки цих рішень зачіпають інтереси та впливають на життя великих спільнот, на суспільство в цілому. Тому помилки в прийнятті рішень, особливо на вищих щаблях державного управління, можуть призвести до великих моральних і матеріальних втрат.

Здорового глузду, передбачення, досвіду керівника вже недостатньо для прийняття раціональних (а в ідеалі - оптимальних) управлінських рішень. Стають необхідними спеціальні знання не тільки зі сфери рішення, що ухвалюється, але й з цілого ряду наук: психології, соціології, інформатики і т. д. Крім того, ці знання не повинні бути знаннями «взагалі», мають бути логічно «прив'язаними» до проблеми підготовки, прийняття і реалізації конкретних рішень з урахуванням особливостей державного управління. Так, вчений Д. Форрестер – автор методу динамічного моделювання, вважав однією з основних причин недостатнього впливу наукових методів прийняття рішень на практику в тому, що «більшу частину досліджень процесів прийняття рішень починали люди, які мало ознайомлені з практикою управління та політичного керівництва».

В умовах становлення демократичного суспільства та переходу до ринкової економіки питання підвищення якості та ефективності рішень, які приймаються і реалізуються, а також оперативність їх вирішення набувають особливої актуальності. Управлінське рішення розглядається як процес вироблення та реалізації раціонального варіанту проблеми чи завдання та як фіксований правовий акт (нормативний чи індивідуальний).

Крім того, важливість управлінських рішень та й самої функції їх прийняття у процесі державного управління зумовлена тим, що їх ухвалення, по-перше, чітко простежується як умова виконання всіх інших функцій; по-друге, є безпосереднім продуктом діяльності керівників усіх рівнів управління; по-третє, є одним із важливих засобів формування соціальних

інтересів; по-четверте, виступає однією з форм реалізації соціальних інтересів.

Зокрема, в межах цієї теми важливе значення має класифікація рішень у державному управлінні, зміст процесу підготовки та прийняття управлінського рішення, зміст процесу виконання управлінського рішення, основні етапи та механізми процесу організації виконання управлінських рішень

Ключові поняття:

рішення, управлінське рішення, мета управлінського рішення, ознаки управлінського рішення, методи обґрунтування та прийняття рішень, процес прийняття управлінських рішень, стадії прийняття управлінських рішень, закон зворотних зв'язків, класифікація управлінських рішень, вимоги до управлінських рішень, функціональні рішення, стратегічні рішення, тактичні рішення, оперативні рішення, організаційні рішення, технологічні рішення, планові рішення, прогнозуючі рішення, метод комісії, метод експертних оцінок, метод інверсії, теорія прийняття управлінських рішень, суб'єкт управлінського рішення, об'єкт управлінського рішення, моделі прийняття рішення, раціональна модель, нароцувана модель, задовольняюча модель, класична модель, поведінкова модель, ірраціональна модель, керовані змінні, некеровані змінні, формалізоване рішення, підходи до прийняття рішень, стратегічне рішення, етапи прийняття управлінського рішення, виявлення проблеми, формулювання цілей, розроблення альтернативних варіантів вирішення проблеми, вибір кращої альтернативи, оцінка результатів рішення.

Тестові завдання:

1. Управлінське рішення – це:

- а) результат творчого цілеспрямованого аналізу проблемної ситуації, вибору шляхів, методів і засобів її вирішення;
- б) результат інтелектуальної творчості проблеми, яку треба вирішити;
- в) результат творчої діяльності керівника на підприємстві;
- г) сформовані методи і принципи, які закладені в суспільстві;
- д) початковий і не основний момент в діяльності кожного керівника.

2. Початковий і основний момент в діяльності кожного керівника – це:

- а) виконавче рішення;
- б) управлінське рішення;
- в) рішення організації підприємства;
- г) системне рішення;
- д) консультативне рішення.

3. При прийнятті управлінського рішення необхідно враховувати:

- а) економічну сторону діяльності;
- б) сукупність соціальних відносин;
- в) економічну сторону діяльності, сукупність соціальних, ідеологічних, моральних та інших відносин;
- г) ідеологічні відносини;
- д) моральні відносини.

4. Прийняття рішення є основою:

- а) нагляду;
- б) контролю;
- в) підприємства;
- г) управління;
- д) організації діяльності.

5. Потреба в прийнятті рішень обумовлюється:

- а) внутрішньо-організаційними обставинами;
- б) загальними обставинами;
- в) потребами підприємства;
- г) потребами керівництва;
- д) зовнішніми і внутрішніми обставинами.

6. Імпульсом для прийняття управлінського рішення є необхідність:

- а) ліквідувати проблеми, зменшити їх актуальність;
- б) необґрунтовані рішення керівництва;
- в) ліквідування підприємства;
- г) таких рішень не існує;
- д) закриття підприємства.

7. Основні причини виникнення проблем в управлінському рішенні є:

- а) досконалі принципи діяльності організації;
- б) недосконалі принципи діяльності організації;
- в) критерії оцінки діяльності організації;
- г) критерії оцінки діяльності підрозділу;
- д) критерії оцінки діяльності окремого працівника.

8. Основними причинами виникнення проблем управлінського рішення є:

- а) непередбачувані відносини;
- б) досягнення поставленої цілі з помилкової або ініційованої причини;
- в) порушення процесу досягнення поставленої цілі з помилкової або ініційованої причини;
- г) невиконання рішень;
- д) використання не цільових ресурсів.

9. Всебічна обґрунтованість означає необхідність прийняття рішення

на базі:

- а) повної інформації;
- б) договірної інформації;
- в) достовірної інформації;
- г) максимально повної і достовірної інформації;
- д) обґрунтованої інформації.

10. Своєчасність прийняття рішення передбачає:

- а) випередження потреб і задач;
- б) випередження соціально-економічної системи;
- в) вдосконалення соціально-економічної системи;
- г) вдосконалення потреб організації;
- д) рішення не повинно відставати або випереджати потреби і задачі соціально-економічної системи.

11. Передчасно прийняте рішення сприяє:

- а) розвитку негативних тенденцій;
- б) розвитку підприємства, установи, організації;
- в) розвитку нових технологій виробництва;
- г) вдосконалення потреб організації;
- д) вирішенню питань організації.

12. Запізнілі рішення сприяють:

- а) розвитку підприємства, установи, організації;
- б) поглибленню негативних тенденцій;
- в) вдосконаленню негативних тенденцій;
- г) розширенню вдосконалених рішень;
- д) вирішують питання підприємства.

13. Повнота змісту управлінського рішення передбачає:

- а) рішення повинно охоплювати тільки управлінський об'єкт;
- б) додержання певних норм підприємства;
- в) рішення повинно охоплювати весь управлінський об'єкт, всі сфери його діяльності, напрями розвитку;
- г) рішення повинно охоплювати тільки одну сферу діяльності;
- д) рішення повинно стосуватися тільки сфери розвитку.

14. У загальній формі управлінське рішення повинно охоплювати:

- а) ціль функціонування системи;
- б) цілі розвитку системи;
- в) рішення розвитку системи;
- г) ціль функціонування і розвитку системи;
- д) засоби і ресурси системи.

15. Повноважність управлінського рішення означає:

- а) додержанням суб'єктом управління прав і повноважень;
- б) збалансованість прав;
- в) відповідальність кожного органу;
- г) створення нових задач розвитку;
- д) суворе додержання суб'єктом управління прав і повноважень, які йому надані вищим рівнем управління.

16. Погоджуваність з прийнятими раніше рішеннями означає:

- а) спадкоємність розвитку;
- б) спадковість розвитку;
- в) здійснення законодавства;
- г) здійснення постанов;
- д) здійснення розпоряджень.

17. Прийняття і реалізація управлінських рішень вимагає:

- а) високого професіоналізму;
- б) високого професіоналізму і окремих соціально-психологічних якостей особистості;
- в) соціально-психологічних якостей особистості;
- г) особливих соціальних якостей особистості;
- д) особливих психологічних якостей особистості.

18. Інтуїтивне рішення менеджера будується на:

- а) досвіді інших менеджерів;
- б) своєму досвіді як особистості;
- в) власному досвіді і почутті того, що його вибір вірний;
- г) вірному рішенні;
- д) особливих якостях особистості.

19. Раціональні рішення будуються на:

- а) методах економічного аналізу;
- б) методах обґрунтованості оптимізації;
- в) методах тактичних питань;
- г) методах економічного аналізу, обґрунтуванні та оптимізації стратегічних і тактичних питань;
- д) досвіді та інтуїції.

20. За характером особистості менеджера рішення поділяють на:

- а) владні та корисливі;
- б) імпульсивні та ризикові;
- в) ризикові та обережні;
- г) обережні та загальні;
- д) інертні та урівноважені.

21. Урівноважені рішення приймають менеджери, які:

- а) уважно і критично відносяться до своїх дій;
- б) вдосконалюють свої дії;
- в) критично відносяться до своїх дій;
- г) мають особистий характер;
- д) відповідально відносяться до своїх дій.

22. Функції, які реалізуються через управлінські рішення, поділяють на:

- а) обумовлені процесом управлінської дії;
- б) обумовлені процесом управлінської дії і об'єктом управління;
- в) об'єктивно управлінські;
- г) суб'єктивно управлінські;
- д) об'єктивно управлінські і суб'єктивно управлінські.

23. Складне питання, завдання, яке вимагає вирішення, що стримують робочий процес, розвиток організації:

- а) вирішення;
- б) результат;
- в) проблема;
- г) аналіз;
- д) розвиток.

24. До прийняття і реалізації управлінського рішення не відноситься:

- а) контроль за невиконання управлінського рішення;
- б) вдосконалення прийняття рішення;
- в) доведення управлінських рішень до виконавців;
- г) складання плану реалізації управлінських рішень;
- д) організацію виконання управлінських рішень.

25. Проміжний результат прийняття і реалізації управлінського рішення за характером – це:

- а) зазначення рішення;
- б) ціле виявлення;
- в) прийняття рішень і розробка;
- г) розробка рішень;
- д) організація, виконання і контроль.

26. Відповідальна стадія процесу розробки управлінського рішення, в основі якої лежать аналіз стану керованої системи:

- а) вибір цілі;
- б) поділ прийняття рішення;
- в) складання плану;
- г) організація виконання рішення;

д) вибір ефективних варіантів управлінських рішень.

27. *Усвідомлення того, що виникло відхилення від встановлених спочатку правил:*

- а) оцінка проблеми;
- б) виявлення проблеми;
- в) проблематика;
- г) вирішення проблеми;
- д) процес контролю.

28. *Для діагностування проблеми вивчають:*

- а) економічний та соціальний характер;
- б) економічний, соціальний та моральний характер;
- в) економічний, соціальний, моральний та комплексний характер;
- г) соціальний та моральний характер;
- д) комплексний характер.

29. *Критерій економічного та соціального ефекту, правило порівняння і вибору альтернативи:*

- а) визначення рішення;
- б) моделювання рішення;
- в) досягнення рішення;
- г) оцінка рішення;
- д) підготовка рішення.

30. *Основними складовими системного підходу до підготовки та реалізації управлінських рішень є:*

- а) правове, інформаційне та документальне забезпечення;
- б) правове та інформаційне забезпечення;
- в) документальне, організаційне та технічне забезпечення;
- г) документальне, психологічне та консультативно-дорадче забезпечення;
- д) правове, інформаційне, документальне, організаційне, технічне, психологічне та консультативно-дорадче забезпечення.

31. *Комплекс робіт щодо змісту й умов здійснення заключного етапу процесу управління:*

- а) інформаційне і документальне забезпечення;
- б) документальне забезпечення;
- в) інформаційне забезпечення;
- г) консультативно-дорадче забезпечення;
- д) технічне забезпечення.

32. *Управлінські рішення не можна класифікувати за:*

- а) характером цілей;
- б) рівнями системи управління;
- в) характером організації розробки;
- г) причинами виникнення;
- д) вихідними методами розробки.

33. За характером цілей рішення, які приймаються, можуть бути:

- а) компромісні;
- б) стратегічні;
- в) стратегічні, тактичні, оперативні;
- г) тактичні, спеціальні;
- д) оперативні, розпорядчі.

34. За функціональним змістом, тобто до загальних функцій управління, управлінські рішення поділяються на:

- а) планові рішення;
- б) організаційні рішення;
- в) організаційні, технологічні рішення;
- г) організаційні, технологічні, планові, прогнозуючі рішення;
- д) планові, прогнозуючі рішення.

35. За рівнями ієрархії система управлінських рішень розрізняється на:

- а) рівні середніх систем;
- б) рівні підсистем;
- в) рівні великих систем, на рівні підсистем;
- г) рівні підсистем, на рівні окремих елементів системи;
- д) рівні великих систем, на рівні підсистем; на рівні окремих елементів системи.

36. Залежно від характеру організації розробки рішень виділяють:

- а) одноособові, колегіальні, колективні рішення;
- б) загальні, спеціальні рішення;
- в) колегіальні, колективні рішення;
- г) одноособові рішення;
- д) ситуаційні, колективні рішення.

37. До причин виникнення управлінських рішень не відносяться:

- а) ситуаційні рішення, пов'язані з характером обставин, що виникають;
- б) рішення, що видаються за приписом загальних органів;
- в) програмні рішення, пов'язані з включенням даного об'єкта управління в певну структуру програмно-цільових відносин, заходів;
- г) ініціативні рішення, пов'язані з виявленням ініціативи системи;
- д) епізодичні і періодичні рішення, що впливають з періодичності відтворювальних процесів в системі.

38. До розробки управлінського рішення не відносяться:

- а) графічні, з використанням графоаналітичних підходів;
- б) математичні, які передбачають формалізацію подань, відносин, пропорцій, строків, подій, ресурсів;
- в) організаційні, з виявленням організованості системи;
- г) евристичні, пов'язані з широким використанням експертних оцінок;
- д) розробки сценаріїв, ситуаційних моделей.

39. До організаційного оформлення управлінського рішення не відносяться:

- а) жорсткі, які однозначно задають певний шлях їх втілення;
- б) орієнтовані, що визначають напрям розвитку системи;
- в) гнучкі, які змінюються відповідно умовам функціонування системи;
- г) комплексні, що сприяють всебічній оцінці обставин;
- д) нормативні, які задають параметри протікання процесів у системі.

40. До управлінського рішення не висувається вимога:

- а) всебічної обґрунтованості;
- б) своєчасності;
- в) необхідної повноти змісту;
- г) повноважності;
- д) узгодженості рішення.

41. Не визначає якість, результативність і ефективність управлінських рішень:

- а) суб'єктивні закони суспільного розвитку;
- б) чітке формулювання цілі – для чого приймається управлінське рішення, які реальні результати можуть бути досягнуті;
- в) обсяг і цінність інформації, на основі якої приймається рішення;
- г) термін розробки управлінського рішення;
- д) організаційні структури управління.

42. Технологія прийняття управлінських рішень базується на використанні системи методів:

- а) методологічних рішень;
- б) евристичних, колективних, кількісних рішень;
- в) наукових рішень;
- г) кількісних рішень;
- д) загальних рішень колективу.

43. Процедура прийняття управлінських рішень у державному управлінні часто пов'язується з таким явищем, як:

- а) форма контролю;
- б) виконання рішень;

- в) лобізм;
- г) проект рішення;
- д) системність рішення.

44. Діяльність соціальних груп, які відстоюють свої інтереси, тиск груп на органи законодавчої та виконавчої влади:

- а) правильність рішення;
- б) форма контролю;
- в) організованість рішення;
- г) лобізм;
- д) ціле виявлення.

45. Організація виконання управлінських рішень передбачає активне використання:

- а) механізму стимулювання;
- б) механізму відповідальності;
- в) механізму контролю виконання рішень;
- г) механізму зауваження;
- д) механізму стимулювання та відповідальності.

46. Завершальною стадією управлінського циклу є:

- а) контроль виконання рішення;
- б) перевірка рішення;
- в) оприлюднення рішення;
- г) пошук помилок у рішення;
- д) виконання рішення.

47. До механізму прийняття управлінських рішень не відноситься:

- а) загальне керівництво прийняття рішення;
- б) організація прийняття рішення;
- в) правила прийняття рішення;
- г) плани в прийнятті рішення;
- д) групова взаємодія на рівних рівнях.

48. За свою роботу лінійні керівники несуть відповідальність:

- а) адміністративну;
- б) дисциплінарну;
- в) кримінальну;
- г) персональну;
- д) колективну.

49. Правила прийняття рішень, або нормативи, розробляються і затверджуються:

- а) керівниками;

- б) помічниками;
- в) робітниками;
- г) підприємствами;
- д) помічниками керівників.

50. Координація правил прийняття рішень ділиться на:

- а) стратегічні, оперативні та організаційні правила;
- б) організаційні та оперативні правила;
- в) стратегічні правила;
- г) оперативні та стратегічні правила;
- д) системні правила.

51. Сутність застосування методу інверсії при прийнятті управлінських рішень полягає у:

- а) передбаченні генерування якомога більшої кількості ідей;
- б) передбаченні використання стратегічних схем, карт;
- в) передбаченні використання нестандартних підходів до розв'язання нової проблеми, а саме: розглянути функції об'єкта з іншого боку;
- г) передбаченні критики існуючих ідей;
- д) використанні для зв'язку додаткової інформації в умовах невизначеності.

52. Відкриту дискусію з обговорення проблеми і пошуку рішення на зборах, нарадах передбачає такий евристичний метод прийняття управлінських рішень, як:

- а) метод комісії;
- б) метод сценарію;
- в) метод синтетички;
- г) метод інверсії;
- д) метод «ключових питань».

53. Формування прогнозів за допомогою інтерв'ю та аналітичних експертних оцінок передбачається при використанні такого евристичного методу прийняття управлінських рішень, як:

- а) метод сценарію;
- б) метод «прямої мозкової атаки»;
- в) метод номінальної групи;
- г) метод експертних оцінок;
- д) метод комісії.

54. Сутність методу експертних оцінок при прийнятті управлінських рішень полягає у:

- а) залученні професійних експертів, що пройшли навчання за методами аналогії, абстрагування, інтуїції, «мозкового штурму»;

- б) формуванні прогнозів за допомогою інтерв'ю та аналітичних експертних оцінок;
- в) генеруванні більшої кількості ідей;
- г) критиці існуючих, а не генерації нових ідей;
- д) відкритій дискусії з обговорення проблеми і пошук рішення на зборах, нарадах.

55. *Базується на пошуку рішень у зворотному напрямі, що передбачає кардинально протилежний вихід із ситуації такий метод прийняття управлінських рішень, як:*

- а) метод експертних оцінок;
- б) метод «ключових питань»;
- в) метод сценарію;
- г) метод комісії;
- д) метод інверсії.

56. *«Особа, яка приймає рішення, має повну інформацію щодо ситуації прийняття рішення» є основною характеристикою такого підходу при прийнятті управлінських рішень, як:*

- а) класичний;
- б) регулятивний;
- в) адміністративний;
- г) раціональний;
- д) ірраціональний.

57. *«Особа, яка приймає рішення, не здатна або не схильна (або і те й інше) передбачити наслідки реалізації кожної можливої альтернативи» є основною характеристикою такого підходу при прийнятті управлінських рішень, як:*

- а) ірраціональний;
- б) раціональний;
- в) адміністративний;
- г) класичний;
- д) охоронний.

58. *Застосовується, переважно, для вирішення принципово нових, нетрадиційних рішень, для тих, які складно вирішити такий підхід при прийнятті управлінських рішень, як:*

- а) класичний;
- б) охоронний;
- в) регулятивний;
- г) ірраціональний;
- д) раціональний.

59. *«Мета особи, яка приймає рішення, завжди полягає у тому, щоб зробити вибір, який максимізує результат діяльності органу (організації)» є характеристикою такого підходу при прийнятті управлінських рішень, як:*

- а) адміністративний;
- б) класичний;
- в) регулятивний;
- г) ірраціональний;
- д) структурний.

60. *Класичний підхід при прийнятті управлінських рішень полягає у тому, що:*

- а) особа, яка приймає рішення, не має повної інформації щодо ситуації прийняття рішення;
- б) особа, яка приймає рішення, не має повної інформації щодо всіх можливих альтернатив;
- в) особа, яка приймає рішення, не здатна або не схильна (або і те, й інше) передбачити наслідки реалізації кожної можливої альтернативи;
- г) застосовується для вирішення принципово нових, нетрадиційних рішень, для тих, які складно вирішити;
- д) особа, яка приймає рішення, має повну інформацію щодо всіх можливих альтернатив і наслідків їх реалізації.

61. *Адміністративний підхід при прийнятті управлінських рішень полягає у тому, що:*

- а) особа, яка приймає рішення, не має повної інформації щодо всіх можливих альтернатив;
- б) особа, яка приймає рішення, має повну інформацію щодо всіх можливих альтернатив і наслідків їх реалізації;
- в) застосовується для вирішення принципово нових, нетрадиційних рішень, для тих, які складно вирішити;
- г) особа, яка приймає рішення, має раціональну систему впорядкування переваг за ступенем їх важливості;
- д) мета особи, яка приймає рішення, завжди полягає у тому, щоб зробити вибір, який максимізує результат діяльності організації.

62. *Сутність ірраціонального підходу при прийнятті управлінських рішень полягає у тому, що:*

- а) особа, яка приймає рішення, має повну інформацію щодо всіх можливих альтернатив і наслідків їх реалізації;
- б) мета особи, яка приймає рішення, завжди полягає у тому, щоб зробити вибір, який максимізує результат діяльності організації;
- в) застосовується для вирішення принципово нових, нетрадиційних рішень, для тих, які складно вирішити;
- г) особа, яка приймає рішення, не здатна або не схильна (або і те та

інше) передбачити наслідки реалізації кожної можливої альтернативи;

д) особа, яка приймає рішення, має раціональну систему впорядкування переваг за ступенем їх важливості.

63. Сутність системного підходу до прийняття управлінських рішень полягає у тому, що:

а) передбачає, що процес прийняття управлінських рішень має бути спрямований на здійснення управлінських функцій, до яких належать планування, організація, координація, мотивація та контроль;

б) основною ціллю цього підходу є підвищення ефективності діяльності органу за рахунок підвищення ефективності її людських ресурсів;

в) концентрація прийняття управлінських рішень відбувається на основі різних методів управління та залежно від ситуації;

г) є одним зі спеціальних способів наукового дослідження, за яким досліджуваний об'єкт розчленовують на елементи, що розглядають в єдності, тобто як систему;

д) передбачає вираховування технічних, екологічних, економічних, організаційних, соціально-психологічних та інших аспектів управління та їх взаємозв'язок.

64. Процес прийняття управлінських рішень має бути спрямований на здійснення управлінських функцій, до яких належать планування, організація, координація, мотивація та контроль передбачає такий підхід до прийняття управлінських рішень, як:

а) системний;

б) процесний;

в) поведінковий;

г) ситуаційний;

д) комплексний.

65. Прийняття управлінських рішень відбувається на основі різних методів управління та залежно від ситуації є характеристикою такого підходу до прийняття управлінських рішень, як:

а) інтуїтивний;

б) виробничий;

в) функціональний;

г) поведінковий;

д) ситуаційний.

66. Функціональний підхід до прийняття управлінських рішень полягає у тому, що:

а) вибір зроблено на основі відчуття (без логічного промірковування) того, що він правильний;

б) основною ціллю цього підходу є підвищення ефективності діяльності

органу за рахунок підвищення ефективності її людських ресурсів;

в) управління органом (підприємством) виступає у виді набору функцій, а управління діяльністю здійснюється за структурними елементами (відділами, секторами);

г) досліджуваний об'єкт розчленовують на елементи, що розглядають в єдності, тобто як систему;

д) процес прийняття управлінських рішень має бути спрямований на здійснення управлінських функцій, до яких належать планування, організація, координація, мотивація та контроль.

67. Підвищення ефективності діяльності органу (підприємства) за рахунок підвищення ефективності її людських ресурсів є основною ціллю такого підходу до прийняття управлінських рішень, як:

- а) поведінковий;
- б) ситуаційний;
- в) інтуїтивний;
- г) виробничий;
- д) системний.

68. Виключення дублювання управлінських функцій, висока компетенція та спеціалізація осіб, зменшення потреби в спеціалістах широкого профілю, зменшення накладних витрат, просте формування організаційної структури є основною перевагою такого сучасного підходу до прийняття управлінських рішень, як:

- а) системний;
- б) комплексний;
- в) процесний;
- г) функціональний;
- д) ситуаційний.

69. Перевагами поведінкового підходу до прийняття управлінських рішень є:

а) швидкість реагування, розкриття особистих якостей працівника, можливість побудови системи мотивування;

б) підвищення ефективності діяльності як окремого працівника, так і підприємства в цілому, можливість врахування особистих якостей управлінського персоналу, можливість побудови мотиваційної системи;

в) врахування досвіду та знань працівника, можливість прийняття нестандартних рішень, швидкість реагування;

г) об'єктивна оцінка діяльності посадових осіб, узгодженість результатів діяльності проміжних операцій, зменшення накладних витрат;

д) зменшення накладних витрат, просте формування організаційної структури.

70. Підвищення якості, об'єктивна оцінка діяльності посадових осіб, узгодженість результатів діяльності проміжних операцій, зменшення накладних витрат, можливість побудови системи мотивування, орієнтація на кінцевий результат є перевагами такого підходу до прийняття управлінських рішень, як:

- а) системний;
- б) комплексний;
- в) функціональний;
- г) процесний;
- д) поведінковий.

71. Неможливість сформувати стійку організаційну структуру, тривалий проміжок часу між прийняттям рішення та контролем є недоліками такого підходу до прийняття управлінських рішень, як:

- а) комплексний;
- б) функціональний;
- в) виробничий;
- г) інтуїтивний;
- д) процесний.

72. Недоліками комплексного підходу до прийняття управлінських рішень є:

- а) складність застосування у зв'язку із потребою врахування усіх аспектів діяльності підприємства, значна вартість та тривалість;
- б) досить висока вартість та тривалість, потреба у висококваліфікованих працівниках;
- в) значні витрати часу, складність координації діяльності та розподілу загальних ресурсів, відсутність належної інтеграції;
- г) ризиковість, відсутність чітких показників ефективності та критеріїв контролю;
- д) досить високий ризик помилки, суб'єктивність оцінки результатів управлінського рішення.

73. Досить високий ризик помилки, суб'єктивність оцінки результатів управлінського рішення є недоліками такого підходу до прийняття управлінських рішень, як:

- а) ситуаційний;
- б) системний;
- в) інтуїтивний;
- г) виробничий;
- д) комплексний.

74. За функціональним змістом, тобто за відношенням до загальних функцій управління, управлінські рішення поділяються на:

- а) одноособові, колегіальні, колективні;
- б) планові, організаційні, технологічні, прогнозуючі;
- в) ситуаційні, програмні, ініціативні;
- г) жорсткі, орієнтовні, гнучкі;
- д) евристичні, графічні, математичні.

75. За причинами виникнення управлінські рішення поділяють на:

- а) планові, організаційні, технологічні, прогнозуючі;
- б) евристичні, графічні, математичні;
- в) жорсткі, орієнтовні, гнучкі, нормативні;
- г) ситуаційні; рішення, що виникають за приписом (розпорядженням) вищестоящих органів; ініціативні; епізодичні й періодичні; програмні;
- д) одноособові, колегіальні, колективні.

76. Одноособові, колегіальні та колективні управлінські рішення виокремлюють за таким критерієм класифікації:

- а) за функціональним змістом, тобто за відношенням до загальних функцій управління;
- б) за рівнем ієрархії системи управління;
- в) за причинами виникнення;
- г) залежно від методів розробки;
- д) залежно від характеру організації розробки рішень.

77. До колективних управлінських рішень відносяться:

- а) протоколи зборів;
- б) накази;
- в) розпорядження;
- г) листи-відповіді на звернення громадян;
- д) рішення колегії митної служби.

78. До оперативних управлінських рішень належать:

- а) програми;
- б) концепції;
- в) ініціативні листи;
- г) перспективні плани;
- д) організаційні документи.

79. До тактичних управлінських рішень відносяться:

- а) концепції;
- б) організаційні документи;
- в) ініціативні листи;
- г) програми;
- д) перспективні плани.

80. *Накази відносяться до такого виду управлінських рішень, як:*

- а) колегіальні;
- б) колективні;
- в) групові;
- г) одноосібні;
- д) рекомендаційні.

81. *За сферою охоплення управлінські рішення поділяються на:*

- а) законні та незаконні;
- б) часткові та поточні;
- в) загальні та законні;
- г) загальні та часткові;
- д) постійні та тимчасові.

82. *Спричинені новими факторами та ситуаціями рішення щодо реалізації цілей організації, поліпшення якості продукції, вдосконалення структури управління, методів мотивації – це:*

- а) інтуїтивні управлінські рішення;
- б) організаційні незапрограмовані управлінські рішення;
- в) організаційні запрограмовані управлінські рішення;
- г) компромісні управлінські рішення;
- д) економічні управлінські рішення.

83. *Суб'єктом управлінського рішення є:*

- а) індивід або група індивідів;
- б) організаційна структура;
- в) суспільство;
- г) юридичні особи;
- д) державні органи.

84. *Забезпечення координуючого впливу на об'єкт управління для досягнення цілей організації – це:*

- а) система управлінського рішення;
- б) джерела управлінського рішення;
- в) мета управлінського рішення;
- г) основний принцип управлінського рішення;
- д) завдання управлінського рішення.

85. *Процес розробки та прийняття управлінських рішень складається з таких стадій:*

- а) розробка і постановка мети, вибір і обґрунтування критеріїв ефективності та можливих наслідків рішень, які приймаються;
- б) розгляд варіантів рішень, які приймаються, вибір і кінцеве формулювання рішення;

в) прийняття рішення, контроль за виконанням рішень;

г) розробка і постановка мети, вибір і обґрунтування критеріїв ефективності та можливих наслідків рішень, які приймаються, розгляд варіантів рішень, які приймаються, вибір, кінцеве формулювання рішення, прийняття рішення, контроль за виконанням рішення;

д) розробка і постановка мети, вибір і обґрунтування критеріїв ефективності та можливих наслідків рішень, які приймаються, прийняття рішення, контроль за виконанням рішення.

86. До вимог управлінського рішення належить:

а) оптимальність, наукова обґрунтованість, об'єктивність, правомочність і законність;

б) наукова обґрунтованість, однозначність, своєчасність, здатність до реалізації;

в) оптимальність, однозначність, об'єктивність, наукова обґрунтованість;

г) здатність до реалізації, об'єктивність, правомочність і законність, однозначність, оптимальність, своєчасність;

д) наукова обґрунтованість, своєчасність, здатність до реалізації; об'єктивність.

87. Поділ рішень, який ґрунтується на тому, що одне й те ж рішення приймається за одних і тих же умов або ж різка зміна обставин змушує затвердити нове рішення:

а) запрограмовані та незапрограмовані рішення;

б) запрограмовані та управляючі рішення;

в) управляючі та нормативні рішення;

г) методичні та рекомендаційні рішення;

д) обов'язкові та необов'язкові рішення.

88. Сукупність логічних прийомів і методики вибору оптимальних рішень керівником шляхом теоретичного порівняння альтернатив з урахуванням накопиченого досвіду – це:

а) мотиваційні методи;

б) узгоджені методи;

в) неформальні методи;

г) формальні методи;

д) логічні методи.

89. Процес виконання управлінського рішення в кожному конкретному випадку залежить від:

а) з'ясування рішення, визначення наявності необхідних організаційних передумов для реалізації рішення;

б) його виду, рівня управління, складу служб та підрозділів;

- в) деталізації рішення і розробки організаційних заходів;
- г) оперативного керівництва;
- д) визначення наявності необхідних організаційних передумов для реалізації рішення.

90. Деталізація рішення і розробка організаційних заходів передбачає:

- а) виділення складових частин управлінського рішення, розчленування його основних цілей та ідей;
- б) недопустимість порушення зв'язків та відносин, що склалися;
- в) необхідні організаційні передумови для їх успішної реалізації;
- г) створення періоду їх підготовки і прийняття;
- д) розчленування його основних цілей та ідей.

91. Засобами координації діяльності різних підрозділів при прийнятті управлінських рішень є:

- а) прийняття двосторонніх рішень;
- б) цільові групи;
- в) матричні структури;
- г) плани прийняття рішень;
- д) звіт про прийняття рішення.

92. Координатор – це:

- а) керівник, який як і лінійні керівники має адміністративну владу і право обговорювати проекти рішень;
- б) керівник, який не має права обговорювати проекти рішень та не наділений адміністративною владою, яку мають лінійні керівники;
- в) керівник, який має право обговорювати проекти рішень, але не має адміністративної влади, яку мають лінійні керівники;
- г) керівник, який не має права обговорювати проекти рішень, але наділений адміністративною владою, яку мають лінійні керівники;
- д) керівник, який не має права обговорювати проекти рішень, але частково наділений адміністративною владою.

93. Інтерпретація проблеми – це:

- а) визнання негативної обставини і розробка шляхів її усунення;
- б) формулювання проблеми і виявлення її стадій;
- в) ідентифікація проблеми;
- г) додання значення і визначення тієї проблеми, що визнана;
- д) вирішення проблеми.

94. Інтуїтивні рішення ґрунтуються на:

- а) думках;
- б) почуттях і відчуттях;
- в) знаннях;

- г) інформації;
- д) досвіді.

95. Заснована на об'єктивних законах управління та організації праці, сукупність способів і методів інтелектуальної діяльності при розробці, прийнятті та реалізації управлінських рішень:

- а) практика прийняття управлінського рішення;
- б) мета управлінського рішення;
- в) методика прийняття управлінського рішення;
- г) підстава прийняття управлінського рішення;
- д) проблема прийняття управлінського рішення.

96. Соціальний характер управлінських рішень виражається у:

- а) впливі на державно-управлінський апарат;
- б) впливі на потреби та інтереси населення;
- в) виявленні основних проблем в організації діяльності працівників;
- г) окресленні можливих перешкод та обмежень на їх реалізацію;
- д) організації працівників.

97. Процедура, яка не залежить від минулого досвіду, а заснована на глибокому аналізі інформації та обґрунтованому синтезі:

- а) рішення, засноване на судженнях;
- б) інтуїтивне рішення;
- в) реалізація управлінського рішення;
- г) оформлення рішення;
- д) раціональний пошук рішення.

98. Вибір варіанта дій, обумовлений знаннями, або накопиченим досвідом – це:

- а) оформлення рішення;
- б) інтуїтивне рішення;
- в) рішення, засноване на судженнях;
- г) раціональний пошук рішення;
- д) реалізація управлінського рішення.

99. За методом прийняття управлінські рішення класифікують на

- а) креативні, евристичні та репродуктивні;
- б) одноосібні, колективні та колегіальні;
- в) внутрішнього та зовнішнього спрямування;
- г) запрограмовані та незапрограмовані;
- д) одноосібні та зовнішнього спрямування.

100. Процес, завдяки якому обирається лінія поведінки як вирішення конкретної проблеми – це:

- а) процес прийняття управлінських рішень;
- б) підхід до прийняття управлінських рішень;
- в) процес реалізації управлінських рішень;
- г) підхід до реалізації управлінських рішень;
- д) процес реалізації прийнятих рішень.

101. Серед умов, в яких може відбуватися прийняття управлінських рішень, не виділяють:

- а) детермінованих;
- б) стохастичних;
- в) ризикованих;
- г) недетермінованих;
- д) не ризикових.

102. Ступінь відповідності управлінського рішення характеру задач функціонування і розвитку виробничих систем, ступінь забезпечення подальших шляхів розвитку виробничої системи в умовах ринку – це:

- а) логічність управлінського рішення;
- б) доцільність управлінського рішення;
- в) актуальність управлінського рішення;
- г) якість управлінського рішення;
- д) точність управлінського рішення.

103. Директивний акт цілеспрямованого впливу на об'єкт управління, оснований на аналізі даних, що характеризують конкретну управлінську ситуацію, визначення цілі дій і визначену програму досягнення мети – це:

- а) організаційне рішення;
- б) управлінське рішення;
- в) алгоритмічне рішення;
- г) компроміс;
- д) ідентичне рішення.

104. Основні фактори, що впливають на процес прийняття і реалізації управлінських рішень:

- а) особисті якості менеджера та наявність відповідної інформації у керівника і виробничого персоналу підприємства;
- б) особисті оцінки керівника, середовище прийняття рішень, інформаційні обмеження, психологічні обмеження, негативні наслідки, взаємозалежність рішень;
- в) ділові якості менеджера та зрілість спеціалістів апарату управління, наявність інформації про стан зовнішнього середовища;
- г) зрілість управлінського і виробничого персоналу підприємства, які приймають безпосередню участь в процесі прийняття рішення.
- д) неособистісні якості менеджера в колективі, знайомства, друзі.

105. Середовище прийняття управлінських рішень, поведінкові обмеження, інформаційні обмеження, негативні наслідки – це:

- а) етапи, які відбуваються в процес;
- б) підходи, що використовуються при прийнятті рішення;
- в) методи, що використовуються при прийнятті рішення;
- г) фактори, що впливають на прийняття рішення;
- д) обставини при яких приймаються рішення.

106. Існують наступні типи моделей прийняття управлінських рішень:

- а) фізичні, аналогові, математичні;
- б) стратегічні, тимчасові, аналогові;
- в) інформаційні, потокові, універсальні;
- г) фізичні, хімічні, математичні;
- д) універсальні, фінансові, ділові.

107. Середовище, в якому відбувається прийняття рішень може характеризуватися:

- а) визначеністю, невизначеністю, стохастичністю;
- б) рівнем ризику, детермінованістю, постійністю;
- в) стохастичністю, невизначеністю, постійністю;
- г) прогнозованістю, передбачуваністю, невизначеністю;
- д) детермінованістю, визначеністю, стохастичністю.

108. Модель прийняття рішень, що зображує предмет, або ситуацію іншими засобами:

- а) фізична;
- б) аналогова;
- в) математична;
- г) символічна;
- д) фізична.

109. Модель прийняття рішень, що передбачає використання символів для характеристики об'єкта у вигляді математичних рівнянь:

- а) фізична;
- б) аналогова;
- в) математична;
- г) технічна;
- д) символічна.

110. Вимоги прийняття управлінського рішення, які передбачають, що воно повинне забезпечувати досягнення поставленої мети з найменшими витратами та найбільш повно забезпечувати досягнення поставленої організацією мети:

- а) економічність та ефективність;

- б) обґрунтованість та дієвість;
- в) обґрунтованість та економічність;
- г) економічність та дієвість;
- д) швидкість та дієвість.

111. За тривалістю дії управлінські рішення поділяються на:

- а) перспективні та поточні;
- б) тактичні та середньострокові;
- в) оперативні та довгострокові;
- г) стратегічні, тактичні та оперативні;
- д) довгострокові та короткострокові.

112. Стратегічне управління визначає:

- а) місія, ціль, стратегія, системи планів на довгостроковий період;
- б) місія, ціль, стратегія, системи планів на короткостроковий період;
- в) місія, ціль, стратегія, системи планів на середньостроковий період;
- д) місія, ціль, стратегія, системи планів на безстроковий період.

113. Система знань, що відображає сутність ухвалення рішень і закономірності, з урахуванням яких вони розробляються, приймаються і реалізуються на практиці - це:

- а) метод прийняття управлінського рішення;
- б) теорія прийняття управлінського рішення;
- в) процес прийняття управлінського рішення;
- г) модель прийняття управлінського рішення;
- д) засади прийняття управлінського рішення.

114. Різниця між ефектом, що очікується, при виборі альтернатив за умовою невизначеності, та оптимальним вибором, який було б зроблено, якщо б ці умови були визначені точно:

- а) метод прогнозування;
- б) організаційне рішення;
- в) стратегічне управління;
- г) управлінське рішення;
- д) управлінський ризик.

115. Взаємозалежність рішень – це:

- а) залежність підлеглих від керівника;
- б) залежність простого від складного;
- в) взаємозв'язок головного рішення з другорядним;
- г) взаємозв'язок між головними рішеннями;
- д) взаємозв'язок між другорядними рішеннями.

116. Управлінське рішення вважається впровадженим на практиці:

- а) завжди після його прийняття;
- б) після вивчення особового складу персоналу організації;
- в) після перевірки менеджером виконання його рішення;
- г) при відсутності відхилення виконаного завдання від запланованого;
- д) після планування організаторської роботи.

117. Основні операції менеджменту щодо організації виконання рішень:

- а) реклама, звіт, план, наказ, розпорядження;
- б) календарні строки, відповідальний виконавець, доведення рішення до виконавців, інструктаж виконавців, ресурсне забезпечення, облік і контроль, коригування рішень;
- в) інформаційне забезпечення процесу, визначення фінансових можливостей організації, відкриття рахунків у банках, проведення загальних зборів колективу, складання звіту за певний термін часу;
- г) облік, відкриття рахунків у банках;
- д) інструктаж виконавців, ресурсне забезпечення, облік.

118. Фактори, що враховуються при прийнятті управлінських рішень в умовах ризику і невизначеності:

- а) знання і попередній досвід;
- б) стать та вік;
- в) міра сприйняття ризику;
- г) мотивація;
- д) необхідність.

119. Серед методів прогнозування управлінських рішень розрізняють:

- а) програмовані та непрограмовані;
- б) ігрові та неігрові;
- в) кількісні та якісні;
- г) математичні та економічні;
- д) цільові та не цільові.

120. До методів прийняття раціональних управлінських рішень належать:

- а) метод ділових ігор та аналітично-систематизаційний метод;
- б) матриця оцінювання наслідків реалізації рішення та метод теорії ігор;
- в) матриця БКГ та 8У0Т-аналіз;
- г) модель регресії та метод експертних оцінок;
- д) модель дисперсії когнітивних опрацювань.

121. Оптимальний, або раціональний варіант прийняття управлінського рішення можна обрати:

- а) побудовою математичної моделі;
- б) інтуїтивно;

- в) суб'єктивним підходом;
- г) за аналогією;
- д) колегіальним рішенням.

122. За змістом управлінське рішення відповідає на запитання:

- а) з якими результатами мають бути здійснені керівні впливи;
- б) яка альтернатива дій буде обрана;
- в) як передбачити наслідки реалізації управлінського рішення;
- г) з використанням якого алгоритму мають бути здійснені заходи;
- д) що буде здійснено в процесі виконання.

123. Соціальний характер управлінських рішень полягає у:

- а) впливі на державно-управлінський апарат;
- б) впливі на потреби та інтереси населення;
- в) мобілізації людей на практичне, цілеспрямоване перетворення дійсності;
- г) окресленні можливих перешкод та обмежень на їх реалізацію;
- д) конкретності поставлених цілей.

124. Залучення експертів до прийняття управлінського рішення здійснюється у разі, коли:

- а) треба перекласти на когось відповідальність за прийняття рішення;
- б) проблема є невизначеною;
- в) не вистачає в організації працівників;
- г) прийняття рішення проходить в умовах невизначеності;
- д) завдання є перехресними.

125. Зниження невизначеності, як властивості об'єкта прийняття рішення, на практиці забезпечується:

- а) збором інформації;
- б) обробкою інформації методами аналізу та прогнозу;
- в) визначенням причин, форм і наслідків невизначеності;
- г) розробкою математичних моделей;
- д) розділом завдань на категорії.

126. До заходів з організації виконання управлінського рішення належать:

- а) оформлення організаційно-розпорядчих документів;
- б) ознайомлення виконавців із порядком виконання управлінського рішення;
- в) запровадження системи координації дій усіх виконавців управлінського рішення;
- г) вказівка виконавцям управлінського рішення на джерела необхідної ділової інформації;

д) покращення документообігу.

127. Процес прийняття управлінського рішення передбачає наявність наступних складових:

- а) проекти;
- б) керовані змінні;
- в) критерій;
- г) альтернативи;
- д) категорії вибору.

128. До етапів процесу прийняття управлінського рішення належать:

- а) виявлення та обґрунтування варіантів всіх альтернатив;
- б) прийняття та оформлення рішення;
- в) збір, обробка та аналіз інформації;
- г) визначення пріоритетів;
- д) з'ясування всіх питань завдання.

129. Ризик при ухваленні управлінського рішення визначається:

- а) наявністю декількох способів визначення рішення;
- б) недостатністю інформації;
- в) обмеженістю часу;
- г) прагненням знайти кращий варіант дій;
- д) невизначеністю стратегії завдання.

130. Модель прийняття управлінських рішень, що базується на економічних критеріях вибору оптимальної альтернативи:

- а) раціональна;
- б) нарощувальна;
- в) системна;
- г) задовольняюча;
- д) економічна.

Рекомендована література:

1. Бакуменко В. Д. Державно-управлінські рішення: Навчальний посібник / В. Д. Бакуменко // — К. : ВПЦ АМУ, 2012. — 344 с.
2. Бірюк Л. Науково-експертний висновок як засіб застосування доктринального тлумачення у рішеннях Конституційного Суду України / Л. Бірюк // Вісник Конституційного Суду України. — 2015. — № 1. — С. 33 – 39.
3. Бориславська О. Верховенство конституції чи верховенство права : деякі питання відновлення дії окремих положень Конституції України / О. Бориславська // Вісник Конституційного Суду України. — 2015. — № 6. — С. 48 – 57.
4. Василенко І. Адміністративно-державне управління в країнах Заходу : США, Великобританія, Франція, Німеччина / І. Василенко. — М. — 2004. — 69 с.

5. Василенко І. Адміністративно-державне управління в країнах Заходу : США. Великобританія, Франція, Німеччина / І. Василенко. — М. — 2004.
6. Гринюк Р. До питання про доцільність визнання презумпції конституційності нормативно – правових актів у контексті забезпечення верховенства Конституції України / Р. Гринюк, О. Багрій // Вісник Конституційного Суду України. — 2015. — № 4. — С. 92 – 102.
7. Гультай М. Виникнення та утвердження конституціоналізму як обов'язкової складової демократичного державного устрою / М. Гультай // Вісник Конституційного Суду України. — 2015. — № 3. — С. 97 – 115.
8. Гультай М. Вітчизняний конституціоналізм радянської доби та його трансформація після здобуття Україною незалежності / М. Гультай // Вісник Конституційного Суду України. — 2015. — №5. — С. 59 – 77.
9. Даньків Й. Я. Алгоритм прийняття управлінських рішень на основі аналізу спеціалізованої фінансової звітності [Електронний ресурс] / Й. Я. Даньків, Я. В. Шеверя. — Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/VSunu/2008_10_2/dankiv.pdf
10. Дяченко Н. Вплив прогнозної інформації на підготовку та прийняття рішень в управлінні [Електронний ресурс] / Н. Дяченко. — Режим доступу: http://irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/efdu_2013_34_30.pdf.
11. Занд Д. Теорії і їх застосування / Д. Занд. — 23 с.
12. Занд Д. Теорії і їх застосування / Д. Занд. // Сучасне управління. Т. 1. — М. — 2003. — 23 с.
13. Ігнатов В. Г., Понделков А. В. Професійна компетентність посадової особи державної служби // Державна служба: теорія і організація. — М. — 2002.
14. Ірха Ю. Обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина в інтересах національної безпеки України в сучасних умовах / Ю. Ірха // Вісник Конституційного Суду України. — 2015. — № 5. — С. 78 – 87.
15. Колісник В. Відновлення дії Конституції України та зміна форми правління як засіб поновлення конституційного ладу / В. Колісник // Вісник Конституційного Суду України. — 2015. — № 4. — С. 103 – 108.
16. Кравчук В. Особливості конституційно-правового статусу суддів Конституційного Суду України / В. Кравчук // Вісник Конституційного Суду України. — 2015. — № 4. — С. 109 – 112.
17. Лемак В. Проблеми інституційної незалежності Конституційного Суду України: уроки європейського досвіду / В. Лемак. // Вісник Конституційного Суду України. — 2015. — № 4. — С. 113 – 117.
18. Макаренко В. Групові інтереси і владно-управлінський апарат : до методології дослідження / В. Макаренко. // Социс. — 1997. — № 7. — С. 99 – 100.
19. Макгоун Р. Розробка нових технологій // Ефективність державного управління / Р. Макгоун, Р. Спаньйолі. — Т. 1. — М. — 2003.
20. Макгоун Р., Спаньйолі Р. Розробка нових технологій // Ефективність державного управління. Р. Макгоун, Р. Спаньйолі. — 773 с.

21. Марцеляк О. Правова природа актів Конституційного Суду України та їх роль у розвитку науки конституційного права / О. Марцеляк // Вісник Конституційного Суду України. — 2015. — № 4. — С. 118 – 121.
22. Марш Д. Теорія і практика управління / Д. Марш // Сучасне управління. Т. 1. — М. — 2003. — 13 с.
23. Матвійчук Л. О. Особливості прийняття управлінських рішень у процесі оптимізації структури капіталу машинобудівних підприємств / Л. О. Матвійчук // Вісник Запорізького національного університету. — 2010. — № 2 (10). — С. 41-45.
24. Мацюк А. До питання засадничих аспектів функціонування сучасної держави / А. Мацюк // Вісник Конституційного Суду України. — 2015. — № 2. — С. 66 – 72.
25. Мільнер Б. Введення. / Б. Мільнер // Сучасне управління. Т. 1. — М. — 2003. — 176 с.
26. Мішина Н. Проблеми доктринального супроводження розвитку конституційної юстиції в Україні / Н. Мішина // Вісник Конституційного Суду України. — 2015. — № 4. — С. 122 – 126.
27. Моткова О. Право на життя у рішеннях Конституційного Суду України та Європейського суду з прав людини / О. Моткова // Вісник Конституційного Суду України. — 2015. — № 1. — С. 49 – 59.
28. Мяловицька М. Особливості законодавчого регулювання компетенції органів конституційного правосуддя в європейських державах / М. Мяловицька // Вісник Конституційного Суду України. — 2015. — № 4. — С. 127 – 129.
29. Найдюк С. Використання новітніх інформаційних технологій у процесі прийняття управлінських рішень [Електронний ресурс] / С. Найдюк. — Режим доступу: http://www.lvivacademy.com/vidavnitstvo_1/visnik12/fail/Najdjuk.pdf.
30. Оніщенко Н. Конституційний процес : до питання про термінологічну визначеність і сутність спрямованості / Н. Оніщенко // Вісник Конституційного Суду України. — 2015. — № 4. — С. 130 – 135.
31. Оніщенко Н. Формування громадянського суспільства : комунікативно – правовий чинник / Н. Оніщенко // Вісник Конституційного Суду України. — 2015. — № 5. — С. 88 – 96.
32. Половцев О. В. Формалізація прийняття рішень у державному управлінні: формування підходів до моделювання та прогнозування процесів [Електронний ресурс] / О. В. Половцев // Вісник Академії митної служби України. Сер. : Державне управління. — 2013. — № 1. — С. 18–23. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vamscudu_2013_1_5
33. Приходько Х. Роль правових позицій Конституційного Суду України у становленні та розвитку доктрини конституційного процесу / Х. Приходько // Вісник Конституційного Суду України. — 2015. — № 2. — С. 43 – 54.
34. Про безоплатну правову допомогу : Закон України від 06 червня 2011 року (зі змінами і допов.) // Відомості Верховної Ради України. — 2011. — № 51. — Ст. 2136.
35. Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту

- : Закон України від 08 липня 2011 року (зі змінами і допов.) // Відомості Верховної Ради України. — 2012. — № 16. — Ст. 146.
36. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини : Закон України від 23 лютого 2006 року (зі змінами і допов.) // Відомості Верховної Ради України. — 2006. — № 30. — Ст. 260.
  37. Про громадські об'єднання : Закон України від 22 березня 2012 року (зі змінами і допов.) // Відомості Верховної Ради України. — 2013. — № 1. — Ст. 1.
  38. Про громадянство України : Закон України від 18 січня 2001 року (зі змінами і допов.) // Відомості Верховної Ради України. — 2001. — № 13. — Ст. 65.
  39. Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус : Закон України від 20 листопада 2012 року (зі змінами і допов.) // Відомості Верховної Ради України. — 2013. — № 51. — Ст. 716.
  40. Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків : Закон України від 8 вересня 2005 року // Відомості Верховної Ради України. — 2005. — № 52. — Ст. 561.
  41. Про закордонних українців : Закон України від 4 березня 2004 року (зі змінами і допов.) // Відомості Верховної Ради України. — 2004. — № 25. — Ст. 343.
  42. Про засади державної мовної політики : Закон України від 3 липня 2012 року (зі змінами і допов.) // Відомості Верховної Ради. — 2013. — № 23. — Ст. 218.
  43. Про затвердження зразків довідок про подання особою заяви про надання їй статусу біженця, про особу стосовно якої прийнято рішення про оформлення документів для вирішення питання щодо надання їй статусу біженця, про прийняття скарги до розгляду, про звернення до суду : Наказ Державного комітету України у справах еміграції від 14 квітня 2004 року № 21 // Офіційний вісник України. — 2004. — № 18. — С. 68 – 74.
  44. Про затвердження зразків документів, які подаються для встановлення належності до громадянства України, прийняття до громадянства України, оформлення набуття громадянства України, припинення громадянства України, скасування рішень про оформлення набуття громадянства України : Наказ Міністерства закордонних справ України від 15 вересня 2006 року № 185 // Офіційний вісник України. — 2006. — № 45. — С. 137 – 173.
  45. Про звернення громадян : Закон України від 2 жовтня 1996 року (зі змінами і допов.) // Відомості Верховної Ради України. — 1996. — № 47. — Ст. 256.
  46. Рабінович С. Принцип рівності прав людини у практиці Конституційного Суду України: проблеми методики застосування / С. Рабінович, О. Панкевич // Вісник Конституційного Суду України. — 2015. — №5. — С. 97 – 111.
  47. Рокар М. Трудитися з душею / М. Рокар. — М. — 1990. — 110 с.
  48. Савчин М. Конституційний Суд України і динаміка конституційного порядку / М. Савчин // Вісник Конституційного Суду України. — 2015. — № 4. — С. 136 – 141.
  49. Селіванов А. Судовий конституціоналізм як ціннісна категорія інтеграцій-

- ного напряму конституціоналізації / А. Селіванов // Вісник Конституційного Суду України. — 2015. — № 3. — С. 116 – 119.
50. Сердюков Г. Політичний вибір в умовах кризи / Г. Сердюков // Російська політична політологія. — Ростов н / Д. : Фенікс. — 1998. — 246 с.
  51. Скомороха В. Судовий конституціоналізм в аспекті співвідношення конституційної та конвенційної юрисдикції / В. Скомороха // Вісник Конституційного Суду України. — 2015. — № 1. — С. 40 – 48.
  52. Скрипник О. А. Еволюція принципів формування та прийняття державно-управлінських рішень у системі державного управління у сфері охорони здоров'я в Україні [Електронний ресурс] / О. А. Скрипник // Держава та регіони. Сер. : Державне управління. — 2013. — № 2. — С. 24-27. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/drdu_2013_2_7
  53. Сліденко І. Релятивність базисних категорій сучасного конституційного права (конституційний лад) / І. Сліденко // Вісник Конституційного Суду України. — 2015. — № 2. — С. 33 – 42.
  54. Совгіря О. Конституційно–процесуальне право України як навчальна дисципліна : перспективи формування / О. Совгіря // Вісник Конституційного Суду України. — 2015. — № 4. — С. 142 – 146.
  55. Стейер Р. Управління : від старих форм до нових реальностей / Р. Стейер, Д. Беласко // Сучасне управління. Т. 1. — М. — 2003. — 14.
  56. Тополенко О. О. Психологічна готовність керівників до прийняття управлінських рішень (теоретична модель) / О. О. Тополенко // Вісник НТУУ КПІ. — 2007. — № 3 . — С. 127-131.
  57. Ханна У. Процес прийняття рішень в організаціях державного сектора / У. Ханна // Сучасне управління. — Т. 2. — С. 16 – 28.
  58. Хольцер М. Як навчитися підвищувати продуктивність в державному секторі / М. Хольцер // Ефективність державного управління. Т. 1 —. М. — 2003 —. С. 29 с.
  59. Члевик О. Особливості свободи як принципу конституційного ладу / О. Члевик // Вісник Конституційного Суду України. — 2015. — № 2. — С. 55 – 65.
  60. <http://reyestr.court.gov.ua> – Офіційний сайт єдиного державного реєстру судових рішень України";
  61. <http://vkksu.gov.ua/> – Офіційний сайт Вищої кваліфікаційної комісії суддів України;
  62. <http://www.constcourt.gov.ua/> – Офіційний сайт Конституційного Суду України;
  63. <http://www.cvk.ukrpack.net/> – Офіційний сайт Центральної виборчої комісії.
  64. <http://www.kmu.gov.ua/> – Офіційний портал Кабінету міністрів України;
  65. <http://www.minjust.gov.ua/> – Офіційний сайт Міністерства юстиції України;
  66. <http://www.president.gov.ua/> - Офіційний сайт Президента України;
  67. <http://www.rada.gov.ua/> – Офіційний портал Верховної ради України;
  68. <http://www.rada.kiev.ua/laws/pravo/all/sites.htm> – перелік серверів державних органів на сайті Верховної Ради України;
  69. <http://www.scourt.gov.ua/> – Офіційний сайт Верховного Суду України.

ТЕМА 8. ЗВЕРНЕННЯ ГРОМАДЯН ТА ЇХ РОЗГЛЯД ОРГАНАМИ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ

Конституційне право громадян на звернення до органів державної влади. Порядок розгляду звернень громадян Моделі поведінки у суспільстві: Розгляд пропозицій (зауважень) громадян; Розгляд заяв (клопотань); Розгляд скарг громадян. Термін подання скарги. Відповідальність за порушення законодавства про звернення громадян.

Відповідно до ст. 40 Конституції України усі мають право направляти індивідуальні чи колективні письмові звернення або особисто звертатися до органів державної влади, органів місцевого самоврядування та посадових і службових осіб цих органів, що зобов'язані розглянути звернення і дати обґрунтовану відповідь у встановлений законом строк. Вказане право можна розглядати у двох розуміннях:

- ❖ звернення громадян є однією з форм участі населення в державному управлінні, у вирішенні державних і суспільних справ;
- ❖ спосіб відновлення порушеного права громадянина через подання до органів державної влади скарг, заяв і клопотань.

З метою законодавчого врегулювання вищезазначеної конституційної норми, 2 жовтня 1996 року було прийнято Закон України «Про звернення громадян». Окрім того, законодавством передбачені й інші законодавчі акти, що регулюють питання про звернення громадян.

Вищезазначений закон надає і забезпечує можливість: для впливу громадян на поліпшення роботи органів державної влади, установ, організацій, підприємств незалежно від форм власності; для захисту своїх прав та законних інтересів; для подальшої демократизації управління державними і громадськими справами.

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про звернення громадян» громадяни України мають право звернутися до органів державної влади, місцевого самоврядування, об'єднань громадян, підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності, засобів масової інформації, посадових осіб відповідно до їх функціональних обов'язків із зауваженнями, скаргами та пропозиціями, що стосуються їх статутної діяльності, заявою або клопотанням щодо реалізації своїх соціально-економічних, політичних та особистих прав і законних інтересів та скаргою про їх порушення.

Військовослужбовці, працівники органів внутрішніх справ і державної безпеки, а також особи рядового і начальницького складу Державної кримінально-виконавчої служби України мають право подавати звернення, які не стосуються їх службової діяльності.

Особи, які не є громадянами України і законно знаходяться на її території, мають таке ж право на подання звернення, як і громадяни України, якщо інше не передбачено міжнародними договорами.

Статтею 55 Конституції України встановлено, що кожному громадянину

гарантовано право на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових та службових осіб. Громадянин має право звернутися як зі скаргою до вищого у порядку підлеглості органу чи посадової особи, так і до суду згідно з чинним законодавством. Право вибору звернення належить особі.

Так, Законом України «Про звернення громадян» визначено наступні види звернень: **пропозиція** (зауваження); **заява** (клопотання); **скарга**.

Пропозиція (зауваження) – це звернення громадян, де висловлюються порада, рекомендація щодо діяльності органів державної влади і місцевого самоврядування, депутатів усіх рівнів, посадових осіб, а також висловлюються думки щодо врегулювання суспільних відносин та умов життя громадян, вдосконалення правової основи державного і громадського життя, соціально-культурної та інших сфер діяльності держави і суспільства.

Заява – це звернення громадян із проханням про сприяння реалізації закріплених Конституцією та чинним законодавством їх прав та інтересів або повідомлення про порушення чинного законодавства чи недоліки в діяльності підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності, народних депутатів України, депутатів місцевих рад, посадових осіб, а також висловлення думки щодо поліпшення їх діяльності.

Клопотання – це письмове звернення з проханням про визнання за особою відповідного статусу, прав чи свобод тощо.

Скарга – це звернення з вимогою про поновлення прав і захист законних інтересів громадян, порушених діями (бездіяльністю), рішеннями державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій, об'єднань громадян, посадових осіб.

Звернення, незалежно від його виду, може бути **усним** – викладеним громадянином і записаним посадовою особою на особистому прийомі, чи **письмовим** – надісланим поштою або переданим громадянином до відповідного органу, установи особисто чи через уповноважену ним особу, якщо ці повноваження оформлені відповідно до чинного законодавства. Звернення може бути подано як окремою особою (індивідуальне), так і групою осіб (колективне).

Якщо питання, щодо яких може бути подана пропозиція чи заява, законодавцем чітко не окреслені, то рішення, дії чи бездіяльність, на які громадянином може бути подана скарга, регламентовані статтею 4 Закону України «Про звернення громадян», де вказано вичерпний перелік рішень, дій чи бездіяльності, які можуть бути оскаржені у випадку, якщо:

- порушено права і законні інтереси чи свободи громадянина (групи громадян);

- створено перешкоди для здійснення громадянином його прав і законних інтересів чи свобод;

- незаконно покладено на громадянина обов'язки або його незаконно при-тягнуто до відповідальності.

Звернення (письмове чи усне) повинно відповідати вимогам, передбаченим

Законом. Стаття 5 Закону України «Про звернення громадян» передбачає **вимоги**, які є обов'язковими для звернення, і їх недотримання тягне за собою правові наслідки. Для уникнення такої ситуації заявникові необхідно:

- ❖ адресувати звернення тим органам, установам, підприємствам, організаціям чи посадовим особам, до повноважень яких належить вирішення порушених у зверненні питань;
- ❖ вказати у зверненні своє прізвище, ім'я, по батькові, місце проживання;
- ❖ викласти у зверненні суть порушеного питання, зауваження, пропозиції, заяви чи скарги, прохання або вимоги;
- ❖ підписати письмове звернення особисто із зазначенням дати.

Громадяни мають право звертатися до органів державної влади, місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності, об'єднань громадян, посадових осіб українською чи іншою мовою, прийнятною для сторін.

Рішення щодо звернень громадян та відповіді на них оформляються відповідно до вимог законодавства про мови. Такі рішення та відповіді можуть бути викладені в перекладі мовою спілкування заявника.

Якщо звернення оформлено не належним чином, тобто без дотримання вищевказаних вимог, воно повертається заявникові з відповідним роз'ясненням не пізніше десяти днів від дня його надходження. У випадку, коли воно надіслано не тому адресату, до чієї компетенції належить вирішення порушених у ньому питань, воно у п'ятиденний термін пересилається за належністю відповідному органу чи посадовій особі, про що повідомляється автору звернення.

Разом з тим, Законом забороняється відмовляти у прийнятті та розгляді звернення з посиланням на політичні погляди, партійну належність, стать, вік, віросповідання громадянина, незнання мови звернення.

Громадянин, який звернувся із заявою чи скаргою до органів державної влади, місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності, об'єднань громадян, засобів масової інформації, посадових осіб, **має право**:

- ❖ особисто викласти аргументи особі, що перевіряла заяву чи скаргу, та брати участь у перевірці поданої скарги чи заяви;
- ❖ знайомитися з матеріалами перевірки;
- ❖ подавати додаткові матеріали або наполягати на їх запиті органом, який розглядає заяву чи скаргу;
- ❖ бути присутнім при розгляді заяви чи скарги;
- ❖ користуватися послугами адвоката або представника трудового колективу, організації, яка здійснює правозахисну функцію, оформивши це уповноваження у встановленому законом порядку;
- ❖ одержати письмову відповідь про результати розгляду заяви чи скарги;
- ❖ висловлювати усно або письмово вимогу щодо дотримання таємниці розгляду заяви чи скарги;
- ❖ вимагати відшкодування збитків, якщо вони стали результатом пору-

шень встановленого порядку розгляду звернень.

Органи державної влади і місцевого самоврядування, підприємства, установи, організації незалежно від форм власності, об'єднання громадян, посадові особи зобов'язані розглянути пропозиції (зауваження), заяви, скарги та повідомити громадянина про **результати розгляду**.

Звернення розглядаються і вирішуються у термін не більше одного місяця від дня їх надходження, а ті, які не потребують додаткового вивчення, невідкладно, але не пізніше п'ятнадцяти днів від дня їх отримання.

Якщо в місячний термін вирішити порушені у зверненні питання неможливо, керівник відповідного органу, підприємства, установи, організації або його заступник встановлюють необхідний термін для його розгляду, про що повідомляється особі, яка подала звернення. При цьому загальний термін вирішення питань, порушених у зверненні, не може перевищувати сорока п'яти днів.

Органи державної влади, місцевого самоврядування, підприємства, установи, організації незалежно від форм власності, об'єднання громадян, посадові особи розглядають звернення громадян, не стягуючи плати.

Не розглядаються **повторні звернення** одним і тим же органом від одного і того ж громадянина з одного і того ж питання, якщо перше вирішено по суті. У цьому випадку не має значення – задовольняє прийняте рішення заявника чи ні. Не підлягають розгляду звернення осіб, визнаних судом недієздатними.

Законом забороняється переслідувати громадян за критику у зверненнях органів державної влади, посадових осіб, а також у той чи інший спосіб примушувати будь-кого до подання власного чи підписання колективного звернення або участі в акціях на його підтримку. Забороняється також розголошувати відомості про автора звернення без його згоди.

У разі задоволення скарги орган або посадова особа, які прийняли неправомірне рішення щодо звернення громадянина, відшкодовують йому завдані матеріальні збитки, пов'язані з поданням і розглядом скарги, обґрунтовані витрати, понесені у зв'язку з виїздом для розгляду скарги на вимогу відповідного органу, і втрачений за цей час заробіток. Спори про стягнення витрат розглядаються в судовому порядку.

Особи, винні у порушенні Закону України «Про звернення громадян», несуть цивільну, адміністративну або кримінальну відповідальність, передбачену законодавством України.

Контроль за дотриманням законодавства про звернення громадян відповідно до своїх повноважень здійснюють Верховна Рада України, народні депутати України, Президент України, Кабінет Міністрів України, Уповноважений з прав людини Верховної Ради України, Верховна Рада Автономної Республіки Крим, обласні, Київська та Севастопольська міські, районні, районні в містах Києві та Севастополі державні адміністрації, сільські, селищні, міські ради та їх виконавчі комітети, депутати місцевих рад, а також міністерства, інші центральні органи виконавчої влади щодо підпорядкованих їм підприємств, установ та організацій.

Громадяни можуть звернутися до Президента України, Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, органу місцевого самоврядування з **електронними петиціями** через офіційний веб-сайт органу, якому вона адресована, або веб-сайт громадського об'єднання, яке здійснює збір підписів на підтримку електронної петиції.

В електронній петиції має бути викладено суть звернення, зазначено: прізвище, ім'я, по батькові автора (ініціатора) електронної петиції, адресу електронної пошти. На веб-сайті відповідного органу або громадського об'єднання, що здійснює збір підписів, обов'язково зазначаються дата початку збору підписів та інформація щодо загальної кількості та переліку осіб, які підписали електронну петицію.

Електронна петиція не може містити заклики до повалення конституційного ладу, порушення територіальної цілісності України, пропаганду війни, насильства, жорстокості, розпалювання міжетнічної, расової, релігійної ворожнечі, заклики до вчинення терористичних актів, посягання на права і свободи людини. Відповідальність за зміст електронної петиції несе автор (ініціатор) електронної петиції.

Для створення електронної петиції до Президента України, Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, органу місцевого самоврядування її автор (ініціатор) заповнює спеціальну форму на офіційному веб-сайті органу, якому вона адресована, або веб-сайті громадського об'єднання, яке здійснює збір підписів на підтримку електронних петицій, та розміщує текст електронної петиції.

Електронна петиція оприлюднюється на офіційному веб-сайті відповідно Президента України, Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, органу місцевого самоврядування або на веб-сайті громадського об'єднання, яке здійснює збір підписів на підтримку електронних петицій, протягом двох робочих днів з дня надсилання її автором (ініціатором).

Необхідно враховувати, що дія Закону України «Про звернення громадян» охоплює не всі звернення. Зокрема, його сфера застосування не поширюється на категорії звернень (заяв і скарг) громадян, порядок розгляду яких встановлено відповідними статтями Кримінального та Цивільного процесуального кодексів, а також Кодексом законів про працю України.

Не підлягають також розгляду звернення військовослужбовців, працівників органів внутрішніх справ і державної безпеки, що стосуються їх службової діяльності. Дія Закону не поширюється на розгляд скарг на рішення загальних зборів членів колективних сільськогосподарських підприємств, акціонерних товариств, юридичних осіб, створених на основі колективної власності, а також на рішення вищих державних органів, оскільки для таких звернень передбачено розгляд у судовому порядку.

Методичні вказівки для підготовки

Розгляд цієї теми має велике значення у формуванні майбутнього фахівця юриста, оскільки сьогодні важко уявити такий орган державної

влади чи орган місцевого самоврядування, якому б не доводилося вирішувати скарги чи заяви громадян. Людина звертається до органу влади або посадової особи письмово чи усно, сподіваючись, що її почують, прислухаються до її поради, пропозиції, критичних зауважень стосовно їхньої діяльності та будуть вжиті відповідні заходи для поліпшення роботи, вирішені питання, що порушуються у зверненні.

Прийняття Конституції України поставило на порядок денний питання практичної реалізації наданого громадянам права (ст. 40) надсилати індивідуальні чи колективні письмові звернення або особисто звертатися до органів державної влади, органів місцевого самоврядування та посадових і службових осіб цих органів, які зобов'язані розглянути звернення і дати обґрунтовану відповідь у встановлений законом строк.

З метою законодавчого врегулювання цієї конституційної норми 2 жовтня 1996 року був прийнятий Закон України «Про звернення громадян». Крім того, законодавство про звернення громадян включає й інші законодавчі акти, що видаються відповідно до Конституції та цього Закону.

Закон надає і забезпечує можливість: для подальшої демократизації управління державними і громадськими справами; для впливу громадян на поліпшення роботи органів державної влади, установ, організацій, підприємств незалежно від форм власності; для захисту своїх прав та законних інтересів.

Зокрема, в межах цієї теми важливе значення має вивчення та аналіз в цілому Закон «Про звернення громадян» та його окремі положення.

Ключові поняття:

громадянин, звернення громадян, орган державної влади, державний службовець, пропозиція, заява, клопотання, скарга, рішення, посадова особа, службова особа, керівник, адвокат, органи місцевого самоврядування, підприємство, установа, організація, вищі посадові особи держави, неправомірні дії, дублетне звернення, масове звернення, депутатське звернення, петиція, електронна петиція, зауваження, рекомендація, таємниця розгляду звернення, законний інтерес, кореспонденція, компетенція, конституційне право на звернення, класифікатор звернень громадян, резолюція, прийом громадян, повторне звернення, діловодство, індивідуальне звернення, колективне звернення, статутна діяльність, мова звернення, відшкодування моральних (немайнових) збитків, відшкодування матеріальних збитків.

Тестові завдання:

1. Звернення громадян може бути:

- а) усне;
- б) письмове;
- в) усне та письмове;
- г) електронне;

д) печатне.

2. Звернення громадян, де висловлюються порада, рекомендація щодо діяльності органів державної влади і місцевого самоврядування, депутатів усіх рівнів, посадових осіб, а також висловлюються думки щодо врегулювання суспільних відносин та умов життя громадян, вдосконалення правової основи державного і громадського життя, соціально-культурної та інших сфер діяльності держави і суспільства:

- а) скарга;
- б) клопотання;
- в) пропозиція (зауваження);
- г) заява;
- д) прохання.

3. Звернення громадян із проханням про сприяння реалізації закріплених Конституцією та чинним законодавством їх прав та інтересів або повідомлення про порушення чинного законодавства чи недоліки в діяльності підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності, народних депутатів України, депутатів місцевих рад, посадових осіб, а також висловлення думки щодо поліпшення їх діяльності:

- а) заява (клопотання);
- б) пропозиція;
- в) зауваження;
- г) заява;
- д) прохання.

4. Письмове звернення з проханням про визнання за особою відповідного статусу, прав чи свобод відповідно до чинного законодавства:

- а) прохання;
- б) клопотання;
- в) заява;
- г) зауваження;
- д) пропозиція.

5. Звернення з вимогою про поновлення прав і захист законних інтересів громадян, порушених діями (бездіяльністю), рішеннями державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій, об'єднань громадян, посадових осіб:

- а) клопотання;
- б) заява;
- в) зауваження;
- г) скарга;
- д) пропозиція.

6. Види звернень громадян – первинні, повторні, дублетні, неодноразові, масові виділяють за таким критерієм:

- а) за типом;
- б) за формою походження;
- в) за суб'єктом;
- г) за категорією авторів;
- д) за ознакою надходження.

7. Звернення одного і того ж громадянина з одного і того ж питання, що надіслане різним адресатам і надійшло на розгляд до однієї й тієї ж організації:

- а) первинне звернення;
- б) дублетне звернення;
- в) повторне звернення;
- г) неодноразове звернення;
- д) масове звернення.

8. Звернення громадянина, що надходить до органу влади з одного й того ж питання і надсилається громадянином за короткий проміжок часу, а на попереднє звернення відповідь ще не надано або/чи надано обґрунтовану відповідь, проте автор з будь-яких причин продовжує надсилати звернення з таким самим змістом:

- а) первинне звернення;
- б) дублетне звернення;
- в) неодноразове звернення;
- г) повторне звернення;
- д) масове звернення.

9. Звернення, що надходять до органу влади у великих кількостях від різних громадян з однаковим змістом чи суттю питання:

- а) дублетне звернення;
- б) первинне звернення;
- в) повторне звернення;
- г) неодноразове звернення;
- д) масове звернення.

10. Звернення громадян, щодо питання, яке у першому зверненні не вирішено по суті називається:

- а) первинне;
- б) дублетне;
- в) неодноразове;
- г) повторне;
- д) масове.

11. За типом звернення поділяються на такі різновиди:

- а) телеграма, лист, усне;

- б) дублетне, первинне;
- в) заява, пропозиція, зауваження;
- г) первинне і повторне;
- д) одноособове і колегіальне.

12. З метою законодавчого врегулювання конституційної норми був прийнятий Закон України «Про звернення громадян», а саме:

- а) 01 серпня 1991 року;
- б) 02 жовтня 1996 року;
- в) 13 травня 1998 року;
- г) 20 листопада 2000 року;
- д) 14 квітня 2004 року.

13. Органи державної влади, посадові й службові особи у межах своїх повноважень зобов'язані:

- а) об'єктивно, всебічно і вчасно перевіряти заяви чи скарги;
- б) на прохання громадянина запрошувати його на засідання органу, що розглядає заяву чи скаргу;
- в) скасовувати або змінювати оскаржувані рішення у випадках, якщо вони не відповідають закону та іншим нормативним актам;
- г) невідкладно вживати заходів до припинення неправомірних дій;
- д) вживати заходів щодо відшкодування у встановленому законом порядку матеріальних збитків, якщо їх було завдано громадянинуві внаслідок ущемлення його прав та законних інтересів.

14. Основними вимогами до звернення є:

- а) звернення адресуються органам державної влади і місцевого самоврядування, підприємствам, установам, організаціям незалежно від форм власності, об'єднанням громадян або посадовим особам, до повноважень яких належить вирішення порушених питань;
- б) у зверненні має бути зазначено прізвище, ім'я, по батькові, місце проживання громадянина;
- в) викладено суть порушеного питання, зауваження, пропозиції, заяви чи скарги, прохання чи вимоги;
- г) звернення, оформлене без дотримання вимог, повертається заявникові з відповідними роз'ясненнями не пізніше як через десять днів від дня його надходження;
- д) письмове звернення повинно бути підписано заявником (заявниками) із зазначенням дати.

15. Скарга на рішення, що оскаржувалось, може бути подана до органу або посадовій особі вищого рівня протягом:

- а) 2 місяців з моменту його прийняття;
- б) 3 місяців з моменту його прийняття;
- в) 6 місяців з моменту його прийняття;

- г) 1 року з моменту його прийняття;
- д) 3 років з моменту його прийняття.

16. Викладені в письмовій формі пропозиції, заяви, скарги, зауваження винятково з тих питань, що вже порушувалися громадянином у попередньому зверненні і на які громадянин отримав відповідь – це:

- а) індивідуальні;
- б) анонімні;
- в) колективні;
- г) повторні;
- д) дублетні.

17. З часу ознайомлення громадянина з прийнятим рішенням скарга на рішення, що оскаржувалось, може бути подана до органу або посадовій особі вищого рівня не пізніше:

- а) одного місяця;
- б) двох місяців;
- в) трьох місяців;
- г) п'яти місяців;
- д) шести місяців.

18. Викладена в письмовій формі пропозиція народного депутата, звернена до органів державної влади та органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб, керівників підприємств, установ і організацій, об'єднань громадян здійснити певні дії, дати офіційне роз'яснення чи викласти позицію з питань, віднесених до їх компетенції - це:

- а) депутатський запит;
- б) депутатське звернення;
- в) повторне звернення;
- г) дублетне звернення;
- д) письмове звернення.

19. Звернення громадян розглядаються і вирішуються від дня їх надходження у термін:

- а) не більше одного тижня;
- б) не більше одного місяця;
- в) не більше двох тижнів;
- г) не більше двох місяців;
- д) не більше трьох місяців.

20. Відповідно до статті 20 Закону України «Про звернення громадян», звернення розглядаються і вирішуються у термін не більше:

- а) 10 днів;
- б) 15 днів;
- в) 30 днів;

- г) 45 днів;
- д) 60 днів.

21. Від дня отримання рішення, які не потребують додаткового вивчення розглядаються і вирішуються, невідкладно, але не пізніше:

- а) п'яти днів;
- б) семи днів;
- в) десяти днів;
- г) двох тижнів;
- д) п'ятнадцяти днів.

22. Загальний термін вирішення питань, порушених у зверненні, не може перевищувати:

- а) двох тижнів;
- б) п'ятнадцяти днів;
- в) тридцяти днів;
- г) сорока п'яти днів;
- д) п'ятдесяти днів.

23. Якщо питання, порушені в одержаному органом державної влади, місцевого самоврядування, підприємствами, установами, організаціями незалежно від форм власності, об'єднаннями громадян або посадовими особами зверненні, не входять до їх повноважень, воно пересилається ними за належністю відповідному органу чи посадовій особі, про що повідомляється громадянину, який подав звернення, в термін:

- а) 5 днів;
- б) 7 днів;
- в) 10 днів;
- г) 15 днів;
- д) 30 днів.

24. Порада, рекомендація щодо діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування є сутністю такого виду звернення громадян, як:

- а) скарга;
- б) пропозиція (зауваження);
- в) заява;
- г) клопотання;
- д) позов.

25. Захист або відновлення порушеного права є специфічною метою такого виду звернень громадян, як:

- а) заява;
- б) клопотання;
- в) прохання;
- г) пропозиція;
- д) скарга.

26. *Прохання з боку громадянина про сприяння реалізації закріплених Конституцією України та чинним законодавством його прав та інтересів є характерною рисою такого виду звернень громадян, як:*

- а) пропозиція;
- б) скарга;
- в) позов;
- г) заява (клопотання);
- д) рішення.

27. *Висловлення думки громадянина щодо врегулювання суспільних відносин та умов життя, вдосконалення правової основи державного і громадського життя, соціально-культурної та інших сфер діяльності держави та суспільства є ознакою такого виду звернень громадян, як:*

- а) пропозиція (зауваження);
- б) заява (клопотання);
- в) скарга;
- г) пояснення;
- д) прохання.

28. *Обов'язкова наявність факту порушення прав, свобод і законних інтересів громадянина України є ознакою такого виду звернень громадян, як:*

- а) заява (клопотання);
- б) пропозиція (зауваження);
- в) скарга;
- г) прохання;
- д) пояснення.

29. *Положення «Звернення як юридичний інститут є одним із засобів захисту прав громадян, що дає змогу запобігати порушенням, зловживанням, негативним виявам, своєчасно усувати дестабілізуючі наслідки» є проявом такої функції звернень громадян, як:*

- а) комунікативна;
- б) правозахисна;
- в) регулятивна;
- г) охоронна;
- д) інформаційна.

30. *Положення «Звернення є цінним джерелом відомостей для органів державної влади та органів місцевого самоврядування про проблеми громадян» є проявом такої функції звернень громадян, як:*

- а) правозахисна;
- б) комунікативна;
- в) охоронна;
- г) регулятивна;

д) інформаційна.

31. Положення «Звернення громадян можуть бути ефективним засобом комунікації між державою та громадянами, слугувати свого роду каналом впливу, за допомогою якого громадяни зможуть у той чи інший спосіб впливати на рішення центральних і місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, брати участь у процесі їх прийняття та реалізації є проявом такої функції звернень громадян, як:

- а) інформаційна;
- б) регулятивна;
- в) охоронна;
- г) комунікативна;
- д) правозахисна.

32. Порядок розгляду звернень громадян визначається:

- а) Конституцією України;
- б) Інструкцією про звернення громадян;
- в) Законом України про звернення громадян;
- г) Положенням про звернення громадян;
- д) Порядком про звернення громадян, встановленого відповідно до законодавства України.

33. Звернення громадян повинно розглядатися:

- а) без стягнення сплати;
- б) зі стягненням сплати;
- в) зі стягненням сплати у розмірі встановленим законодавством України;
- г) зі стягненням плати згідно займаної посади особи;
- д) без стягнення плати згідно займаної посади особи.

34. Скільки голосів повинна набрати електронна петиція, для того щоб вона була розглянута Президентом України, Кабінетом Міністрів України, Верховною радою України:

- а) 5000 підписів громадян;
- б) 15000 підписів громадян;
- в) 20000 підписів громадян;
- г) 25000 підписів громадян;
- д) 35000 підписів громадян.

35. Особи, винні у порушенні положень закону України «Про звернення громадян» відповідно до чинного законодавства несуть:

- а) цивільну, кримінальну, адміністративну відповідальність;
- б) цивільну, дисциплінарну, адміністративну відповідальність;
- в) цивільну, кримінальну, дисциплінарну відповідальність;
- г) адміністративну, кримінальну, дисциплінарну відповідальність;
- д) дисциплінарну, цивільну відповідальність.

36. Дата оприлюднення електронної петиції на офіційному веб-сайті відповідно Президента України, Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, відповідного органу місцевого самоврядування або на веб-сайті громадського об'єднання є:

- а) дата початку опублікування петиції;
- б) дата початку збору підписів на її підтримку;
- в) дата початку розгляду петиції;
- г) дата підпису петиції;
- д) дата реєстрації петиції.

37. Розгляд електронної петиції здійснюється:

- а) не пізніше п'яти днів з дня оприлюднення інформації про початок її розгляду;
- б) не пізніше десяти днів з дня оприлюднення інформації про початок її розгляду;
- в) не пізніше семи днів з дня оприлюднення інформації про початок її розгляду;
- г) не пізніше п'ятнадцяти днів з дня оприлюднення інформації про початок її розгляду;
- д) не пізніше дванадцяти днів з дня оприлюднення інформації про початок її розгляду;

38. Електронна петиція оприлюднюється на офіційному веб-сайті в термін:

- а) 3 діб;
- б) 2 діб;
- в) 5 діб;
- г) 7 діб;
- д) 1 доби.

39. Діловодство щодо звернень громадян ведеться в порядку, який встановлюється:

- а) Верховною Радою України;
- б) Президентом України;
- в) Кабінетом Міністрів України;
- г) органом місцевого самоврядування;
- д) Радою юстиції України.

40. Звернення може бути подано:

- а) однією особою, групою осіб;
- б) профспілковим комітетом;
- в) об'єднанням громадян;
- г) юридичною особою;

д) індивідуальне.

41. Загальні засади реалізації права громадян на звернення визначено:

- а) Конституцією України;
- б) Законом України «Про місцеве самоврядування»;
- в) Законом України «Про звернення громадян»;
- г) Кодексом адміністративного судочинства України;
- д) Законом України «Про органи самоорганізації населення».

42. Права громадянина при розгляді заяви чи скарги:

- а) одержати письмову відповідь про результати розгляду заяви чи скарги;
- б) одержувати копію розгляду заяви чи скарги;
- в) знайомитися з матеріалами скарги чи заяви;
- г) брати участь у розгляді заяви чи скарги;
- д) змінювати термін розгляду заяви чи скарги.

43. Юридична відповідальність за порушення законодавства про звернення громадян:

- а) юридична відповідальність посадових осіб та громадян;
- б) адміністративна відповідальність посадових осіб та громадян;
- в) юридична та кримінальна відповідальність посадових осіб та громадян;
- г) адміністративна та кримінальна відповідальність посадових осіб та громадян;
- д) цивільна та кримінальна відповідальність посадових осіб та громадян.

44. Особи, на яких покладається безпосереднє виконання функцій держави на відповідній території, у конкретній галузі державного управління:

- а) державний виконавець;
- б) державний службовець;
- в) службова особа;
- г) посадова особа держави;
- д) орган місцевого самоврядування.

45. Особа, в якій наявні організаційно-розпорядчі або адміністративно-господарські функції:

- а) посадова особа;
- б) службова особа;
- в) вища посадова особа держави;
- г) державний виконавець;
- д) державний службовець.

46. *Державні службовці, а також службовці громадських організацій, які мають право на офіційні дії:*

- а) посадова особа;
- б) службова особа;
- в) вища посадова особа держави;
- г) державний службовець;
- д) державний виконавець.

47. *Найманий робітник, зайнятий професійною організаторською діяльністю в органах керування підприємства, фірми, установи, наділений суб'єктом власності визначеними повноваженнями:*

- а) службова особа;
- б) посадова особа;
- в) керівник;
- г) адвокат;
- д) державний службовець.

48. *Ланка (елемент) механізму держави, що бере участь у виконанні функцій держави та наділений при цьому владними повноваженнями:*

- а) орган місцевого самоврядування;
- б) організація;
- в) установа;
- г) підприємство;
- д) орган державної влади.

49. *Самостійний суб'єкт господарювання, створений компетентним органом державної влади або органом місцевого самоврядування, або іншими суб'єктами для задоволення суспільних та особистих потреб шляхом систематичного здійснення виробничої, науково-дослідної, торгівельної, іншої господарської діяльності в порядку, передбаченому Господарським кодексом України та іншими законами:*

- а) установа;
- б) організація;
- в) підприємство;
- г) орган державної влади;
- д) орган місцевого самоврядування.

50. *Орган державної влади, місцевого самоврядування, організації, підприємства тощо, що виконує певні функції в галузі державного, адміністративного, партійного, громадського, комерційного управління, контролю, нагляду або будинок, приміщення, де знаходяться дані структури:*

- а) підприємство;

- б) організація;
- в) орган державної влади;
- г) установа;
- д) орган місцевого самоврядування.

51. Контроль – це:

- а) одна із основних функцій управління, що представляє собою процес забезпечення досягнення цілей, поставлених організацією, реалізації прийнятих управлінських рішень;
- б) процес організації цілей та реалізації прийнятих управлінських рішень;
- в) основна функція управління, що представляє собою перевірку діяльності підлеглих;
- г) єдина функція управління, що представляє собою процес забезпечення досягнення цілей, поставлених організацією, реалізації прийнятих управлінських рішень;
- д) результат вибору керівником альтернативи в межах його повноважень, компетентності та особистих вподобань для досягнення цілей організації.

52. Заяви (клопотання) Героїв Радянського Союзу, Героїв Соціалістичної Праці, інвалідів Великої Вітчизняної війни розглядаються:

- а) секретарями державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій;
- б) першими керівниками державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій особисто;
- в) заступниками керівників державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій;
- г) уповноваженими особами державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій;
- д) керівниками державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій особисто.

53. Громадянин, який звернувся із заявою чи скаргою до органів державної влади, місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності, об'єднань громадян, засобів масової інформації, посадових осіб, не має права:

- а) особисто викласти аргументи особі, що перевіряла заяву чи скаргу, та брати участь у перевірці поданої скарги чи заяви;
- б) знайомитися з матеріалами перевірки;
- в) вилучати додаткові матеріали додані до звернення іншою особою;
- г) бути присутнім при розгляді заяви чи скарги;
- д) користуватися послугами адвоката або представника трудового колективу, організації, яка здійснює правозахисну функцію, оформивши це

уповноваження у встановленому законом порядку.

54. *Виберіть неправильну відповідь. Електронна петиція не може містити:*

- а) заклики до повалення конституційного ладу;
- б) порушення територіальної цілісності України;
- в) пропаганду війни;
- г) образи на органи державної влади;
- д) посягання на права і свободи людини.

55. *З електронними петиціями через офіційний веб-сайт органу, якому вона адресована, або веб-сайт громадського об'єднання, яке здійснює збір підписів на підтримку електронної петиції громадяни можуть звернутися до:*

- а) Конституційного суду України;
- б) Президента України; Верховної Ради України; органів місцевого самоврядування.
- в) Верховної Ради України; Конституційного суду України;
- г) органів прокуратури, Президента України;
- д) органів місцевого самоврядування, органів прокуратури.

56. *Термін зберігання документів за зверненнями громадян до органів державної влади, місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій складає:*

- а) один рік;
- б) два роки;
- в) три роки;
- г) чотири роки;
- д) п'ять років.

57. *Скарги на рішення загальних зборів членів колективних сільськогосподарських підприємств, акціонерних товариств, юридичних осіб, створених на основі колективної власності, а також на рішення вищих державних органів вирішуються:*

- а) Кабінетом Міністрів України;
- б) Президентом України;
- в) Верховною Радою України;
- г) в судовому порядку;
- д) Генеральним прокурором.

58. *За допомогою якої системи здійснюється зберігання та контроль строків за зверненням осіб:*

- а) ISO серії 9001;
- б) ISO серії 9002;

- в) ISO серії 2000;
- г) ISO серії 8565;
- д) ISO серії 1900.

59. Яким нормативно-правовим актом передбачено відшкодування збитків громадянину у зв'язку з порушенням вимог законодавства України при розгляді його скарги:

- а) Конституцією України;
- б) Законом України «Про звернення громадян до органів державної влади»;
- в) Законом України «Про реалізацію конституційного права звернення громадян»;
- г) Законом України «Про звернення громадян»;
- д) Законом України «Про звернення громадян України, осіб без громадянства та іноземців».

60. В яких формах може здійснюватися відповідно до Конституції України право на звернення до органів державної влади, органів місцевого самоврядування та посадових і службових осіб цих органів:

- а) у формі анонімних звернень;
- б) у формі колективних письмових звернень або у формі індивідуального усного звернення;
- в) лише у письмовій формі;
- г) лише індивідуально, як у письмовій, так і усній формі;
- д) як у формі індивідуальних чи колективних письмових звернень, так і у формі особистого усного звернення.

61. Захист прав іноземців та осіб без громадянства в Україні здійснюється шляхом:

- а) звернення до суду;
- б) звернення до державних органів України;
- в) звернення до міжнародних організацій;
- г) звернення до Європейського Суду з прав людини;
- д) захист прав іноземців та осіб без громадянства в Україні не передбачений.

62. Обов'язки органів державної влади та інших посадових осіб щодо розгляду заяв чи скарг, що не передбачені законодавством:

- а) письмово повідомляти громадянина про результати перевірки заяви чи скарги і суть прийнятого рішення;
- б) не допускати безпідставної передачі розгляду заяв чи скарг іншим органам;
- в) передавати розгляд заяв чи скарг іншим органам;
- г) особисто організувати та перевіряти стан розгляду заяв чи скарг

громадян, вживати заходів до усунення причин, що їх породжують, систематично аналізувати та інформувати населення про хід цієї роботи.

д) забезпечувати поновлення порушених прав, реальне виконання прийнятих у зв'язку з заявою чи скаргою рішень.

63. Найпоширенішими мотивами звернення громадян до органів внутрішніх справ є:

- а) прагнення відновити справедливість і порушені права;
- б) вказування на факти порушення законності;
- в) бажання повідомити про те, що готується або вчинено правопорушення, а адекватної реакції з боку правоохоронців немає;
- г) прагнення задовольнити визначні, актуальні для громадян інтереси і потреби;
- д) всі відповіді вірні.

64. Патронатним суб'єктом за зверненням громадян не є:

- а) правозахисна організація;
- б) трудовий колектив;
- в) законний представник неповнолітньої або недієздатної особи;
- г) адвокат;
- д) уповноважена особа.

65. До допоміжного суб'єкта за зверненням громадян не відноситься:

- а) адвокат;
- б) особа, з вини якої було допущено порушення;
- в) законний представник неповнолітньої або недієздатної особи;
- г) представник організації, яка здійснює правозахисну функцію;
- д) представник трудового колективу.

66. Конституційно-правовою основою звернень громадян до органів державної влади є:

- а) ст. 1 Конституції України;
- б) ст. 5 Конституції України;
- в) ст. 24 Конституції України;
- г) ст. 40 Конституції України;
- д) Закон України «Про звернення громадян».

67. Закон України «Про звернення громадян» має наступну структуру:

- а) 2 розділи, 18 статей;
- б) преамбула, 3 розділи, 21 стаття;
- в) 3 розділи, 28 статей;
- г) 4 розділи, 32 статті;
- д) преамбула, 4 розділи, 36 статей.

68. Розділ Закону України «Про звернення громадян», що встановлює порядок розгляду звернень громадян:

а) 1 розділ;

б) 2 розділ;

в) 3 розділ;

г) 4 розділ;

д) в законі відсутній розділ, який встановлює порядок розгляду звернень громадян.

69. Відповідно до Закону України «Про звернення громадян» до кола суб'єктів, які зобов'язані розглянути пропозиції (зауваження) та повідомити громадянина про результати розгляду належать:

а) органи державної влади, органи місцевого самоврядування, підприємства, установи, організації незалежно від форми власності, об'єднання громадян;

б) органи державної влади, органи місцевого самоврядування, підприємства, установи, організації незалежно від форми власності, трудовий колектив;

в) органи державної влади, органи місцевого самоврядування, підприємства, установи, організації незалежно від форми власності, профспілки;

г) органи державної влади, органи місцевого самоврядування, підприємства, установи;

д) органи державної влади та органи місцевого самоврядування.

70. Скарга в інтересах неповнолітніх і недієздатних осіб подається:

а) їх батьками;

б) прокурором;

в) їх законними представниками;

г) їх опікунами;

д) ними від власного імені.

71. Рішення вищого державного органу, який розглядав скаргу, в разі незгоди з ним громадянина може бути оскаржено:

а) до прокуратури;

б) до поліції;

в) до суду;

г) до вищестоящих органів;

д) має остаточний характер та не підлягає оскарженню.

72. Плата за розгляд звернення становить:

а) один неоподаткований мінімум громадян;

б) два неоподаткованих мінімумів громадян;

в) три неоподаткованих мінімумів громадян;

- г) чинним законодавством встановлено безоплатність розгляду звернення;
- д) плату за розгляд звернення встановлює суб'єкт розгляду звернення індивідуально.

73. Порядок прийому громадян в органах державної влади, місцевого самоврядування, на підприємствах, в установах, організаціях незалежно від форм власності, об'єднаннях громадян визначається:

- а) керівниками;
- б) правилами внутрішнього трудового розпорядку;
- в) на засіданні трудового колективу;
- г) чинним законодавством не встановлено порядку прийому громадян;
- д) чинним законодавством встановлено типовий порядок прийому громадян.

74. З електронними петиціями до Президента України, Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, органу місцевого самоврядування можуть звернутися:

- а) фізичні особи;
- б) громадяни;
- в) громадяни, іноземці, особи без громадянства;
- г) фізичні та юридичні особи;
- д) особи без громадянства.

75. З електронними петиціями громадяни не можуть звернутися до:

- а) Президента України;
- б) Верховної Ради України;
- в) Кабінету Міністрів України;
- г) органу місцевого самоврядування;
- д) політичної партії.

76. Електронна петиція, адресована Президенту України розглядається за умови збору на її підтримку не менш як:

- а) 20000 підписів осіб;
- б) 25000 підписів громадян;
- в) 30000 підписів громадян;
- г) 50000 підписів громадян;
- д) 100000 підписів громадян.

77. Електронна петиція, адресована Верховній Раді України розглядається у порядку, за умови збору на її підтримку не менш як 25000 підписів громадян протягом не більше:

- а) трьох місяців з дня оприлюднення петиції;
- б) дев'яноста днів з дня оприлюднення петиції;
- в) ста днів з дня оприлюднення петиції;

- г) шести місяців з дня оприлюднення петиції;
- д) одного року з дня оприлюднення петиції.

78. Забезпечення розгляду електронної петиції, адресованої Президенту України, покладається на:

- а) Адміністрацію Президента України;
- б) Секретаріат Президента України;
- в) Прес-секретаря Президента України;
- г) керуючого державними справами Президента України;
- д) Прем'єр-міністра України.

79. Розділ Закону України «Про звернення громадян», що встановлює відповідальність за порушення законодавства про звернення громадян:

- а) 1 розділ;
- б) 2 розділ;
- в) 3 розділ;
- г) 4 розділ;
- д) в законі відсутній розділ, який встановлює відповідальність за порушення законодавства про звернення громадян.

80. Чинне законодавство передбачає можливість застосування до осіб, винних у порушенні Закону України «Про звернення громадян» таких видів відповідальності:

- а) цивільної, адміністративної або кримінальної відповідальності;
- б) адміністративної або кримінальної відповідальності;
- в) цивільної, матеріальної, адміністративної або кримінальної відповідальності;
- г) цивільної, дисциплінарної, адміністративної або кримінальної відповідальності;
- д) дисциплінарної, адміністративної або кримінальної відповідальності.

81. Розмір відшкодування моральних (немайнових) збитків, що завдані неправомірними діями або рішеннями органу чи посадової особи, при розгляді скарги, визначається:

- а) керівниками;
- б) судом;
- в) на засіданні трудового колективу;
- г) чинним законодавством встановлено таблицю розмірів відшкодування моральних збитків;
- д) чинним законодавством не передбачено відшкодування моральних збитків.

82. Суб'єктом здійснення контролю за дотриманням законодавства про звернення громадян є:

а) Верховна Рада України, Президент України, Кабінет Міністрів України, Уповноважений з прав людини Верховної Ради України, Верховна Рада Автономної Республіки Крим, обласні, Київська та Севастопольська міські, районні, районні в містах Києві та Севастополі державні адміністрації, сільські, селищні, міські ради та їх виконавчі комітети, депутати місцевих рад, а також міністерства, інші центральні органи виконавчої влади щодо підпорядкованих їм підприємств, установ та організацій;

- б) органи судової влади;
- в) Конституційний суд України;
- г) прокуратура;
- д) Національна поліція.

83. Стаття Кодексу України про адміністративні правопорушення, що встановлює адміністративну відповідальність за порушення законодавства про звернення громадян:

- а) ст. 212-3 КУпАП;
- б) ст. 212-4 КУпАП;
- в) ст. 212-5 КУпАП;
- г) ст. 212-8 КУпАП;

д) в КУпАП відсутня стаття, що передбачає відповідальність за порушення законодавства про звернення громадян.

84. Незаконна відмова у прийнятті та розгляді звернення – це вид правопорушення, що встановлено:

- а) Законом України «Про звернення громадян»;
- б) Кодексом України про адміністративні правопорушення;
- в) Кримінальним кодексом України;
- г) Цивільним кодексом України;

д) в чинному законодавстві відсутня відповідальність за такий вид правопорушення.

85. Адміністративна відповідальність за порушення законодавства про звернення громадян передбачає такий вид стягнення:

- а) попередження;
- б) позбавлення права обіймати певні посади посадовими особами протягом від одного до двох років;
- в) накладення штрафу на посадових осіб від п'яти до двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;
- г) накладення штрафу на посадових осіб від двадцяти п'яти до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;
- д) виправні роботи строком від двох місяців до п'яти місяців.

86. За порушення законодавства про звернення громадян до юридичної відповідальності можуть бути притягнуті:

- а) посадові особи;
- б) посадові особи та громадяни;
- в) громадяни;
- г) фізичні та юридичні особи;
- д) фізичні особи.

87. Вид відповідальності, що несуть громадяни України у разі відшкодування витрат по перевірці звернень, які містять завідомо неправдиві відомості:

- а) цивільна;
- б) адміністративна;
- в) кримінальна;
- г) дисциплінарна;
- д) чинним законодавством не передбачено такого виду відповідальності.

88. Застосування майнової відповідальності, що несуть громадяни України у разі відшкодування витрат по перевірці звернень, які містять завідомо неправдиві відомості, може відбутися:

- а) за рішенням суду;
- б) за постановою посадової особи;
- в) за власним бажанням;
- г) за постановою прокурора;
- д) чинним законодавством не передбачено такого виду відповідальності.

89. Вид відповідальності, що несуть громадяни України у разі подання звернень протиправного характеру:

- а) цивільна;
- б) адміністративна;
- в) кримінальна;
- г) дисциплінарна;
- д) чинним законодавством не передбачено такого виду відповідальності.

90. Під час розгляду якого різновиду звернень громадянину на його вимогу і в порядку, встановленому чинним законодавством, можуть бути відшкодовані моральні збитки, завдані неправомірними діями або рішеннями органу чи посадової особи:

- а) заява;
- б) пропозиція;
- в) скарга;
- г) клопотання;
- д) зауваження.

91. Відповідно до Закону України «Про звернення громадян» до форм звернень громадян не належить:

- а) заява;

- б) зауваження;
- в) скарга;
- г) клопотання;
- д) попередження.

92. Відповідно до Закону України «Про звернення громадян», звернення громадян, де висловлюються порада, рекомендація щодо діяльності органів державної влади і місцевого самоврядування, депутатів усіх рівнів, посадових осіб, а також висловлюються думки щодо врегулювання суспільних відносин та умов життя громадян, вдосконалення правової основи державного і громадського життя, соціально-культурної та інших сфер діяльності держави і суспільства – це:

- а) зауваження;
- б) заява;
- в) скарга;
- г) клопотання;
- д) пропозиція.

93. Відповідно до Закону України «Про звернення громадян», звернення громадян із проханням про сприяння реалізації закріплених Конституцією та чинним законодавством їх прав та інтересів або повідомлення про порушення чинного законодавства чи недоліки в діяльності підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності, народних депутатів України, депутатів місцевих рад, посадових осіб, а також висловлення думки щодо поліпшення їх діяльності – це:

- а) зауваження;
- б) заява;
- в) скарга;
- г) клопотання;
- д) пропозиція.

94. Відповідно до Закону України «Про звернення громадян», письмове звернення з проханням про визнання за особою відповідного статусу, прав чи свобод тощо – це:

- а) зауваження;
- б) заява;
- в) скарга;
- г) клопотання;
- д) пропозиція.

95. Відповідно до Закону України «Про звернення громадян», звернення з вимогою про поновлення прав і захист законних інтересів громадян, порушених діями (бездіяльністю), рішеннями державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій, об'єднань громадян,

посадових осіб – це:

- а) зауваження;
- б) заява;
- в) скарга;
- г) клопотання;
- д) пропозиція.

96. Відповідальність за порушення законодавства про звернення громадян можна поділити на:

- а) відповідальність посадових осіб та відповідальність громадян;
- б) відповідальність посадових осіб та відповідальність фізичних осіб;
- в) відповідальність юридичних осіб та відповідальність фізичних осіб;
- г) відповідальність посадових осіб органів публічної влади та керівників підприємств, установ, організацій незалежно від форми власності;
- д) відповідальність громадян, іноземців та осіб без громадянства.

97. Під зверненнями громадян слід розуміти:

- а) викладені в письмовій або усній формі пропозиції (зауваження), заяви (клопотання) і скарги;
- б) звернення громадян із проханням про сприяння реалізації їх прав та інтересів;
- в) звернення з вимогою про поновлення прав і захист законних інтересів громадян;
- г) звернення стосовно зауваження до певної справи і його подальшого вирішення;
- д) усне клопотання щодо поновлення порушених прав особи.

98. Оформлене без дотримання вимог звернення повертається у термін:

- а) не пізніше як через п'ять днів від дня його надходження;
- б) не пізніше як через двадцять днів від дня його надходження;
- в) не пізніше як через десять днів від дня його надходження;
- г) не пізніше як п'ятнадцять днів від дня його надходження;
- д) не пізніше як двадцять днів від дня його надходження.

99. У випадках, коли питання, порушені у зверненні, не входять до компетенції установи:

- а) звернення направляють для розгляду тим органам або посадовим особам, дії чи рішення яких оскаржуються;
- б) в термін не більше десяти днів звернення пересилається за належністю відповідному органу чи посадовій особі, про що повідомляється громадянину, який подав звернення;
- в) в термін не більше п'яти днів звернення пересилається за належністю відповідному органу чи посадовій особі, про що

повідомляється громадянину, який подав звернення;

г) в термін не більше п'ятнадцяти днів звернення пересилається за належністю відповідному органу чи посадовій особі, про що повідомляється громадянину, який подав звернення;

д) в термін не більше двадцяти днів звернення пересилається за належністю відповідному органу чи посадовій особі, про що повідомляється громадянину, який подав звернення.

100. Скарга на рішення, що оскаржувалось, може бути подана до органу або посадової особи вищого рівня:

а) не пізніше п'яти днів з часу ознайомлення громадянина з прийнятим рішенням;

б) не пізніше одного тижня з часу ознайомлення громадянина з прийнятим рішенням;

в) протягом одного року з моменту його прийняття, але не пізніше одного місяця з часу ознайомлення громадянина з прийнятим рішенням;

г) не пізніше десяти днів з часу ознайомлення громадянина з прийнятим рішенням;

д) не пізніше двох місяців з часу ознайомлення громадянина з прийнятим рішенням.

101. Про результати розгляду звернення громадянину повідомляється:

а) письмово;

б) письмово або усно, за бажанням громадянина;

в) письмово або усно, за бажанням посадової особи;

г) письмово або усно;

д) усно.

102. Закон України «Про звернення громадян» прийнято:

а) 05 жовтня 2016 року;

б) 02 жовтня 1996 року;

в) 2 листопада 2003 року;

г) 14 жовтня 2014 року;

д) 26.11.2015.

103. Відповідно до законодавства розпорядниками публічної інформації можуть бути:

а) суб'єкти владних повноважень;

б) юридичні особи, що фінансуються не з державного бюджету;

в) особи, якщо вони виконують не делеговані повноваження суб'єктів владних повноважень згідно із законом чи договором;

г) суб'єкти владних повноважень, що не здійснюють владні управлінські функції;

д) фізичні особи.

104. Запит на інформацію - це:

- а) запит шляхом заповнення відповідних форм запитів;
- б) оприлюднення на офіційних веб-сайтах суб'єктів владних повноважень інформації, що знаходиться у їх володінні;
- в) надання доступу до системи;
- г) оприлюднення в іншій прийнятний спосіб інформації;
- д) прохання особи до розпорядника інформації надати публічну інформацію, що знаходиться у його володінні.

105. З якою формою звернення слід звертатися до органів прокуратури України для отримання публічної інформації:

- а) скарга;
- б) запит на інформацію;
- в) заява на надання інформації;
- г) клопотання на надання інформації;
- д) прохання на надання інформації.

106. Інформацією з обмеженим доступом є:

- а) про факти порушення прав і свобод людини і громадянина;
- б) інформація про розпорядження бюджетними коштами;
- в) інформація отримана шляхом виконання службових обов'язків;
- г) інформація отримана за допомогою запитів;
- д) конфіденційна інформація.

107. За правилами якого процесуального акту здійснюється оскарження рішень, дій чи бездіяльності прокурорів з питань доступу до публічної інформації:

- а) Кодексу адміністративного судочинства України;
- б) Дисциплінарного статуту прокуратури України;
- в) Кодексу України про адміністративні правопорушення;
- г) Митного кодексу України;
- д) Цивільного процесуального кодексу України.

108. Органи прокуратури України, які володіють конфіденційною інформацією, можуть поширювати її лише:

- а) за згодою особи, яка обмежила доступ до інформації, а за відсутності такої згоди – лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та прав людини;
- б) за згодою розпорядника інформації;
- в) за бажанням посадової особи;
- г) на власний розсуд;
- д) за згодою особи.

109. Парламентський контроль за дотриманням права людини на доступ до публічної інформації здійснюють:

- а) Верховна Рада України;
- б) Органи прокуратури України;
- в) Органи внутрішніх справ;
- г) Суди;

д) Уповноважений Верховної Ради України з прав людини, тимчасові слідчі комісії Верховної Ради України, народні депутати України.

110. Відстрочка в задоволенні запитів на інформацію допускається в разі, якщо запитувана інформація не може бути надана для ознайомлення в передбачені Законом України «Про доступ до публічної інформації» строки через:

- а) умисні дії самого запитувача;
- б) обставини непереборної сили;
- в) через прийняття законодавчого акту, за яким дану інформацію віднесено до комерційної таємниці;
- г) через рішення Європейського суду з прав людини;
- д) через рішення інформаційно-експертної комісії.

Рекомендована література:

1. Адміністративна процедура та адміністративні послуги. Зарубіжній досвід і пропозиції для України / Автор-упорядник В. П. Тимошук. – К. — : Факт, — 2003. — 496 с.
2. Андон П. І. Про підсумки виконання програми інформатизації НАН України на 2010–2014 рр. / П. І. Андон, А. Г. Загородній // Вісник Національної Академії Наук України. — 2015. — № 4. — С. 61 – 67.
3. Бородін М. Конституційне право громадянина на звернення до суду за захистом своїх прав / М. Бородін // Право України. — 2000. — № 8. — С. 65-66.
4. Братель С. Г. Права громадян під час звернення до органів державної влади та органів місцевого самоврядування: порівняльно-правовий аналіз / С. Г. Братель // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. — 2014 — № 9. — С. 66-68.
5. Возна В. Діяльність органів місцевого самоврядування у сфері господарювання: удосконалення законодавчого забезпечення / В. Возна // Вісник Національної академії правових наук України. — 2015. — № 2(81). — С. 121 – 130.
6. Гаращук І., Реформування організації та функціонування місцевого самоврядування в країнах Балтії / І. Гаращук, О. Петришин // Вісник Національної Академії Правових Наук України. — 2015. — № 2(81). — С. 55 – 63.
7. Гетьман Є. Консолідація як форма систематизації законодавства України / Є. Гетьман // Вісник Національної Академії Наук України. 2015. — № 3. — С. 21 – 28.

8. Гетьман І. Можливості інструментальної герменевтики у вирішенні актуальних задач юридичної науки (на прикладі історичних аналогій) / І. Гетьман // Вісник Національної академії правових наук України. — 2015. — № 1(80). — С. 62 – 71.
9. Головач В. М. Удосконалення роботи зі зверненнями громадян в органах державної влади [Електронний ресурс] / В. М. Головач. — Режим доступу: <http://kbuara.kharkov.ua/e-book/conf/2016-3/doc/3/03.pdf>.
10. Гончаренко В. Конституційне будівництво в Україні за часів нової економічної політики (1921 – 1929) / В. Гончаренко // Вісник Національної академії правових наук України. — 2015. — № 2(81). — С. 17 – 26.
11. Дячок Т. О. Звернення громадян – шлях до вирішення гострих суспільно значущих проблем / Т. О. Дячок // Бюлетень Міністерства юстиції України. — 2013. — № 1. — С. 148-149.
12. Євграфова Є. Внутрішнє та зовнішнє у праві: питання методології і теорії дослідження / Є. Євграфова // Вісник Національної Академії Наук України. — 2015. — № 3. — С. 29 – 39.
13. Закон України «Про електронні документи та електронний документообіг» від 22.05.2003 р. // Відомості Верховної Ради України. — 2003. — № 36. — 275 с.
14. Звернення громадян як інструмент впливу на владу (середина 1950-х — перша половина 1960-х рр.) / В. Крупина // Український історичний збірник — 2012. — Вип. 15. — С. 200-207.
15. Зеленіна С. М. Визначення поняття «звернення громадян» до органів державної влади / С. М. Зеленіна // Право і суспільство. — 2013. — № 2. — С. 122-128.
16. Інструкція з діловодства за зверненнями громадян в органах державної влади і місцевого самоврядування, об'єднаннях громадян, на підприємствах, в установах, організаціях незалежно від форм власності, в засобах масової інформації (Затверджена Постановою Кабінету Міністрів від 14 квітня 1997 року № 348).
17. Інструкція з діловодства за зверненнями громадян в органах державної влади і місцевого самоврядування, об'єднаннях громадян, на підприємствах, в установах, організаціях незалежно від форм власності, в засобах масової інформації (Затверджена Постановою Кабінету Міністрів від 14 квітня 1997 року № 348).
18. Інструкція про порядок оформлення права на вивезення, тимчасове вивезення культурних цінностей та контролю за їх переміщенням через державний кордон України: Затверджена Наказом Міністерства культури і мистецтв України від 22.04.2002 № 258 // Офіційний вісник України. — 2002. — № 28. — С. 13 – 46.
19. Каменських М. П. Проведення у справах для за звернення платників податків до ОРГАНІВ государственной податкової служби України : дис. Канд. юрид. Наук : 12.00.07 / Ніна Петрівна Каменських. — Ірпінь, — 2009. — 212 с.
20. Кириченко В. Суверенне право на війну – історичний дискурс / В. Кириченко // Вісник Національної академії правових наук України. —

2015. — № 1(80). — С. 53 – 61.
21. Кобрин В. С. Конституційно-правовий порядок та форми звернення до Прем'єр Міністра України / В. С. Кобрин // Наука і практика. — 2013. — № 12. — С. 32-35.
  22. Ковальчук І. С. Організаційно – правові проблеми розгляду звернення громадян и юридичних осіб в органах прокуратури: дис. канд. юрид. наук : спец. 12.00.10 / І. С. Ковальчук; Одеська національна юридична академія. — О. — 2009. — 215 с.
  23. Ковальчук І. С. Організаційно-правові проблеми розгляду звернень громадян і юридичних осіб в органах прокуратури : автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.10 / І. С. Ковальчук ; Одес. нац. юрид. акад. — О., 2008. — 20 с.
  24. Конституція України від 28 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради України. — 1996. — № 30. — Ст. 141 (зі змінами внесеними Законом України «Про відновлення дії окремих положень Конституції України» від 21 лютого 2014 р. // Офіційний вісник України. — 2014. — № 19. — Ст. 583).
  25. Косінов С. Види контролю в демократичній державі / С. Косінов // Вісник Національної Академії Наук України. — 2015. — №3. — С. 40 – 47.
  26. Костюкевич О. К. Адміністративно-правове регулювання реалізації права громадян на звернення: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / О. К. Костюкевич ; Міжрегіонал. акад. упр. персоналом. — К., 2011. — 19 с.
  27. Котляревська Г. М. Конституційне право громадян на звернення до органів влади в Україні (питання теорії та практики): автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.02 / Г. М. Котляревська ; ДВНЗ "Київ. нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана". — К., 2011. — 20 с.
  28. Лагутов Ю. Е. Звернення громадян як важлива складова захисту прав і свобод людини та громадянина в Україні / Ю. Е. Лагутов // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.yur-gazeta.com/issue/60>.
  29. Лазаренко Л. А. Забезпечення Президентом України конституційного права громадян України на звернення / Л. А. Лазаренко // Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. — 2012. — № 3. — С. 23-30.
  30. Лазаренко Л. А. Конституційне право на звернення людини і громадянина та його забезпечення в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.02 / Л. А. Лазаренко ; Київ. нац. ун-т внутр. справ. — К., 2010. — 21 с.
  31. Летнячин Л. Актуальні проблеми застосування законодавства України про військові адміністративні правопорушення : конституційно – правовий аспект / Л. Летнячин, О. Ченикаєв // Вісник Національної Академії Правових Наук України. — 2015. — № 2(81). — С. 64 – 72.
  32. Липачова Л. М. Реалізація конституційного права людини та громадянина на звернення за захистом своїх прав і свобод до Європейського Суду з прав людини : автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.02 / Л.М. Липачова ; Київ. нац. ун-т ім. Т.Шевченка. — К., 2002.

- 20 с.
33. Лук'янов Д. Правова система як предмет порівняльно-правових досліджень : характеристика за теорією систем / Д. Лук'янов // Вісник Національної Академії Правових Наук України. — 2015. — № 2 (81). — С. 27 – 35.
  34. Мазурчак О. В. Звернення громадян як інститут адміністративного права / О. В. Мазурчак // Митна справа. — 2011. — № 4 (76). — С. 368-371.
  35. Марченко О. Склад суду в адміністративному судочинстві / О. Марченко // Вісник Національної Академії Наук України. — 2015. — № 3. — С.79 – 87.
  36. Мерник А. Правові аспекти діяльності державних реєстрів відділу державної реєстрації речових прав на нерухоме майно в контексті проведення адміністративної реформи в Україні / А. Мерник // Вісник Національної Академії Наук України. — 2015. — № 3. — С. 88 – 96.
  37. Міняйло М. П. Адміністративно-правове забезпечення реалізації права громадян на звернення: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / М. П. Міняйло ; Акад. праці і соц. відносин Федер. профспілок України. — К., 2011. — 20 с.
  38. Мостовой О. А. Адміністративно-правові та організаційні засади проваджень за зверненнями громадян до органів виконавчої влади України: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Мостовой Олександр Анатолійович. — К., 2011. — 201 с.
  39. Мостовой О. А. Адміністративно-правові та організаційні засади проваджень за зверненнями громадян до органів виконавчої влади України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / О. А. Мостовой ; Нац. ун-т біоресурсів і природокористування України. — К., 2011. — 18 с.
  40. Мукомела І. Інформаційне суспільство та його ознаки: теоретично – правовий аспект / І. Мукомела // Вісник Національної академії правових наук України. — 2015. — № 2 (81). — С. 130 – 138.
  41. Муртіщева А. Загальна характеристика конституційних основ відповідальності уряду в країнах-членах ЄС / А. Муртіщева // Вісник Національної академії правових наук України. — 2015. — № 2(81). — С. 138-147.
  42. Настюк В. Політико – правові проблеми протидії корупційним явищам в Україні / В. Настюк, В. Белєвцева // Вісник Національної Академії Правових Наук України. — 2015. — № 2 (81). — С. 45 – 54.
  43. Наумов І. В. Деякі питання провадження із звернень громадян в діяльності органів внутрішніх справ / І. В. Наумов // Форум права. — 2015. — № 2. — С. 120-125.
  44. Нижник Н. Секторальний правовий моніторинг у теорії законотворчості : постановка питання / Н. Нижник, О. Муза // Вісник Національної академії правових наук України. — 2015. — № 1(80). — С. 45 – 52.
  45. Онищук І. Дослідження правового моніторингу : понятійно – категоріальний апарат / І. Онищук // Вісник Національної академії правових наук України. — 2015. — № 1 (80). — С. 72 – 81.

46. Оніщенко Н. Співвідношення внутрішньодержавного і міжнародного права : наукові реалії сьогодення / Н. Оніщенко // Вісник Національної академії правових наук України. — 2015. — № 1 (80). — С. 29 – 36.
47. Пономарьова Г. Змішана виборча система (досвід виборів народних депутатів України у 2002 р.) / Г. Пономарьов // Вісник Національної Академії Наук України. — 2015. — № 3. — С. 48 – 58.
48. Порядок підготовки та внесення до органів виконавчої влади або органів місцевого самоврядування клопотань по питанням дотримання вимог земельного законодавства : наказом Державного комітету України по земельних ресурсах від 14.12.2004 № 407 // Офіційний вісник України. — 2004. — № 52. — С. 34 – 63.
49. Правила оформлення и видачі запитаних іноземцям та особам без громадянство на отримання візових документів для в'їзду в Україну : затверджені наказом Міністерства внутрішніх справ України від 08.10.2008 № 524 // Офіційний вісник України. — 2008. — № 88. — С. 29 – 64.
50. Предместніков О. Поняття та ознаки органів юстиції України як органів виконавчої влади / О. Предместніков // Вісник Національної Академії Наук України. — 2015. — №3. — С. 97 – 106.
51. Про безоплатну правову допомогу : Закон України від 06 червня 2011 року (зі змінами і допов.) // Відомості Верховної Ради України. — 2011. — № 51. — Ст. 2136.
52. Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту : Закон України від 08 липня 2011 року (зі змінами і допов.) // Відомості Верховної Ради України. — 2012. — № 16. — Ст. 146.
53. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини : Закон України від 23 лютого 2006 року (зі змінами і допов.) // Відомості Верховної Ради України. — 2006. — № 30. — Ст. 260.
54. Про громадські об'єднання : Закон України від 22 березня 2012 року (зі змінами і допов.) // Відомості Верховної Ради України. — 2013. — № 1. — Ст. 1.
55. Про громадянство України : Закон України від 18 січня 2001 року (зі змінами і допов.) // Відомості Верховної Ради України. — 2001. — № 13. — Ст. 65.
56. Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус : Закон України від 20 листопада 2012 року (зі змінами і допов.) // Відомості Верховної Ради України. — 2013. — № 51. — Ст. 716.
57. Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків : Закон України від 8 вересня 2005 року // Відомості Верховної Ради України. — 2005. — № 52. — Ст. 561.
58. Про закордонних українців : Закон України від 4 березня 2004 року (зі змінами і допов.) // Відомості Верховної Ради України. — 2004. — № 25. — Ст. 343.
59. Про засади державної мовної політики : Закон України від 3 липня

- 2012 року (зі змінами і допов.) // Відомості Верховної Ради. – 2013. – № 23. – Ст. 218.
60. Про затвердження зразків довідок про подання особою заяви про надання їй статусу біженця, про особу стосовно якої прийнято рішення про оформлення документів для вирішення питання щодо надання їй статусу біженця, про прийняття скарги до розгляду, про звернення до суду : Наказ Державного комітету України у справах еміграції від 14 квітня 2004 року № 21 // Офіційний вісник України. — 2004. — № 18. — С. 68 – 74.
61. Про затвердження зразків документів, які подаються для встановлення належності до громадянства України, прийняття до громадянства України, оформлення набуття громадянства України, припинення громадянства України, скасування рішень про оформлення набуття громадянства України : Наказ Міністерства закордонних справ України від 15 вересня 2006 року № 185 // Офіційний вісник України. — 2006. — № 45. — С. 137 – 173.
62. Про звернення громадян : Закон України від 2 жовтня 1996 року (зі змінами і допов.) // Відомості Верховної Ради України. — 1996. — № 47. — Ст. 256.
63. Про погодження матеріалів Інструкції про порядок розгляду пропозицій (зауваження), заяв (клопотань) і скарги громадян у Міністерстві регіонального розвитку, будівництва та житлово – комунального господарства України : Наказ Міністерства по вопросам житлово – комунального господарства України від 28.10.2008 № 320 // Офіційний Вісник України 2008, 88 від 28.11.2008, ст. 2961.
64. Про статус депутатів місцевих Радий народних депутатів : Закон України // Відомості Верховної Ради України. — 1994. — № 24. — 180 с.
65. Рабінович П. Значення рішень Європейського суду з прав людини у справах проти України для удосконалення її законодавства / П. Рабінович, О. Герасимів // Вісник Національної академії правових наук України. — 2015. — № 1(80). — С. 16 – 28.
66. Рабінович П. Права людини у сучасній православної інтерпретації (у світлі міжнародних стандартів) / П. Рабінович, С. Цебенко // Право України. — 2015. — № 2(81). — С. 7 – 16.
67. Рабінович С. Проблеми застосування принципу рівності в захисті прав людини (за матеріалами практики Конституційного суду України) / С.Рабінович, О. Панкевич // Вісник Національної Академії Наук України. — 2015. — № 3. — С. 7 – 20.
68. Решота В. В. Електронна петиція як новий інструмент звернення громадян до органів публічної адміністрації [Електронний ресурс] / В. В. Решота // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Юриспруденція. — 2015. — Вип. 15(1). — С. 91-94. — Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_jur_2015_15\(1\)_26](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_jur_2015_15(1)_26)
69. Різник С. Значення інституту окремої думки судді Конституційного Суду України для утвердження справедливого конституційного правосуддя / С. Різник // Вісник Національної Академії Наук України. —

2015. — № 3. — С.59 – 67.
70. Скрипнюк О. Місцевий референдум як форма забезпечення реального народовладдя / О. Скрипнюк // Вісник Національної академії правових наук України. — 2015. — № 1 (80). — С. 37 – 44.
71. Соколова І. Публічно-правовий режим як правова категорія : загальна характеристика, ознаки, види / І. Соколова // Вісник Національної Академії Наук України. — 2015. — № 4. — С. 29 – 39.
72. Тарануха В. П. Звернення громадян як засіб забезпечення законності в діяльності місцевих органів виконавчої влади : дис... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Тарануха Віра Петрівна ; Національна академія внутрішніх справ України. — К., 2003. — 233 с.
73. Тарануха В. П. Звернення громадян як засіб забезпечення законності в діяльності місцевих органів виконавчої влади : автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.07 / В. П. Тарануха — Ірпінь, 2003. — 20 с.
74. Трагнюк Р. Р. Деякі проблеми роботи прокурора зі звернення громадян [Електронний ресурс] / Р. Р. Трагнюк // Юрист України. — 2014. — № 3. — С. 47-52. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/uy_2014_3_10
75. Факультативний протокол до Міжнародного пакту про громадянські та політичні права від 25 жовтня 1991 року.
76. Фединак Л. С. Право іноземців на звернення до суду в Україні (цивільно-процесуальні аспекти) : автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.03 / Л.С. Фединак ; Львів. нац. ун-т ім. І.Франка. — Л., 2000. — 20 с.
77. Хальота А. Щодо захисту конституційних прав шляхом звернення до Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини / А. Хальота // Право України. — 2000. — № 3. — С. 31-33.
78. Шапіро В. С. Особливості правового регулювання права громадянина України на звернення / В. С. Шапіро // Форум права. — 2012. — № 4. — С. 1034-1043.
79. Шевченко Є. О. Прокурорський нагляд за додержанням законодавства про звернення громадян : автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.10 / Є.О. Шевченко ; Нац. юрид. акад. України ім. Я.Мудрого. — Х., 2008. — 19 с.
80. Яценко В. С. Організація діяльності прокуратури щодо розгляду звернень громадян: адміністративно-правовий аспект: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / В. С. Яценко ; Міжрегіон. акад. упр. персоналом. — К., 2011. — 19 с.

ВІДПОВІДІ ДО ТЕСТОВИХ ЗАВДАНЬ

Тема 1. Поняття державного управління, історичні основи його походження, генеза теорії та сучасні підходи

1) б; 2) б; 3) б; 4) б; 5) б; 6) б; 7) б; 8) б; 9) б; 10) б; 11) г; 12) а; 13) д; 14) б; 15) а; 16) б; 17) в; 18) а; 19) а; 20) а; 21) б; 22) г; 23) г; 24) а; 25) б; 26) а; 27) б; 28) а; 29) д; 30) в; 31) д; 32) б; 33) б; 34) д; 35) а; 36) г; 37) а; 38) б; 39) в; 40) б; 41) а; 42) б; 43) г; 44) а; 45) г; 46) а; 47) в; 48) д; 49) б; 50) а; 51) а; 52) а; 53) б; 54) а; 55) г; 56) в; 57) б; 58) б; 59) г; 60) б; 61) б; 62) а; 63) д; 64) а; 65) а; 66) а; 67) д; 68) г; 69) а; 70) в; 71) б; 72) а; 73) д; 74) б; 75) а; 76) б; 77) в; 78) в; 79) г; 80) а; 81) а; 82) д; 83) б; 84) в; 85) а; 86) а; 87) д; 88) а; 89) а; 90) а; 91) а; 92) а; 93) г; 94) г; 95) а; 96) а; 97) б; 98) а; 99) а; 100) а; 101) в; 102) г; 103) а; 104) в; 105) г.

Тема 2. Держава і державне управління

1) б; 2) а; 3) в; 4) д; 5) а; 6) г; 7) а; 8) д; 9) б; 10) д; 11) а; 12) г; 13) а; 14) а; 15) д; 16) д; 17) в; 18) г; 19) а; 20) д; 21) в; 22) г; 23) б; 24) г; 25) в; 26) д; 27) а; 28) а; 29) д; 30) д; 31) б; 32) д; 33) б; 34) в; 35) д; 36) д; 37) б; 38) д; 39) в; 40) а; 41) б; 42) д; 43) б; 44) г; 45) б; 46) в; 47) в; 48) а; 49) б; 50) в; 51) б; 52) а; 53) в; 54) в; 55) б; 56) г; 57) д; 58) г; 59) д; 60) а; 61) а; 62) а; 63) а; 64) а; 65) а; 66) а; 67) а; 68) б; 69) б; 70) б; 71) в; 72) б; 73) б; 74) а; 75) б; 76) а; 77) д; 78) д; 79) а; 80) д; 81) д; 82) в; 83) а; 84) в; 85) а; 86) б; 87) г; 88) г; 89) г; 90) в; 91) г; 92) в; 93) а; 94) в; 95) в; 96) а; 97) б; 98) в; 99) а; 100) б; 101) в; 102) б; 103) б; 104) б; 105) г; 106) б; 107) б; 108) а; 109) а; 110) в.

Тема 3. Організація управління в державних установах і організаціях

1) в; 2) б; 3) в; 4) а; 5) д; 6) г; 7) в; 8) в; 9) в; 10) а; 11) в; 12) г; 13) в; 14) в; 15) д; 16) в; 17) б; 18) г; 19) а; 20) б; 21) в; 22) д; 23) в; 24) а; 25) г; 26) в; 27) д; 28) б; 29) а; 30) а; 31) б; 32) д; 33) в; 34) а; 35) б; 36) г; 37) д; 38) а; 39) в; 40) б; 41) б; 42) д; 43) в; 44) г; 45) а; 46) д; 47) а; 48) г; 49) в; 50) а; 51) г; 52) а; 53) в; 54) д; 55) в; 56) б; 57) а; 58) в; 59) б; 60) д; 61) а; 62) б; 63) г; 64) а; 65) в; 66) а; 67) а; 68) д; 69) б; 70) а; 71) б; 72) в; 73) д; 74) а; 75) б; 76) а; 77) а; 78) б; 79) в; 80) д; 81) б; 82) в; 83) а; 84) б; 85) б; 86) б; 87) б; 88) в; 89) в; 90) в; 91) а; 92) в; 93) а; 94) б; 95) в; 96) в; 97) б; 98) а; 99) а; 100) в.

Тема 4. Державне управління процесом інтеграції України до ЄС

1) а; 2) б; 3) г; 4) в; 5) д; 6) а; 7) а; 8) в; 9) б; 10) г; 11) а; 12) б; 13) а; 14) б; 15) а; 16) д; 17) в; 18) г; 19) г; 20) д; 21) б; 22) а; 23) а; 24) а; 25) а; 26) в; 27) б; 28) г; 29) в; 30) г; 31) в; 32) а; 33) д; 34) а; 35) г; 36) в; 37) а; 38) в; 39) а; 40) б; 41) а; 42) б; 43) б; 44) д; 45) в; 46) г; 47) а; 48) г; 49) д; 50) б; 51) а; 52) а; 53) д; 54) б; 55) б; 56) г; 57) д; 58) б; 59) в; 60) г; 61) а; 62) а; 63) б; 64) в; 65) а; 66) г; 67) а; 68) б; 69) а; 70) а; 71) б; 72) г; 73) а; 74) а; 75) б; 76) в; 77) а; 78) а; 79) д; 80) а; 81) а; 82) а; 83) б; 84) а; 85) в; 86) а; 87) в; 88) а; 89) д; 90) б; 91) а; 92) в; 93) а; 94) г; 95) а; 96) а; 97) в; 98) г; 99) б; 100) а; 101) г; 102) в; 103) б; 104) г; 105) б; 106) б; 107) б; 108) в; 109) а; 110) б.

Тема 5. Державна влада та державно-владні відносини

1) б; 2) г; 3) в; 4) г; 5) а; 6) а; 7) в; 8) а; 9) г; 10) д; 11) б; 12) а; 13) д; 14) в; 15) а; 16) б; 17) д; 18) а; 19) в; 20) б; 21) д; 22) г; 23) а; 24) а; 25) д; 26) а; 27) а; 28) а; 29) д; 30) б; 31) г; 32) б; 33) а; 34) г; 35) д; 36) а; 37) в; 38) д; 39) д; 40) в; 41) д; 42) д; 43) б; 44) б; 45) а; 46) б; 47) д; 48) г; 49) б; 50) а; 51) г; 52) д; 53) а; 54) д; 55) д; 56) г; 57) б; 58) в; 59) д; 60) а; 61) а; 62) г; 63) г; 64) д; 65) а; 66) в; 67) д; 68) г; 69) б; 70) в; 71) а; 72) в; 73) б; 74) в; 75) г; 76) д; 77) в; 78) б; 79) а; 80) а; 81) г; 82) г; 83) г; 84) г; 85) а; 86) б; 87) д; 88) б; 89) а; 90) г; 91) в; 92) д; 93) а; 94) б; 95) г; 96) г; 97) в; 98) д; 99) б; 100) б; 101) г; 102) в; 103) д; 104) д; 105) г; 106) д; 107) б; 108) б; 109) г; 110) б; 111) б; 112) в; 113) в; 114) г; 115) в; 116) д; 117) а; 118) г; 119) а; 120) д.

Тема 6. Структура органів державної влади

1) а; 2) в; 3) а; 4) д; 5) б; 6) б; 7) д; 8) в; 9) г; 10) б; 11) а; 12) д; 13) г; 14) б; 15) а; 16) а; 17) б; 18) а; 19) в; 20) а; 21) а; 22) в; 23) а; 24) б; 25) г; 26) в; 27) д; 28) б; 29) б; 30) а; 31) б; 32) а; 33) б; 34) в; 35) г; 36) а; 37) д; 38) б; 39) г; 40) д; 41) в; 42) в; 43) а; 44) б; 45) д; 46) г; 47) а; 48) д; 49) б; 50) а; 51) б; 52) а; 53) а; 54) г; 55) д; 56) г; 57) а; 58) д; 59) а; 60) а; 61) г; 62) г; 63) г; 64) в; 65) г; 66) в; 67) д; 68) в; 69) а; 70) д; 71) д; 72) г; 73) в; 74) д; 75) а; 76) в; 77) б; 78) в; 79) г; 80) д; 81) в; 82) а; 83) а; 84) а; 85) а; 86) б; 87) в; 88) д; 89) г; 90) д; 91) а; 92) а; 93) а; 94) д; 95) г; 96) в; 97) б; 98) г; 99) в; 100) в.

Тема 7. Прийняття рішень у державному управлінні, основні форми здійснення

1) а; 2) б; 3) в; 4) г; 5) д; 6) а; 7) б; 8) в; 9) г; 10) д; 11) а; 12) б; 13) в; 14) г; 15) д; 16) а; 17) б; 18) в; 19) г; 20) д; 21) а; 22) б; 23) в; 24) а; 25) д; 26) а; 27) б; 28) в; 29) г; 30) д; 31) а; 32) б; 33) в; 34) г; 35) д; 36) а; 37) б; 38) в; 39) г; 40) д; 41) а; 42) б; 43) в; 44) г; 45) д; 46) а; 47) б; 48) г; 49) г; 50) а; 51) в; 52) а; 53) г; 54) б; 55) д; 56) а; 57) в; 58) г; 59) б; 60) д; 61) а; 62) в; 63) г; 64) б; 65) д; 66) в; 67) а; 68) г; 69) б; 70) г; 71) д; 72) а; 73) в; 74) б; 75) г; 76) д; 77) а; 78) в; 79) б; 80) г; 81) г; 82) б; 83) а; 84) в; 85) г; 86) г; 87) а; 88) в; 89) б; 90) а; 91) г; 92) в; 93) г; 94) б; 95) в; 96) б; 97) д; 98) в; 99) а; 100) а; 101) б; 102) б; 103) б; 104) б; 105) г; 106) а; 107) а; 108) б; 109) в; 110) а; 111) а; 112) а; 113) б; 114) д; 115) в; 116) г; 117) б; 118) в; 119) в; 120) б; 121) г; 122) а; 123) г; 124) г; 125) в; 126) в; 127) а; 128) в; 129) а; 130) а.

Тема 8. Звернення громадян та їх розгляд органами державної влади

1) в; 2) в; 3) а; 4) б; 5) г; 6) д; 7) б; 8) в; 9) д; 10) г; 11) а; 12) б; 13) д; 14) а; 15) г; 16) г; 17) а; 18) б; 19) б; 20) в; 21) д; 22) г; 23) а; 24) б; 25) д; 26) г; 27) а; 28) в; 29) б; 30) д; 31) г; 32) в; 33) а; 34) г; 35) а; 36) б; 37) б; 38) б; 39) в; 40) а; 41) в; 42) а; 43) а; 44) б; 45) а; 46) б; 47) в; 48) в; 49) в; 50) г; 51) а; 52) б; 53) в; 54) г; 55) б; 56) д; 57) г; 58) а; 59) г; 60) д; 61) б; 62) в; 63) д; 64) г; 65) в; 66) г; 67) в; 68) б; 69) а; 70) в; 71) в; 72) г; 73) а; 74) б; 75) д; 76) б; 77) а; 78) а; 79) в; 80) а; 81) б; 82) а; 83) а; 84) б; 85) г; 86) б; 87) а; 88) а; 89) в; 90) в; 91) д; 92) а; 93) б; 94) г; 95) в; 96) а; 97) а; 98) в; 99) в; 100) в; 101) б; 102) б; 103) а; 104) д; 105) б; 106) д; 107) а; 108) а; 109) д; 110) б.

ГЛОСАРІЙ ОСНОВАНИХ ПОНЯТЬ ТА ТЕРМІНІВ

Адекватність (від лат. *adaequatus* – прирівнений) – рівність, відповідність, тотожність.

Адекватність контролю – відповідність контролю специфічним конкретним умовам та індивідуальному принципу з урахуванням планів і службових посад окремих керівників та їх особистих якостей, що необхідні для підвищення результативності й ефективності дій.

Адміністративна відповідальність полягає в накладанні на винних фізичних осіб (в окремих випадках – юридичних осіб), які порушили правила поведінки, що діють у сфері державного управління та інших урегульованих адміністративним законодавством сферах, адміністративних стягнень (штраф, втрати спеціальних прав, попередження тощо).

Адміністративний контроль – перевірка відповідності процесів, виконуваних операцій та/або ухвалених рішень нормативно-правовим актам Державного казначейства, дорученням керівництва, визначеним внутрішнім технологічним регламентам, повноваженням та відповідальності працівників.

Адміністративна відповідальність – вид юридичної відповідальності у державному управлінні, яка настає за невиконання або неналежне виконання державними службовцями своїх обов'язків, тобто за здійснення адміністративного правопорушення.

Адміністративна децентралізація – передача функцій управління центральними органами влади місцевим, а також розширення повноважень підпорядкованих органів управління.

Адміністративна послуга – це нормативно закріплена послуга, що надається державними органами громадянам, суб'єктам господарювання або державним органам.

Адміністративна школа управління (класична теорія організації) – система поглядів на менеджмент, що опрацьовували підходи до удосконалення управління організацією в цілому (А. Файоль, М. Вебер, Л. Урвік, Ч. Бернард).

Адміністрація – це інституції, які здійснюють функції управління у різних сферах суспільного життя; в аспекті «державна адміністрація» цей термін вживається зокрема для визначення системи органів виконавчої влади, а також як назва конкретних органів виконавчої влади тощо.

Адміністрування – це управлінська діяльність органів виконавчої влади.

Адміністрування (від лат. *administro* – управляю, керую) як стиль або форма організації державного управління здійснюється шляхом видання наказів і розпоряджень, а також застосування жорстких процедур контролю за їх своєчасним і правильним виконанням.

Адміністрування (administration) (у понятті “Public Administration”) – чіткий розподіл повноважень і обов'язків між учасниками процесу та інформаційно-комунікативне забезпечення вертикальної та горизонтальної координації дій між суб'єктами врядування.

Альтернатива – необхідність вибору однієї з двох або з декількох можливостей, що взаємовиключають одна одну.

Альтернативний аналіз – процес розбиття складного проекту на складові частини в пошуках різних і ймовірно, все більш ефективних способів досягнення бажаного результату.

Аналіз починають із складання укрупненої схеми робіт, обмежень і мети проекту. Проводиться ітераційно протягом всіх стадій розробки проекту.

Аналіз – розкладання цілого на елементи і подальше встановлення взаємозв'язків між ними з метою підвищення якості прогнозування, оптимізації, обґрунтування, планування і оперативного управління реалізацією управлінського рішення з розвитку об'єкта.

Аналіз зовнішнього середовища – процес стратегічного планування, призначений для контролю факторів, зовнішніх по відношенню до організації, з метою визначення можливостей і небезпек.

Аналіз комплексний – аналіз, що охоплює всі сторони господарської діяльності господарюючих суб'єктів.

Аналіз конкурентних переваг – комплексний аналіз, що має своєю метою виявлення слабких і сильних сторін фірми (країни), її можливостей і загроз її становищу на ринку. На основі отриманих в ході аналізу прогнозних оцінок встановлюється мета і розробляється стратегія.

Аналіз мотиваційний – пошук причин і умов, що визначають поведінку споживача на ринку маркетингових досліджень.

Аналіз оперативний – аналіз, що проводиться за поточний період з метою прийняття оперативних рішень.

Аналіз порівняльний – зіставлення числових значень показників об'єкта, що аналізується зі значеннями базового періоду (з іншими періодами), з показниками інших аналогічних об'єктів, з нормативним (еталонним) рівнем.

Аналіз «портфеля» напрямів діяльності – проміжний етап дослідження діяльності організації. У рамках цього аналізу вивчається і порівнюється ефективність усього комплексу напрямів виробництва і реалізації, робляться висновки про необхідність зміни «портфеля» напрямів згідно з питомою вагою існуючих, введенням нових і відмовою від неефективних напрямів діяльності.

Аналіз ресурсомісткості об'єкта – аналіз структурних, абсолютних, відносних і питомих показників, що характеризують витрати ресурсів за стадіями життєвого циклу об'єкта з метою виявлення факторів економії ресурсів.

Аналіз ретроспективний – засіб вивчення тенденцій технічного, соціального, економічного розвитку об'єкта, що склалися в минулому для формування стратегії його розвитку в майбутньому.

Аналіз ризику – розклад структури об'єкта на елементи, встановлення взаємозв'язків між ними з метою виявлення джерел, факторів і причин різних видів ризику, зіставлення можливих втрат і вигод.

Аналіз ринковий – включає збір, обробку та оформлення тієї або іншої необхідної для компанії інформації про ринок збуту, продукції або послуг.

Аналіз системний – дослідження об'єктів як систем, сукупності взаємопов'язаних елементів із застосуванням системних принципів.

Аналіз ситуації – вивчення параметрів об'єкта, що управляється, зовнішніх умов, що склалися, і конкретних ситуацій його існування при розробці

або реалізації управлінського рішення.

Аналіз спектральний – метод для визначення сезонного, що являє собою математичний апарат дослідження процесів мінливих, так і випадкових.

Аналіз стратегічний – виконання функції, орієнтованої на перспективу, яка має високу гнїсть.

Аналіз ситуації – вивчення параметрів керованого об'єкта, зовнішніх умов і конкретних ситуацій його, що склалися, функціонування при розробці або реалізації управлінського рішення.

Аналітичне мислення – це здатність критично сприймати, вивчати та викладати інформацію, що передбачає її узагальнення з різних джерел, врахування деталей та тенденцій, визначення проблем, їх важливості та причинно-наслідкових зв'язків; це здатність генерування нових ідей та різних шляхів розв'язання проблем, формулювання стратегій діяльності. Аналітичне мислення як компетенція є основою для розвитку довгострокового бачення, скоординованості та послідовності дій.

Антикризове управління – надання конфліктному процесу форми, що забезпечує мінімізацію невідворотних політичних, соціальних, економічних втрат. Антикризове управління має врегульовувати, розв'язувати, «придушувати» або ініціювати деякі конфлікти в інтересах суспільства чи окремих його суб'єктів

Атестація кадрів – це формалізоване оцінювання персоналу, яке проводиться у певний час, у встановленій формі, за спеціальне робленою процедурою, за результатами якої приймаються рішення щодо професійно-кваліфікаційного просування працівників, зарахування їх до резерву на керівні посади, професійного навчання чи звільнення.

Аудит – це перевірка даних бухгалтерського обліку і показників фінансової звітності суб'єкта господарювання з метою висловлення незалежної думки аудитора про їх достовірність в усіх суттєвих аспектах та відповідність вимогам законів України, положень (стандартів) бухгалтерського обліку або інших правил (внутрішніх положень суб'єктів господарювання) згідно з вимогами користувачів.

Аудиторський контроль – це професійний незалежний фінансовий контроль. Основне завдання аудиторського контролю – отримання об'єктивної інформації про фінансовий стан суб'єкта, який перевіряють, відповідності його господарської діяльності чинному законодавству.

Бюджет – це фінансовий план утворення та використання грошових фондів центральними та місцевими органами державної влади. Бюджет забезпечує виконання державою її основних функцій.

Бюджетний контроль здійснюється у формі різного роду перевірок з метою виявлення відповідності здійснюваних видатків попередньо затверджуваним кошторисам.

Бюджетний процес – це регламентований законодавством порядок складання, розгляду, затвердження бюджетів, їх виконання та контроль за їх виконанням, затвердження звітів про виконання бюджетів.

Бюрократичні організації – одна зі сфер класичного напрямку менеджменту, у якій основна увага приділяється раціональному, безособовому

управлінню, здійснюваному за допомогою чіткого визначення посадових обов'язків і відповідальності робітників, ведення формальної звітності, поділу власності та управління.

Вертикальне кооперування праці – це зворотна сторона кваліфікаційного поділу праці, тобто об'єднання зусиль посадових осіб різного кваліфікаційного рівня задля ефективного виконання функцій, закріплених за структурним підрозділом.

Відбір кадрів для державного органу – це процес оцінки якостей кола претендентів, визначення придатності кожного з них для виконання посадових обов'язків.

Відкритість – це функціональна характеристика органів державної влади, що визначається мірою безпосередньої участі громадян у їх діяльності; виявляється у забезпеченні реального впливу громадян, громадськості на зміст діяльності органів влади, постановку вимог перед ними щодо прийняття та реалізації управлінських рішень.

Відомчий фінансовий контроль спрямований на забезпечення законності та фінансової дисципліни як підпорядкованими підприємствами, установами, організаціями, так і всередині самого відомства. Робота контрольно-ревізійних підрозділів перебуває під наглядом Міністерства фінансів України.

Відповідальність – загальносоціологічна категорія, яка виражає свідоме ставлення особи до вимог суспільної необхідності, обов'язків, соціальних завдань, норм і цінностей. Відповідальність означає усвідомлення змісту і значення діяльності, її наслідків для суспільства і соціального розвитку, вчинків особи з погляду інтересів суспільства або певної групи.

Відповідальність державних службовців – встановлена законодавством України відповідальність державного службовця за свої вчинки і дії. Відповідно до законодавства і залежно від характеру правопорушення (провини) може бути дисциплінарною, адміністративною, цивільно-правовою та кримінальною.

Візуальний імідж державного органу – це уявлення про державний орган, субстратом якого є зорові відчуття, що фіксують інформацію про інтер'єр офісу, приймальню керівника, кабінет, символіку державного органу.

Вільний ринок – це надання права вільного вибору споживачеві того чи іншого блага у межах доходів, якими володіє населення, і рівня цін, що склалися.

Вибори – це спосіб формування органів державної влади і наділення повноваженнями посадової особи через волевиявлення громадян.

Вироблення рішення – це творчий процес вибору однієї або декількох альтернатив із множини можливих варіантів дій, спрямованих на досягнення поставлених цілей, який реалізується суб'єктом управління.

Вироблення управлінського рішення – творча, вольова дія суб'єкта управління на основі знання об'єктивних законів функціонування керованої системи й аналізу інформації про це, яка полягає у виборі цілі, програми і способів діяльності з її досягнення або у зміні цілі.

Вихід системи розробки рішення – рішення, що виражено кількісно або

якісно, має визначену ступінь адекватності і вірогідність реалізації, ступінь ризику досягнення запланованого результату.

Виявлення проблеми – це усвідомлення того, що виникло відхилення від встановлених спочатку правил.

Влада (з грец. – панувати, управляти, володіти) – здатність певного суб'єкта (індивіда, колективу, організації) підпорядковувати собі волю і поведінку іншого суб'єкта у своїх власних інтересах чи інтересах інших осіб.

Внутрішні змінні – ситуаційний чинник усередині організації. До основних внутрішніх змінних відносяться мети, структури, завдання, технології і люди.

Внутрішнє середовище організації – сукупність факторів, що перебувають під безпосереднім контролем організації.

Внутрішній контроль – це контроль у межах однієї організації або галузі силами їх структурних підрозділів і штатних працівників. *Внутрішній контроль* в органах державної влади та органах місцевого самоврядування здійснюється їх керівниками, або посадовими особами, або підрозділами. *Внутрішній контроль* – інструмент управління, що дає змогу керівництву органів державного і комунального сектору перевірити стан виконання завдань органу.

Внутрішньогосподарський фінансовий контроль – система заходів, що організовані керівником і здійснюються в бюджетній установі з метою забезпечення найбільш економної, ефективної та результативної фінансово-господарської діяльності та спрямовуються на забезпечення достовірності інформації про фінансово-господарську діяльність, виявлення порушень фінансової дисципліни та запобігання їм.

Врядування – це система правління (у широкому сенсі цього поняття), в межах якої послідовний процес формування та реалізації публічної політики (визначення суспільних проблем, можливих шляхів їх розв'язання і форм практичної реалізації наміченого) більше не є результатом діяльності відносно однорідної і централізованої політико-адміністративної еліти (яка у цьому разі втрачає монополію на визначення когнітивних і нормативних матриць публічної політики), а відбувається за рахунок створення багаторівневого й суб'єктного координаційного механізму, результат роботи якого завжди неочевидний, залежить від здатності суспільних акторів визначити спільну точку зору, мобілізувати компетенції різної природи й реалізувати дієві способи розподілу відповідальності й легітимізації прийнятих рішень.

Вхід системи розробки рішення – параметри, що характеризують проблему, яку необхідно вирішувати.

Галузь (industry) у стратегічному управлінні – сукупність всіх продавців якого-небудь продукту або виробників, що пропонують який-небудь продукт або групу продуктів, повністю замінюючих один одного.

Гнучкі виробничі системи – процеси виробництва, що реалізують всі достоїнства високого ступеня автоматизації без втрати гнучкості.

Головна мета е-демократії – це створення можливостей бути почутим для тих, хто зазвичай не бере участі в процесах вироблення політики.

Громадська думка – це сфера політичної боротьби, до якої залучені еко-

номічні і політичні сили, оскільки формування і відображення того, що становить її зміст, залежить як від матеріальних, так і політичних передумов.

Громадський контроль – це вид соціального контролю, який здійснюється об'єднаннями громадян та самими громадянами. Його суб'єктами є громадські об'єднання і політичні партії, профспілкові і громадські організації, засоби масової інформації, органи самоорганізації населення, трудові колективи, збори громадян, а також окремі громадяни.

Громадські організації – об'єднання, створені з метою реалізації та захисту громадянських, політичних, економічних, соціальних і культурних прав, інтересів людини, які сприяють розвитку творчої активності й самостійності громадян, їх участі в управлінні державними та громадськими справами.

Громадське об'єднання – це добровільне об'єднання фізичних осіб та/або юридичних осіб приватного права для здійснення та захисту прав і свобод, задоволення суспільних, зокрема економічних, соціальних, культурних, екологічних, та інших інтересів.

Громадянське суспільство – це суспільство з розвинутими економічними, культурними, правовими і політичними відносинами між його членами, незалежне від держави, але взаємодіюче з нею.

Гуманістика – система знань і принципів, що є результатом впливу гуманітарних наук на загальні концептуальні основи державного управління.

Гуманітаристика – система суспільних практик, що втілюється в конкретних організаційних формах здійснення гуманітарних ідеалів.

Гуманітарна експертиза – це оцінка соціально-психологічних наслідків та зрушень, які можуть виникнути в результаті реалізації проектів у сфері державного управління. Гуманітарна експертиза має надати прогнози щодо стану суспільної стабільності в морально-правовому, освітньо-професійному, екологічному, етнонаціональному, міжконфесійному та естетичному аспектах.

Дерево цілей – це наочне графічне зображення підпорядкованості й взаємозв'язку цілей, що демонструє розподіл загальної (генеральної) мети або місії на підцілі, завдання та окремі дії. При цьому слід дотримуватись правил, які наголошують, що цілі повинні бути якомога конкретнішими та бажано кількісними (вимірними в числовому і часовому діапазонах), реальними щодо їх досягнення.

Дискусійна нарада – це вільний обмін думками, загальне голосування, прийняття рішення, яке підлягає затвердженню керівництвом.

Ділова нарада – це поширена форма управління щодо розв'язання складних проблем шляхом використання колективного розуму, знань, досвіду.

Діловодство – це сукупність процесів, що забезпечують документування управлінської інформації й організацію роботи зі службовими документами.

Діяльність політична – невід'ємна складова загальної людської діяльності, специфічна сутність, якої полягає в сукупності дій окремих індивідів і великих соціальних груп, спрямованих на реалізацію їхніх політичних інтересів, насамперед завоювання, утримання і використання влади.

Діяльність управлінська – сукупність дій суб'єкта управління (керівника, апарату управління), направлена на зміну об'єкта управління в заданому

напрямі. Включає: постановку мети, збір і аналіз інформації, оцінку проблемної ситуації, організацію системи управління, підготовку і ухвалення управлінських рішень, оцінку ефективності управління, здійснення функцій соціального контролю.

Дисципліна – (від лат. *disciplina* – витриманість, строгість) – своєчасне та належне виконання правил і зобов'язань, дотримання ухвалених законів і норм економічної діяльності. Тобто твердо встановлений порядок, дотримання якого є обов'язковим для всіх членів його колективу.

Дисциплінарна відповідальність – це застосування заходів дисциплінарного впливу в порядку службового підпорядкування за винні порушення правил державної служби, що не підпадають під дію кримінальної відповідальності. *Дисциплінарна відповідальність* – здійснюється у формі накладення адміністрацією підприємств, установ, організацій дисциплінарних стягнень внаслідок порушення дисципліни. Розрізняють види дисциплінарної відповідальності: *трудова, військову, службову, навчальну* та ін.

Дисциплінарна відповідальність державних службовців – відповідальність, яка здійснюється у формі дисциплінарних стягнень, що накладаються за невиконання або виконання неналежним чином державним службовцем покладених на нього обов'язків, у формі зауваження, догани, суворої догани, попередження про неповну службову відповідальність, звільнення.

Деконцентрація – передача прав щодо прийняття відповідних рішень представникам центрального уряду на місцях, а також розподіл влади в межах одного рівня управління.

Демократія (грец. «*demos*» – народ і «*cratos*» – влада) – форма політичної організації суспільства, що характеризується участю народу в управлінні державою. *Основними ознаками демократії є*: 1) визнання *народу* джерелом влади, сувереном у *державі*. Саме народові належить установча, конституційна влада, він обирає своїх представників і може періодично змінювати їх, має право безпосередньо брати участь у розробці та ухваленні законів шляхом референдуму тощо; 2) рівноправність громадян; 3) підпорядкування меншості більшості в ухваленні рішень та їх виконанні; 4) виборність основних органів держави. Будь-які демократичні держави будуються на таких засадах.

Демократизм – принцип демократизму встановлює народовладдя в державному управлінні, яке б базувалася на демократичних засадах її здійснення в інтересах усіх, або переважної більшості громадян, можливості їх максимального залучення до обговорення проектів управлінських рішень, відкритості інформації, гласності обговорення і ухвалення рішень, рівного доступу громадян до державної служби.

Демократична держава – це така держава, у якій громадяни розв'язують важливі питання суспільного життя самі або через представників, обраних до органів влади від імені народу.

Демократичний політичний режим – це форма організації суспільно-політичного життя, заснованого на принципах рівноправності його членів, періодичної виборності органів державного управління і ухваленні рішень відповідно до волі більшості.

Державна влада (різновид публічної влади) під нею варто розуміти вер-

ховну суверенну владу державно-організованого народу, що реалізується як за допомогою державних органів, так і за допомогою інститутів безпосереднього народовладдя, і яка має монопольне право застосовувати легалізоване насильство (правовий примус) у масштабах усього суспільства.

Державна влада – 1) це влада, яка здійснюється тільки державою та її органами і характеризується суверенністю, універсальністю та здатністю владно-примусового впливу на поведінку всіх людей та їх організацій, що забезпечується державно-правовими методами; 2) найважливіша форма політичної влади, її концентроване ядро, яка має класовий характер, спирається на спеціальний апарат примусу й наділена монопольним правом видавати закони та інші розпорядження, обов'язкові для всього населення.

Державне прогнозування – функція державного управління, спрямована на визначення прогнозних показників розвитку держави, окремих галузей економіки та окремих адміністративно-територіальних одиниць на довго-, середньо- та короткостроковий період.

Державне управління – 1) вид державної діяльності, в межах якого практично реалізується виконавча влада; 2) цілеспрямований організаційний та регулюючий вплив держави на стан і розвиток суспільних процесів, свідомість, поведінку та діяльність особи і громадянина з метою досягнення цілей та реалізації функцій держави, відображених у Конституції та законодавчих актах, шляхом запровадження державної політики, виробленої політичною системою та законодавчо закріпленої, через діяльність органів державної влади, наділених необхідною компетенцією.

Державний контроль – діяльність державних органів щодо перевірки дотримання законності і правопорядку.

Державний механізм – сукупність органів державної влади, організованих на засадах конституційного принципу поділу державної влади для реалізації цілей держави. Основним елементом державного механізму є апарат державного управління, який відіграє важливу роль у виконанні основних функцій і завдань держави.

Державний орган – це одна особа або організована група осіб, спеціально призначені для реалізації державної влади в передбачених законом випадках.

Державно-приватне партнерство (ДПП) – система взаємодій та співробітництва, між структурами бізнесу та державними органами, організаціями, підприємствами з питань задоволення потреб суспільства, яка формується на довгостроковій та взаємовигідній основі об'єднання ресурсів і чіткому розподілі повноважень, відповідальності та ризиків. Основними формами державно-приватного партнерства є: концесії; спільні підприємства; договори; аутсорсинг (делегування управління); інвестування; лізинг; державні контракти; економічні зони; технопарки; пріоритетні національні проекти.

Детермінованість технологізації державного управління – однозначність результату перетворення вихідних даних.

Децентралізація (від латинського *de* – «заперечення», *centralize* – «середній, центральний») означає «знищення, скасування або ослаблення централізації і розширення прав низових органів управління». Децентралізація має

на меті передачу центральним урядом своїх повноважень і прав на ухвалення рішень місцевим органам самоврядування.

Децентралізація – це передача або делегування відповідальності за ухвалення ключових рішень, а також передача відповідно до цієї відповідальності прав на нижчі рівні управління.

Діяльність – це форма активного відношення суб'єкта до дійсності, пов'язаного зі створенням суспільно значущих цінностей й освоєнням суспільного досвіду й спрямованого на досягнення свідомо поставлених цілей.

Дискретність технологізації державного управління – розподіл управлінської технології на окремі стадії, процедури і операції.

Добре структуровані стандартні (рутинні) адміністративні процеси – характеризуються високим ступенем повторюваності та формалізованості (наприклад видача паспорта). Деякі з них можуть бути повністю автоматизованими.

Документ – основний вид ділового мовлення, що фіксує і передає інформацію, підтверджує її достовірність, об'єктивність. Це матеріальний об'єкт, носій інформації про явища, події, факти, розумову діяльність людини.

Документообіг – рух службових документів від часу їх створення або одержання суб'єктом діловодства до часу завершення виконання, надсилання або знищення.

Документування – це регламентований процес запису інформації на різноманітних носіях за встановленими правилами, що забезпечує її юридичну силу, та спрямований на збереження всієї документації, що стосується основних напрямів і процедур роботи державного органу.

Доступність – можливості вільного доступу громадян до здійснення управління державними справами шляхом безпосереднього волевиявлення та служби на посадах державних службовців в органах державної влади.

Евристика – це наука, що вивчає творчу діяльність, пов'язану з моделями ухвалення рішень у незвичних ситуаціях.

Евристичні методи – це спеціальні методи аналізу, що базуються на використанні досвіду, інтуїції фахівця та його творчого мислення.

Економічний ефект – це результат праці людини в процесі виробництва матеріальних благ (кількість випущеної продукції, приріст знову створеної вартості в народному господарстві).

Економічність (есопоту) – це критерій, що оцінює мінімізацію вартості ресурсів, спрямованих на діяльність з огляду на відповідну якість.

Економічна ефективність – це отримання максимальної кількості можливих благ від наявних ресурсів.

Електронне управління (е-управління) – це здійснення управлінських функцій за допомогою сучасних інформаційно-телекомунікаційних технологій. Е-управління являє собою нову форму суспільного управління, що відповідає стану сучасного інформаційного суспільства.

Електронне урядування – форма організації державного управління, яка сприяє підвищенню ефективності, відкритості та прозорості діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування з використанням інформаційно-телекомунікаційних технологій для формування нового типу

держави, орієнтованої на задоволення потреб громадян.

Електронний документ – це документ, інформація в якому зафіксована у вигляді електронних даних, включаючи обов'язкові реквізити документа, склад та порядок розміщення яких визначається законодавством.

Електронний документообіг – інформаційні технології, що реалізують життєвий цикл електронного документа.

Електронний уряд (головна складова електронного урядування) – єдина інфраструктура міжвідомчої автоматизованої інформаційної взаємодії органів державної влади та органів місцевого самоврядування між собою, з громадянами і суб'єктами господарювання.

Електронний цифровий підпис (ЕЦП) для електронного документа (ЕД) – повний аналог власноручного підпису під документом на папері, застосування якого реалізується за допомогою інформаційних технологій і здійснюється шляхом певних криптографічних перетворень над ЕД (набором електронних даних), на основі яких відтворюється вміст цього ЕД. За визначених законодавством умов ЕЦП прирівнюється до власноручного підпису і має однакову з ним юридичну силу.

Е-агітація – це цілеспрямований вплив на переконання громадян за допомогою електронних засобів, а також їх безпосереднє залучення у виборчі та інші політичні кампанії, спрямовані на формування або реалізацію суспільної стратегії. Е-агітація включає електронну передвиборчу кампанію (е-агітацію, що стосується виборів), а також е-агітацію, пов'язану з іншими політичними питаннями.

Е-вибори, е-референдуми та е-ініціативи є політичними виборами, референдумами та ініціативами, в яких на одному або кількох етапах для здійснення комунікацій використовуються електронні засоби.

Е-голосування – це вибори або референдум, які передбачають використання електронних засобів як мінімум безпосередньо під час проведення голосування. Віддалене е-голосування прискорює процедури, дає змогу здійснювати е-моніторинг голосування та е-облік голосів.

Е-законодавство – це використання інформаційно-комунікаційних технологій для коментування, обговорення, складання, структурування, формування, виправлення, голосування та видання законів і нормативно-правових актів, прийнятих представницькими органами. Е-законодавство робить законодавчі процедури більш прозорими, покращує зміст і розуміння законодавства, полегшує доступ до нього, цим самим сприяючи кращому розумінню законів громадянами.

Е-звернення – це електронна доставка зауважень чи рекомендацій: громадяни, формуючи і підписуючи звернення, можуть брати участь в обговоренні важливої суспільної теми в режимі он-лайн.

Е-ініціативи дають змогу громадянам розробляти та висувати політичні пропозиції за допомогою засобів інформаційно-комунікаційних технологій й тим самим брати участь у складанні політичного порядку денного.

Е-консультація – це засіб вивчення поглядів певних осіб або широкої громадськості з конкретного політичного питання без необхідності зобов'язувати їх діяти відповідно до його результату.

Е-парламент – це використання інформаційно-комунікаційних технологій зібраннями вибраних представників (депутатами), а також політичними та публічними службовцями з метою активізації залучення громадян до законотворчої діяльності. Е-парламент належить до законодавчих, дорадчих і дискусійних зібрань на міжнародному, державному, регіональному та місцевому рівнях і включає багатьох зацікавлених суб'єктів: парламентарів, політичних діячів та державних службовців, виборців (громадян) і представників ЗМІ та ін.

Е-підрахунок голосів/е-опитування дають змогу неформально виявити позиції певної сукупності громадян за допомогою електронних засобів щодо певного питання та набору можливих варіантів громадської реакції на нього.

Е-посередництво – це використання інформаційно-комунікаційних технологій з метою пошуку засобів вирішення спорів без фізичної присутності сторін, що сперечаються: посередниками можуть служити електронні інструменти.

Е-правосуддя – це використання інформаційно-комунікаційних технологій у реалізації правосуддя всіма зацікавленими сторонами в юридичній сфері з метою підвищення ефективності та якості державних служб, зокрема для приватних осіб і підприємств. Воно включає електронне спілкування та обмін даними, а також доступ до інформації судового характеру.

Е-середовище – це використання інформаційно-комунікаційних технологій для аналізу й захисту навколишнього середовища, просторового планування та раціонального користування природними ресурсами. Застосування інформаційно-комунікаційних технологій для впровадження або розширення участі громадськості вдосконалює демократичне управління в екологічній сфері.

Елементарні адміністративні послуги – ті, які реалізуються та надаються в рамках взаємодії з однією установою (наприклад видача свідоцтва про народження або загальногромадянського паспорта).

Елементи – це служби, групи і працівники, які виконують ті чи інші функції управління відповідно до ухваленого розподілу управлінських задач, функцій і робіт.

Етика державного службовця – це система норм поведінки, певний порядок дій, правил взаємин і принципів державно-службових відносин, що належать суспільству і є нормами загальнолюдської моралі.

Етична норма поведінки державного службовця – це елементарна форма моральної вимоги, яка є певним взірцем поведінки, що відбиває встановлені потреби людського співжиття й відносин та має обов'язковий характер.

Ефект – це результат здійснення заходів, спрямованих на вдосконалення виробництва, бізнесу й організації в цілому. Ефект управління складається з трьох складових: *економічний ефект* (має безпосередню вартісну форму, тобто вимірюється в грошових або натуральних вимірниках); *соціально-економічний ефект* (має комплексну природу поєднання економічної вигоди і соціальної стабільності і спокою, наприклад, поліпшення умов роботи, зниження рівня професійних захворювань); *соціальний ефект* (вид ефекту, який принципово не може бути перерахований в економічний, наприклад, запобі-

гання соціальному конфлікту).

Ефективна комунікація – це здатність до ефективного обміну інформацією як по горизонталі, так і по вертикалі, з метою досягнення розуміння та підтримки на шляху реалізації цілей організації; це вміння чітко та зрозуміло формулювати свою точку зору, враховуючи потреби аудиторії, в різних умовах та з використанням різних форм (письмово та усно) та способів комунікації; це спроможність прислухатися до інших та забезпечення постійного зворотнього зв'язку.

Ефективність – це відношення корисного ефекту (результату) до витрат на його одержання. *Ефективність* – це оціночний критерій діяльності колективу працівників у будь-якій сфері, включаючи управління.

Ефективність (efficiency) – це критерій, що пов'язує витрати з результатами впровадження рішення та враховує не лише результати, а й обсяг ресурсів, необхідних для їх досягнення, а також доступність існуючих ресурсів. Проявляється у зіставленні співвідношення «економічні витрати – вигоди» або «екологічні витрати – вигоди», де вигоди – це позитивні результати, витрати – витрачені ресурси та час, а також потенційно можливі негативні результати.

Ефективність діяльності – це комплексне відбиття кінцевих результатів використання засобів виробництва і робочої сили за певний проміжок часу.

Ефективність державного управління – це поняття, яке позначає співвідношення результатів і досягнутих суспільних цілей, результатів і використаних державних ресурсів, тобто є діяльністю з найкращими з можливих результатів задоволення суспільних потреб та інтересів в умовах регламентації ресурсів державою.

Ефективність організації (організаційна ефективність) – це її здатність існувати і досягати поставлених цілей із найвигіднішим співвідношенням результатів і витрат.

Ефективність управління (від лат. effectivus – досягаючий певного ефекту, необхідного результату) – це результат, зіставлений із витратами на його досягнення або з цілями.

Завдання – мета, поставлена в конкретних умовах, яка досягається шляхом певного перетворення цих умов. Бажаний результат діяльності, досягнений за намічений (заданий) інтервал часу, що характеризується набором кількісних даних або параметрів цього результату.

Завдання аналізу – визначення тенденцій і показників, що характеризують стан і динаміку об'єкта, його елементів, складових; порівняння чисельних значень показників із значеннями іншого періоду, іншого об'єкта з нормативним рівнем; формулювання висновків, що служать основою для ухвалення ефективних управлінських рішень.

Завдання прогнозування: аналіз і виявлення основних тенденцій розвитку в даній області, вибір показників, що роблять істотний вплив на досліджувану величину; вибір методу прогнозування і періоду попередження прогнозу; прогнозування показників якості об'єкта; прогноз параметрів організаційно-технічного рівня виробництва та інших елементів зовнішнього середовища, що впливають на прогнозовані показники.

Загальне діловодство – це операції щодо документування організаційно-розпорядчої документації, що створюється під час оформлення розпорядчої й виконавчої діяльності органів державного управління в різних сферах діяльності.

Запрограмоване рішення – вибір, шлях до якого веде через конкретну послідовність етапів або дій. Число можливих альтернатив в цьому випадку, як правило, обмежене.

Забезпечуюча підсистема – підсистема системи менеджменту, в якій визначені склад, рівень якості і організаційні питання забезпечення «входу» системи всім необхідним для нормального її функціонування. До компонентів забезпечуючої підсистеми відносяться: методичне забезпечення, ресурсне забезпечення, інформаційне забезпечення, правове забезпечення.

Загальна соціальна ефективність державного управління – ефективність, що розкриває результати функціонування системи, тобто сукупності суб'єкта і керованих об'єктів державного управління, має комплексний характер.

Загальний контроль полягає в нагляді за законністю реалізації встановленої компетенції кожним органом у межах своєї основної діяльності. В ході загального контролю увага приділяється не так конкретним питанням, як загальному стану, виконанню управлінських рішень, їх доцільності, законності діяльності.

Задача управління – предмет рішення, що припускає необхідність дій з перекладу об'єкта управління в інший стан.

Законність – цей конституційний принцип розглядається сьогодні як основоположний принцип державного управління, який визначає рівень демократичності суспільства.

Закономірності управління – об'єктивні, необхідні, стійкі і істотні відносини, зв'язки, що визначають розвиток і функціонування систем управління.

Закони науки управління – загальні, істотні і необхідні зв'язки явищ, що вивчаються наукою управління. Закони науки управління виражають найважливіші внутрішні риси, особливості процесу управління. Наприклад, закон необхідної різноманітності вимагає, щоб різноманітність керівної системи була не менше різноманітності керованого об'єкта.

Захист інформації в системі – це діяльність, спрямована на запобігання несанкціонованим діям, що проводяться з порушенням порядку доступу до інформації в системі й при цьому призводять до негативних наслідків.

Зацікавлена сторона – будь-яка людина, група людей, організації, що мають зацікавленість, впливають на діяльність або знаходяться під впливом, підпорядковані організації.

Заява (клопотання) – звернення громадян з проханням про сприяння реалізації закріплених Конституцією та законодавством їх прав та інтересів або повідомлення про порушення законодавства чи недоліки в діяльності органів державної влади чи місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності, народних депутатів України, депутатів місцевих рад, посадових осіб, а також висловлення думки щодо поліпшення їх діяльності.

Зворотний зв'язок – реакція на повідомлення, яка допомагає відправнику, джерелу інформації, визначити, чи сприйнята інформація, що поступила від нього. Зв'язок, що є різною інформацією, яка поступає від споживачів до особи, що ухвалила рішення, або до особи, від якої поступила інформація за рішенням проблеми.

Зворотний зв'язок – це вплив результатів функціонування деякої системи (об'єкта) на характер цього функціонування. Основна ідея зворотного зв'язку полягає у використанні відхилень системи (об'єкта) від певного (цільового) стану для формування управляючого впливу і оцінки якості управління.

Зовнішнє середовище системи – чинники макро- і мікросередовища фірми, інфраструктури регіону, що впливають на якість управлінського рішення.

Зовнішнє середовище – сукупність зовнішніх чинників, що впливають на діяльність суб'єкта, на які вона не може впливати взагалі або має незначний вплив і які повинні бути враховані нею у процесі розробки стратегії її розвитку.

Індекс гендерної нерівності (англ. *The Gender Inequality Index*) – це показник, спрямований на проведення моніторингу стану соціальних відносин між жінками та чоловіками в різних країнах. Він був уведений у 2010 р. та застосовується в щорічній доповіді ООН «Людський розвиток». Методика розрахунку індексу базується на трьох показниках: 1) репродуктивне здоров'я жінки; 2) рівень присутності жінки на управлінських посадах (у парламенті); 3) рівень середньої та вищої освіти у жінок. Цей індекс є деталізацією ІРЛП (Індексу розвитку людського потенціалу).

Індекс розвитку людського потенціалу (англ. *Human Development Index, HDI*) – це інтегральний багатоеlementний показник, що застосовується в практиці міжнародного моніторингу основних характеристик стану розвитку людського потенціалу на певній території. Він є стандартним інструментом у загальному порівнянні рівня життя різних країн та регіонів. Цей показник був розроблений у 1990 р. та щорічно розраховується і публікується в рамках звітів про розвиток людського потенціалу Програми розвитку ООН (ПРООН).

Індекс сприйняття корупції відображає оцінку, яку дають підприємці та експерти щодо рівня корумпованості державного сектору певної країни, до якого входять державні службовці і політики.

Індекс якості життя (англ. *quality-of-life index*) – це багатоеlementний показник, який спрямований на порівняння суспільного самопочуття в країнах, виходячи не тільки з об'єктивних даних, що можуть бути кількісно обраховані (якість повітря, якість води, кількість культурних закладів), а і з суб'єктивних вражень щодо соціального самовідчуття, задоволення прав і свобод, кліматичних умов життя. Індекс був розроблений компанією Economist Intelligence Unit вперше у 2005 р. і складається з дев'яти показників. **1. Здоров'я:** очікувана тривалість життя (*US Census Bureau*). **2. Подружнє життя:** рівень розлучень (*ООН; Euromonitor*). **3. Громадське життя:** рівень залучення до релігійних чи профспілкових організацій (*World Values*

Survey). **4. Добробут:** ВВП на душу населення за паритетом купівельної спроможності (*Economist Intelligence Unit*). **5. Політична стабільність:** рейтинг політичної стабільності (*Economist Intelligence Unit*). **6. Клімат та географічне середовище:** географічні координати (*CIA World Factbook*). **7. Гарантії працевлаштованості:** рівень безробіття (*Economist Intelligence Unit*). **8. Політична свобода:** рейтинг політичної свободи та свободи слова (*Freedom House*). **9. Гендерна рівність:** співвідношення зарплати жінок та чоловіків (*UNDP Human Development Report*).

Індивідуалізовані (транзакційні) адміністративні послуги – послуги, доступні конкретним фізичним або юридичним особам тільки після їх ідентифікації та аутентифікації. Надання таких послуг пов'язане з обробкою індивідуальної та унікальної інформації, вони мають транзакційний характер.

Індивідуалізовані адміністративні процеси – відповідають ситуаціям, для яких характерна певна винятковість (наприклад взяття шлюбу раніше від офіційно передбаченого віку). Такі процеси потребують більш інтерактивної взаємодії з громадянами та значної уваги з боку відповідних державних службовців.

Інновації – процес розробки, впровадження, експлуатації виробничо-економічного та соціально-організованого потенціалу, що покладений в основу новації.

Інноваційні процеси – це сукупність прогресивних, якісно нових змін, які безперервно виникають у часі і просторі.

Інноваційний менеджмент являє собою один з різновидів функціонального менеджменту, безпосереднім об'єктом якого виступають *інновації* та *інноваційні процеси* в усьому їх різноманітті, що реалізуються в усіх галузях національної економіки.

Інноваційний проект – комплекс взаємопов'язаних організаційно-економічних заходів інвестиційного характеру щодо впровадження науково-технічних розробок і нових технологій у виробництво, його технічне переоснащення, освоєння випуску нових конкурентоспроможних видів продукції. Інноваційний проект обов'язково повинен мати відповідний комплект документів опису цих заходів на основі бізнес-плану проекту та інноваційні ознаки кінцевих результатів виконання проекту.

Інструктивні наради – це наради, що використовуються для швидкого ознайомлення керівників і фахівців з терміновими завданнями, розподілу завдань між виконавцями, налагодження кооперування між ними, інструктування щодо складних питань, визначення термінів і методів виконання доручень.

Інтеграційний підхід до менеджменту – підхід, націлений на дослідження і посилення взаємозв'язків:

- а) між підсистемами і елементами системи менеджменту;
- б) між стадіями життєвого циклу об'єкта управління;
- в) між рівнями управління по вертикалі;
- г) між суб'єктами управління по горизонталі.

Інформатика – комплекс засобів автоматизованої техніки і технології; інфраструктурна область економіки як сфери автоматизованої обробки і ви-

користання інформації; галузь наукового знання, що вивчає структуру і загальні відомості інформації, процеси створення, збирання, зберігання, пошуку, перетворення, передачі і використання інформації у різних сферах діяльності суспільства і її автоматизованої обробки; теорія наукової інформації і науково-технічної діяльності спільно з засобами автоматизації.

Інформаційна безпека – ознака стабільного стійкого стану системи органів виконавчої влади, яка в разі впливу внутрішніх та зовнішніх загроз та небезпек зберігає суттєво важливі характеристики для власного існування.

Інформаційна загроза – це сукупність умов і чинників, що створюють потенційну або реально існуючу небезпеку порушення конфіденційності, доступності і (чи) цілісності інформації.

Інформаційні адміністративні послуги – послуги з надання публічно-доступної інформації через Інтернет усім, хто хоче її отримувати. Це відповідає сервісам публікації.

Інформація – відомості про які-небудь події, чиясь діяльність тощо, повідомлення про щось.

Інформація – відомості, знання, повідомлення, які містять необхідні дані для ухвалення управлінських рішень і їх реалізації.

Інформація – 1) опосередковане знання про навколишнє середовище. Це опосередкування проходить за рахунок перенесення знання на матеріальний носій (паперовий, машинний тощо). Інформація є основою для прийняття будь-якого управлінського, комерційного, науково-технічного рішення; 2) документовані або публічно оголошені відомості про події та явища, що відбуваються у суспільстві, державі та навколишньому природному середовищі.

Інформація кон'юнктурна (економічна) – характеризує стан ринку (рівень зміни цін на товари і послуги, курси цінних паперів, банківські ставки, біржові котирування, величина дивідендів, рівень інфляції та ін.

Інформаційні системи – всі письмові і електронні форми передачі інформації, обробки даних і обміну ідеями.

Ієрархічна структура – організаційна структура, що характеризується багаторівневим управлінням і незначним обсягом управління на кожному рівні.

Ієрархічна структура ресурсів (Work Breakdown Structure (WBS)) – структуризація робіт проекту, що відображає його основні результати. Кожний наступний рівень ієрархії відображає більш детальне визначення компонентів проекту.

Імідж (image) – образ, репутація, думка широкої публіки, споживачів і клієнтів про престиж підприємства, його товари і послуги. Створення сприятливого іміджу – одна з ключових ланок діяльності фірми з просування своєї продукції на ринок, досягнення переваг в конкурентній боротьбі.

Кадровий менеджмент – це система взаємопов'язаних організаційно-економічних і соціальних заходів щодо створення умов нормального функціонування, розвитку та ефективного використання потенціалу робочої сили на рівні організації. Ця сфера діяльності є характерною для всіх організацій, а головне завдання полягає у забезпеченні організації персоналу і його цілеспрямованому використанні.

Кваліфікаційний поділ праці – це інтеграція діяльності посад залежно від складності виконуваних функцій та кваліфікації працівників (спеціаліст, провідний спеціаліст, головний спеціаліст, начальник відділу).

Кінцевий (підсумковий) контроль – контроль, що запроваджується після завершення виконавчої процедури, тобто зворотний зв'язок використовується після того, як робота виконана. Фактично отримані результати порівнюються із встановленими вимогами (нормативами), ухвалюючи на основі цього висновок щодо окремої дії чи до цілої системи актів, здійснених протягом певного періоду.

Комбіноване кооперування праці – об'єднує, інтегрує в єдину систему горизонтальне й вертикальне кооперування праці з метою забезпечення обґрунтованої пропорційності організаційної структури органу управління (самоврядування).

Композитна адміністративна послуга складається з кількох елементарних послуг (наприклад ліцензування діяльності об'єктів господарювання, надання субсидій).

Конкуренція – змагальність, суперництво, напружена боротьба юридичних або фізичних осіб за покупця, за своє виживання в умовах дії жорсткого закону конкуренції як об'єктивного процесу «вимивання» неякісних товарів у рамках антимонопольного законодавства, дотримання Закону «Про захист прав споживачів».

Консалтинг – це вид інтелектуальної діяльності, основне завдання якого полягає в аналізі, обґрунтуванні перспектив розвитку і використання науково-технічних і організаційно-економічних інновацій з урахуванням наочної області і проблем клієнта.

Консалтинг у державному управлінні України можна визначити як діяльність суб'єктів консультування, предметом якої є питання, що виникають у сфері вирішення державними органами проблем, пов'язаних з підготовкою, прийняттям і аналізом виконання управлінських рішень.

Консалтингова послуга – це інтелектуальний продукт, що залишається у володінні клієнта після завершення консультування.

Контролінг – це комплексна система управління, яка інтегрує в собі планування, облік, аналіз, координацію, внутрішній консалтинг та контроль для забезпечення одержання, обробки, узагальнення та передачі інформації керівництву органу державної влади з метою прийняття управлінських рішень. Контролінг є новою управлінською концепцією, що виходить за межі функцій менеджменту і підтримує процеси прийняття управлінських рішень за допомогою цілеспрямованого забезпечення інформацією з метою досягнення кінцевих результатів діяльності.

Контроль – це сукупність дій, спрямованих на спостереження за функціонуванням відповідного об'єкта контролю з метою отримання об'єктивної та достовірної інформації про стан справ на ньому; вжиття заходів щодо запобігання правопорушенням; надання допомоги підконтрольній структурі в поновленні законності і дисципліни; встановлення причин та умов, що сприяють порушенню вимог правових норм; вжиття заходів для притягнення до правової відповідальності винних осіб.

Контроль в системі організації діяльності державних службовців – це аналітично-оціночна функція управління спрямована на безумовне досягнення запланованих параметрів діяльності державного органу, його структурних ланок, кожного окремого виконавця.

Контроль децентралізований – це різновид контролю, який базується на соціальних нормах, цінностях, традиціях та корпоративній культурі; акцентуванні уваги на самоконтролі та внутрішньогруповому контролі, що здійснюється на засадах соціальної взаємодії; прозорості інформації про цілі, засоби, терміни проведення контролю; забезпеченні двостороннього впливу тощо.

Контроль централізований – це різновид контролю, який полягає у наявності спеціалізованих контрольних служб; використанні суворих правил, інструкцій, жорстких нормативів; впливі «зверху донизу»; закритості інформації про контроль тощо.

Конфедерація (від лат. – союз, об'єднання) – форма державного устрою, за якого держави, що утворюють конфедерацію, повністю зберігають власну незалежність. Конфедерація – це союз держав для досягнення певних цілей (зовнішньополітичних, військових).

Компетенція органу державної влади – це владні повноваження органу, той чи інший обсяг державної діяльності, покладений на певний орган, або коло передбачених правовим актом питань, яке може вирішувати цей орган, сукупність функцій та повноважень органу з усіх встановлених для нього предметів ведення.

Кооперування праці – процес об'єднання, інтеграції діяльності працівників як у межах структурних підрозділів, так і в установі в цілому.

Користувачами державних послуг є громадяни, суб'єкти господарювання та державні службовці (внутрішні та зовнішні для конкретної державної установи).

Криза – це крайнє загострення суперечностей у соціально-економічній системі, що загрожує її життєздатності в навколишньому середовищі.

Криза державного управління є об'єктивним виразом нездатності державної влади управляти соціально-економічним та суспільно-політичним розвитком держави й суспільства, надмірною заполітизованістю та пов'язаними з цим конфліктами між законодавчою, виконавчою та судовою гілками влади, що призводить до втрати владою легітимності.

Кризове явище є об'єктивним виразом соціально-економічного та суспільно-політичного розвитку держави й суспільства, що суттєво впливає на зміну або знищення існуючої системи, не надаючи їй нової якості в умовах, які постійно змінюються.

Критерій (від лат. *critērium*, яке зводиться до грец. *κρίτήριον* – здатність розрізнення; засіб судження, мірило, пов'язаного з грец. *κρίνω* – розділяю, розрізняю) – мірило, вимоги, випробування для визначення або оцінки людини, предмета, явища; ознака, взята за основу класифікації.

Критерії – це «певні ознаки істинності, на основі яких здійснюється оцінка, пізнання, управління, оптимізація тощо».

Культура праці державного службовця – це системний якісний стан

особистості, що характеризує рівень соціально-професійного розвитку державного службовця, міру й спосіб реалізації його сутнісних сил та творчої активності у вигляді цінностей, норм, стилю мислення, мотивації, професійної та культурної компетентності, особистих якостей у процесі професійної діяльності та її результатів.

Культура спілкування – це коло елементів культури трудової поведінки. До нього належать: досконале володіння державною мовою, культура мовлення і листування, культура спілкування з допомогою засобів зв'язку.

Лінійна організаційна структура – структура співпідлеглості, в якій чітко визначений напрям реалізації повноважень від вищого рівня управління до низьких.

Лінійно-штабна організаційна структура – організаційна структура, що має чітку співпідлеглість від верху до низу, але разом з тим включає функціональні групи людей, які знаходяться під безпосереднім керівництвом адміністративного апарату.

Людський капітал – це актуальний запас набутих знань, навичок і компетенцій людини, який вона отримує переважно шляхом навчання та трудового досвіду. Це також частина інтелектуального капіталу людини у вигляді накопичених нею знань, практичних навичок, творчих і розумових здібностей і культури праці.

Масовість технологізації державного управління – можливість забезпечення використанням алгоритмом управлінської технології вирішення будь-якого завдання з класу однотипних завдань і вихідних даних.

Матеріальна відповідальність – різновид юридичної відповідальності працівника за майнову (матеріальну) шкоду, заподіяну підприємству, установі, організації внаслідок порушення покладених на нього трудових обов'язків. Матеріальна відповідальність передбачає відшкодування винним державним службовцем завданих ним збитків.

Матеріальне стимулювання – це заохочення працівників грошовими виплатами за результатами трудової діяльності.

Міжнародний індекс щастя (англ. *Happy Planet Index*) – це показник, який було запропоновано для умовного порівняння емоційно-психологічного самопочуття громадян різних країн, яке відображає їх ставлення до стану власного добробуту, соціальної захищеності та безпеки навколишнього середовища. Цей індекс введено в міжнародну практику моніторингу в 2006 р. як такий, що має уточнити дані показників ВВП та ІРЛП.

Місцеві органи виконавчої влади – це місцеві державні адміністрації (місцеві органи виконавчої влади загальної компетенції) та територіальні органи міністерств, інших центральних органів виконавчої влади (місцеві органи виконавчої влади спеціальної компетенції).

Місцеве самоврядування – право територіальної громади – жителів села чи добровільного об'єднання у сільську громаду жителів кількох сіл, селища та міста – самостійно вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України.

Менеджмент – міждисциплінарна наука, заснована на дослідженні впливу технічних, економічних, організаційних, екологічних, психологічних

соціальних та інших аспектів на ефективність використання ресурсів і конкурентоспроможність ухвалюваного рішення.

Менеджмент – вид професійної діяльності людей з організації досягнення системи мети прийраних і реалізованих з використанням наукових підходів, концепцій маркетингу і людського чинника.

Менеджмент у публічному управлінні передбачає чітке уявлення про кінцевий соціально визначений результат, максимально ефективну організацію дій для досягнення цілей і реальну відповідальність за результат, яка в демократичному форматі контролюється громадськістю (чим і створюється конкурентне середовище для влади).

Менеджер - (від англ. Manager - управляючий) – 1) специфічна професія, яка вимагає здатності до підприємницької діяльності, знань у сфері фінансів, ринку, кредиту та грошового обігу, валютних операцій та податкового законодавства. З точки зору соціальної структури менеджери – специфічний прошарок суспільства, що складається із професійних управляючих (директорів компаній і фірм, керівників окремих підрозділів підприємства тощо). Поява їх зумовлена процесом поглиблення суспільного поділу праці, зростанням

Менеджер вищої ланки – рівень управлінських працівників у теорії і практиці управління, який координує і контролює роботу менеджерів низової і середньої ланок, тобто діяльність в цілому, наприклад, директор підприємства, президент фірми, голова правління акціонерного товариства тощо. Характер дій такого керівника визначається змістом роботи підприємства (організації). У їх роботі переважає зв'язок із зовнішнім середовищем, різноманіття прийнятих рішень і елементи вирішення стратегічних проблем та ін.

Менеджер лінійний – тип управлінських працівників у теорії і практиці менеджменту, що відповідають за стан і розвиток організації або її підрозділів.

Менеджер низової ланки – рівень управлінських працівників у теорії і практиці управління, що відповідають за виконання виробничих завдань, за безпосереднє використання відповідних виділених ресурсів. До цього рівня можна віднести майстрів, начальників ділянок, керівників функціональних підрозділів. Робота таких менеджерів переважно пов'язана з вирішенням оперативних і тактичних проблем.

Менеджер середньої ланки – рівень управлінських працівників у теорії і практиці управління, і координують і контролюють роботу менеджерів низової ланки, наприклад, завідувач відділу, директор філії, керуючий по проекту, керуючий по регіону тощо. Характер дій такого керівника визначається змістом роботи очолюваного підрозділу. В їх роботі переважає вирішення тактичних завдань.

Менеджер функціональний – тип управлінських працівників у теорії і практиці менеджменту, до яких прирівнюють працівників, що відповідають за певну сферу в системі управління і очолюють функціональні підрозділи (керівник маркетингової служби, начальник відділу праці й заробітної плати тощо).

Менеджмент – вид професійної діяльності людей з організації процесів

досягнення системи цілей, що приймаються і реалізуються з використанням наукових підходів, концепції маркетингу і людського фактора.

Менеджмент – 1) міждисциплінарна наука, заснована на дослідженні впливу технічних, економічних, організаційних, екологічних, психологічних, соціальних та інших аспектів на ефективність використання ресурсів і конкуренто-спроможність рішення, що приймається. 2) наука про управління, особливий вид діяльності, змістом якої є цілеспрямований вплив на працівників, на управління і координацію операцій фірми в умовах ринку для досягнення цілей, поставлених перед підприємством. У свою чергу, управління - це процес планування, організації, мотивації та контролю, необхідний для формулювання і досягнення цілей організації. Характерною особливістю сучасного менеджменту є тісний зв'язок з соціологією, психологією, конкретними емпіричними дослідженнями організації та управління.

Менеджмент (management) (у понятті “Public Administration”) – діяльність з реалізації процесів, що спираються на інституційну основу адміністрування і спрямовані на забезпечення виконання стратегічних рішень, прийнятих у системі урядування, за рахунок використання раціональних управлінських технологій, методів, засобів і форм управління (у цьому контексті визначається поняття муніципального менеджменту з позицій розгляду муніципального утворення (специфічної організації) як його інституціональної основи).

Менеджмент адміністративний – це регіональне управління, регіональний менеджмент в управлінні адміністративно-територіальними одиницями, інтегрований процес, за допомогою якого професійно підготовлені спеціалісти формують організації і управляють ними через постановку цілей і розробку способів їх досягнення.

Менеджмент виробничий – це організація і управління виробничою функцією фірми (організації, підприємства, адміністративної одиниці).

Менталітет – це характер та спосіб людського мислення і відчуття, що базується на структурних елементах сфери підсвідомого, які включають у тому числі й архетипи етносу.

Менталітет (людини, суспільства, народу) – це специфічне інформаційно-енергетичне поле, що охоплює емоційний, інтелектуальний та духовний рівні життєдіяльності. Часто менталітет називають душею певної людини або спільноти.

Метод балансовий – метод, що дозволяє провести менеджеру, фахівцю балансові зіставлення, ув'язки. Наприклад, зіставляються прихід і витрата, витрати і прибуток.

Метод індексний – метод прогнозування, заснований на приведенні значень показників об'єкта в теперішньому часі до майбутнього моменту за допомогою індексів, що характеризують зміну в майбутньому яких-небудь умов в порівнянні із справжніми умовами.

Метод критичного шляху – техніка мережного планування, що визначає критичний шлях без урахування обмеженості ресурсів проекту.

Метод «мозкової атаки» – один з найбільш ефективних методів пошуку інноваційної ідеї, який полягає у співпраці певної групи спеціалістів, прове-

дення колективної дискусії з конкретних питань. У ході такої дискусії жодні критичні коментарі не допускаються, а кожний учасник може висловити найфантастичнішу ідею.

Методи параметричні – методи прогнозування елементів корисного ефекту, витрат та інших, засновані на установленні залежності між параметрами об'єкта і організаційно-технічного рівня виробництва, з одного боку, і корисним ефектом або елементами витрат – з іншою.

Методи економіко-математичні – методи аналізу й оптимізації, які застосовуються для вибору якнайкращих, оптимальних варіантів, що визначають господарські рішення в реальних або планованих економічних умовах.

Методи експертні – методи прогнозування, що полягають у виробленні колективної думки групи фахівців в даній області.

Методи управління – сукупність способів і засобів впливу суб'єкта, що управляє, на об'єкт управління для досягнення визначених цілей.

Механізм адміністрування – це система важелів та інструментів взаємодії суб'єктів і об'єктів державного управління різного рівня, що цілеспрямовано функціонує.

Місія – мета, заради якої існує організація.

Моделювання логічне – виявлення горизонтальних і вертикальних причинно-наслідкових зв'язків між головними факторами, що характеризують управлінські, економічні, соціальні або інші процеси з метою відтворення процесів при аналізі, прогнозуванні і оцінці параметрів об'єктів.

Моделювання економіко-математичне – опис процесів математичними методами з метою експериментальної перевірки параметрів, процесів і взаємодії елементів об'єкта, економії ресурсів і підвищення якості управлінського рішення.

Модель – це відображення у схемі, формулі, взірці тощо характерних ознак об'єкта, який досліджується. Вона є спрощеною конкретною управлінською ситуацією, іншими словами, в моделях певним чином відображаються реальні події, обставини тощо.

Модель функціональна – модель, що відображає комплекс функцій об'єкта аналізу і його елементів.

Моніторинг – це детермінований у часі й систематизований у завданнях і параметрах процес відслідковування відхилення реального стану об'єкта від запланованого або очікуваного.

Моніторинг – це заплановане, систематизоване, експертне, об'єктивне дослідження вибраної ділянки громадської діяльності, яке проводиться за обраною схемою з метою досягнення змін.

Моніторинг (від англ. monitoring – відстеження, на базі латинського кореня – monitor – нагадування, застереження) – постійне спостереження за будь-яким процесом з метою виявлення його відповідності очікуваному результату. Під моніторингом соціально-економічних та політичних процесів слід розуміти постійне, систематичне збирання інформації з метою спостереження і контролю за розвитком певного соціально-політичного явища чи процесу, а також його прогнозування.

Моніторинг в державному управлінні являє собою систематичне зби-

рання інформації з метою спостереження і контролю за розвитком передусім певної сфери державного управління, що сприяє виробленню довгострокової стратегії її розвитку, налагодженню взаємодії між центральною владою та регіонами. Відповідно основними завданнями моніторингу в системі державного управління є аналіз якості державного управління та реалізації національних проектів, отримання об'єктивної інформації про соціально-економічні, політичні, гуманітарні процеси в країні, регіоні, районі, місті, аналіз та прогноз основних ризиків суспільного розвитку, розробка на основі отриманої інформації комплексу засобів для запобігання кризам тощо.

Муниципальне господарювання – діяльність муніципального утворення в особі його представницьких органів, спрямована на розвиток адміністративно-територіальної одиниці.

Муниципальний менеджмент – співвідношення з поняттями «муниципальне (міське) управління», «міське самоврядування», «комунальне (муниципальне) господарство» тощо. Муніципальний менеджмент виникає внаслідок відносного відокремлення та інтеграції інтересів мешканців поселень для реалізації цих інтересів та пов'язаний з появою специфічного виду управлінської праці, спрямованої на задоволення потреб територіальних спілок.

Муниципальний менеджмент у вузькому розумінні – регулювання соціально-економічних та суспільно-політичних процесів у містах і районах, населених пунктах силами та засобами органів місцевого самоуправління в межах їх компетенції.

Муниципальний менеджмент у широкому розумінні – сукупність організаційно-економічних відносин, що реалізуються в цих територіальних системах державними, регіональними, муніципальними органами влади і управління, економічними недержавними структурами, політичними партіями та іншими суспільними громадськими організаціями населення, конфесіями, засобами масової інформації.

Народовладдя – це природне право людини на гідне життя, здійснення контролю народу над державою, реалізація конституційних гарантій на судовий захист та справедливе і реально об'єктивне здійснення незалежного правосуддя.

Науковість – дотримання цього принципу означає, що вся система державного управління формується відповідно до вимог науки управління

Науковість управління – ступінь використання в процесі управління суспільними справами досягнень науки управління, особливо інноваційних соціальних технологій.

Науково-технічний проект – розроблений план досліджень та розробок, спрямованих на вирішення актуальних теоретико-методологічних та практичних завдань, що мають наукове, суспільне значення. Результат виконання науково-технічного проекту (науково-технічна розробка, документація на технологію, дослідний зразок та інше) стає об'єктом інноваційного менеджменту за умов інноваційної перспективи впровадження у виробництво.

Національний Стандарт адміністративної послуги – це акт, який видається суб'єктом відповідно до нормативно-правових актів, що визначають порядок надання адміністративної послуги, містить інформацію про адмініс-

тративну послугу і процедуру її надання, умови та відповідальних осіб. Установлювати стандартом права і обов'язки громадян забороняється (Постанова Кабінету Міністрів України від 17 липня 2009 р. № 737 «Про заходи щодо упорядкування адміністративних послуг» (із змінами, внесеними постановою КМУ від 11 жовтня 2010 р. №915). Адміністративні послуги надаються згідно із Стандартами.

Неправові форми управлінських рішень – це довідкові матеріали й експертні висновки, рішення різних дорадчих колегій, підсумки обговорень, рекомендації з підсумків здійснення тих або інших організаційних заходів і технічних операцій, наукові прогнози, експертні висновки, методичні розробки.

Оперативні (диспетчерські) наради – це наради, що скликаються для отримання інформації про поточний стан справ за схемою вертикального розподілу інформації.

Оптимізація рішення – процес перебору безлічі факторів, що впливають на результат, вибір якнайкращого для даної ситуації рішення.

Орієнтація – це практичне знайомство новоприйнятого працівника зі своїми обов'язками й вимогами, які до нього висуває державний орган.

Орієнтація на результат – це спроможність сплановано та послідовно діяти відповідно до визначених цілей з метою досягнення очікуваних результатів, здатність до управління наявними ресурсами, враховуючи потреби та пріоритети організації.

Організаційна структура – логічні співвідношення рівней управління і функціональних областей, організовані так, щоб забезпечити ефективне досягнення мети.

Організація виробництва – це форма, порядок з'єднання праці з речовинними елементами виробництва в цілях забезпечення випуску високоякісної продукції або послуг, досягнення високої продуктивності праці на основі кращого використання основних фондів і трудових ресурсів.

Організаційні відносини – ця взаємодія або протидія між елементами організації всередині й зовні неї при створенні, функціонуванні, реорганізації або руйнуванні структури організації.

Організація – група людей, взаємодія між якими набуває форму цілеспрямованого процесу.

Організація управління – створення, утворення системи управління або внесення прогресивних змін у порядок її функціонування і розвитку.

Організація формальна – група людей, діяльність яких свідомо координується для досягнення загальної мети.

Органи державної влади – передбачена Конституцією України система установ, що здійснюють публічну політичну владу на засадах поділу влади на законодавчу, виконавчу і судову.

Органи державної влади – це ланка (елемент) механізму держави, що бере участь у виконанні функцій держави й наділений при цьому владними повноваженнями.

Організаційна структура (від лат. structura – будова, розташування, порядок) – структура, що відображає синтез взаємозв'язків різних елементів, що функціонують для досягнення поставленої мети.

Організаційна структура державного управління – сукупність управлінських елементів (підрозділів, рівнів тощо), між якими формуються і підтримуються організаційні взаємозв'язки в межах відповідної управлінської системи, що забезпечують ефективність її функціонування, метою якої є реалізація функцій державного управління.

Організація управління – створення, утворення системи управління або внесення прогресивних змін у порядок її функціонування і розвитку.

Основні принципи електронного урядування – прозорість і відкритість; конфіденційність та інформаційна безпека; єдині технічні стандарти і взаємна сумісність; орієнтованість послуг на інтереси і потреби споживачів.

Оцінка – додаток очікуваних кількісних оцінок.

Оцінка проблеми – це встановлення її масштабів і природи тоді, коли проблему виявлено.

Паблік рілейшнз – спеціалізована діяльність державних і громадських організацій, що забезпечує взаєморозуміння і доброзичливість у контактах з масами (публікою), соціальними групами. Реалізується поширенням інформації, що розкриває механізми здійснення влади, контактами, які імітують довіру у взаємовідносинах влади і мас.

Переговорні адміністративні процеси – характеризуються високим ступенем інформаційного обміну між громадянами, державними службовцями, установами. Для цих процесів характерні складний, глибокий аналіз обставин та інтерпретація результатів (надання громадянства, видача дозволу на будівництво тощо).

Підконтрольність – перебування органів державної влади під публічним контролем, зокрема громадських організацій.

Підприємство (організація) міського господарства – це виробнича одиниця комунальної організації, на якій безпосередньо відбувається зв'язок працівника із засобами виробництва і створюється продукція.

План – система заходів, направлена на досягнення мети і завдань. Наперед продумана і всесторонньо обґрунтована модель майбутньої цілеспрямованої діяльності. Призначений для забезпечення більш високої ефективності дій.

Планування – процес вибору мети і рішень, необхідних для їх досягнення. Розрізняють планування довгострокове (перспективне), середньострокове, короткострокове (оперативне).

Планування – це цілеспрямована діяльність із забезпечення пропорційного й динамічного розвитку суспільства, визначення основних параметрів економіки в майбутньому періоді та досягнення їх з найменшими витратами суспільної праці; це проектування бажаного майбутнього та розробка ефективних шляхів його досягнення з урахуванням сьогоденних умов і можливостей.

Планування — функція управління, змістом якої є визначення цілей діяльності та шляхів їх досягнення на основі аналізу чинників і стану зовнішнього і внутрішнього середовища суб'єкта.

Планування службових приміщень – це розподіл структурних підрозділів по кімнатах і таке розміщення в них меблів і різного устаткування, яке запо-

бігає втраті часу на зайві переміщення, забезпечує ощадливе використання площі і збереження здоров'я працюючих.

Планування організації – ідентифікація, документування і призначення проектних ролей, відповідальності і відносин звітності.

Планування ресурсів – планування того, які ресурси і в яких кількостях необхідні для виконання робіт.

Планування з урахуванням невизначеностей – розробка плану проекту з визначенням альтернативних стратегій на випадок настання ризикових подій.

Плебісцит – це різновид референдуму, на якому вирішуються питання зміни статусу території, чи приєднання території до іншої.

Побудова організації – процес формування структури організації.

Поділ влади – це система організації і функціонування державної влади, в якій функції законодавчої, виконавчої і судової влади здійснюються різними державними органами.

Поділ праці – це процес спеціалізації працівників на виконанні обмеженого кола функцій, визначення обов'язків, завдань та відповідальності.

Подолання криз – це керований процес. Успіх державного управління цим процесом залежить від вчасного розпізнавання криз (кризи), ознак їх настання, що диференціюються за типологічною належністю: масштабами; проблематикою; гостротою; сферою розвитку; причинами; можливими наслідками; фазою прояву.

Показник – величина, вимірник, що дозволяє судити про стан об'єкта. Показники можуть бути: одиничними і груповими; аналітичними, прогнозними, плановими, звітними, статистичними; технічними, економічними та ін.; абсолютними відносними, структурними, питомими; середнеарифметичними, середневивантаженими та ін.

Політична влада – це здатність суспільних груп чи індивідів впроваджувати у життя рішення, що виражають їхню волю і визначально впливають на діяльність, на поведінку людей та їх об'єднань, за допомогою волі, авторитету, права, насильства; це організаційно-управлінський та регулятивно-контрольний механізм здійснення політики.

Політична децентралізація (англійське поняття є синонімом французького «децентралізація») має на меті делегування політичної влади утвореним напівавтономним субнаціональним органам управління, які мають визначені права й політично підзвітні місцевим виборцям.

Політична партія – це організована група громадян, що виражає інтереси тих чи інших соціальних верств і прагне до реалізації своєї мети шляхом боротьби за державну владу і її використання.

Політичні інститути – 1) політичні установи з організаційною структурою, цілеспрямованими виконавчими структурами та апаратом; 2) спосіб організації політичного життя суспільства, що втілює ті або інші політичні норми, зумовлені конкретно-історичною ситуацією, вимогами політичного життя; 3) це, по суті, певні політичні установи (сукупність політичних партій, органів суспільного громадського самоуправління та ін.), що визначають спільність людей, які мають особливі повноваження і виконують спеціальні функції в політичному житті суспільства (військові комітети, комісії), певну ді-

яльність (президентське правління).

Політичний режим – це сукупність засобів і методів здійснення державної влади, які відображають її зміст та характер взаємовідносин особи і держави.

Політична система – це цілісна, впорядкована сукупність політичних інститутів, політичних відносин, процесів, принципів політичної організації суспільства, підпорядкованих певним політичним, соціальним, правовим, ідеологічним, культурним нормам, історичним традиціям і засадам політичного режиму конкретного суспільства. Політична система включає у себе організацію політичної влади, відносини між суспільством і державою, характеризує протікання політичних процесів, включаючи інституалізацію влади, стан політичної діяльності, рівень політичної творчості в суспільстві, характер участі в політичному житті.

Положення про структурний підрозділ – це регламент, що встановлює напрямки діяльності даного підрозділу, його функції, організаційну структуру (підрозділи або посадові особи, що входять у його склад), структуру керування (хто є керівником, хто його призначає, хто його заміщає), взаємодію з іншими підрозділами або посадовими особами.

Посада – це визначена структурою і штатним розписом первинна структурна одиниця державного органу та його апарату, на яку покладено встановлене нормативними актами коло службових повноважень.

Посадова інструкція – це документ, що регламентує діяльність у рамках кожної посади та містить вимоги до працівника, що займає цю посаду.

Посадова особа – особа, як правило, керівник або заступник керівника організації чи спілки протекторатів та їх апарату, інші службовці, на яких законами або іншими правово-судовими актами покладено здійснення організаційно-лексикологічних та консультативно-нормативних стягнень.

Поточний контроль – це процес, в якому керівник встановлює, чи досягаються поставлені цілі, виявляє причини, які дестабілізують хід роботи, й обґрунтовує ухвалення управлінських рішень, що коригують виконання робіт, перш ніж будуть завдані збитки.

Поточний контроль діяльності державних службовців – це контроль, що дозволяє в перебігу діяльності виявити можливі відхилення від наміченого процесу, затримки у виконанні завдань, приховані недоліки раніше прийнятого рішення і своєчасно внести в процес діяльності необхідні корективи.

Правова держава – держава, в якій функціонує режим конституційного правління, існує розвинута і несуперечлива правова система й ефективна судова влада, забезпечено реальний розподіл влад з їхньою ефективною взаємодією та взаємоконтролем, з розвинутим контролем з боку суспільства державної влади. Загальний демократичний устрій системи влади і політики правової держави органічно пов'язаний з його правовими засадами. В основу правової держави покладено рівність державної влади, громадянина і суспільства, їхня правова рівність перед законом.

Правовий акт – акт волевиявлення (рішення) уповноваженого суб'єкта права, що регулює суспільні відносини за допомогою встановлення (зміни, скасування, зміни сфери дії) правових норм, а також визначення (зміни, при-

пинення) на основі цих норм прав і обов'язків учасників конкретних правовідносин, міри відповідальності конкретних осіб за скоєне ними правопорушення. Він оформляється у встановлених законом випадках у вигляді письмового документа (акта-документа).

Правопорушення – це відхилення від норми (правил) поведінки, встановленої в законі або іншому нормативно-правовому акті.

Правосуддя – це специфічна діяльність держави, яку проводять суди у встановленій законом процесуальній формі. Правосуддя в Україні регулюється ст. 124-131 Конституції України, законодавством про судоустрій, конституційне, цивільне, кримінальне та арбітражне судочинство. Правосуддя в Україні здійснюється виключно судами.

Пріоритетність – це найвищий напрямок соціально-економічної політики. Визначення пріоритетних напрямків здійснюється експертними методами на основі певних критеріїв. Основні критерії: соціально-економічна ефективність, швидкість отримання позитивних результатів, мінімальна необхідність ресурсів для досягнення запланованого.

Принцип – основне, початкове положення теорії, правило діяльності організації в якій-небудь сфері або правило поведінки особи.

Принципи державного управління – це закономірності, відносини, взаємозв'язки, керівні засади, на яких ґрунтуються його організація та здійснення, і які можуть бути сформульовані в певні правила; це основоположні засади, керівні настанови, що визначають найважливіші правила, за якими управління здійснюється і організовується.

Принцип паралелі – принцип раціональної організації процесів, що характеризує ступінь поєднання операцій.

Принцип пропорційності – принцип, виконання якого забезпечує рівну пропускну спроможність різних робочих місць одного процесу, пропорційне забезпечення робочих місць інформацією, матеріальними ресурсами, кадрами і т.д.

Принцип ритмічності – принцип раціональної організації процесів, що характеризує рівномірність їх виконання в часі.

Принцип спеціалізації і універсалізації процесів управління – принцип, що дозволяє підвищити програму виконуваних робіт і використати переваги закону ефекту масштабу. Використання принципу універсалізації вимагає високої кваліфікації працівників.

Принципи аналізу: 1) принцип єдності аналізу і синтезу, припускає розділення на складові частини аналізованих складних явищ предметів з метою глибокого вивчення їх властивостей і в подальшому розгляді їх в цілому у взаємозв'язку і взаємозалежності; 2) принцип виділення провідної ланки (ранжування чинників) припускає постановку мети і встановлення способів досягнення цієї мети. При цьому завжди виділяється основна (провідна) ланка; 3) принцип забезпечення зіставності варіантів аналізу за обсягом, якістю, термінами, чинником ризику, методами отримання інформації і умовам застосування об'єктів аналізу; 4) принцип оперативності й своєчасності; 5) принцип кількісної визначеності.

Принципи прогнозування: системність, комплексність, безперервність,

варіантність, адекватність і оптимальність. Принципи системності вимагають взаємопов'язаності й підпорядкування прогнозів розвитку об'єктів прогнозування і прогностичного фону.

Принцип безперервності вимагає коректування прогнозу в міру надходження нових даних про об'єкт прогнозування або про прогнозний фон.

Принцип адекватності прогнозу об'єктивним закономірностям характеризує не тільки процес виявлення, але й оцінку стійких тенденцій і взаємозв'язків у розвитку виробництва і створення теоретичного аналога реальних економічних процесів з їх повною і точною імітацією. У результаті оптимізації прогнозних значень корисного ефекту і витрат вибирають якнайкращий варіант з безлічі можливих за критерієм досягнення найбільшого ефекту.

Принципи системного аналізу: 1) процес ухвалення рішень повинен починатися з виявлення і чіткого формулювання конкретних цілей; 2) необхідно розглядати всю проблему як ціле, як єдину систему і виявляти всі наслідки і взаємозв'язку кожного приватного рішення; 3) необхідні виявлення і аналіз можливих альтернативних шляхів досягнення мети; 4) мета окремих підсистем не повинна вступати в конфлікт з метою всієї системи; 5) сходження від абстрактного до конкретного; 6) єдність аналізу і синтезу, логічного і історичного; 7) виявлення в об'єкті різноякісних зв'язків і їх взаємодії.

Прогноз – це науково обґрунтоване судження про можливий стан об'єкта у майбутньому, про альтернативні шляхи та строки його досягнення. Прогноз – це пошук реалістичного й економічно виправданого рішення, це зусилля, які докладаються з метою розрахувати майбутнє.

Прогнозування – це науково обґрунтоване системою встановлених причинно-наслідкових зв'язків і закономірностей виявлення стану та вірогідних шляхів розвитку явищ і процесів.

Програмно-цільове управління соціальною організацією чи установою, передбачає розробку керівником цілей управління й механізму їх реалізації, а також строків процесу досягнення цілей. Мета досягається в передбачуваний термін.

Програмування – це розробка комплексних програм розвитку національної економіки або її секторів.

Продуктивність праці – це результат конкретної праці за певний проміжок часу, що вимірюється кількістю продукції, зробленої за одиницю робочого часу (годину, зміну, місяць, рік), або кількістю часу, витраченого на виробництво одиниці продукції.

Прозорість – це функціональна характеристика органів державної влади, що визначається мірою обізнаності громадян стосовно сутнісних проявів їх діяльності, а також зрозумілості широкій громадськості її обумовленості, змісту і сенсу; виявляється в тому, що громадяни, громадськість, на яких поширюється або яких стосуються рішення, дії органу державної влади, мають бути обізнані, в який спосіб вони будуть здійснені.

Пропозиція (зауваження) – це звернення громадян, де висловлюються порада, рекомендація щодо діяльності органів державної влади і місцевого самоврядування, депутатів усіх рівнів, посадових осіб, а також висловлюються думки щодо врегулювання суспільних відносин та умов життя громадян,

вдосконалення правової основи державного і громадського життя, соціально-культурної та інших сфер діяльності держави і суспільства.

Просте цільове управління передбачає визначення керівником установи соціальної роботи тільки строків і кінцевої мети управління без вказівки на механізм її досягнення. При цьому мета може бути досягнута у передбачуваний термін або раніше, а може бути й не досягнута. Таким чином, просте цільове управління соціальною організацією дає підлеглим великий простір для ініціативних рішень, однак досягнення мети за такого способу управління не гарантується.

Професійне спілкування – це процес установалення і розвитку контактів між державними службовцями, зумовлений потребами у спільній діяльності, вміщує у собі обмін інформацією, вироблення єдиної стратегії, сприйняття іншої особи.

Професія – це вид трудової діяльності, здійснення якої потребує відповідного комплексу спеціальних знань та практичних навичок.

Профспілки – це добровільна громадська організація, що об'єднує робітників, які пов'язані спільними інтересами щодо виду їх діяльності як у виробничій, так і в невиробничій сферах, для захисту трудових та соціально-економічних прав і інтересів своїх членів.

Процедура (франц. procedure від лат. procedo – просувають, проходжу) – офіційно встановлений чи ухвалений за звичаєм порядок, послідовність дій для здійснення або оформлення якихось справ.

Процес – послідовна зміна станів або явищ, яка відбувається закономірним порядком, хід розвитку чого-небудь.

Процес управління – це взаємодія двох взаємопов'язаних елементів (підсистем): суб'єкта управління та об'єкта управління.

Процесний підхід до управління – система поглядів на менеджмент, що розглядає управління як серію взаємопов'язаних дій (функцій управління), які реалізуються у певній послідовності.

Публічна влада – це інституціолізована легальна соціальна влада, що реалізує артикульовані суспільні інтереси територіально-організованого співтовариства, що консолідує дане співтовариство як цілісна система відповідно до панівних у суспільстві цінностей.

Публічне адміністрування (англійською – public administration, французькою – administration publique, іспанською – administration publica) перекладається як державне управління і використовується в управлінській та правовій термінології демократичних, правових держав до виконавчо-організаторської діяльності держави.

Публічність – цей принцип демократичної правової держави забезпечує зв'язок державного управління із суспільством, громадянами.

Регламент документообігу – сукупність правил інформаційної діяльності суб'єктів інформаційних відносин, визначених законодавством, нормативними актами або угодами. Регламент документообігу визначає ролі та права суб'єктів щодо створення документів, володіння, користування та розпорядження ними, порядок оформлення і фіксації інформації на носіїв інформації.

Регламентне управління соціальною організацією чи установою передбачає розробку керівником цієї установи кінцевої мети управління й обмежень за параметрами і ресурсами, наприклад рух тільки в напрямі до мети при заданому обмеженні ресурсів. За таким варіантом управлінська мета буде обов'язково досягнута, але в строки, які важко заздалегідь визначити.

Регламентування – це процес встановлення регламентів, або сукупності правил, положень, які визначають порядок діяльності державного органу, структурних підрозділів, окремих працівників.

Регламентування посадових обов'язків – це процес чіткого визначення та документального закріплення переліку обов'язкових для виконання працівником функцій і завдань, а також прав та відповідальності.

Реєстрація вихідної кореспонденції – це фіксування факту створення і надсилання документа відповідному кореспонденту шляхом проставлення на ньому умовного позначення – реєстраційного індексу і дати надходження в службу діловодства з подальшим записом необхідних відомостей про документ в журналі реєстрації вихідної кореспонденції.

Режим праці й відпочинку державного службовця – це впорядковане чергування часу роботи і перерв для зняття втоми, запобігання хронічному перевтомленню.

Результативність (effectiveness) – це критерій, що охоплює результативність у вирішенні проблем, відповідність пріоритетним завданням уряду, ставлення громадськості, вплив на платників податків та на приватний сектор.

Реординація – це відносини, що можуть виникати в процесі реалізації повноважень, коли керований об'єкт повідомляє про свої наміри або подає клопотання, а керівний суб'єкт зобов'язаний на них у певний спосіб відреагувати.

Референдум (від лат. referendum – те, що треба доповісти) – це всенародне голосування, об'єктом якого є яке-небудь важливе державне питання, за яким необхідно з'ясувати думку всього населення країни.

Рішення – це послідовність дій, свідомо обраних для досягнення бажаного результату.

Рішення – це висновок за результатами всебічного аналізу розвитку та прогнозування тієї чи іншої ситуації.

Рішення раціональне – рішення, засноване на методах системного і комплексного аналізу, обґрунтування і оптимізації. Використовується у процесі стратегічного й тактичного управління.

Ризик – вірогідність виникнення збитків або зниження доходів в порівнянні з прогнозованим варіантом. Відомі такі види ризику: виробничий, комерційний, фінансовий. Вірогідність (загроза) втрати особою або організацією частини своїх ресурсів, недоотримання доходів або появи додаткових витрат в результаті здійснення певної виробничої і фінансової політики.

Ринок – це обмін, який здійснюється за законами товарного виробництва і обігу. *Ринок* – це механізм координації різноманітної діяльності людей через систему цін.

Робоча зона – це простір на стаціонарному робочому місці в горизонта-

льній чи вертикальній площинах, у межах яких працівник, не переміщуючись, може виконувати роботу.

Робоче місце – це зона трудової діяльності одного або декількох працівників на обмеженій ділянці площі, яка оснащена необхідними засобами для виконання посадових обов'язків.

СВОТ – аналіз (скорочення від перших літер: S - strenght (сильні сторони); W - weaknesses (слабкі сторони); O - opportunities (можливості); T -threats (загрози) – це певне поєднання/порівняння негативно й позитивно впливаючих на діяльність суб'єкта факторів (загроз і можливостей), що об'єктивно існують у зовнішньому і внутрішньому оточенні.

Система – єдність, що складається з взаємозалежних частин, кожна з яких привносить щось конкретне в унікальні характеристики цілого.

Система – сукупність елементів, що знаходяться у відношеннях і зв'язках один з одним, яка утворює певну цілісність, єдність. Основні системні принципи: 1) цілісність (принципова незводимість) властивостей системи до суми властивостей складових її елементів і не виводиться з останніх властивостей цілого; залежність кожного від його місця, функцій усередині цілого; 2) структурна (можливість опису системи через установаження її структури, тобто мережі зв'язків і відносин системи; обумовленість поведінки системи не тільки поведінкою її окремих елементів, скільки властивостями її структури); 3) взаємозалежність структури і середовища (система формує і проявляє свої властивості в процесі взаємодії з середовищем, будучи при цьому провідним активним компонентом взаємодії); 4) ієрархічність (кожний компонент системи, у свою чергу, може розглядатися як система, а досліджувана в даному випадку система є одним з компонентів більш широкої, глобальної системи); 5) множинність опису кожної системи (через принципову складність кожної системи її адекватне пізнання потребує побудови безлічі різних моделей, кожна з яких описує тільки певний аспект системи).

Система автоматизації документообігу (система електронного документообігу) – організаційно-технічна система, що забезпечує процес створення, управління доступом і поширення електронних документів у комп'ютерних мережах, а також контроль над потоками документів в організації.

Система менеджменту – система наукових підходів і методів, цільової, забезпечуючої, функціональної і управляючої підсистем, сприяюча ухваленню і реалізації конкурентоздатних рішень.

Система вимог до управлінської діяльності: 1) система «виробнича діяльність»; 2) система «керований колектив»; 3) система «особове зростання»; 4) система «здоров'я»; 5) система «цінності і норми».

Система стримання і противаг (англ. checks and balances) – засоби забезпечення принципу поділу влади в організації і діяльності органів державної влади.

Ситуаційний підхід до розробки управлінського рішення – підхід, орієнтований на вивчення впливу на процес управління конкретної ситуації. Оскільки існує багато чинників внутрішнього і зовнішнього середовища об'єкта (системи) вибраний метод управління або ухвалення рішення слід коректува-

ти на конкретні умови даної ситуації.

Системний підхід до управління – система поглядів на менеджмент, що розглядають організацію як систему у єдності частин, з яких вона складається, та зв'язків з її зовнішнім середовищем.

Ситуаційний підхід до управління – система поглядів на менеджмент, що одночасно визнає подібність загальних процесів управління та специфічність прийомів управління, вибір яких залежить від конкретної ситуації.

Скарга – це звернення громадян з вимогою про поновлення їх прав і захист законних інтересів, порушених діями (бездіяльністю), рішеннями органів державної влади чи місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій, об'єднань громадян, посадових осіб.

Слабкоструктуровані адміністративні процеси – демократичні процедури, наприклад процес напрацювання законів та ін.

Соціальна відповідальність – дії організації, що виконуються на благо суспільства добровільно, а не за вимогою закону.

Соціотехнічна система – система, що представляє людей і технологічні компоненти.

Соціальне управління – це управління, здійснюване в людському суспільстві, людьми стосовно людей. І суб'єкт, і об'єкт управління представлені тут людиною. Отже, в управлінських системах, які функціонують у соціальному середовищі, головним і провідним є людський фактор.

Соціально-психологічний клімат – це емоційне відображення психологічних зв'язків членів колективу, що виникають на основі їхньої близькості, симпатії, збігу характерів, інтересів, схильностей.

Соціально орієнтована ринкова економіка головною метою має надання соціальних прав і гарантій населенню, що закріплено в ст. 3 Конституції України: «Людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканість і безпека визначаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст та спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави».

Спеціалізований зовнішній контроль за певними видами управлінської діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування. Такий контроль покладається на уповноважені стосовно його ведення органи і їх підсистеми, наприклад, митний контроль, антимонопольний контроль, контроль якості продуктів і товарів народного вжитку, екологічний контроль тощо.

Спеціальне діловодство – це робота з документами, специфічними для кожної з функцій управління.

Справедливість (justice) – це критерій, що передбачає пропорційний вплив на різні регіони та групи населення, прояв інших ознак цього критерію.

Статус державного службовця – особливий вид спеціально визначених і гарантованих державою норм, що характеризують місце державного службовця в суспільстві.

Стиль державного управління – це комплексне явище, що залежить від багатьох факторів як зовнішніх, як-то, історія, політика, економічний стан у

державі тощо, так і внутрішніх, а саме, від носіїв стилю, якими є люди, державні управлінці різних рівнів.

Стимулювання праці державних службовців – це позитивно стимулюючий вплив суб'єктів (посадової особи, органу та ін.) на потреби, інтереси, свідомість, волю, поведінку державного службовця, а отже, на результати його управлінської праці та діяльності.

Стратегічний контроль – це особливий вид управлінської діяльності, що полягає у відслідковуванні і оцінці проходження процесу реалізації планових завдань, впливу на їх виконання шляхом встановлення стійкого зворотного зв'язку у випадку негативного відхилення.

Стратегічний менеджмент (управління) (strategic management) – діяльність із стратегічного менеджмента, пов'язана з постановкою мети і завдань організації і з підтримкою ряду взаємостосунків між організацією і оточенням, які дозволяють їй добитися своєї мети, відповідають їй внутрішнім можливостям і дозволяють залишатися сприйнятливою до зовнішніх вимог.

Стратегічне планування – це систематичний процес, за допомогою якого організація прогнозує і планує свою діяльність на майбутнє.

Стратегічне управління – процес, за допомогою якого здійснюється, відповідно до вибраної місії, довгострокове керування суб'єктом, визначаються специфічні цілі діяльності, розробляються стратегії для досягнення цих цілей з урахуванням всіх релевантних (найсуттєвіших) зовнішніх та внутрішніх умов.

Стратегія (strategy) – узагальнююча модель дій, необхідних для досягнення поставленої мети шляхом координації і розподілу ресурсів організації. По суті, стратегія є набір правил для ухвалення рішень, якими організація керується в своїй діяльності. Стратегія – загальний план розвитку організації по досягненню мети.

Структура – спосіб поєднання складових частин (компонентів) системи для якнайкращого виконання головної мети системи.

Структура (схема) робіт – описує керувану підсистему і показує, як і в якій послідовності повинні виконуватися роботи в проекті. Після структуризації робіт проводиться планування і складання укрупнених графіків.

Субординація – це, в поширеному розумінні, службове підпорядкування молодшого старшому, що базується на правилах службової дисципліни. В юридичній літературі «субординація» – це «вертикальна» взаємодія сторін, коли одна сторона підпорядкована іншій, а також наявні владні повноваження у вищого рівня в системі управління щодо нижчого.

Тактичні плани – передбачувані дії, направлені на досягнення тактичної мети і на підтримку стратегічних планів.

Теорія систем – концепція, відповідно до якої менеджери повинні розглядати організацію як відкриту систему взаємопов'язаних частин, що намагається досягти різноманітної мети в зовнішньому середовищі, яке змінюється.

Теорія управління – наука про принципи і методи управління різними системами, процесами і об'єктами.

Технології подолання кризи – використовуються, коли система вже перебуває в кризі, а їх завдання – забезпечення виходу соціально-економічної си-

стеми із кризи з мінімальними втратами.

Технології профілактики кризових процесів – передбачають виявлення та ліквідацію кризових процесів і явищ.

Технологія управління державною організацією чи установою на базі потреб та інтересів базується на стимулюванні діяльності персоналу через їхні потреби й інтереси. Така технологія забезпечує ефективну взаємодію керуючої і керованої підсистем системи державного управління.

Технології управління державною організацією чи установою шляхом постійних перевірок і вказівок базуються на жорсткому плануванні діяльності підлеглих працівників і постійній увазі з боку керівника до їхніх поточних справ. Така технологія ефективна для невеликих державних організацій чи установ, у яких авторитет і професіоналізм керівника не підлягає сумніву.

Технології управління державною організацією чи установою шляхом активізації діяльності персоналу реалізуються в основному за допомогою його морального й матеріального стимулювання, а також шляхом мобілізації зусиль на виконання визначених функцій і завдань.

Технології управління за результатами становлять окремий вид технологій менеджменту, що базуються на очікуванні майбутніх результатів, тобто управлінські рішення при їх використанні приймаються після одержання результатів за попередніми (або раніше прийнятими) рішеннями.

Технології управління за цілями в державній організації та установі спрямовані на запобігання (або передбачення), в основу яких покладено стратегічний план, що розробляється як для організацій у цілому, так і для кожного її працівника окремо. Існує три варіанти управління за цілями: 1) просте цільове управління; 2) програмно-цільове управління; 3) регламентне управління.

Технології управління персоналом являють собою сукупність прийомів, способів, форм і методів впливу на персонал у процесі його наймання, використання, розвитку і звільнення з метою отримання кращих результатів трудової діяльності.

Технологізація державного управління є процесом оптимізації управлінських рішень і дій, подолання їх розбалансованості на основі використання інноваційних методів, які дають змогу включати в цей процес не тільки засоби пізнання й діагностики державного управління, а й активні способи його зміни, зокрема мотивації, навчання та опанування нововведеннями як керуючих суб'єктів, так і керованих об'єктів.

Технологія – будь-який засіб перетворення початкових матеріалів, будь-то люди, інформація або фізичні матеріали, - для отримання бажаних результатів.

Технологія – сукупність методів і засобів перетворення початкових, матеріальних ресурсів, інформації та інших компонентів «входу» системи в товар та інші компоненти її «виходу».

Технологія – сукупність способів переробки матеріалів, послідовність виконання певних видів робіт і опис процесів, що їх супроводжують.

Технологія – це певний набір засобів і методів, за допомогою яких справляється цілеспрямований управлінський вплив на соціальний об'єкт або процес соціальної діяльності для підтримки якісної специфіки, оптимального

режиму функціонування й бажаного розвитку.

Технологія антикризового управління – це комплекс заходів, що послідовно здійснюються з метою запобігання кризі, її профілактики, подолання, зниження негативних наслідків.

Технологія державного управління – це сукупність прийомів виконання управлінських дій (робіт) з метою встановлення раціональної схеми взаємодії лінійних і функціональних структурних підрозділів, а також інших ланок системи управління соціальною організацією. Ця технологія характеризується процесами руху, обробки та аналізу інформації в діючій системі управління.

Техніка – сукупність засобів людської діяльності, створюваних для здійснення процесів виробництва і обслуговування невиробничих потреб суспільства. Це сукупна характеристика навичок і прийомів, що використовуються в колективній сфері діяльності людини.

Технізація – оснащення технічними засобами, їх впровадження у виробництво продукції або послуг.

Технологія управління – охоплює структуру й процеси на рівні менеджменту, а також вживані технічні засоби.

Третій сектор (The Third Sector) – це незалежний, недержавний, некомерційний та соціально спрямований сектор, який представлений громадськими асоціаціями та громадянськими ініціативами переважно у невиробничих сферах (екологія, охорона здоров'я, соціальний захист, освіта, розвиток мистецтва тощо).

Унітарна (від лат. *unitas* – єдність) *держава* – єдина централізована держава, відрізняється політичною єдністю, неподільністю, тобто держава не розділена на самоврядні одиниці, якої мають ознаки суверенітету.

Управління – найбільш загальне поняття, що поширюється на велике коло різноманітних об'єктів, явищ і процесів (технічні системи, господарські системи, суспільні системи, державні системи тощо).

Управління – процес порівняння фактичного виконання із запланованим, аналізу відхилень, оцінки альтернатив і застосування коректуючих дій, якщо це необхідно.

Управління ресурсами – розділ управління проектами, що включає процеси, необхідні для забезпечення досягнення мети проекту за допомогою якнайкращого використання його ресурсів.

Управління людськими ресурсами – це спроможність керівників дотримуватися послідовного стратегічного підходу до управління людськими ресурсами, нести відповідальність за планування людських ресурсів, добір кадрів, розвиток їхньої спроможності та організацію їхньої діяльності на основі поточних та майбутніх потреб організації, мотивування досконалої діяльності, визнання внеску працівників та підтримку сприятливих умов праці, в яких службовці максимально можуть реалізовуватися та сприяти досягненню цілей організації.

Управлінська діяльність – сукупність вироблених історичним досвідом, науковим пізнанням і талантам людей навичок, умінь, способів, засобів доцільних вчинків і дій людини у сфері управління.

Управлінська інформація – частина соціальної інформації, яка виокрем-

лена з її загального масиву за критеріями придатності до обслуговування державно-правових процесів формування й реалізації управлінських впливів.

Управлінська технологія – прояв соціальних технологій, що безпосередньо відображає управлінські процеси і забезпечує поєднання процедури і операції, які виконуються більш або менш однозначно і мають за мету досягнення високої ефективності.

Управлінський контроль – це процес спостереження і регулювання діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування, їх матеріальних додатків з метою полегшення виконання організаційних завдань.

Управлінський процес – це формула вирішення управлінських завдань, яку можливо застосовувати в будь-якій сфері людської діяльності.

Управлінський процес – сукупність операцій і процедур дії управляючої підсистеми на керовану, здійснюваних в рамках організаційної структури фірми. Аналогічно виробничим процесам управлінські процеси підрозділяються на основні, допоміжні і обслуговуючі. Тільки тут як предмет праці виступає управлінське рішення, інформація, нормативно-технічний або управлінський документ.

Управлінське консультування є одним з основних видів предметної класифікації консультативної діяльності та визначається ситуативно, в процесі проведення конкретного консультативного процесу.

Управлінське рішення це формалізований на альтернативних засадах метод менеджменту, за допомогою якого керуюча система організації отримує можливість безпосередньо впливати на керовану.

Управлінське рішення – результат альтернативної формалізації економічних, технологічних, соціально-психологічних, адміністративних методів менеджменту, на основі якого керуюча система організації безпосередньо впливає на керовану.

Управлінське спілкування – це ділове спілкування між співрозмовниками, які займають соціальні позиції співпідпорядкованості або відносної залежності, виходячи з виконуваних соціальних ролей, спрямоване на оптимізацію процесу управління та розв'язування проблем спільної діяльності в державному органі.

Управлінські технології – різновид соціальних технологій, сукупність методів та процесів управління, а також науковий опис способів управлінської діяльності, в тому числі управлінських рішень, для досягнення цілей організації. Управлінські технології передбачають типізацію управлінських ситуацій, виділення найбільш характерних процедур і операцій.

Уряд–громадянам (G2C- 'government to citizens') – електронна взаємодія органів влади з громадянами з метою надання останнім адміністративних послуг, участі громадян у формуванні державної політики та виборчому процесі, оцінюванні та контролі діяльності органів влади тощо.

Уряд–суб'єктам господарювання (G2B- 'government to business') – електронна взаємодія органів влади із суб'єктами господарювання з метою надання останнім адміністративних та інших послуг, участі бізнесу в державних закупівлях тощо.

Уряд – уряду (G2G- 'government to government') – електронна взаємодія

органів влади насамперед між собою.

Урядування (governance) (у понятті “Public Administration”) – процес колективного вироблення та реалізації стратегічних рішень на основі механізмів консенсусу формування й узгодження політики та координації дій ключових учасників.

Федерація (від лат. foederatio – об’єднання, союз) – складна форма державного устрою (союзна держава), яка створюється, як правило, в багатонаціональних державах; складається з державних або територіальних утворень, яким притаманна юридичне визначена політична самостійність.

Фінанси – система економічних відносин, що склались у суспільстві, щодо формування та використання фондів грошових ресурсів.

Фінансова децентралізація – це процес розподілу функцій, фінансових ресурсів і відповідальності за їх використання між центральним і локальним рівнями управління.

Фінансовий контроль – це діяльність, яка здійснюється органами державної влади і місцевого самоврядування, суб’єктами господарювання та громадянами України, із забезпечення законності, фінансової дисципліни і доцільності при мобілізації, розподілі і використанні грошових коштів і зв’язаних з цим матеріальних цінностей з метою оцінки економічної ефективності господарської діяльності, виявлення і блокування в ній відхилень, що перешкоджають законному і раціональному використанню майна і коштів, розширеному відтворенню виробництва, задоволенню державних, колективних та приватних інтересів і потреб та управління економікою.

Форма державного правління – це спосіб організації державної влади, зумовлений принципами формування і взаємовідносин вищих органів держави.

Форма управлінської діяльності – це зовнішнє, постійне, типізоване вираження практичної активності державних органів з формування й реалізації управлінських цілей і функцій.

Форми управління – це шляхи здійснення такого цілеспрямованого впливу, тобто форми управління показують, як практично здійснюється управлінська діяльність.

Формулювання стратегій – процес, за допомогою якого суб’єкт встановлює місію, формує систему цілей, обирає стратегію.

Функції державної служби – це основні напрямки практичної, соціально корисної, професійної діяльності людей щодо виконання державою свого соціального призначення.

Функції управління – це відносно самостійні та однорідні частини змісту управлінської діяльності, в яких виражається владно-організуючий вплив суб’єкта управління на об’єкт.

Функціональна підсистема – підсистема системи менеджменту, в якій регламентуються вимоги до компонентів процесу переробки "входу" системи в її «вихід» і організується сам процес.

Функціональний підхід до менеджменту – підхід, що розглядає потребу як сукупність функцій, які необхідно виконати для її задоволення.

Цілі – це спосіб інтеграції різних дій в деяку послідовність чи систему, а

також є однією з форм детермінації людської діяльності. Це модель, начебто завчасно побудований результат діяльності людини; ідеально розумове, те, що передує результату діяльності.

Ціль — це бажаний і можливий стан суб'єкта в майбутньому.

Цінності – сукупність загальних принципів, що визначають поведінку організації.

Централізація – це концентрація прав ухвалення рішень, зосередження прав ухвалення рішень, зосередження владних повноважень на верхньому рівні керівництва.

Чинник – приватний показник об'єкта або процесів, протікаючих в системі, що роблять вплив на функцію.

Чинник часу – чинник, що враховується при зіставленні альтернативних варіантів управлінського рішення, який означає, що «сьогоднішня гривня дорожче завтрашньої».

Чинники внутрішні – чинники, дія яких в найбільшій мірі залежить від самого підприємства. До них відносять: мету і стратегію розвитку підприємства; стан системи менеджменту; якість робіт; стан портфеля замовлень; структуру виробництва і управління і т.д.

Чутливість до нових ідей та вимог – готовність оперативно реагувати на запити суспільства, громадян.

Школа людських відносин – система поглядів на менеджмент, що досліджували переважно проблеми індивідуальної психології працівників організації.

Школа науки управління (кількісний підхід) – система поглядів на менеджмент, що розглядали управління як систему математичних моделей та процесів. У центрі уваги цієї школи знаходиться математична модель, за допомогою якої управлінську проблему можна відобразити (передати) у вигляді основних її цілей та взаємозв'язків.

Школа наукового управління – система поглядів на менеджмент, що спрямовані на дослідження проблем підвищення продуктивності праці робітників (безпосередніх виконавців) шляхом удосконалення операцій ручної праці (Френсіс Тейлор, Френк та Ліліан Гілбрет, Генрі Форд, Генрі Гант).

Школа організаційної поведінки – система поглядів на менеджмент, що концентрували увагу на вивченні типів групової поведінки, на розумінні організації як складного соціального організму, який знаходиться під впливом певних уявлень, звичок, конфліктів, культурного оточення тощо.

Юридична відповідальність – дотримання конкретних державних законодавчих актів, інструкцій, положень тощо, які визначають межі, норми, засади функціонування організацій.

Якісне управлінське спілкування – це ефективне спілкування, що визначається комунікативною культурою, спроможністю керівника використовувати психологічні можливості спілкування для розв'язання завдань суспільних за своїм змістом процесів.

Якість – поняття багатопланове, її забезпечення вимагає об'єднання творчого потенціалу і практичного досвіду багатьох фахівців.

Якість інформації для розробки управлінського рішення – ступінь відпо-

відності сукупності відомостей про внутрішній і зовнішній стан керованої системи вимогам, що ставляться управляючою системою і використовуються останньою для оцінки ситуації і розробки управлінських рішень. Вимоги, що ставляться до інформації: достовірність, обґрунтованість, конкретність, системність, своєчасність.

Якість об'єкта – сукупність властивостей об'єкта, що обумовлюють його здатність задовольняти конкретні потреби, відповідати своєму призначенню і вимогам, що висуваються.

Навчальне видання

**ТЕОРЕТИКО-ПРИКЛАДНІ ПРОБЛЕМИ
ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ
В ТЕСТОВИХ ЗАВДАННЯХ**

Навчальний посібник

*За загальною редакцією
доктора юридичних наук, професора,
Заслуженого юриста України
Наливайко Л.Р.*

Відповідальний за випуск

Л.Р. Наливайко

Коректор

Н.Б. Шершень

Підп. до друку 26.06.2015 р. Формат 60x84/16. Друк – RISO.
Гарнітура – Times. Умов.-друк. арк. 22,25. Обл.-вид. арк. 22,50. Тираж – 50 прим.

Редакційно-видавниче відділення відділу організації наукової роботи та ДДУВС
49005, м. Дніпропетровськ, просп. Гагаріна, 26, т. (056) 370-96-59
Свідоцтво про внесення до державного реєстру ДП № 164-р від 07.08.2013

ПП «Ліра ЛТД»
49038, м. Дніпро, вул. Наукова, 5, тел. (056) 731-96-57
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 188 від 19.09.2000 р.